

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

Doğal Sistemler

Konu

Dünya'nın İç Yapısı - Levhalar - Jeolojik Zamanlar
İç Kuvvetler - Kayaçlar - Dış Kuvvetler

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ÖN SÖZ

Bu çalışma defterinde öğrencilerimizin, öğretim süreçleri içerisinde kazandıkları bilgi ve becerilerini kullanmalarına olanak tanıyan çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle öğrencilerimiz, gelişimlerini izleme imkânı bulurken öğretmenlerimiz de bu süreçte onlara etkili dönütler verme ve öğrencilerinin bilişsel gelişimini farklı düzeylerde takip etme imkânı bulmuş olacaktır. Bu bakımdan defterde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarının tümüne yönelik çıktıların gözlemlenebilmesine imkân tanıyacak şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterlerinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle öğrencilerin keyifli vakitler geçirmelerini sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle öğrenciler öz değerlendirmelerini yapabilecek ve eksik oldukları konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaktır.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan bu çalışma defterleriyle öğrenci ve öğretmenlerimize katkı sunmayı amaçlamaktayız.

Hatırlıyor muyum?

Aşağıda verilen bilgileri hatırlama düzeylerine göre işaretleyiniz. Puanlarınızı toplayıp, aşağıdaki ölçeğe göre kendinizi değerlendiriniz.

1

Dünya; yoğunluk ve sıcaklık bakımından yer kabuğu, manto ve çekirdek olmak üzere üç katmandan oluşmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Yer kabuğunu oluşturan parçalara levha adı verilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Kuvaterner'de Ege Denizi ve boğazlar oluşmuş, Karadeniz deniz özelliği kazanmış, Anadolu ve yakın çevresi ise bugünkü görünümünü almıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

İç kuvvetler; epirojenez, orojenez, volkanizma ve deprem olmak üzere dört gruba ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Geniş yer kabuğu parçalarının yükselip alçalması olarak adlandırılan epirojenez, dikey bir doğrultuda ve yavaş gerçekleşir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Dış kuvvetler tarafından aşındırılan malzemeler; deniz, göl vb. su kütlelerinin tabanlarında birikerek oluşan tortul tabakaların levhaların yaklaşması sonucu yan basınçlara uğramasıyla kıvrım ve kırık dağları oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Yüzey volkanizması magmanın yeryüzüne ulaşmasıyla oluşur ve bu esnada yeryüzüne sıvı, katı ve gaz hâlde maddeler çıkar.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Yer kabuğunda çeşitli nedenlerle meydana gelen kısa süreli sarsıntılar olarak tanımlanan deprem, çevreye dalgalar hâlinde yayılış gösterir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Türkiye'nin bulunduğu alan; farklı jeolojik zamanlarda epirojenez, orojenez, deprem ve volkanizmanın etkisiyle şekillenmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Farklı tür ve özelliklere sahip olan kayaçlar; oluşum şartlarına, fiziksel ve kimyasal özelliklerine göre üç ana gruba ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Magmatik ve tortul kayaçların yüksek sıcaklık ve basınç altında mineral ve yapılarının değişmesiyle de başkalaşım kayaçları meydana gelir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Türkiye kuzeyde Avrasya Levhası, güneyde ise Afrika ve Arabistan levhaları ile çevrilidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Ülkemizdeki en etkili orojenik hareket, Alp Orojenezi Dönemi'nde meydana gelmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Türkiye'de II. Jeolojik Zaman'ın sonları ile III. Jeolojik Zaman'ın sonlarına ait olan volkanik şekiller daha fazladır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

15

Anadolu kütlesi zayıf alanlarından kırılmakta ve buralarda oluşan fay hatları ile deprem riski artmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Yeryüzünü oluşturan malzemenin erime, çatlama, ufalanma ve dağılma şeklinde kimyasal ve fiziksel (mekanik) süreçlerle parçalanmasına çözülme denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Rüzgârlar, yarı kurak ve özellikle de kurak bölgelerde en etkili dış kuvvetlerden biridir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Akarsular; yataklarını geriye, yana, derine doğru aşındırır ve aşındırdığı malzemeleri uygun ortamlarda biriktirerek yeryüzünü şekillendirir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

36-28

Çok iyisin.

PUAN

27-23

Daha çok çalışmalısın.

PUAN

22-0

Konuyu tekrar etmelisin.

TOPLAM PUANINIZ

1-2.
maddelerin
konu özeti

3.
maddenin
konu özeti

4-5-6.
maddelerin
konu özeti

7-8-9.
maddelerin
konu özeti

10-11.
maddelerin
konu özeti

12-13-14-15.
maddelerin
konu özeti

16-17.
maddelerin
konu özeti

18.
maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Akarsu aşındırma ve biriktirme şekilleri ile kavramları doğru olarak eşleştiriniz.

1

Kertik - çentik vadi

2

Menderes

3

Boğaz vadi

4

Peribacası

5

Kanyon vadi

6

Tabanlı vadi

7

Asimetrik vadi

8

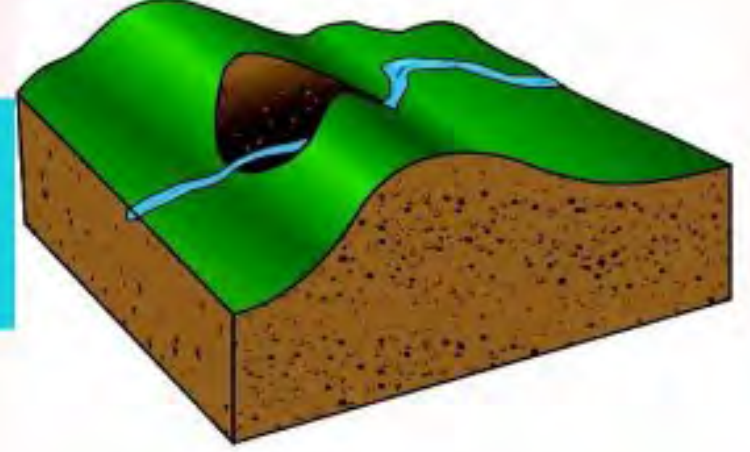
Taraça - seki

A

B

C

D

E

F

G

H

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Barkan	Senozoyik	Kıvrım	Kronolojik	Derinlik
Alp	Asimetrik	Yüzey	Basınç	Antiklinal
Yer Kabuğu	Dayk	Volkanik	Denge	Karadeniz
İklim	İzostatik	Biriktirme	Konveksiyonel	Geosfer

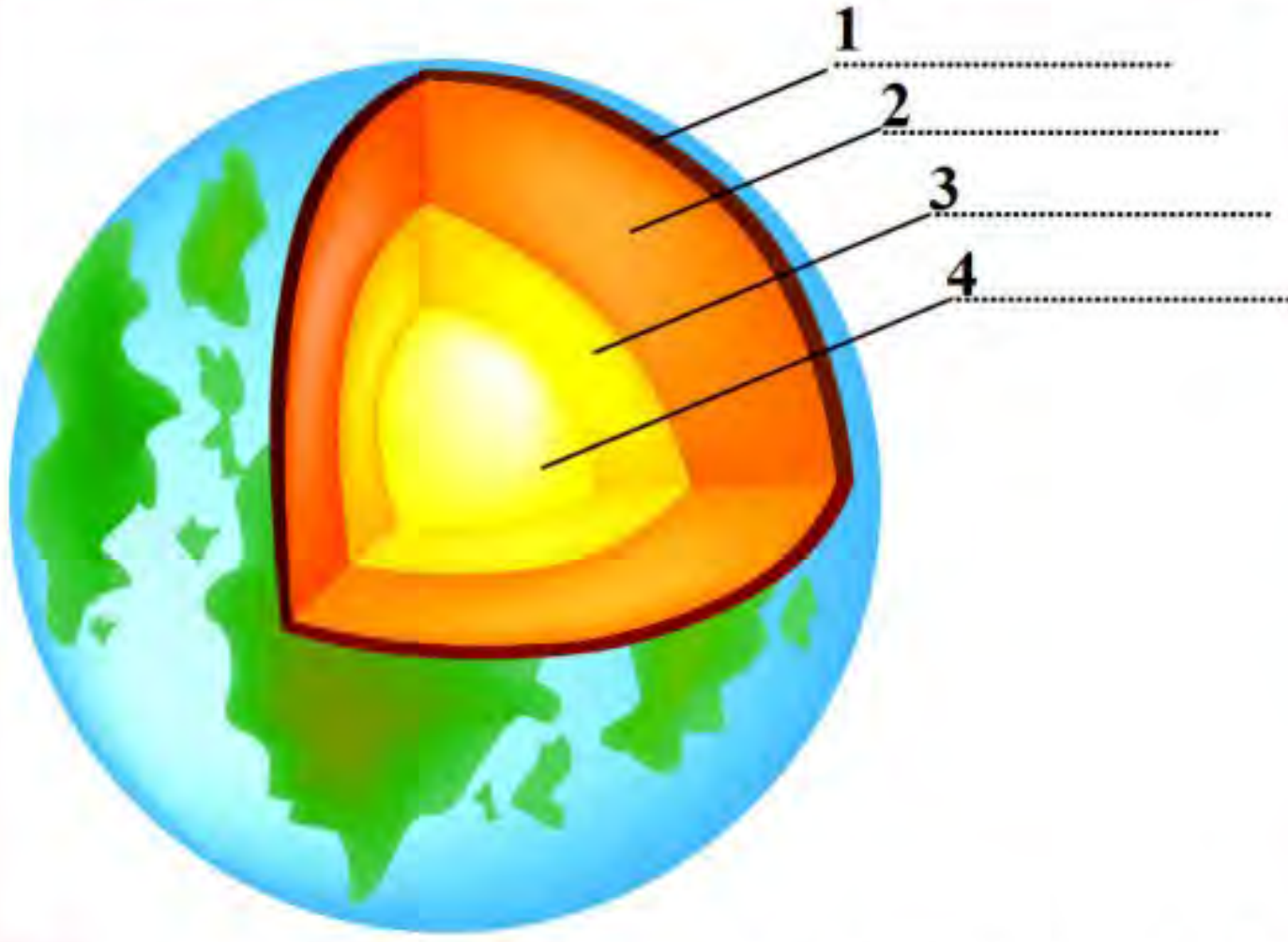
1. Dünya; adı verilen, yoğunluk ve sıcaklık bakımından yer kabuğu, manto ve çekirdek olmak üzere üç katmandan oluşmuştur.
2. sial (granitik kabuk) ve sima (bazaltik kabuk) olmak üzere iki farklı katmandan oluşur.
3. Çekirdeğin sıcaklığından dolayı manto içerisinde ergimiş hâlde bulunan maddelerle akımlar oluşur.
4. Dünya'nın oluşumundan itibaren meydana gelen olaylar ve bu olaylar arasındaki ilişki, bir sistemle jeolojik zaman cetveli adı verilen tablo ile gösterilir.
5. Türkiye; yükselti, engebe, arazi ve sıcak su kaynaklarının fazla olduğu ve depremlerin oldukça sık yaşandığı bir ülkedir.
6. Anadolu'nun büyük bir kısmının kara hâline geldiği 'in başlarında Toroslar ve Kuzey Anadolu Dağları oluşmuştur.
7. Anadolu'da, Kuvaterner'de Ege Denizi ve boğazlar oluşmuş, deniz özelliği kazanmıştır.
8. Manto üzerinde yüzer durumdaki farklı yoğunluk ve kalınlıktaki yer kabuğu parçaları denge ile yoğunluk ve kalınlıklarına göre mantoya az ya da çok gömülerek dengede durur.
9. Biriken ve sertlik dereceleri birbirinden farklı olan tortul tabakaların yan basınçlara uğramasıyla ve kırık dağları oluşur.
10. Kıvrılan tabakaların yükselen kubbe şeklindeki kısımlarına çukurlaştığı kısımlarına da senklinal denir.
11. kıvrımları, dünyanın genç dağları arasında yer almaktadır.
12. Çatlak ve boşluklara sokulan magmanın bu alanlarda soğumasıyla batolit, lakolit, sill ve adı verilen yeryüzü şekilleri oluşur.
13. volkanizması magmanın yeryüzüne ulaşmasıyla oluşur ve bu esnada yeryüzüne sıvı, katı ve gaz hâlde maddeler çıkar.
14. Granit, siyenit, diorit, peridotit ve gabro, yer kabuğunun iç kısımlarında magmanın yavaş yavaş soğumasıyla oluşan kayalardır.
15. Tortul ve magmatik kayaların yer kabuğunun derinliklerinde yüksek sıcaklık ve altında mineral ve yapısal özelliklerinin değişmesiyle başkalaşım kayaları oluşur.
16. Çözülmenin hızını ve şeklini, topoğrafya özellikleri, su içeriği, kayaç özellikleri ve organik faktörler belirler.
17. Aşınma devresinin sonuna, genel taban seviyesine yaklaşan akarsu yatakları profili özelliği kazanır.
18. Bir yamacın diğer yamaçtan farklı olduğu vadilere vadi denir.
19. Eğimin azalmasına bağlı olarak hızı azalan akarsular, taşımış olduğu yüklerini eğimin azaldığı yerlerde biriktirerek şekillerini oluşturur.
20. Şekillerine göre çeşitli isimler alan kum yığınlarından, şekli hilale benzeyen biriktirme şeklidir.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1

Aşağıdaki görselde Dünya'nın katmanları gösterilmiştir.

Şekildeki numaralandırılan alanlara aşağıdakilerden hangisinde verilenler sırasıyla yazılmalıdır?

1	2	3	4
A) Yer kabuğu	Manto	Dış çekirdek	İç çekirdek
B) Dış çekirdek	İç çekirdek	Yer kabuğu	Manto
C) Manto	İç çekirdek	Dış çekirdek	Yer kabuğu
D) Yer kabuğu	Manto	İç çekirdek	Dış çekirdek
E) Yer kabuğu	İç çekirdek	Dış çekirdek	Manto

2

Akarsuyun yatağını aşındırması sonucu oluşur. Özellikle derine ve yana aşınmanın sürmesine bağlı olarak enine profili zamanla değişir. Enine profillerine göre çeşitli tiplere ayrılır.

Yukarıdaki bilgi aşağıdakilerden hangisi ile daha fazla ilişkilidir?

- A) Menderes
- B) Dev kazanı
- C) Delta
- D) Vadi
- E) Mantar kaya

3

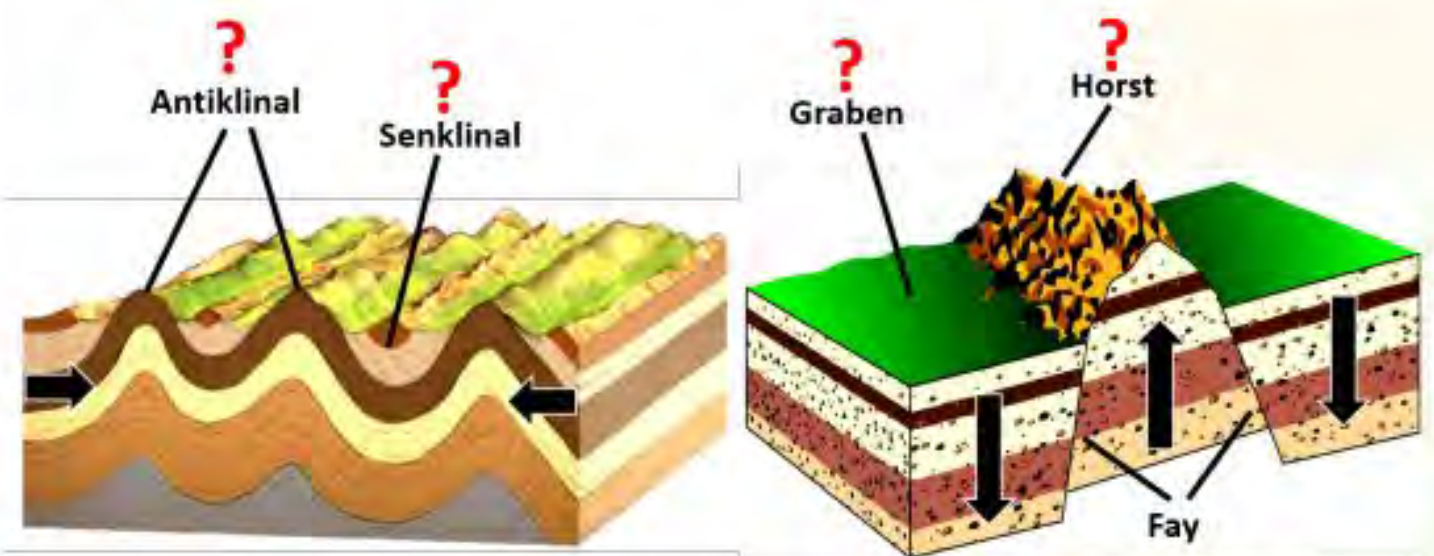
- Günümüzdeki iklimlerin oluşması
- Buzul devirlerinin başlaması ve bitmesi
- İnsan hayatının başlaması
- Kıtaların bugünkü görünümünü almaya başlaması

Yukarıda verilenler aşağıdaki hangi jeolojik zamanda gerçekleşmiştir?

- A) Senozoyik
- B) Mesozoyik
- C) Paleozoyik
- D) Prekambriyen
- E) İlkel Devir

4

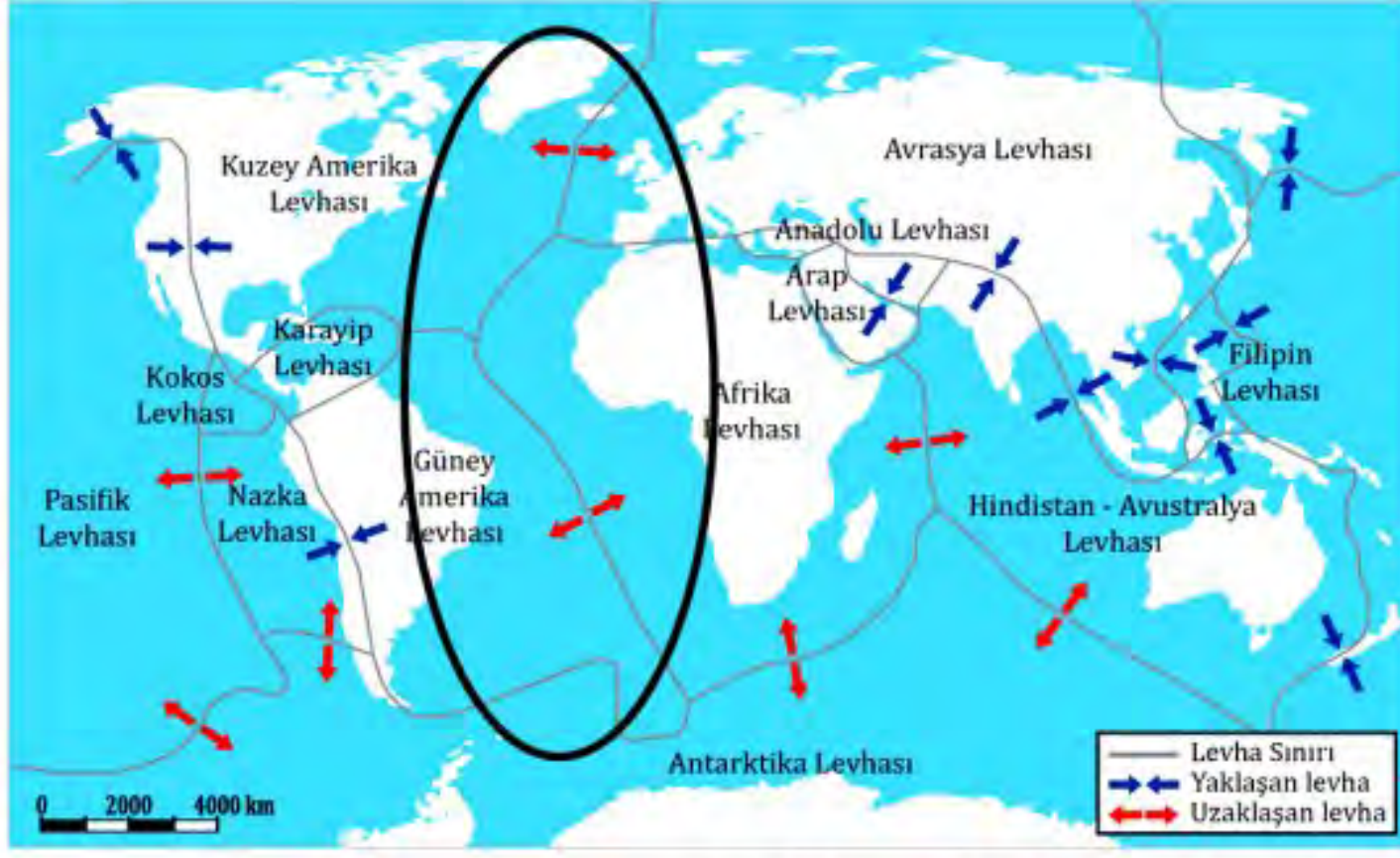
Aşağıda yer şekillerinin oluşumuna ait şekiller verilmiştir.

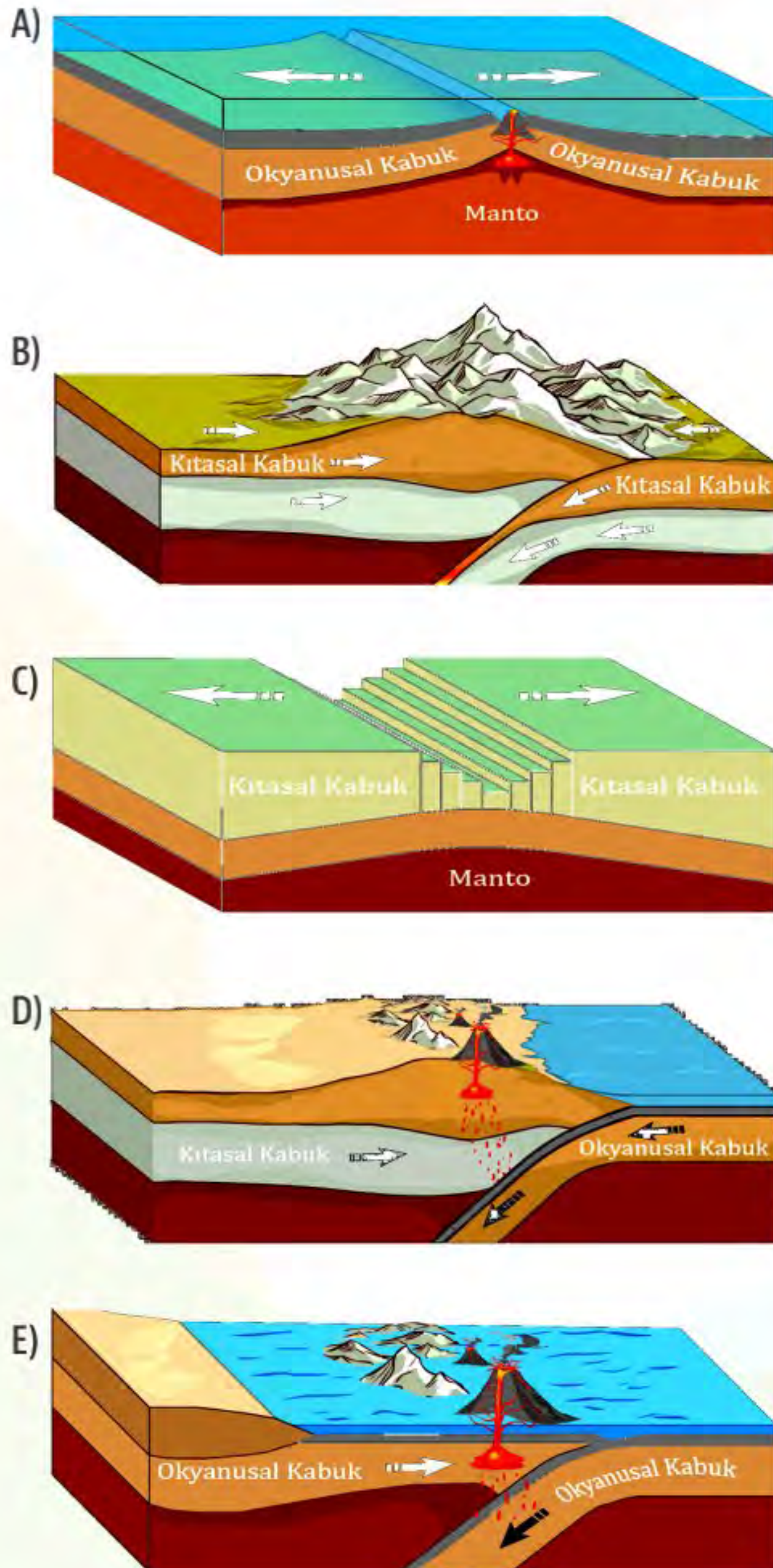
Buna göre şekillerdeki soru işaretli alanlar aşağıdakilerden hangisi ile eşleştirilemez?

- A) Horst
- B) Antiklinal
- C) Senklinal
- D) Graben
- E) Krater

5

Haritada belirtilen alandaki levha hareketi aşağıdakilerden hangisinde gösterilmiştir?

6

Aşağıda dış kuvvetlerden rüzgârların etkisi ile oluşan yer şekillerine ait görseller verilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ait görsel verilmemiştir?

- A) Tafoni
- B) Mantarkaya
- C) Barkan
- D) Yardang
- E) Hamada

7

Volkanizma, magmanın yeryüzüne çıkması veya yeryüzüne yakın yerlere kadar sokulmasıdır. Yüzey volkanizması, magmanın yeryüzüne ulaşmasıyla oluşur ve bu esnada yeryüzüne sıvı, katı ve gaz hâlde maddeler çıkar. Yüzey volkanizması sonucu oluşan farklı yeryüzü şekillerine bulunmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi yüzey volkanizması sonucu oluşan yeryüzü şekillerinden biridir?

- A) Kaldere
- B) Batolit
- C) Lakolit
- D) Sill
- E) Dayk

Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1

Türkiye kuzeyde Avrasya Levhası, güneyde ise Afrika ve Arabistan levhaları ile çevrilidir.

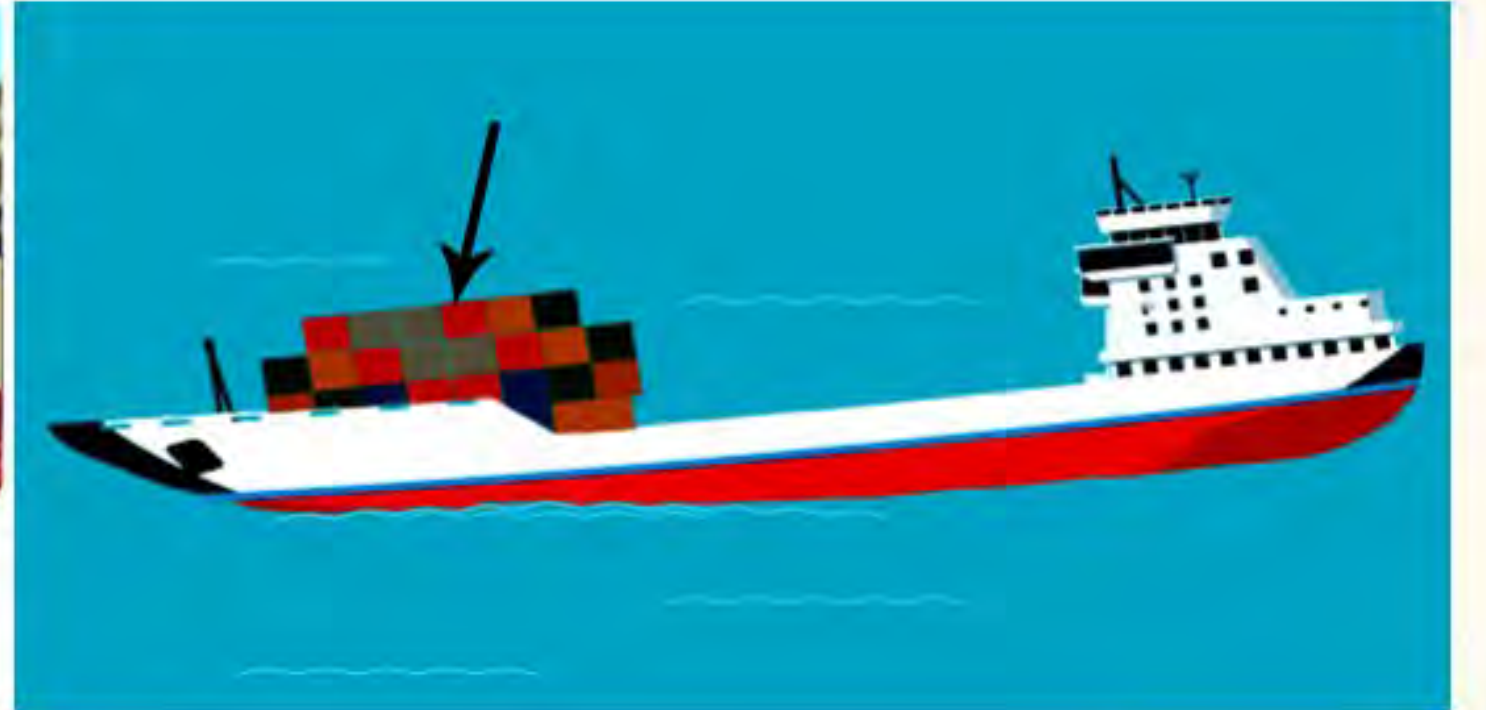
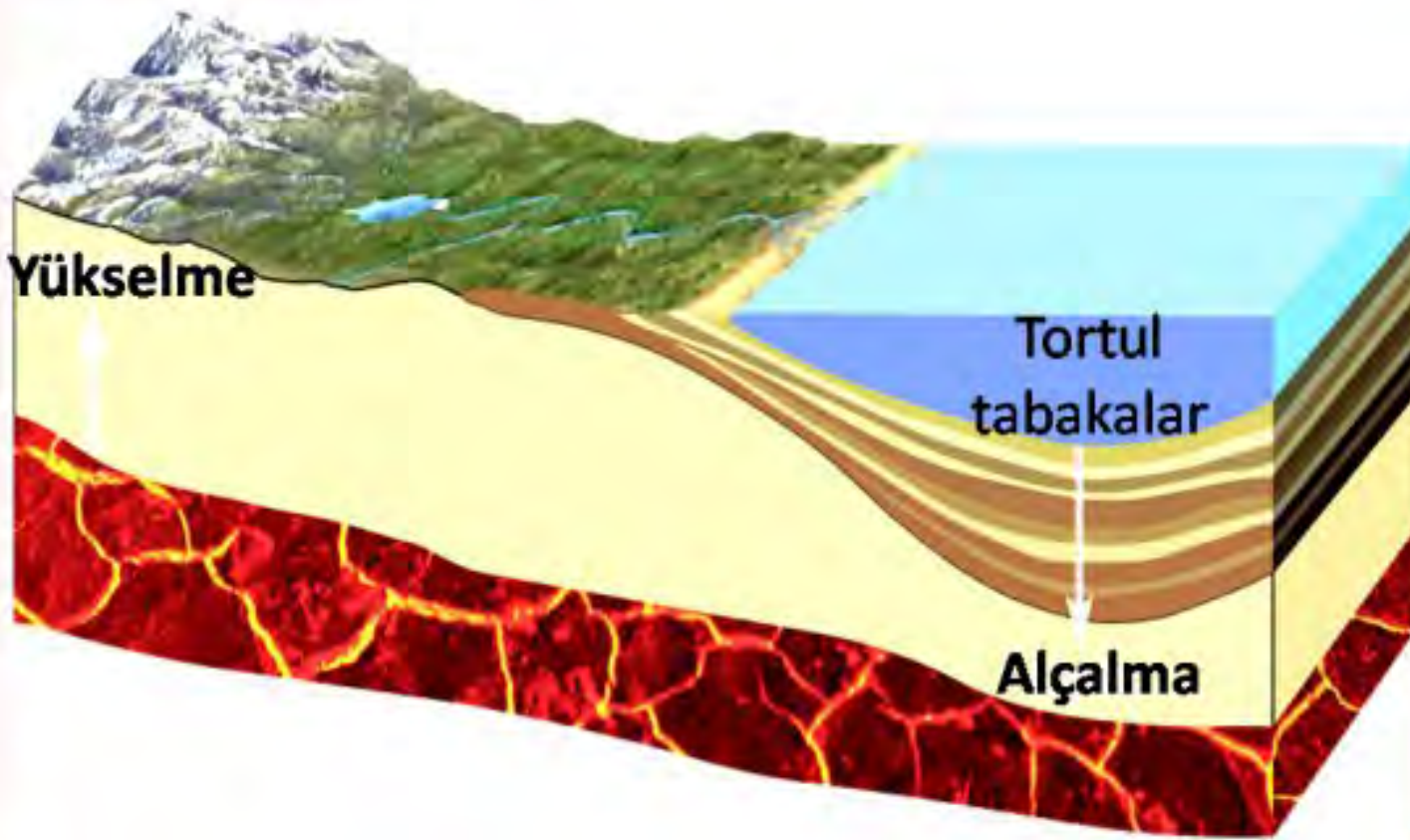
Türkiye'nin levha sınırlarında yer almasının sonuçlarını değerlendiriniz?

2

Dünya'nın oluşumundan itibaren meydana gelen olaylar ve bu olaylar arasındaki ilişki, kronolojik bir sistemle jeolojik zaman cetveli adı verilen tablo ile gösterilir.

Dünya'nın oluşumundan günümüze kadar meydana gelen olayları jeolojik zamanlara ayırarak incelemenin faydaları nelerdir?

3

İzostatik denge, yer kabuğu parçalarına ait ağırlıkların değişmesiyle bozulur.

a. Yukarıdaki görselleri izostatik denge ile ilişkilendirerek açıklayınız.

b. Epirojenezde karaların yükselmesinde etkili olan iki faktörü yazınız.

Sınıflandırma

Aşağıda verilen kayaçları şemaya doğru olarak yazınız.

Granit

Jips

Diorit

Kuvarsit

Mermer

Kum taşı

Gabro

Kömür

Siyenit

Kalker

Gnays

KAYAÇLAR

Magmatik Kayaçlar

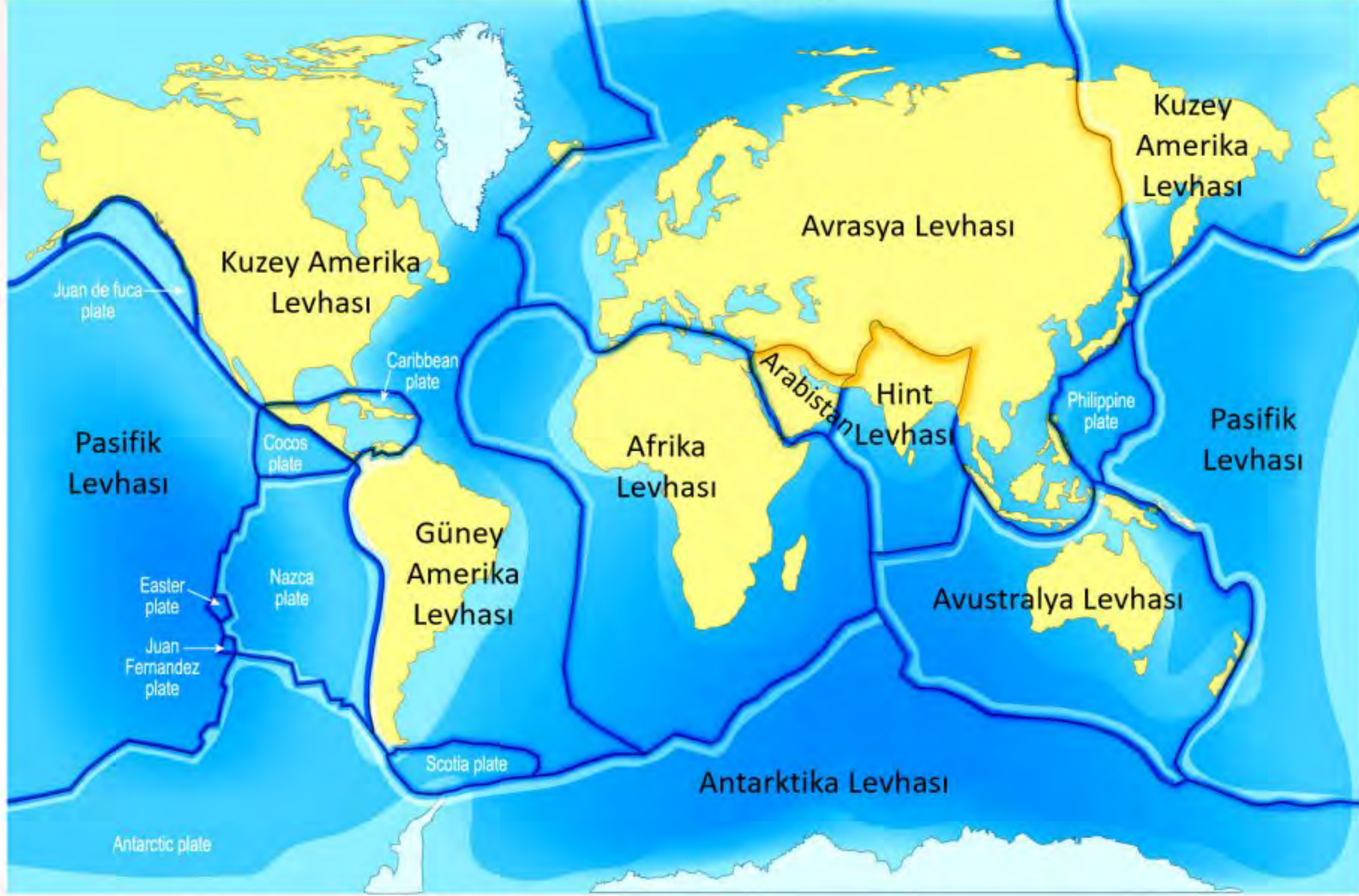
Tortul Kayaçlar

Başkalaşım Kayaçlar

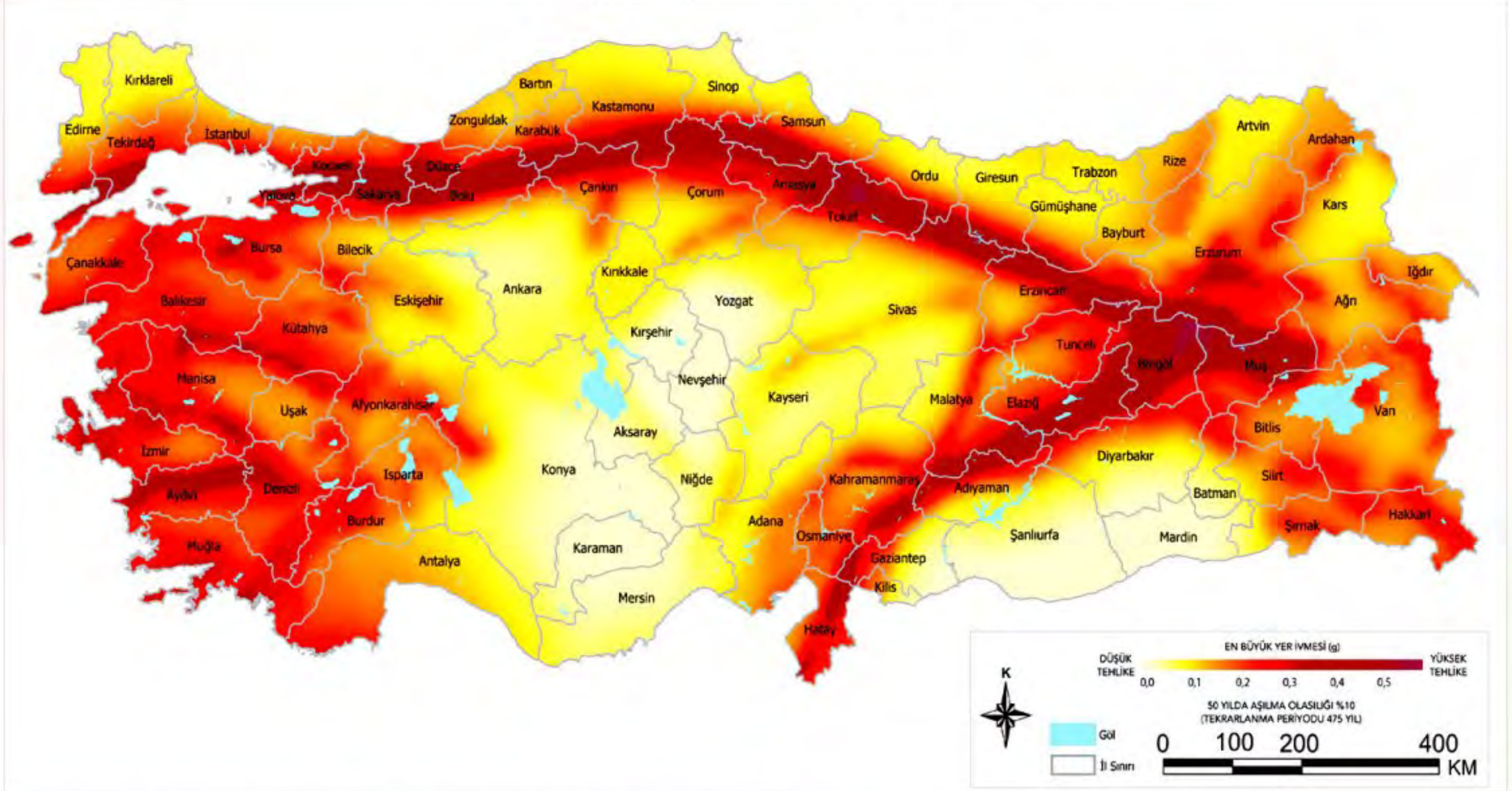

Aşağıdaki soruyu haritalardan yararlanarak cevaplayınız.

Levha Tektoniği

Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Yukarıdaki haritaları Türkiye'de etkili olan iç kuvvetler açısından açıklayınız.

.....

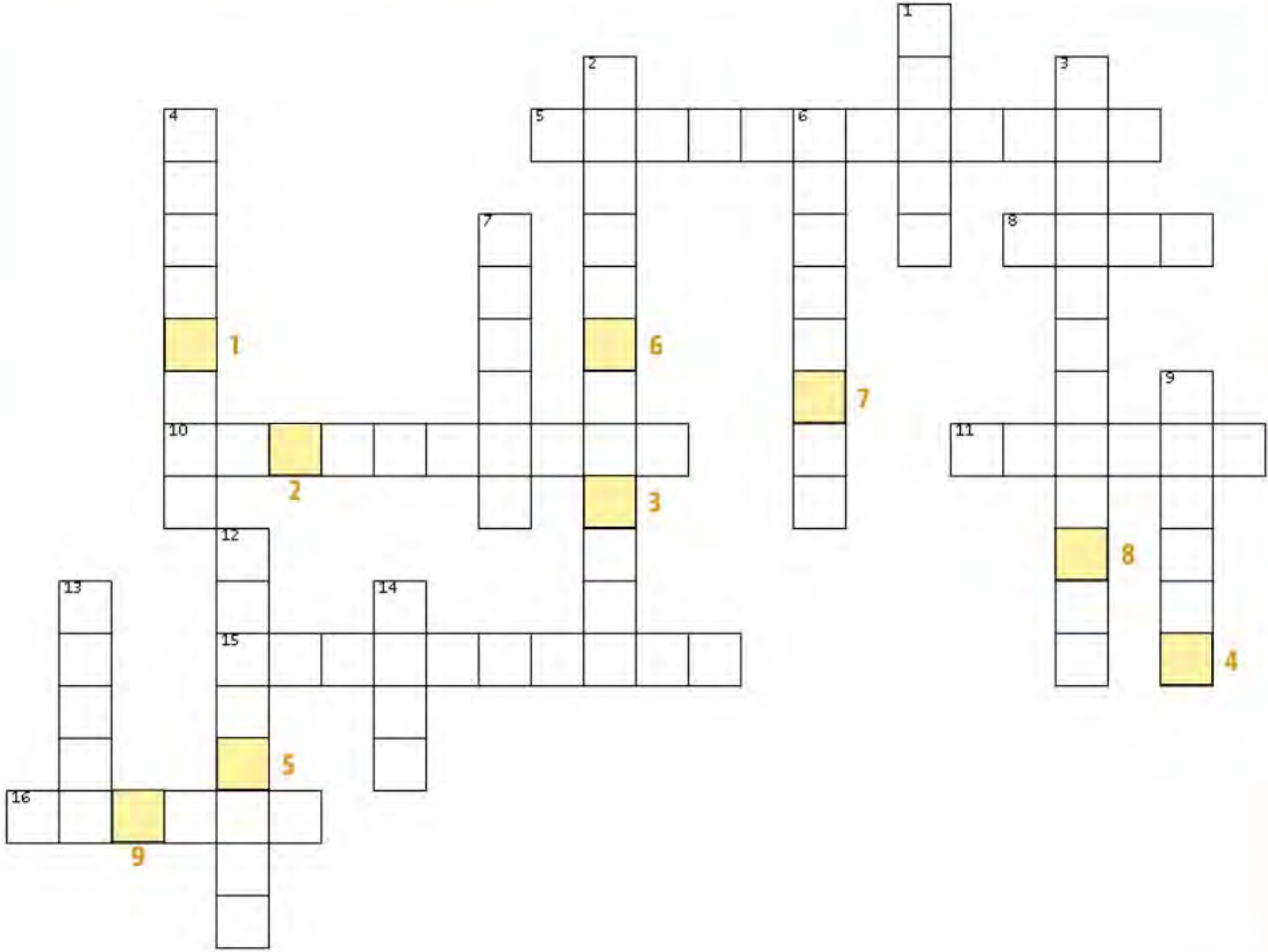
.....

.....

.....

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

YUKARIDAN AŞAĞIYA

5. Atmosferin oluşmaya başladığı jeolojik dönem
8. Magmanın tortul tabakalar arasına yerleşip katılaşması sonucu oluşan şekil
10. Geniş yer kabuğu parçalarının yükselip alçalması
11. Volkan konilerinin üst kesimlerinde meydana gelen patlama sonucu oluşan çukurluk
15. Günümüzdeki iklimlerin olduğu jeolojik dönem
16. Yüzey sularının etkisiyle zayıflayan kaya yüzeylerinde rüzgârların da etkisiyle oluşan oyuklar

1. Kırılma sonucu tabakaların dikey yönde yer değiştirmesiyle oluşan yükseltiler
2. Kara kütlelerinin ağırlaşip alçalmasıyla denizin karaya doğru ilerlemesi
3. Volkanik bölgelerdeki hafif eğimli yamaçlarda oluşan, sütun biçiminde yükselen akarsu aşındırma şekilleri
4. Farklı özellikteki kayalardan oluşan yer kabuğu
6. Akarsuların tabanlı vadilerde büküm oluşturarak akması
7. 260 milyon yıl önce var olduğu düşünülen tek kara parçası
9. Yer kabuğunda çeşitli nedenlerle meydana gelen kısa süreli sarsıntı
12. İç kuvvetlerin oluşumu sürecinde yer kabuğunda meydana gelen hareketler
13. Yer kabuğunu oluşturan parçalar
14. Magmadan yeryüzüne gelen gazların patlaması sonucu oluşan çukurluk

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Renkli kutulardaki harflerden anahtar kelimeye ulaşınız.

1. Yerkabuğu parçası

LAVHE

2. Derinlik kayacı

İNARGT

3. I. zaman

KOZLYEOAPİ

4. Dağ oluşumu

ENEORZOJ

5. Seizma

EDPREM

6. Kayaç

ATŞ

7. Derinlik volkanizması

ABTİOTL

8. Volkanizma

AKRTRE

9. Genişlemiş krater

RELAKAD

10. Volkanik gaz patlaması

MARA

11. Dünya'nın merkezi

EKÇİDKER

12. Tek kara

GANAPE

13. Kıta oluşumu

JERPONZEİE

14. Badlands

IIGRBAlYKR

15. Çöküntü ova

EGNRBA

16. Kıvrım dağ

AİNLİKLNA

17. Kıyı ovası

AETDL

18. Mağmanın katılaşması

İSLL

19. Akarsu topoğrafyası

İLÜYALVF

ANAHTAR KELİME

1 2 3 4 5 6 7

8 9 10 11

12 13 14 15 16 17 18

EŞLEŞTİRME

1. C 2. E 3. B 4. F 5. A 6. H 7. D 8. G

BOŞLUK DOLDURMA

1. Geosfer 2. Yer Kabuğu 3. Konveksiyonel 4. Kronolojik 5. Volkanik 6. Senozoyik 7. Karadeniz 8. İzostatik 9. Kıvrım 10. Antiklinal
11. Alp 12. Dayk 13. Yüzey 14. Derinlik 15. Basınç 16. İklim 17. Denge 18. Asimetrik 19. Biriktirme 20. Barkan

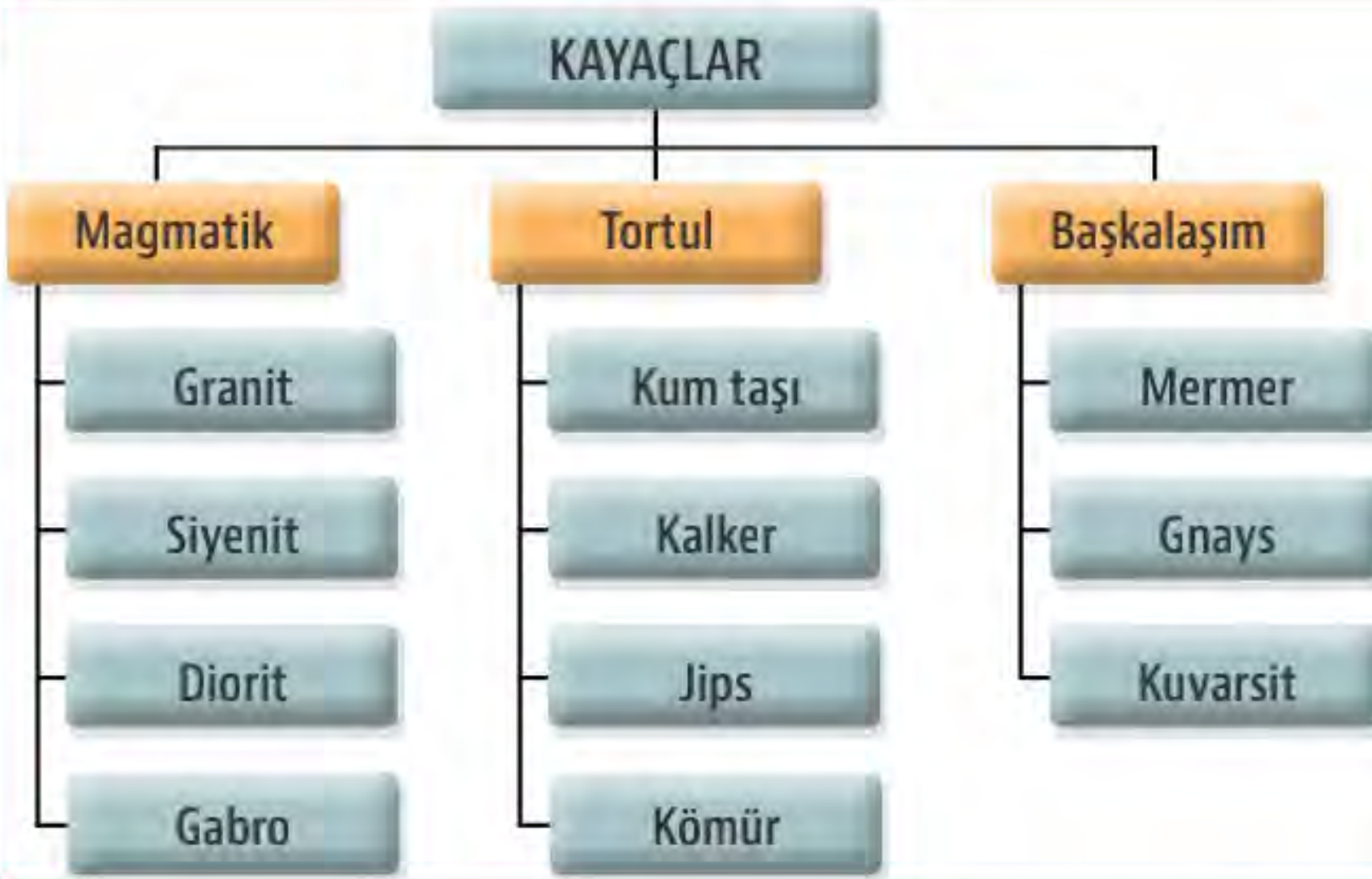
ÇOKTAN SEÇMELİ

1. A 2. D 3. A 4. E 5. A 6. C 7. A

AÇIK UÇLU SORULAR

- Türkiye levha sınırlarında yer aldığı için tektonik hareketlerin yoğun olduğu alanlardandır. Bu nedenle Türkiye'de fay hatları, tektonik depremler, sıcak su kaynakları ve jeotermal enerji potansiyeli fazladır.
- Jeolojik zamanların ayrılmasında yeryüzü şekillerinin oluşumu ve değişimi, iklim değişiklikleri ve bazı canlı türlerinin ortaya çıkması veya yok olması gibi olaylar esas alınmıştır. Bunun nedeni jeolojik süreçlerin sistematik olarak ve daha kolay incelenmesini sağlamaktır.
- a) Yer kabuğunu oluşturan levhalar, akışkan manto üzerinde bir dengede durur. Bu dengeye izostatik denge denir. Yer kabuğunu oluşturan levhalar üzerindeki yükün değişmesi izostatik dengenin bozulmasına neden olur. Levhalar üzerindeki yükün artması ağırlaşır alçalmaya, yükün azalması ise yer kabuğunun hafifleyip yükselmesine neden olur.
b) Bir kara parçası üzerinde bulunan buzul tabakasının erimesi veya kara parçasının aşınmaya uğraması kütlelerin hafiflemesine ve yükselmesine neden olur.

SINIFLANDIRMA

HARİTAYI KULLAN

Türkiye kuzeyde Avrasya Levhası, güneyde ise Afrika ve Arabistan levhaları ile çevrilidir. Türkiye'nin bulunduğu yer kabuğu tabakası; hareket hâlindeki magmanın etkisiyle alçalma, yükselme ve kırılmaya uğramıştır. Türkiye, Akdeniz-Himalaya Deprem Kuşağı'nda yer aldığından ülkenin hemen hemen her bölgesinde çok sayıda fay hattı oluşmuştur. Aktif fay kuşakları olarak gösterilen bu alanlar en tehlikeli deprem bölgesidir. Ülke yüz ölçümünün %66'sını oluşturan bu alanlarda toplam nüfusun yaklaşık %71'i yaşamaktadır.

BİL - BUL - ÇÖZ

1. Horst 2. Transgresyon 3. Peribacaları 4. Litosfer 5. Prekambriyen 6. Menderes 7. Pangea 8. Sill
9. Deprem 10. Epirojenez 11. Krater 12. Tektonik 13. Levha 14. Maar 15. Kuvaterner 16. Tafoni

Anahtar Kelime: SİSMOGRAF

KELİME AVI

1. Levha 2. Granit 3. Paleozoyik 4. Orojenez 5. Deprem 6. Taş 7. Batolit 8. Krater 9. Kaldera 10. Maar 11. Çekirdek 12. Pangea 13. Epirojenez 14. Kırgıbayır 15. Graben 16. Antiklinal 17. Delta 18. Sill 19. Flüviyal

Anahtar Kelime: PASİFİK ATEŞ ÇEMBERİ

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

DOĞAL SİSTEMLER

Konu

- Dış Kuvvetler • Türkiye’de Dış Kuvvetler
- Türkiye’deki Ana Yer Şekilleri

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

2.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Yer altı suları, yüzey suları ile birlikte kalker, kaya tuzu, jips, tebeşir, dolomit vb. kayalar eriterek çeşitli şekiller oluşturur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Mağara tavanlarından damlayan suların içindeki malzemenin bir çıkıntı gibi tavan-da birikmesiyle sarkıtlar, tabanda birikmesiyle de dikitler oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Soğuk iklim bölgelerinde üst üste biriken karlar, kalın bir örtü meydana getirir ve kendi ağırlıklarının altında sıkışarak buzullara dönüşür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Kıyıların şekillenmesinde iç ve dış kuvvetlerle birlikte su kaynaklarındaki hareketler de etkilidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Bitki, hayvan ve insanlar yeryüzünün şekillenmesinde etkili olan dış kuvvetlerden bazılarıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Türkiye'nin, tektonik hareketlerin etkisiyle engebeli ve yüksek bir görünüm kazanması Türkiye'de dış kuvvetlere ait faaliyetlerin hızlanmasına neden olmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Türkiye topraklarına bir ağ gibi yayılan akarsular, yüksek ve engebeli alanları aşındırarak dar ve derin vadiler oluşturmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Türkiye'nin özellikle bitki örtüsü bakımından seyrek olan iç kesimlerindeki yamaçlarda kırgıbayır ve peribacaları gibi yeryüzü şekillerine rastlanır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Orta ve Batı Toroslar, Türkiye'de karst topoğrafyasına ait şekillerin en yaygın görüldüğü yerlerdendir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Türkiye'de Karapınar, Nevşehir, Aksaray ve Güneydoğu Anadolu'nun güneyi rüzgârların oluşturduğu yeryüzü şekillerinin en çok görüldüğü alanlardandır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Mutlak konum özelliklerinden dolayı Türkiye'de buzulların etkili olduğu alanlar oldukça sınırlıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Türkiye kıyılarında dalga ve akıntıların meydana getirdiği yeryüzü şekilleri ile kıyı tiplerine ait çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında genel olarak, girinti ve çıkıntıların az olduğu bo-yuna kıyı tipi görülür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Topoğrafyanın oldukça engebeli olduğu ülkemizde yükselti, genel olarak kıyılardan iç kesimlere ve batıdan doğuya doğru artar.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Alp-Himalaya Dağ Kuşağı üzerinde yer alan ülkemizde dağlar, genel itibarıyla birbirine paralel olarak uzanırken, iç kesimlerde volkanik dağlar da bulunur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Levha hareketlerine bağlı olarak Anadolu'nun bazı kesimlerinde kırılma sonucu horst adı verilen dağlar oluşmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Türkiye'de ovalar; konumu, denize uzaklığı, büyüklüğü, biçimi ve yükseltileri bakımından farklı özellikler gösterir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Türkiye'de oldukça geniş bir alan kaplayan platoların en çok görüldüğü yerlerin başında İç Anadolu gelmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3.
maddelerin
konu özeti

4-5.
maddelerin
konu özeti

6-7-8-9-10-11-12-13-14.
maddelerin
konu özeti

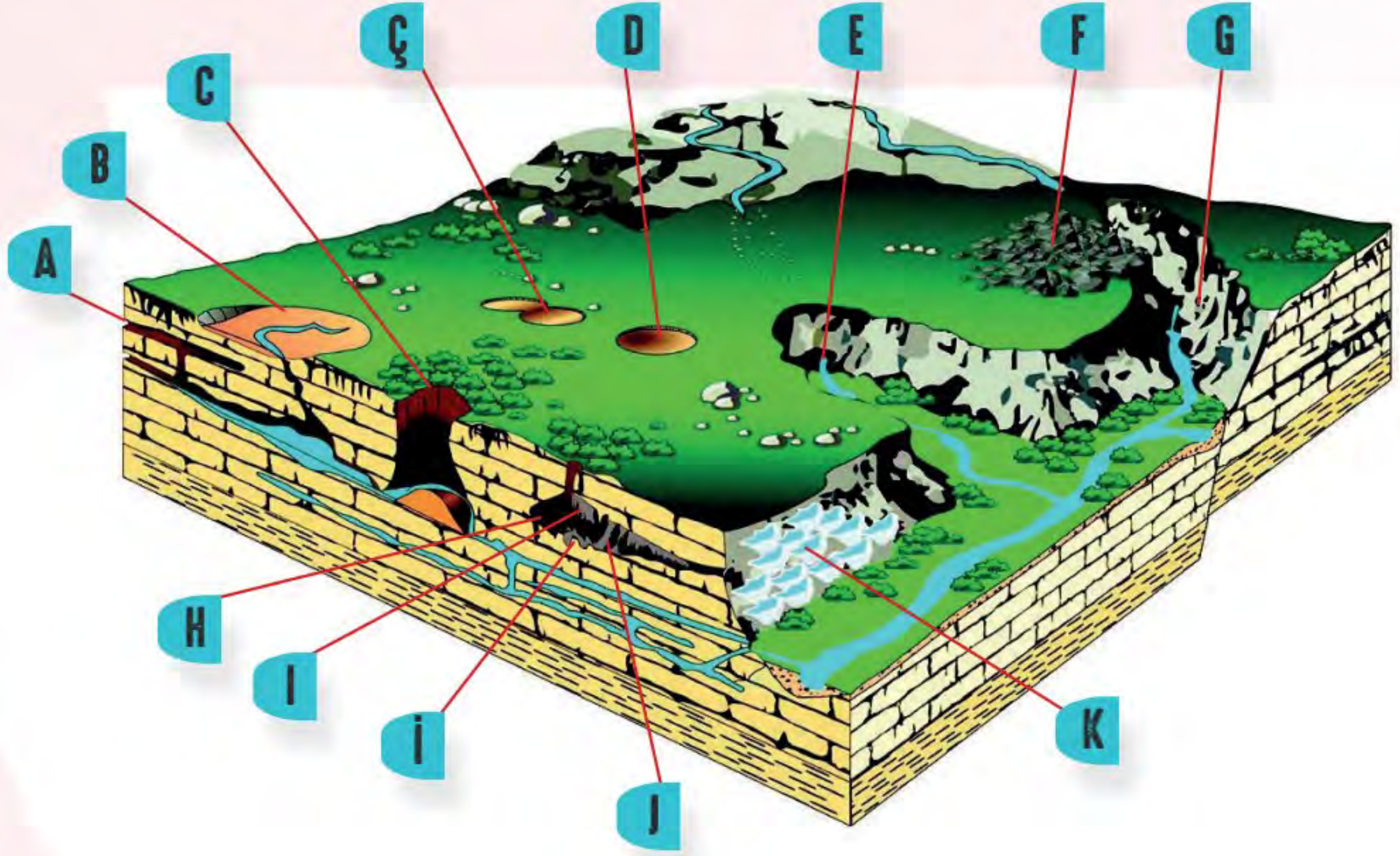

15-16-17-18.
maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Karstik şekillere ait görselde gösterilen harfler ile aşağıdaki kavramları doğru olarak eşleştiriniz.

1 Galeri

8 Mağara

2 Kanyon vadi

9 Uvala

3 Lapya

10 Polye

4 Traverten

11 Obruk

5 Sarkıt

12 Karstik kaynak

6 Dolin

13 Sütun

7 Dikit

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

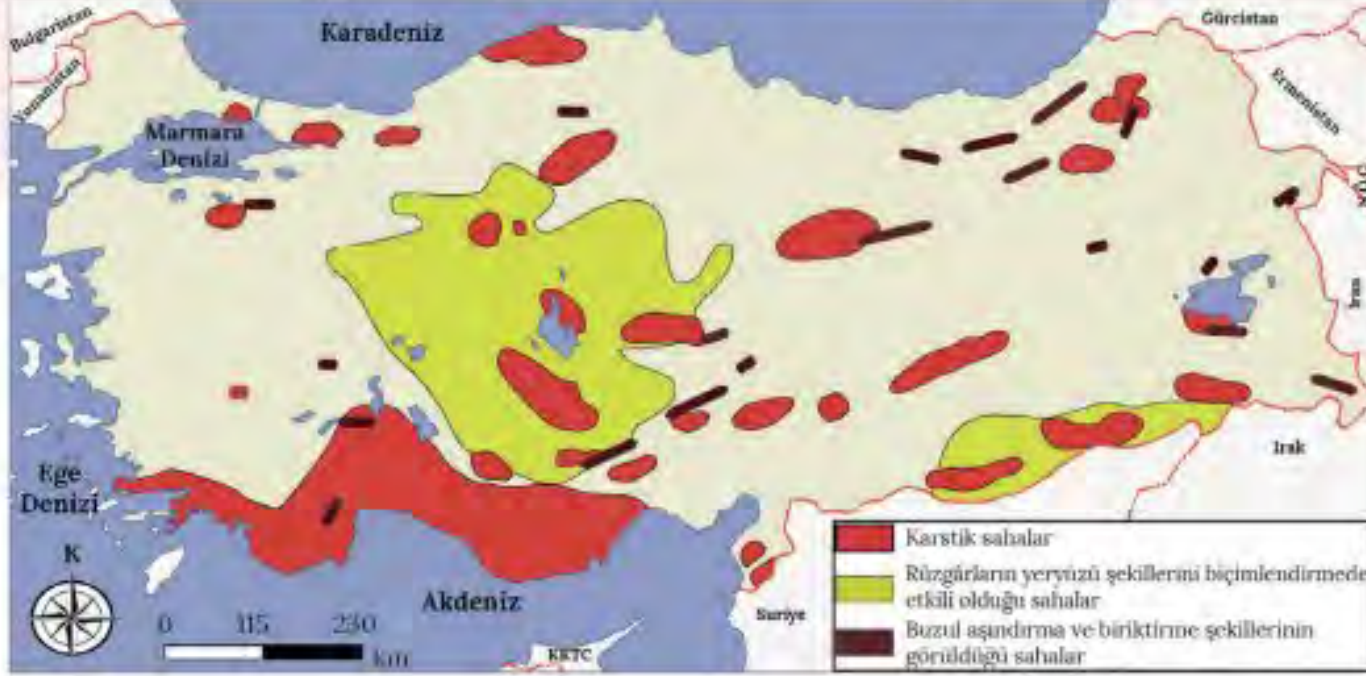
Polye	Skyer	Falez	Enine	Lagün
Kimyasal	Himalaya	Karstik	Korkuteli	Taşeli
Alüvyal	Dalmaçya	Yüksek	Pamukkale	Boyuna
Sirk	Toros	Kar	Cihanbeyli	

1. Dolin ve uvaladan daha büyük olan karstlaşma ve çökme sonucu meydana gelir.
2. sahalarda yer altından çıkan suların özellikle yamaçlarda yayılması sonucu eriyik malzemeler çökerek birikir. Bu şekillere traverten adı verilir.
3. Üst üste biriken kalın bir örtü meydana getirir ve kendi ağırlıklarının altında sıkışarak buzullara dönüşür.
4. Buzulların erimesine bağlı olarak sirk adı verilen çukurlar suyla dolabilir. Bu şekilde oluşan göllere de gölü denir.
5. Buzul kütlesi eski bir akarsu yatağında aşındırma yaparak vadiyi şekil değişikliğine uğrattığında profilleri U şekline benzeyen buzul vadileri ortaya çıkar.
6. Dalga aşındırmasının yoğun olduğu kıyılarda adı verilen diklik veya uçurumlar meydana gelir.
7. Kıyı setlerinin gelişmesi sonucu bir koy ya da körfezin önü kapanabilir. Bu şekilde koy ya da körfez göle dönüşür. Bu göllere veya deniz kulağı denir.
8. Dağların kıyıya paralel uzandığı bölgelerde kıyılar oluşur. Bu kıyı tipinde kıyı çizgisi oldukça sade bir uzanış gösterir.
9. Buzulların oluşturduğu yeryüzü şekillerinin (hörgüç kaya, drumlin tepeleri, moren yığınları vb.) sular altında kalmasıyla tipi kıyılar meydana gelir.
10. Bitkiler, özellikle kökleriyle kayaları fiziksel ve yoldan aşındırır.
11. Türkiye’de eğimin fazla olduğu alanlarda genellikle kerkik (çentik) vadiler, eğimin azaldığı alanlarda ise tabanlı vadiler görülür.
12. Orta ve Batı Dağları Türkiye’de karst topoğrafyasına ait şekillerin en yaygın görüldüğü yerlerdir.
13. Türkiye’de yer alan başlıca polye ovaları; Elmalı, ve Gembos (Antalya), Kestel ve Kocaova (Burdur), Acıpayam (Denizli) ve Muğla’dır.
14. Denizli’de travertenleri karstik biriktirme şekillerine örnektir.
15. Türkiye’de buzullara ve buzulların oluşturduğu şekillere Ağrı, Erciyes, Kaçkar, Toros, Buzul gibi dağların kesimlerinde rastlanır.
16. Kaş (Antalya) çevresinde kıyıya paralel uzanan ada ve yarımadalar, buraya kıyı özelliği kazandırmıştır.
17. Alp- Dağ Kuşağı üzerinde yer alan ülkemizde dağlar, genel itibarıyla sıra hâlinde ve birbirine paralel olarak uzanır.
18. Teke ve platoları, akarsuların karstik arazilerdeki faaliyetleri sonucu oluşmuştur.
19. Platoların en çok görüldüğü yerlerin başında İç Anadolu gelmektedir. Burada yer alan başlıca platolar Obruk, Haymana ve Bozok’tur.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

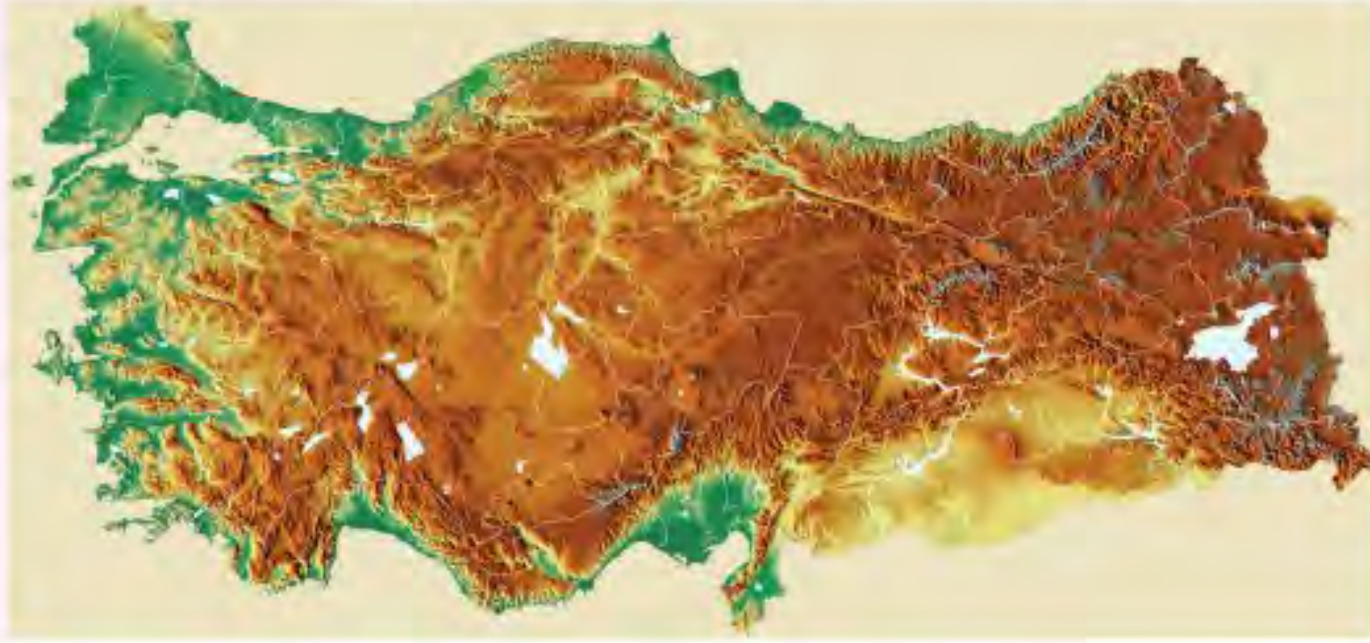
1. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki karstik sahalar, rüzgârların yeryüzü şekillerini biçimlendirmede etkili olduğu sahalar ile buzul aşındırma ve biriktirme şekillerinin görüldüğü sahalar verilmiştir.

Aşağıda verilenlerden hangisi haritada taranan alanlar ile doğrudan ilişkilendirilemez?

- A) Delta ovaları
- B) Polye ovaları
- C) Sirk çukurları
- D) Mantar kayalar
- E) Hörgüç kayalar

2. Aşağıda Türkiye fiziki haritası verilmiştir.

Buna göre Türkiye ile ilgili;

- I. Ovaların tamamı kıyılarda yer alır.
- II. Yükselti batıdan doğuya doğru genel olarak artar.
- III. Ortalama yükselti fazladır.

gibi özelliklerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

3. Aşağıdaki haritada, Türkiye'deki bazı ovalar gösterilmiştir.

Aşağıda verilenlerden hangisi haritada taranan alanlar arasında yer almaz?

- A) Çukurova
- B) Yukarı Sakarya Ovası
- C) Çarşamba ovası
- D) Gediz Ovası
- E) Ergene ovası

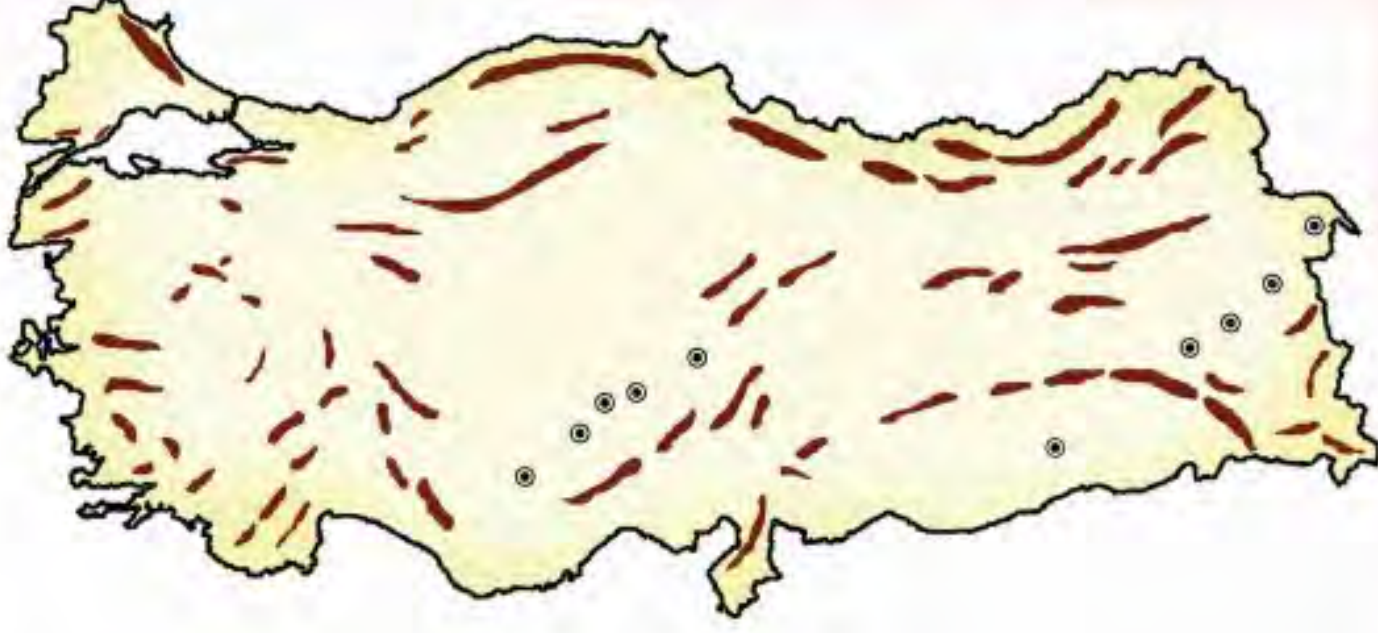
4. Aşağıda kıyı tiplerine ait bilgiler verilmiştir.

- Nispeten yüksek bir plato üzerinde derin yarılmış akarsu vadilerinin, yükselen suların altında kalmasıyla oluşur.
- Deniz seviyesine yakın alanlardaki akarsu vadilerinin gelgit sonucunda sular altında kalmasıyla oluşur.
- Kanyon şeklindeki karstik vadilerin sular altında kalmasıyla dar ve derin koylarda oluşur.
- Buzul aşındırması ve biriktirmesinin etkili olduğu alanlarda deniz seviyesinin yükselmesiyle buzul vadilerinin yükselen deniz sularının altında kalmasıyla oluşur.

Aşağıdakilerden hangisine ait bilgi verilmemiştir?

- A) Ria kıyılar
- B) Fiyortlu kıyılar
- C) Boyuna kıyılar
- D) Haliçli kıyılar
- E) Kalanklı kıyılar

5. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki volkanik dağlar noktalama, kıvrım ve kırık dağlar ise çizgi yöntemiyle gösterilmiştir.

Türkiye'nin dağları ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Genel olarak doğu batı doğrultusunda uzanırlar.
- B) Aktif volkanik dağlar iç ve doğu kesimlerde yer alır.
- C) Yükseltileri genel olarak doğuya doğru artar.
- D) Ege kıyılarında uzanırları çoğunlukla kıyı çizgisine diktir.
- E) Karadeniz kıyılarında Ege kıyılarına göre kıyıya daha yakındırlar.

6. Aşağıda aşınım ve birikim şekillerinin yer aldığı bir kıyı şekli verilmiştir.

Aşağıda verilenlerden hangisindeki ifadelerin tamamı şekil ile doğrudan ilişkilidir?

- A) Mantar kaya - tafoni - lős
- B) Tombolo - delta - lapy
- C) Falez - lagün - kıyı oku
- D) Kıyı kordonu - haliç - peribacası
- E) Ria - dalmaçya - fiyort

7. Soğuk iklim bölgelerinde kar örtüleri tamamen erimediği için ortadan kalkmaz. Üst üste biriken karlar, kalın bir örtü meydana getirir ve kendi ağırlıklarının altında sıkışarak buzullara dönüşür.

Buna göre haritada gösterilen alanların hangisinde buzulların yer şekillerine etkisi daha fazladır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

8. Karstik bölgelerdeki sular, kayaları çözerek bünyelerine aldığı maddeleri uygun ortamlarda biriktirerek karstik aşınım şekillerini oluşturur. Mağara tavanlarından damlayan suların içindeki malzemenin bir çıkıntı gibi tavanda birikmesiyle sarkıt, tabanda birikmesiyle de dikit oluşur. Sarkıt ve dikitlerin zamanla gelişip birleşmesiyle sütun adı verilen şekiller oluşur. Ayrıca karstik sahalarda yer altından çıkan suların özellikle yamaçlarda yayılması sonucu eriyik malzemeler çökerek birikir. Basamaklı yapıda oluşan bu şekillere traverten adı verilir.

Yukarıdaki bilgide kalın yazılan hangi ifade yanlıştır?

- A) aşınım
- B) sarkıt
- C) dikit
- D) sütun
- E) traverten

Verilen görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

TRAVERTEN

PERİBACASI

DEV KAZANI

MANTAR KAYA

SİRK GÖLÜ

LAGÜN

Açık Uçlu Sorular

1. Verilen görsellerin oluşmasında en fazla etkili olan dış kuvveti tabloya yazınız.

	Etkili Dış Kuvvet		Etkili Dış Kuvvet		Etkili Dış Kuvvet
Traverten		Dev kazanı		Sirk Gölü	
Peribacası		Mantar kaya		Lagün	

2. Görsellerin tamamının Türkiye'ye ait olmasını, Türkiye'de yer şekillerinin oluşumunda dış kuvvetlerin etkisi açısından açıklayınız.

3. Görsellerdeki yer şekillerinden hangi ikisinin oluşmasında, Türkiye'de kurak ve yarı kurak iklim şartlarının görülmesi daha fazla etkilidir? Açıklayınız.

4. Yer şekillerinin oluşumunda kayaç yapılarının etkisi ile traverten, peribacası ve dev kazanını ilişkilendiriniz.

Aşağıdaki haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. Haritada dağ, ova ve platoların gösterildiği rakamlarla aşağıdaki yeryüzü şekillerini eşleştiriniz.

.....	Çarşamba Ovası	Erzurum-Kars Platosu	Bozok Platosu
.....	Erciyes Dağı	Çukurova	Küre Dağları
.....	Doğu Karadeniz Dağları	Ağrı Dağı	Bozdağlar
.....	Taşeli Platosu	Büyük Menderes Ovası	Şanlıurfa Platosu
.....	Konya Ovası	Yazılıkaya Platosu	Harran Ovası

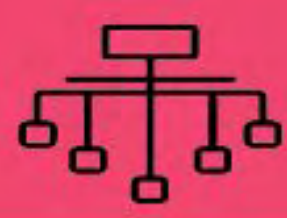

2. Haritada rakamlarla gösterilen dağları oluşum türlerine göre sınıflandırınız.

3. Haritada rakamlarla gösterilen platoları oluşum türlerine göre sınıflandırınız.

4. Haritada rakamlarla gösterilen ovaları oluşum türlerine göre sınıflandırınız.

5. Türkiye’de ortalama yükseltinin fazla ve arazinin engebeli olmasının nedenlerini açıklayınız.

Sınıflandırma

Aşağıda verilen aşındırma veya biriktirme şekillerini şemalara doğru olarak yazınız.

Hörgüç Kaya

Lagün

Kumsal

Sirk

Moren

Drumlin

Tombolo

Buzul Vadisi

Kıyı Seti

Sander

Falez

Kıyı Kordonu

Aşınım Düzlüğü

Dalga ve akıntılarla oluşan şekiller

Aşındırma

Biriktirme

Buzulların oluşturduğu şekiller

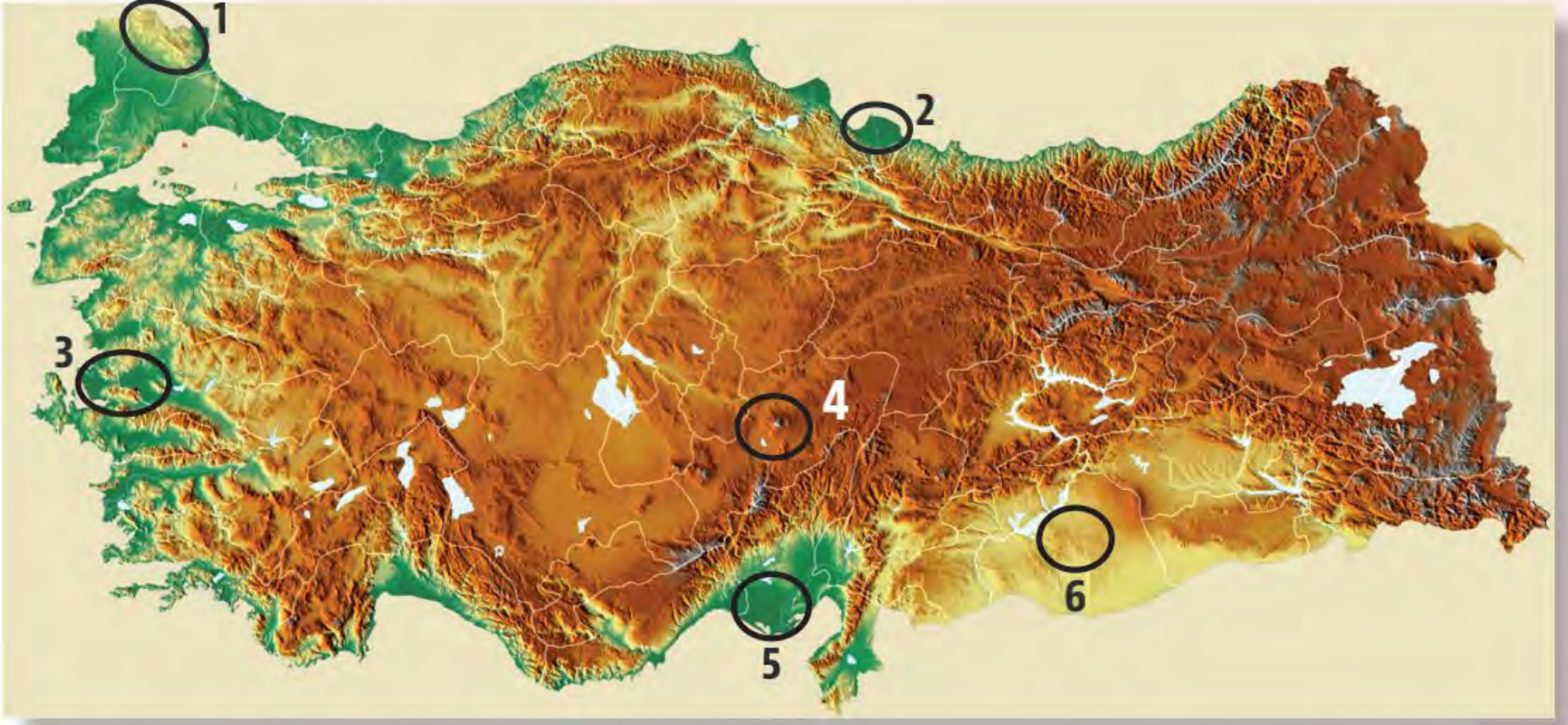
Aşındırma

Biriktirme

Haritayı Kullan

Aşağıdaki soruları Türkiye fiziki haritasından yararlanarak cevaplayınız.

1. Türkiye fizikî haritasında kahverengi renk ve tonlarının fazla olmasının nedenini Türkiye'nin jeolojik zamanlarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Bir renkten diğer renge geçişin bazı alanlarda kısa, bazı alanlarda ise uzun mesafelerde olmasını açıklayınız.

.....

.....

.....

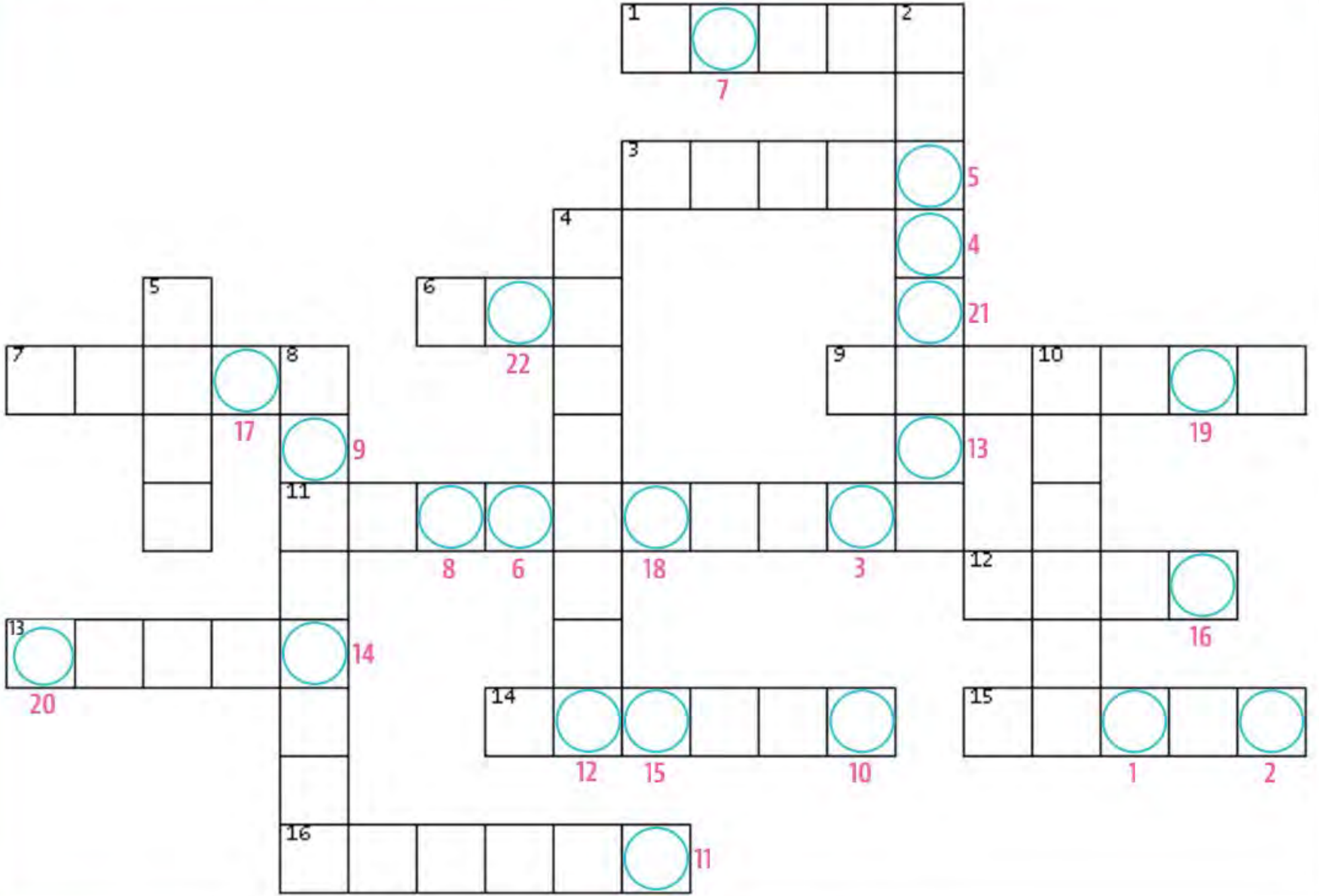
.....

3. Haritada işaretlenen alanlara göre, verilen tablodaki boşlukları doldurunuz.

.....	Yıldız Dağları
.....	Çukurova Deltası
4. Volkanik Dağı
6. Platosu
2. Delta Ovası
3. Grabeni

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

1. Deniz seviyesine yakın alanlardaki akarsu vadilerinin gelgit sonucunda sular altında kalmasıyla meydana gelen kıyı tipi
3. Galerilere ait tavanların çökmesiyle derinlikleri yüzlerce metreyi bulabilen çukur
6. Derin yarılmış akarsu vadilerinin, yükselen suların altında kalmasıyla oluşan kıyı tipi
7. Buzulların taşıdıkları malzemeler
9. Adaları ana karaya ya da birbirine bağlayan kıyı okları
11. Ağrı, Tendürek, Süphan, Nemrut, Erciyes, Melendiz, Karadağ gibi dağların oluşumunda etkili iç kuvvet
12. Batı Anadolu'da bulunan bir horst dağı
13. Dağların kıyıya dik uzandığı bölgelerde görülen kıyı tipi
14. Mağara tavanlarından damlayan suların içindeki malzemenin tavanda oluşturduğu çıkıntı
15. Oluk, delik, çukur veya kanal biçimindeki en küçük karsitik şekil
16. Türkiye'de kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde etkili belirgin olarak görülen dış kuvvet

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. Türkiye'nin en büyük deltası
4. Yeşilirmak'ın oluşturduğu delta ovası
5. Kutuplara yakın kesimlerde çok geniş alanları kaplayan kalın buzul çeşidi
8. Türkiye'de kırgıbayır ve peribacalarının en fazla görüldüğü il
10. Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında genel olarak görülen kıyı tipi

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Renkli kutulardaki harflerden anahtar kelimeye ulaşınız.

1. Karstik kayaç
2. Karstik erime şekli
3. Türkiye’de iç kesimlerdeki dış kuvvet
4. Aydın Dağları, Bozdağlar
5. Buzul çukuru
6. Ölüdeniz Lagünü
7. Akdeniz’deki polye ovası
8. Karstik ova
9. Okyanuslarda ilerleyen buz
10. Cennet-Cehennem
11. İstanbul Boğazı kıyı tipi
12. Yer altı boşlukları
13. Buzulların taşıdıkları malzeme
14. Falez
15. Karadeniz kıyı tipi
16. Pamukkale
17. Deniz kulağı
18. Tombolo
19. Erzurum’daki Çağlayan
20. Peribacaları ile ünlü alan
21. Erciyes Dağı, Süphan Dağı

AERLKK

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

AYAPL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÜZRGRÂ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

TORHS

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KSİR

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LAUMĞ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ELIMAL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LEOYP

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SBEGAYR

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

OKRBU

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

İAR

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RMAAĞA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RONME

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

YAARILY

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ABUNOY

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

EVATTRERN

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

AÜGNL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ĞDIKPAA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

TORTMU

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KOYAADAPK

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

VAİKNOLK

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR KELİME

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

EŞLEŞTİRME

1. A 2. G 3. F 4. K 5. I 6. D 7. İ 8. H 9. Ç 10. B 11. C 12. E 13. J

BOŞLUK DOLDURMA

1. Polye 2. Karstik 3. Kar 4. Sirk 5. Enine 6. Falez 7. Lagün
8. Boyuna 9. Skyer 10. Kimyasal 11. Alüvyal 12. Toros 13. Korkuteli
14. Pamukkale 15. Yüksek 16. Dalmaçya 17. Himalaya 18. Taşeli 19. Cihanbeyli

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. A 2. D 3. E 4. C 5. B 6. C 7. C 8. A

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Traverten - Yer altı suları, karstik arazi / Dev kazanı - Akarsular / Sirk gölü - Buzullar / Peribacası - Akarsular / Mantar kaya - Rüzgârlar / Lagün - Dalgalar

2. Türkiye'nin tektonik hareketlerin etkisiyle engebeli ve yüksek bir görünüm kazanması, Türkiye'de iklim çeşitliliğinin görülmesi, Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili olması, Türkiye'de etkili olan orojenez, epirojenez, volkanizma ve depremlere de bağlı olarak dış kuvvetlere ait faaliyetler çeşitlenmiştir.

3. Görsellerdeki yer şekillerinden peribacası ve mantar kayanın oluşumunda kurak ve yarı kurak iklim şartlarının görülmesi daha fazla etkilidir. Peribacası; Kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde bitki örtüsünün de seyrek olması sonucu sağanaklarla oluşan sellerin yamaçlarda oluşturduğu yarıntılar olan kırgıbayırların bir türüdür. Mantar kaya; Yarı kurak ve özellikle de kurak bölgelerde en etkili dış kuvvetlerden biri olan rüzgârlar tarafından aşındırma ile oluşan bir yer şeklidir.

4. Yeryüzü şekillerinin oluşması ve değişmesinde iç-dış kuvvetler, iklim gibi kayaçlar da önemli bir rol oynar. Kayaçların fiziksel ve kimyasal özellikleri, yeryüzünün şekillenmesinde doğrudan ya da dolaylı bir etkiye sahiptir.

Traverten: Karstik sahalarda yer altından çıkan suların özellikle yamaçlarda yayılması sonucu eriyik malzemeler çökele- rek birikir. Basamaklı yapıda oluşan bu şekillere traverten adı verilir.

Dev kazanı: Tabakaların aşınmaya karşı farklı direnç göstermesi sonucu arazide eğim kırıkları oluşur. Akarsular üzerinde çağlayanların görüldüğü bu alanlarda suların dökülmesi sonucu arazi aşınır. Aşınma sonucu oluşan çukurlara dev kazanı adı verilir.

Peribacaları: Kırgıbayırların bir türü olan peribacaları, volkanik bölgelerdeki hafif eğimli yamaçlarda oluşarak sütun biçiminde yükselir.

Mantar kaya: Yatay tabakaların görüldüğü alanlarda zayıf malzemenin aşınması sonucu tek tepeler hâlinde yükselen diklikler meydana gelir. Bu kayaların zamanla alt kısımlarının aşınması sonucu mantar kaya adı verilen şekiller oluşur.

BECERİ TEMELLİ

1. 2. Çarşamba Ovası, 4. Erzurum-Kars Platosu, 1. Erciyes Dağı, 12. Çukurova, 3. Doğu Karadeniz Dağları, 5. Ağrı Dağı, 13. Taşeli Platosu, 7. Büyük Menderes Ovası, 14. Konya Ovası, 8. Yazılıkaya Platosu, 9. Bozok Platosu, 6. Bozdağlar, 15. Küre Dağları, 11. Şanlıurfa Platosu, 10. Harran Ovası

2. Erciyes Dağı ve Ağrı Dağı volkanik faaliyetler sonucu oluşmuştur. Bu faaliyetler, volkanik malzemeyi (lav, kül, cüruf, tüf vb.) üst üste biriktirerek Türkiye'deki en yüksek dağların oluşmasına neden olmuştur. Küre ve Doğu Karadeniz Dağları kıvrım dağlarıdır. Levhaların tortul tabakaları sıkıştırması ve bunun sonucunda kıvrılan kütlelerin yükselmesiyle sıradağlar şeklinde uzanan bu dağlar oluşmuştur. Bozdağlar kırık dağlarına örnektir. Levha hareketlerine bağlı olarak kırılma sonucu horst adı verilen dağlar oluşmuştur. Bu dağlar, kırılmaya (faylanma) bağlı olarak çöken grabenlerin çevresindeki yüksekte kalan kütlelerdir.

3. Platolar, yüksekte kalan düzlüklerin akarsu vadileri ile yarılarak parçalanması sonucu oluşur. Haritada Erzurum-Kars Platosu, Taşeli Platosu, Bozok, Yazılıkaya ve Şanlıurfa platoları gösterilmiştir. Bu yeryüzü şekillerinden Erzurum-Kars Platosu volkanik arazilerin, Taşeli Platosu karstik arazilerin; Bozok, Yazılıkaya ve Şanlıurfa platoları da çevresine göre sert tabakalı arazilerin parçalanması sonucu oluşmuştur.

4. Çarşamba ve Çukurova deltaları, akarsular tarafından taşınan malzemelerin deniz kenarında birikmesi sonucu oluşmuştur. Büyük Menderes, Harran ve Konya ovaları ise tektonik ovalardır. Bu ovalar da akarsular tarafından taşınan malzemelerin fay hattına bağlı olarak ortaya çıkan çöküntü alanlarında birikmesi sonucu oluşmuştur.

5. Senozoyik'te oluşan Alp-Himalaya Dağ Kuşağı üzerinde yer alan ülkemizde dağlar, genel itibarıyla sıra hâlinde ve birbirine paralel olarak uzanır. Bunun yanı sıra iç kesimlerde koni şeklinde volkanik dağlar bulunur. Dağların büyük bölümü, levhaların tortul tabakaları sıkıştırması ve bunun sonucunda kıvrılan kütlelerin yükselmesiyle oluşmuştur. Ayrıca Senozoyik sonlarına doğru dış kuvvetlerin etkisiyle meydana gelen epirojenik hareketler sonucu ülkemiz arazisinde tekrar bir yükselme meydana gelmiştir Buna bağlı olarak yükselen arazilerin aşındırılması sonucu engebeli araziler oluşmuştur.

SINIFLANDIRMA

Buzulların oluşturduğu şekiller

HARİTAYI KULLAN

1. Anadolu'nun büyük bölümü, III. Jeolojik Zaman'ın ortalarından itibaren tektonik hareketlerin etkisiyle kara hâlini almıştır. III. Jeolojik Zaman'ın sonlarına doğru epirojenezle yükselmeye başlayan Türkiye arazisinin ortalama yükselti 1000 metreden fazladır. Türkiye fiziki haritasında kahverengi renk ve tonlarının fazla olması Türkiye'nin ortalama yükseltisinin fazla olması ile ilgilidir.

2. Fiziki haritalarda renkler yükselti basamaklarını gösterir. Renk değişiminin kısa mesafelerde gerçekleştiği alanlar eğimin fazla olduğu alanlar iken (Doğu Karadeniz kıyıları), renk değişiminin uzun mesafelerde gerçekleştiği alanlarda (Ege kıyıları) ise eğim azdır.

3.

1.	Yıldız Dağları
5.	Çukurova Deltası
4.	Erciyes Volkanik Dağı
6.	Şanlıurfa Platosu
2.	Çarşamba Delta Ovası
3.	Gediz Grabeni

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelime: PAMUKKALE TRAVERTENLERİ

KELİME AVI

1. Kalker	2. Lapy
3. Rüzgâr	4. Horst
5. Sirk	6. Muğla
7. Elmalı	8. Polye
9. Aysberg	10. Obruk
11. Ria	12. Mağara
13. Moren	14. Yalıyar
15. Boyuna	16. Traverten
17. Lagün	18. Kapıdağ
19. Tortum	20. Kapadokya
21. Volkanik	

Anahtar Kelime:
PATARA KIYI KUMULLARI

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

DOĞAL SİSTEMLER

Konu

• Dünyada ve Türkiye’de Su Kaynakları

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

3.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Yeryüzündeki sular sürekli döngü hâlinindedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Yeryüzündeki su kaynaklarının yaklaşık %97,5'ini suları tuzlu olan deniz ve okyanuslar; %2,5'lik kısmını ise suları tatlı olan buzullar, yer altı ve yer üstü suları oluşturmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

%29
Kara

%71
Su

Dünya yüzeyinin yaklaşık %71'ini oluşturan suların yarım kürelere dağılışı birbirinden farklıdır. Kuzey Yarım Küre'nin %61'i, Güney Yarım Küre'nin de %81'i sularla kaplıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Kıtaların kenarında yer alan, okyanuslardan eşiklerle ayrılmış ancak geniş boğazlarla okyanuslara bağlantısı olan denizlere kenar deniz, okyanuslara boğazlar aracılığıyla bağlantısı olup kıta içlerine sokulan denizlere de iç deniz denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Genel olarak deniz ve okyanuslarla doğrudan bağlantısı olmayan, karalar üzerindeki çukur yerleri veya çanakları dolduran su kütlelerine göl adı verilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Göller, beslenme kaynaklarından çanaklarına kapasiteyi aşan miktarda su geldiğinde oluşan fazlalığı gideğenleri (göl ayağı) vasıtasıyla boşaltır. Gideğeni olan göllerin suları tatlıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Tektonik göller, tektonik hareketlerle oluşan çukurların sularla dolması sonucu meydana gelmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Doğal set gölleri; çevresine göre alçakta olan vadi, tektonik çukur veya koy gibi yerlerin önlerinin doğal setlerle kapanması sonucu oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Yapay göller; insanlar tarafından akarsu yatakları üzerine yapılan setlerin gerisinde suların birikmesi sonucu oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Akarsuyun kolları ile birlikte sularını topladığı alana akarsu havzası denir. Sularını denize veya okyanusa ulaştıran akarsular açık havza, ulaştıramayan akarsular kapalı havza özelliği taşır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

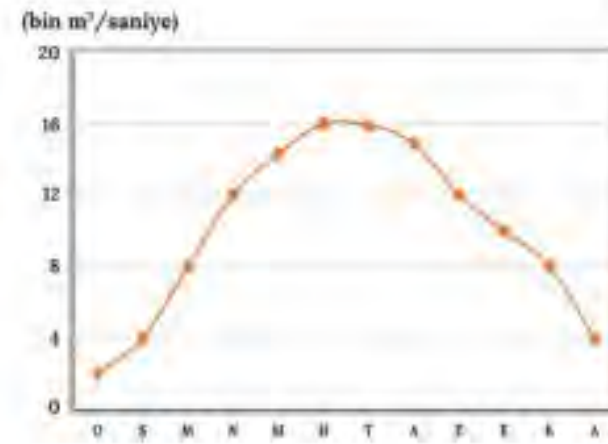
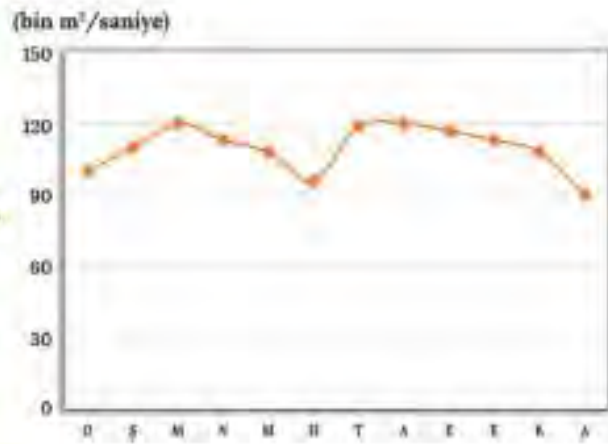
Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Akım miktarı yıl içinde fazla değişkenlik göstermeyen akarsular düzenli rejime, akımı yıl içinde büyük değişiklikler gösteren akarsular ise düzensiz rejime sahiptir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Yeryüzüne düşen yağışların ve yeryüzündeki suların yer altına sızarak geçirimsiz bir tabaka üzerinde birikmesiyle yer altı suları oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Aktif volkanik bölgelerde yer altındaki sıcak suların ve su buharının belirli aralıklarla fışkırması sonucu oluşan kaynaklara gayzer denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Su seviyesi yüksek olan Karadeniz'in suları üst akıntıyla Akdeniz'e; tuzluluk oranı fazla olan Akdeniz'in suları da alt akıntıyla Karadeniz'e İstanbul Boğazı'ndan taşınır. Bu durum, balıkçılık açısından olumlu fakat deniz ulaşımı açısından olumsuz bir hâl teşkil etmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Mevcut su kaynaklarının en verimli şekilde kullanılabilmesi amacıyla inşa edilen barajlardan elektrik enerjisi üretme, tarımda sulama, içme ve kullanma suyu temini, balıkçılık, turizm ve su sporları gibi alanlarda yararlanılmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Türkiye'deki akarsular genellikle derin ve dar vadilerde hızlı bir akışa sahiptir. Bu durum; ülke arazisinin genç oluşumlu, yüksek ve engebeli olmasından kaynaklanmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Türkiye'de sahip olunan arazi özelliklerinden dolayı fay kaynakları oldukça yaygındır. Bu kaynakların sularının sıcaklığı, geldiği fay kaynağının derinliği ile doğru orantılıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13.
maddelerin
konu özeti

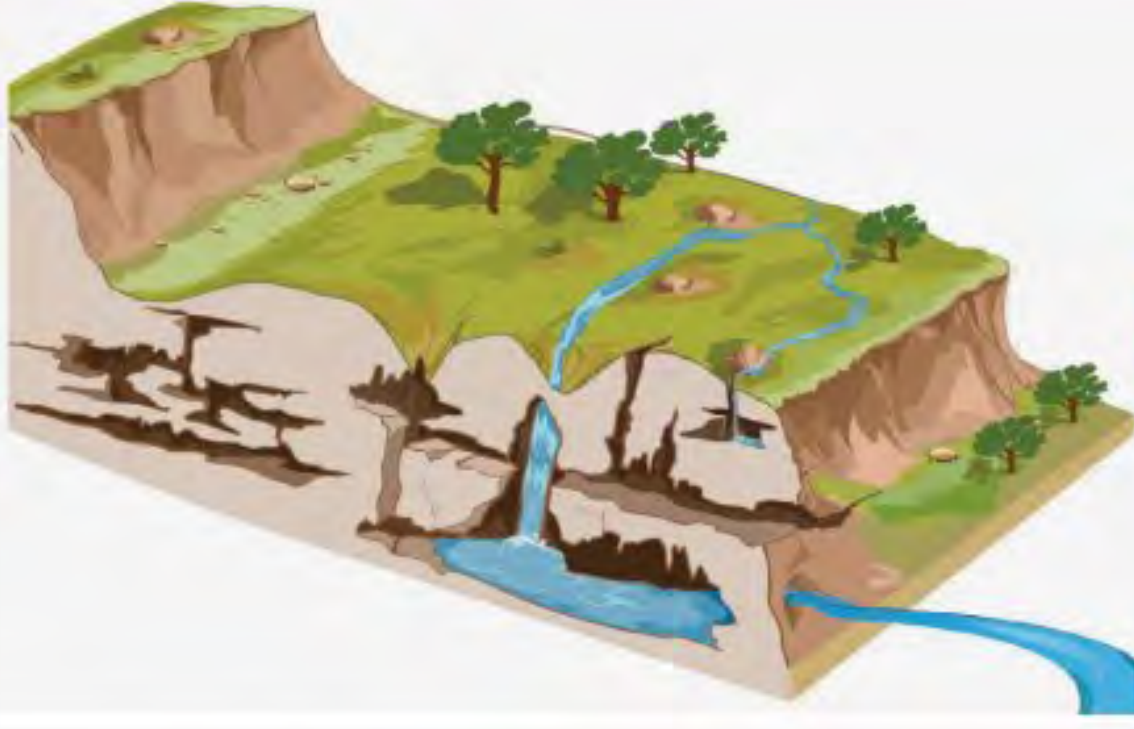
14-15-16-17-18.
maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Görsellerdeki kaynak türlerini harflerle gösterilen kaynak isimleriyle doğru olarak eşleştiriniz.

1

Gayzer

A

2

Karstik kaynak

B

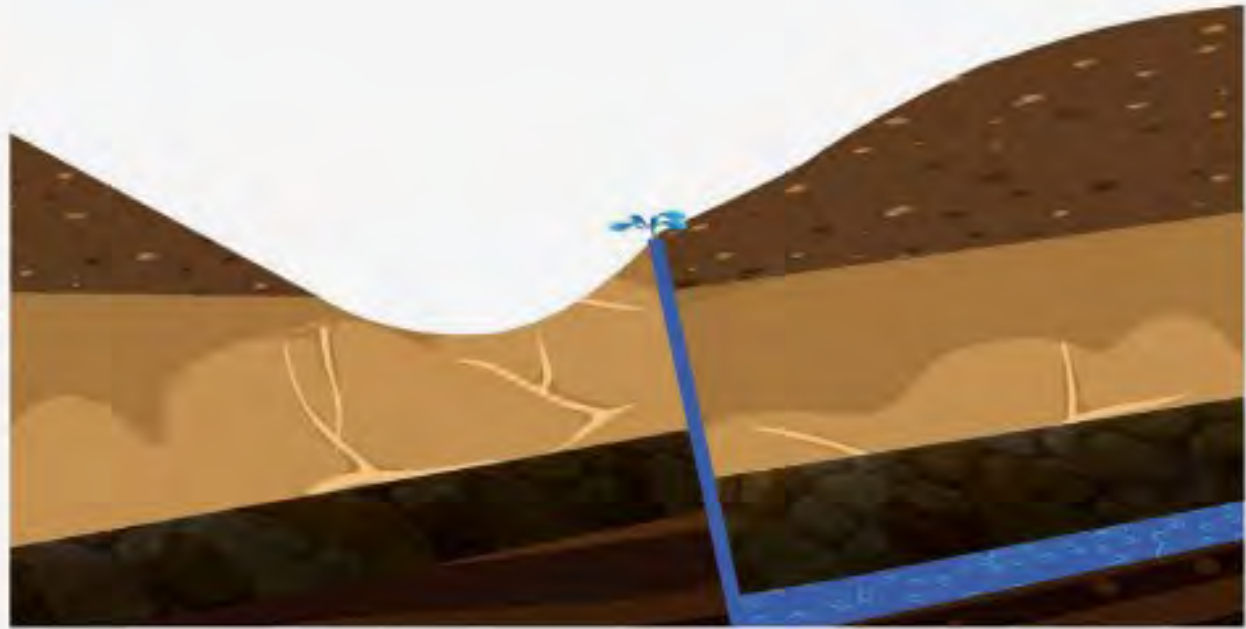
3

Fay kaynağı

C

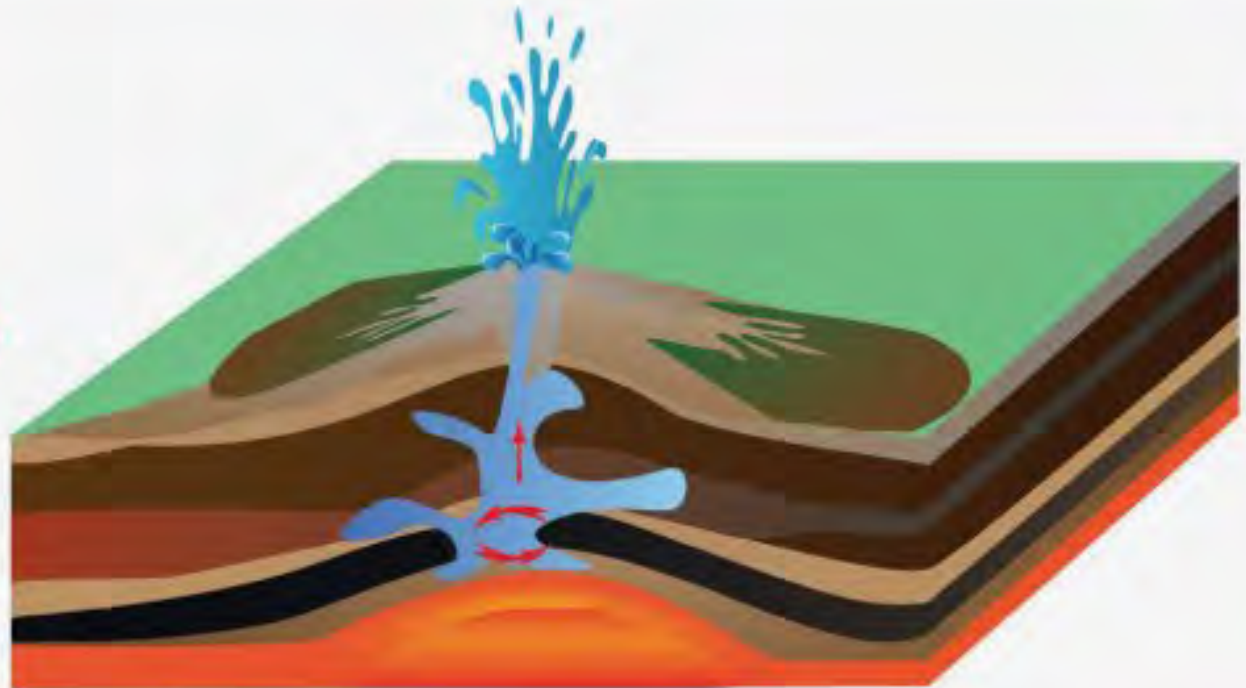
4

Artezyen kaynak

Ç

5

Yamaç kaynağı

D

Boşluk Doldurma

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Gideğen	Tektonik	Alüvyal	Kireçli	Hint
Hızlı	Hidrolojik	Kaplıca	Akifer	Su bölümü
Düzenli	Fay	Açık	Göller	Karadeniz
Hidrografya	Karstik	Artezyen	Çoruh	

1. Yeryüzündeki suların tamamını oluşturan su küreyi fiziki coğrafyanın bir alanı olan sular coğrafyası inceler.
2. Suyun hidrosfer, atmosfer, biyosfer ve litosfer arasındaki dolaşımına döngü denir.
3. Okyanusu; 75 milyon km²lik alanıyla Afrika, Asya kıtaları ve Avustralya arasında yayılan dünyanın üçüncü büyük su kütlesidir.
4. Yeryüzündeki tatlı yüzey sularının %87'sini oluşturan karaların da %2'sini kaplamaktadır.
5. Göller, beslenme kaynaklarından çanaklarına kapasiteyi aşan miktarda su geldiğinde oluşan fazlalığı vasıtasıyla boşaltır.
6. Kalker, kaya tuzu ve jips gibi suda kolay çözünebilen kayaların bulunduğu sahalarda ayrışma ve çökmeye bağlı olarak oluşan çukurların sularla dolması sonucu göller meydana gelir.
7. Akım miktarı yıl içinde fazla değişkenlik göstermeyen akarsular rejime sahiptir.
8. Yer altındaki suyu süzen, ileten ve depolayan ortamlara denir.
9. Geçirimsiz iki tabaka arasında bulunan yer altı sularının açılan sondaj kuyuları ile yeryüzüne çıkması sonucu kaynağı oluşur.
10. Göller Yöresi'nde bulunan Beyşehir Gölü oluşumlu bir göldür.
11. Akarsu havzaları çizgisiyle birbirinden ayrılır.
12. kaynaklarından çıkan sular genellikle mineralce zengin ve sıcaktır.
13. Eymir, Mogan ve Çamiçi gölleri set göllerine örnektir.
14. Türkiye'deki akarsular genellikle derin ve dar vadilerde bir akışa sahiptir.
15. Fırat, Dicle, Aras, Kura ve nehirleri Türkiye'den doğup başka bir ülkede denize veya göle dökülür.
16. Sularını denizlere kadar ulaştırabilen akarsular havza özelliğindedir.
17. Suları yüksek sıcaklıkta olan fay kaynaklarına denir.
18. Karstik kaynakların suları soğuk vedir.
19.'de 150-200 metre derinlikten itibaren oluşan hidrojen sülfür gazı nedeniyle bu derinliğin altında canlı yaşamına rastlanmaz.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdaki dünya haritasında beş farklı su alanı işaretlenmiştir.

İşaretli alanların tamamı;

- I. Tuzlu su alanları
- II. İç deniz alanları
- III. Kuzey yarım küre su ortamları

gibi sınıflandırmalardan hangilerinin içinde yer alır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) I, II ve III

2.

Şekilde verilen su alanının yer aldığı sınıflandırma aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Kıtalar arasındaki büyük çukurları dolduran su kütleleri
- B) Okyanuslardan eşiklerle ayrılmış ancak geniş boğazlarla okyanuslara bağlantısı olan su kütleleri
- C) Karalar üzerindeki çukur yerleri veya çanakları dolduran su kütleleri
- D) Beslendiği kaynaklarla bir yatak boyunca eğime bağlı olarak sürekli veya belli bir dönem akan su kütleleri
- E) Yeryüzündeki suların yer altına sızarak geçirimsiz bir tabaka üzerinde birikmesiyle oluşan su kütleleri

3. Yer altı sularının yeryüzüne çıktığı yerlerde suların sıcaklığı, kimyasal bileşimleri ve yeryüzüne çıkış tarzları farklılık gösterebilir. Yer altı suyu vadi yamacı tarafından kesilerek yeryüzüne çıkabileceği gibi; kireç taşı, alçı taşı ve kaya tuzu gibi suda kolay çözünebilen kayaların arasında birikerek tekrar yeryüzüne de çıkabilir. Bazı alanlarda da geçirimsiz iki tabaka arasında bulunan yer altı suları açılan sondaj kuyuları ile yeryüzüne çıkarılabilir.

Yukarıdaki bilgide;

- I. Gayzer kaynağı
- II. Artezyen kaynak
- III. Fay kaynağı
- IV. Karstik kaynak

gibi kaynak türlerinden hangilerine ait bilgi yoktur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

4. Haritada dünyanın bir bölümü gösterilmiştir.

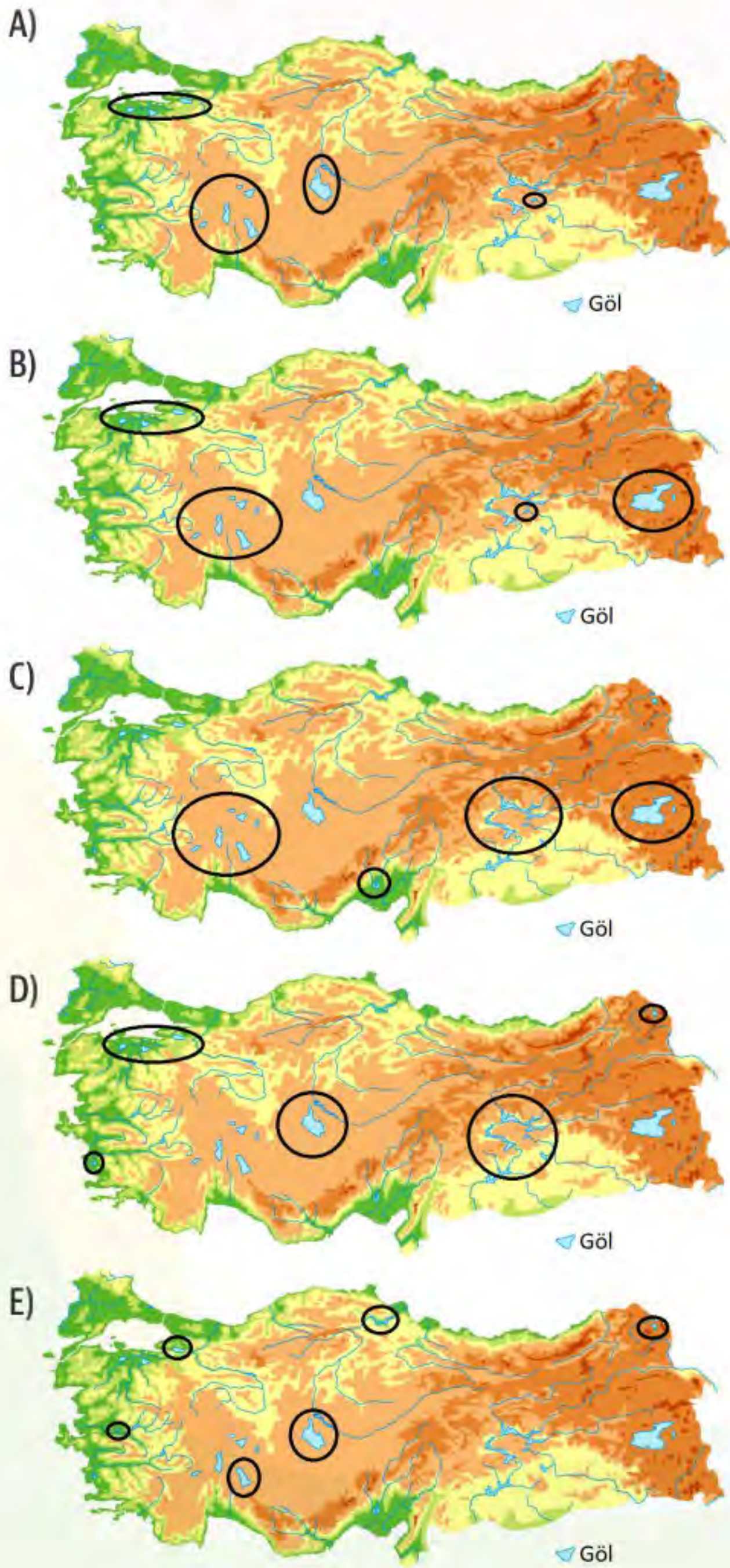

Aşağıda verilen akarsulardan hangisi yeryüzünün şekildeki bölümünde yer almaz?

- A) İndus
- B) Ganj
- C) Fırat
- D) Nil
- E) Kızılırmak

5. Göller Yöresi'nde bulunan Beyşehir Gölü tektonik oluşumlu bir göldür. Fakat bu göl, sahip olduğu gideğini yardımıyla fazla sularını boşaltabildiği için tatlı su özelliği gösterir. Beyşehir Gölü'nün dışında Tuz, Burdur, Acıgöl, Akşehir, Eber, İznik, Uluabat, Manyas, Sapanca ve Hazar gölleri de tektonik göllere örnek verilebilir.

Yukarıdaki açıklamada yer alan göllerin tamamının işaretlenerek gösterildiği harita aşağıdakilerden hangisidir?

6. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki akarsular ile açık ve kapalı havza alanları gösterilmiştir.

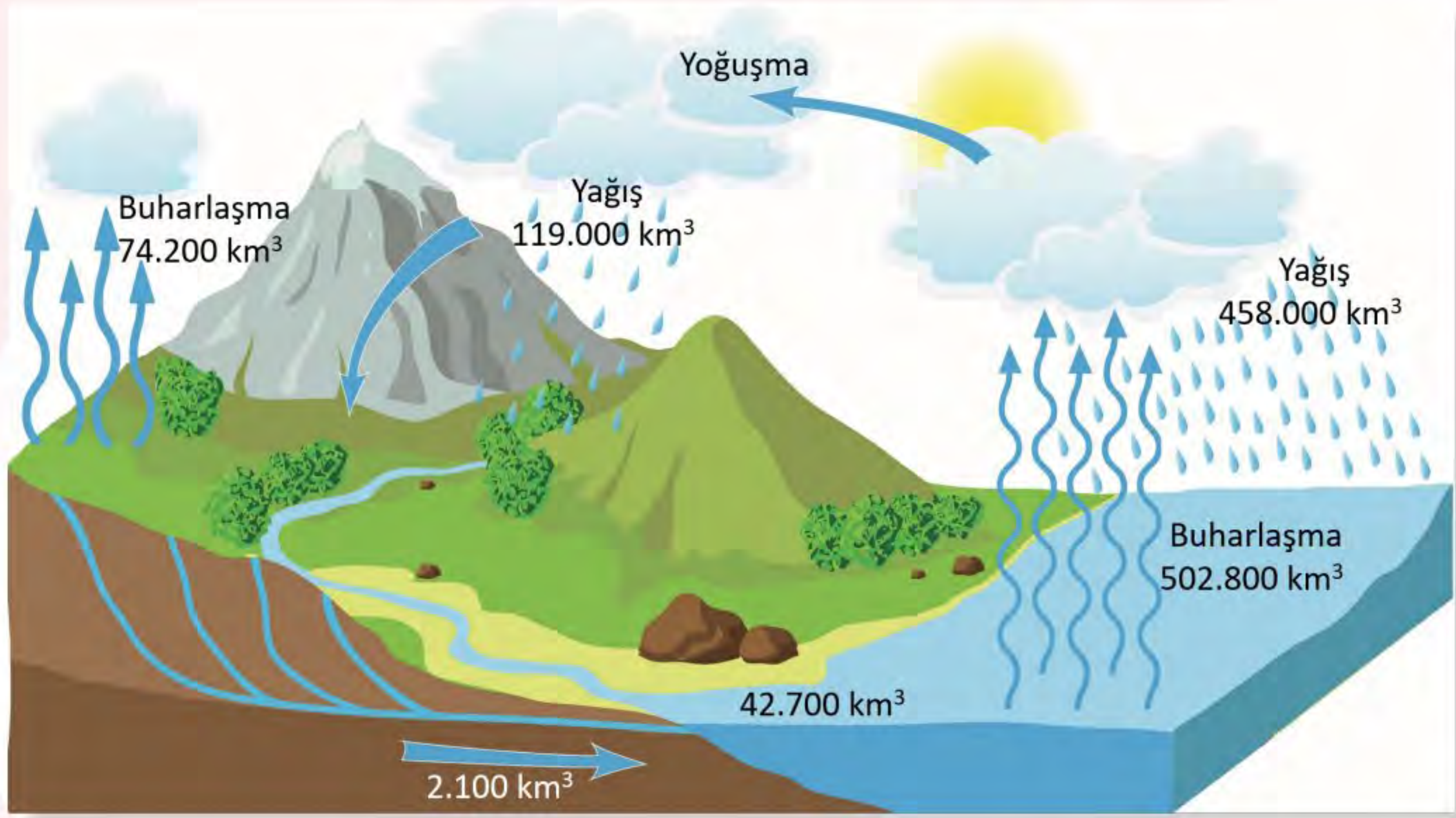

Buna göre aşağıdakilerden hangisine haritadaki bilgilerden ulaşılabilir?

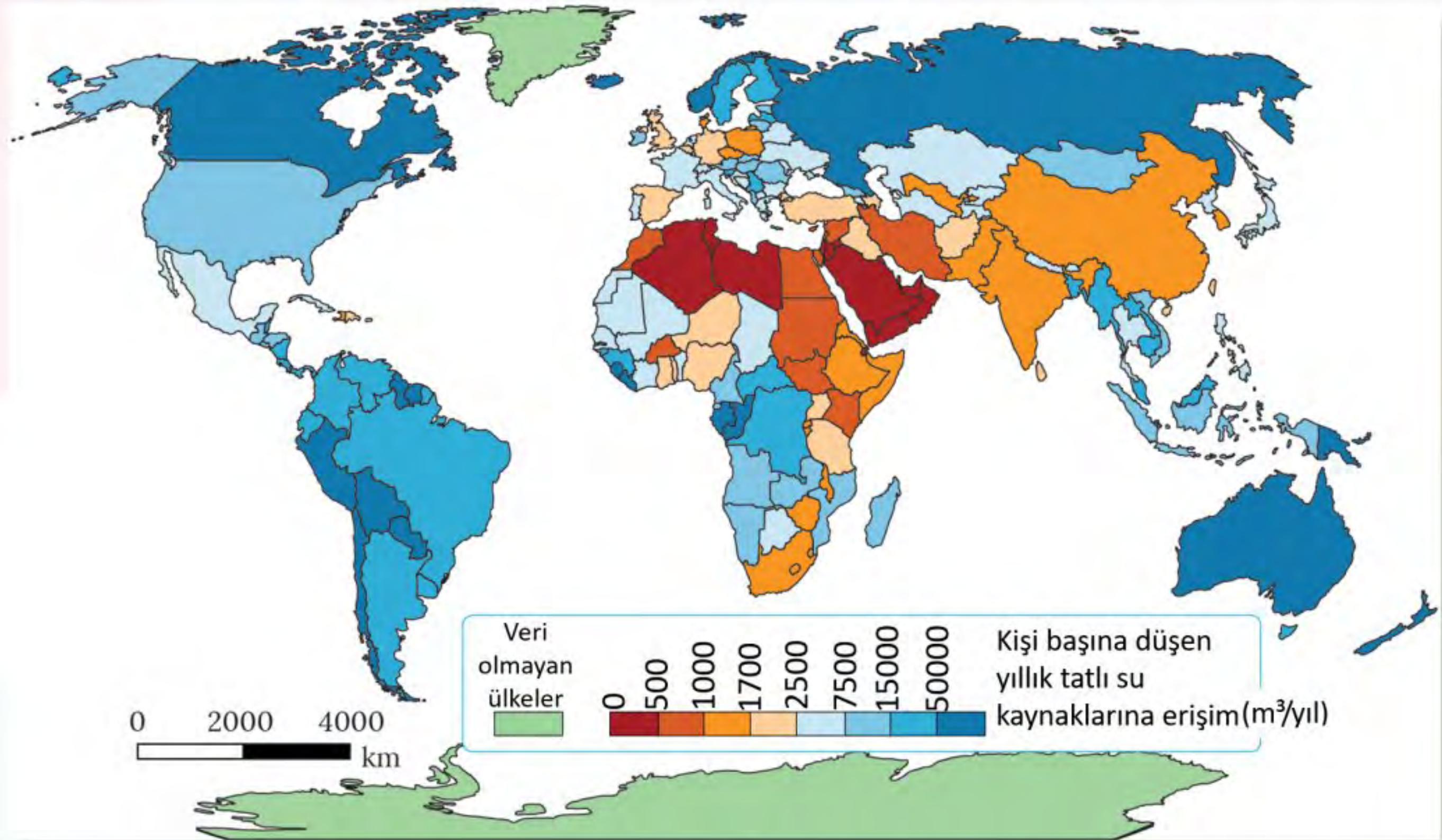
- A) Sadece denize kıyısı olan alanlar açık havza özelliğindedir.
- B) Akarsuların boyları kısalıdıkça kapalı havza özelliği kazanırlar.
- C) Yüzölçümü büyük göllere dökülen akarsular açık havza özelliğindedir.
- D) Açık havzaların tamamındaki akarsular kaynağını Türkiye'den alır.
- E) Açık havza alanları kapalı havza alanlarına göre daha geniştir.
7. Medeniyetlerin kurulması, gelişmesi ve yaşayabilmesi, insanların su kaynaklarına sağlıklı ve güvenilir bir şekilde erişebilmesi, suyun yeterli miktarda ve istenilen kalitede olması ve suyun "stratejik" ancak çeşitli nedenlerle tükenebilecek bir doğal kaynak olduğu gerçeğinin tam olarak anlaşılması ile mümkündür. İnsanlık tarihi yanlış su kullanımı ile çöken nice güçlü medeniyetlerin örneği ile doludur. Uzaydan çekilen bir uydu fotoğrafına bakıldığı zaman dünyamız bir su dünyası gibi görünmektedir. Dünya yüzeyinin büyük çoğunluğu okyanuslar ile kaplıdır. Bu durum, suyun sanki hiç tükenmeyecek bir kaynak olduğu yanılgısını doğurabilir.

Verilen bilgide aşağıdakilerden hangisi daha fazla vurgulanmıştır?

- A) Dünya su varlığı
- B) Akarsuların dünyadaki dağılışı
- C) Çevre sorunlarının günümüzdeki artışı
- D) Su kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımı
- E) Medeniyetlerin kuruluşunda etkili olan faktörler

Okyanus yüzeyinden ve karalardan buharlaşan su miktarı	577.000 km ³
Okyanuslara ve karalara düşen yağış miktarı	577.000 km ³
Karalardan buharlaşan su miktarı	74.200 km ³
Karalara düşen yağış miktarı	119.000 km ³

Tatlı sular yerkürede eşit olarak dağılmıyor. Bazı bölgeler tatlı su kaynakları açısından daha zenginken bazı bölgelerde ise tatlı su kaynakları azdır. Yağışlarla yüzeysel akışa geçen yıllık 42.700 km³ tatlı su kaynağının yaklaşık %32'si Asya'da, %28'i Güney Amerika'da, %7'si Avrupa'da, %6'sı ise Avustralya'da bulunuyor.

1. Su döngüsünün aşamalarını sırasıyla yazınız.

.....

.....

2. İnsanların yaşamsal ihtiyaçlarını ve ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli olan tatlı su kaynağı, tabloda verilen rakamlardan hangisi ile daha fazla ilişkilendirilebilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Bir bölgede tatlı su kaynaklarının miktarının ihtiyaç duyulan su miktarından az olması su stresi olarak adlandırılır. Dünyadaki tatlı su kaynaklarına erişim haritasını inceleyerek su stresinin az ve fazla olduğu ülkelere örnekler veriniz.

Su Stresinin Az Olduğu Ülkeler	Su Stresinin Fazla Olduğu Ülkeler

4.

Diş fırçalama süresi ortalama 3 dakikadır. Eğer musluk açık bırakılırsa her fırçalama için ortalama 15 litre suyu boşa akıtmış oluruz.

Kısıtlı olan tatlı su kaynaklarımızı daha bilinçli ve sürdürülebilir kullanmak için, bireysel olarak yapmamız gerekenlere örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Türkiye'nin akarsuları ile ilgili metni okuyunuz. Aşağıdaki haritadan ve atlaslarınızdan yararlanarak soruları cevaplayınız.

Türkiye çok sık bir akarsu ağına sahiptir. Üç tarafının denizlerle çevrili olması ve dağların kıyıya göre uzanış doğrultusu nedeniyle akarsuların boyları kısadır. Kurak ve yarı kurak iklim bölgesinde yer alan ülkemizde akarsular, genel olarak düzensiz rejime sahiptir. Ancak Manavgat Nehri'nde olduğu gibi bazı akarsuların beslenme kaynağından dolayı rejimleri düzenlidir. Türkiye'deki akarsuların büyük bir bölümü denizlere döküldüğü için açık havza özelliği gösterir. Yatak eğimi ve akış hızının fazla olması akarsuların enerji potansiyelini artırmış ve bu akarsular üzerinde baraj kurulmasını elverişli hâle getirmiştir.

1. Türkiye'de yer alan başlıca akarsular haritada numaralandırılmıştır. Atlaslarınızdan yararlanarak haritada belirtilen numaralarla aşağıda isimleri verilen akarsuları eşleştiriniz.

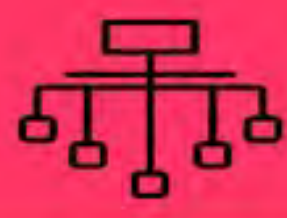
☐	Büyük Menderes	☐	Manavgat	☐	Susurluk
☐	Seyhan	☐	Bartın	☐	Ergene
☐	Çoruh	☐	Kızılırmak	☐	Yeşilırmak
☐	Sakarya	☐	Fırat	☐	Aras

2. Türkiye'deki akarsuların akış hızları ve hidroelektrik enerji potansiyellerinin yüksek olmasının nedenlerini yazınız.
.....
.....
3. Akdeniz'e dökülen Manavgat Nehri'nin düzenli bir rejime sahip olmasında beslenme kaynağının rolünü açıklayınız.
.....
.....
4. Ege Bölgesi'ndeki akarsuların menderesler oluşturmalarının nedenini belirtiniz.
.....
.....
5. Türkiye'nin sınırları içerisinde doğan ve Türkiye'nin sınırları dışına dökülen akarsuları yazınız.
.....
.....
6. Türkiye'nin sınırları dışında doğan ve Türkiye'nin sınırları içinde denize dökülen akarsuları yazınız.
.....
.....
7. Türkiye'de rafting ve kano gibi su sporlarının yapılabildiği nehirler hangileridir? Bu nehirlerin rafting ve kano gibi su sporlarına elverişli olmalarının nedenlerini belirtiniz.
.....
.....
8. Aşağıda verilen akarsuları üzerlerinde kurulan barajlar ile eşleştiriniz.

A	Sakarya Nehri
B	Yeşilırmak Nehri
C	Manavgat Nehri
Ç	Fırat Nehri
D	Dicle Nehri
E	Büyük Menderes Nehri

....	Kralkızı Barajı
....	Karakaya Barajı
....	Hasan Uğurlu Barajı
....	Gökçekaya Barajı
....	Adıgüzel Barajı
....	Aslantaş Barajı
....	Oymapınar Barajı
....	Demirköprü Barajı

Sınıflandırma

Aşağıdaki göl türlerini oluşumlarına göre göller şemasına doğru olarak yazınız.

Buzul

Baraj

Heyelan

Karstik

Volkanik

Kıyı

Alüvyal

Tektonik

Moren

Gölet

Karma yapılı

Volkanik

OLUŞUMLARINA GÖRE GÖLLER

Doğal Göller

..... Göller

..... Göller

..... Göller

..... Gölleri

..... Göller

Set Gölleri

Yapay Göller

.....

.....

..... Set Gölleri

..... Set Gölleri

..... Set Gölleri

..... Set Gölleri

..... Set Gölleri

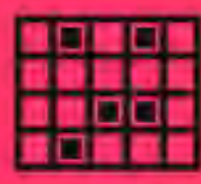
Haritayı Kullan

Aşağıdaki haritada dünyanın farklı yerlerindeki ve farklı özellikteki su ortamları oklarla gösterilerek numaralandırılmıştır.

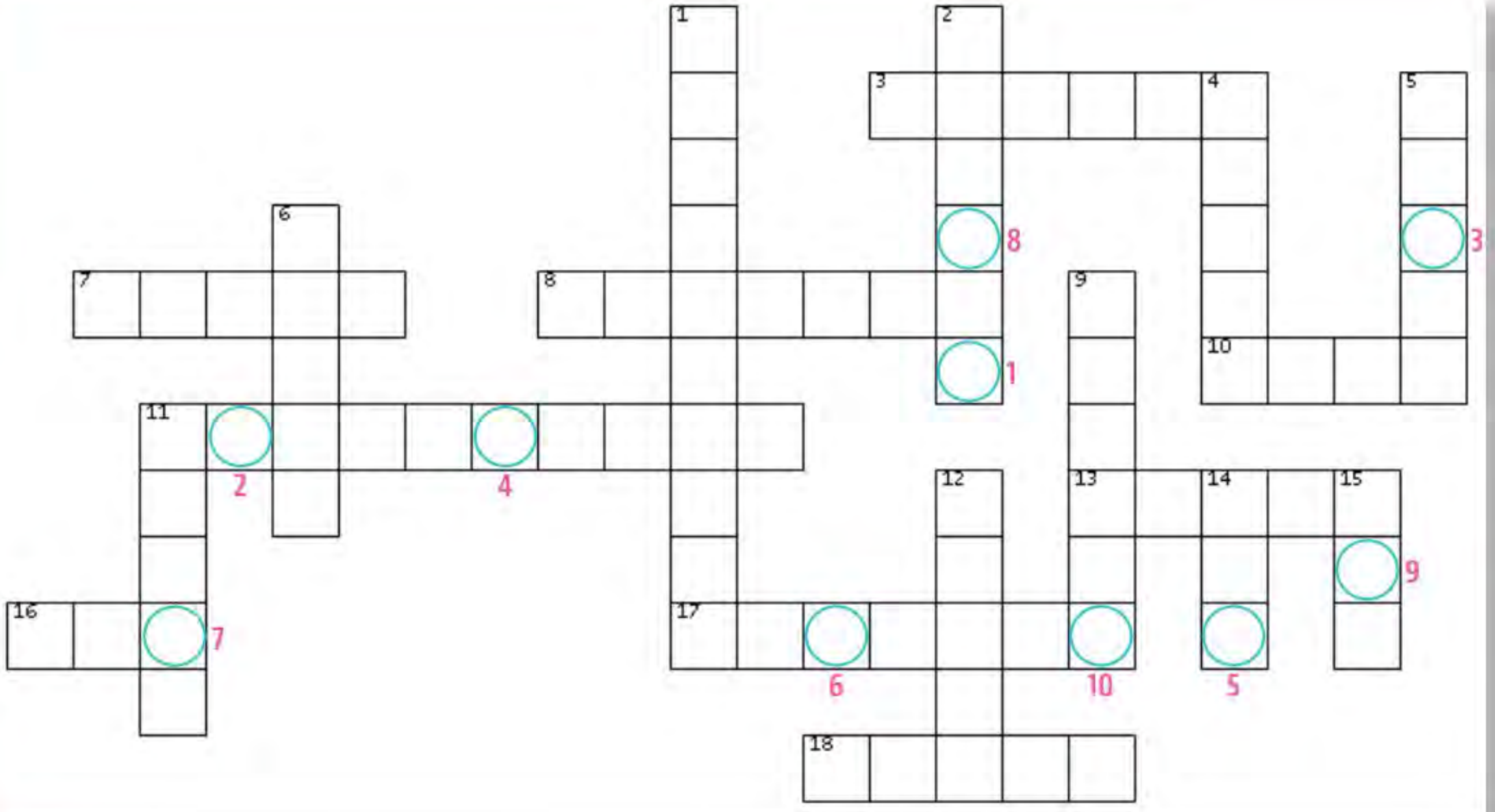

Haritada numaralarla gösterilen su ortamları ile tablodaki deniz, körfez ve okyanus isimlerini eşleştiriniz.

.....	Umman Denizi	Japon (Doğu) Denizi
.....	Meksika Körfezi	Akdeniz
.....	Hint Okyanusu	Atlas Okyanusu
.....	Karadeniz	Hudson Körfezi
.....	Kuzey Buz Denizi	Basra Körfezi
.....	Alaska Körfezi	Baltık Denizi
.....	Büyük Okyanus	Kızıldeniz
.....	Karayip Denizi	Bengal Körfezi

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

3. Aktif volkanik bölgelerde yer altındaki sıcak suların ve su buharının belirli aralıklarla fışkırması sonucu oluşan kaynak
7. İnsanlar tarafından akarsu yatakları üzerine yapılan setlerin gerisinde suların birikmesi ile oluşan göller
8. Yüz ölçümüyle Türkiye'nin kıyısının bulunduğu denizlerin en küçüğü
10. Krater, kaldera gibi volkanik faaliyetlerle oluşan ve içinde suların da birikebildiği çukur
11. Hirfanlı barajının bulunduğu akarsu
13. Dalga ve akıntıların sığ kıyılara getirdiği malzemelerle koy veya körfezlerin önünü kapaması sonucu oluşan göl türü
16. Türkiye'nin en uzun kıyı şeridinde sahip denizi
17. Sahip olduğu tuz oranıyla Türkiye'deki denizler içerisinde ilk sırayı alan deniz
18. Muratlı, Borçka ve Deriner barajlarının üzerinde yer aldığı akarsu

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Suyun sıvı halden gaz haline geçişi
2. Yer altı sularının yeryüzüne çıktığı yeri
4. Akarsuyun akım miktarının yıl içinde gösterdiği değişim
5. Dünya'nın en büyük gölü
6. Akarsuyun kolları ile birlikte sularını topladığı alan
9. Bol akımlı karstik kaynak
11. Dünyadaki su oranının daha az olduğu yarım küre
12. Geniş boğazlarla okyanuslara bağlantısı olan deniz türü
14. Karalar üzerindeki çukur yerleri veya çanakları dolduran su kütlesi
15. Dünya'nın en uzun akarsuyu olarak kabul edilen nehir

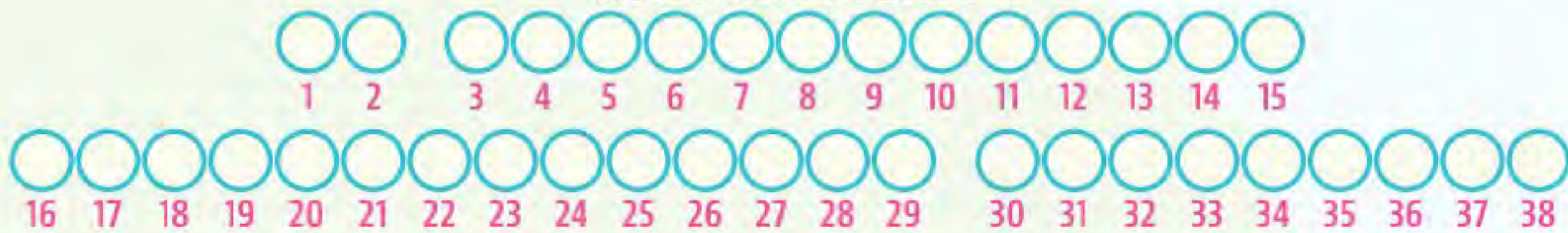
ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimeye ulaşınız.

1. Akım	BEDİ	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2. Büyük Okyanus	İAKPİFS	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3. Atlas Okyanusu	KLATANTİ	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
4. Göl ayağı	DEĞİENG	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
5. Nemrut	DEKAARL	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
6. Akarsu bükümü	MDEERESN	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
7. Ekvatorial bölge akarsuyu	NAOZMA	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
8. Düden	UTYANSU	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
9. Pasifik	OÜYKÜSYUAKNB	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
10. Denize ulaşamayan akarsu	PAZLHKIAVAA	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
11. Eğim doğrultusunda su akışı	UASARK	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
12. Hidrolojik döngü	DÖUÜÜSNGS	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
13. Su bilimi	LİJRHIODO	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
14. Sıcak su kaynağı	LIACI	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
15. Türkiye'nin kuzeyindeki deniz	ZNKEADİAR	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
16. Yeraltı su çıkışı	YKAAKN	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
17. Bir kaynak çeşidi	EATNRYZE	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
18. Sıcak su	RMAEOETJL	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
19. Akarsuyun su miktarı	KIMA	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

ANAHTAR KELİME

EŞLEŞTİRME

1. B 2. D 3. Ç 4. C 5. A

BOŞLUK DOLDURMA

1. Hidrografiya 2. Hidrolojik 3. Hint 4. Göller 5. Gideğen 6. Karstik 7. Düzenli
8. Akifer 9. Artezyen 10. Tektonik 11. Su bölümü 12. Fay 13. Alüvyal
14. Hızlı 15. Çoruh 16. Açık 17. Kaplıca 18. Kireçli 19. Karadeniz

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. D 2. C 3. B 4. B 5. A 6. E 7. D

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Buharlaştırma - yoğunlaşma - yağış - yüzeysel akış / yeraltı akışı
2. Kara yüzeyinden buharlaşma ile uzaklaşan ve yoğunlaşma ile karalara tekrar dönen su miktarı arasındaki fark yılda 44.800 km³tür. Bu rakam akarsu (42.700 km³) ve yer altı suları (2.100 km³) ile karalardan okyanuslara taşınan su miktarının toplamıdır. Yaklaşık 44.800 km³ tatlı su miktarı, insanların yaşamsal ihtiyaçlarını ve ekonomik faaliyetlerini sürdürmek için gerekli su kaynağıdır.

Su Stresinin Az Olduğu Ülkeler	Su Stresinin Fazla Olduğu Ülkeler
Kanada	Cezayir
Rusya	Libya
Norveç	Umman
Şili	Suudi Arabistan

4. • Dişlerimizi fırçalarken, yüzümüzü yıkarken suyu akar vaziyette bırakmamalıyız.
• Banyo süresini uygun sürede kısaltmalıyız.
• Meyve ve sebzeleri akan suyun altında yıkamak yerine içi su dolu bir kaptaki bekleterek yıkamalıyız.
• Bulaşık makinesi ve çamaşır makinesi gibi aletlerin su tasarrufu yüksek olanlarını tercih etmeliyiz.
• Tarım teknolojisinde az su tüketen sulama usulleri (damla sulama ve püskürtme gibi) geliştirilmeli.
• Sanayi sektöründe az su kullanan üretim teknolojisi geliştirilmeli.
• Geri kazanımlı su yöntemlerinden faydalanılmalı.
• Suyun gerçek değerini anlayabilmemiz için bilinçlendirme amaçlı eğitimler artırılmalı.

BECERİ TEMELLİ

21 Büyük Menderes	7 Kızılırmak
16 Seyhan	14 Fırat
9 Çoruh	3 Susurluk
4 Sakarya	1 Ergene
18 Manavgat	8 Yeşilirmak
6 Bartın	10 Aras

2. Türkiye arazisinin genç oluşumlu, ortalama yükseltisinin fazla, dağlık ve engebeli olması, Türkiye'deki akarsuların akış hızlarının ve enerji potansiyellerinin fazla olmasına neden olmuştur.
3. Manavgat Nehri, kaynak sularıyla beslendiği için yıl içinde akım miktarında önemli bir değişim görülmez.
4. Yatak eğimi, az olan Ege Bölgesi'ndeki akarsular, men-deresler oluşturarak akmaktadır.

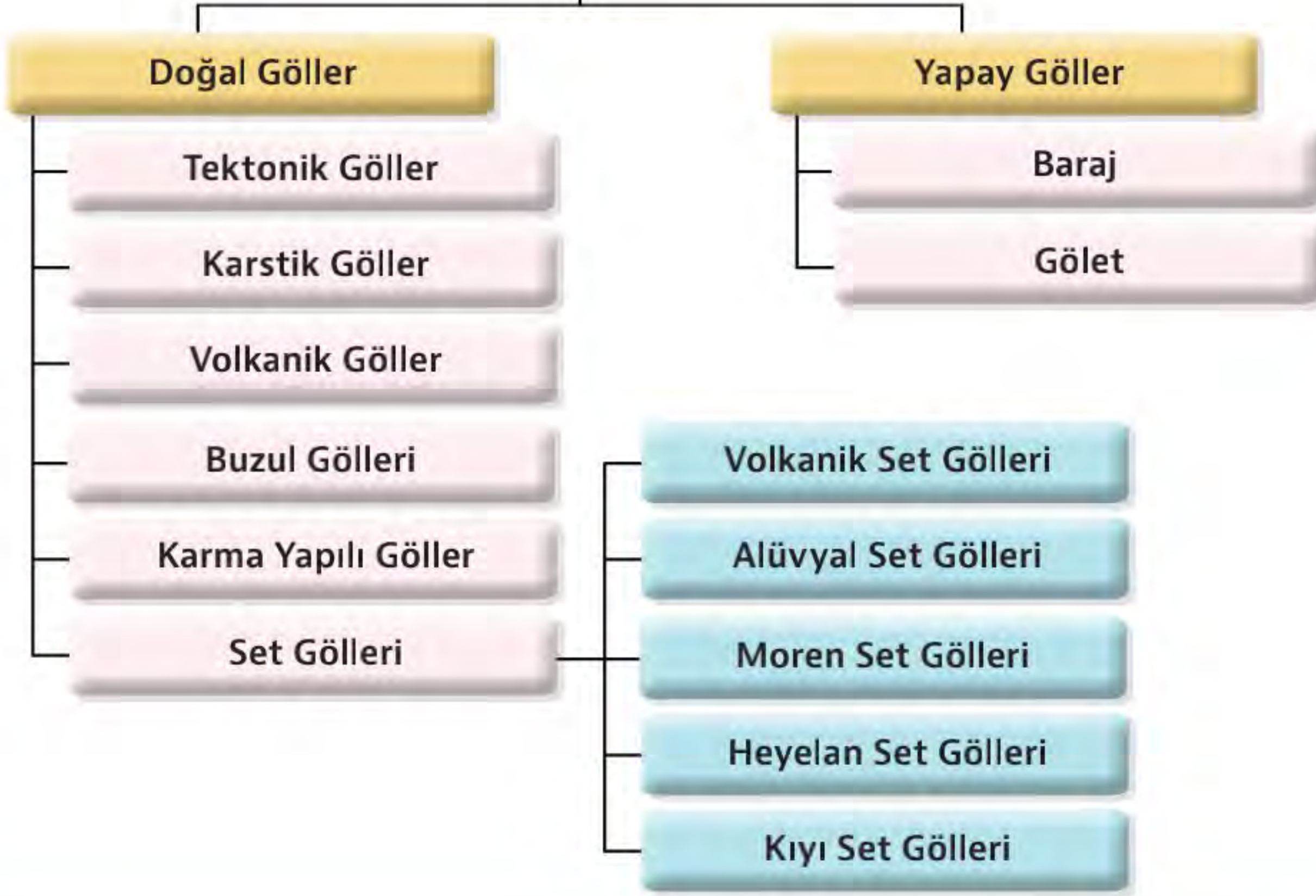
5. Türkiye'nin sınırları içerisinde doğan ve Türkiye'nin sınırları dışına dökülen akarsular: Kura, Aras, Fırat, Dicle ve Çoruh nehirleridir.
6. Türkiye'nin sınırları dışında doğan ve Türkiye'nin sınırları içinde denize dökülen akarsular: Meriç ve Asi nehirleridir.
7. Türkiye'de rafting ve kano gibi su sporlarının yapılabil-diği nehirler: Dalaman Çayı, Manavgat Nehri ve Çoruh Nehri'dir. Akarsu akış hızlarının fazla olması rafting, kano gibi su sporlarının yapılmasına zemin hazırlamıştır.

D Kralkızı Barajı	Ç Karakaya Barajı
B Hasan Uğurlu Barajı	A Gökçekaya Barajı
E Adıgüzel Barajı	- Aslantaş Barajı
C Oymapınar Barajı	- Demirköprü Barajı

Aslantaş Barajı Ceyhan Nehri, Demirköprü Barajı Gediz Nehri üzerinde yer alır.

SINIFLANDIRMA

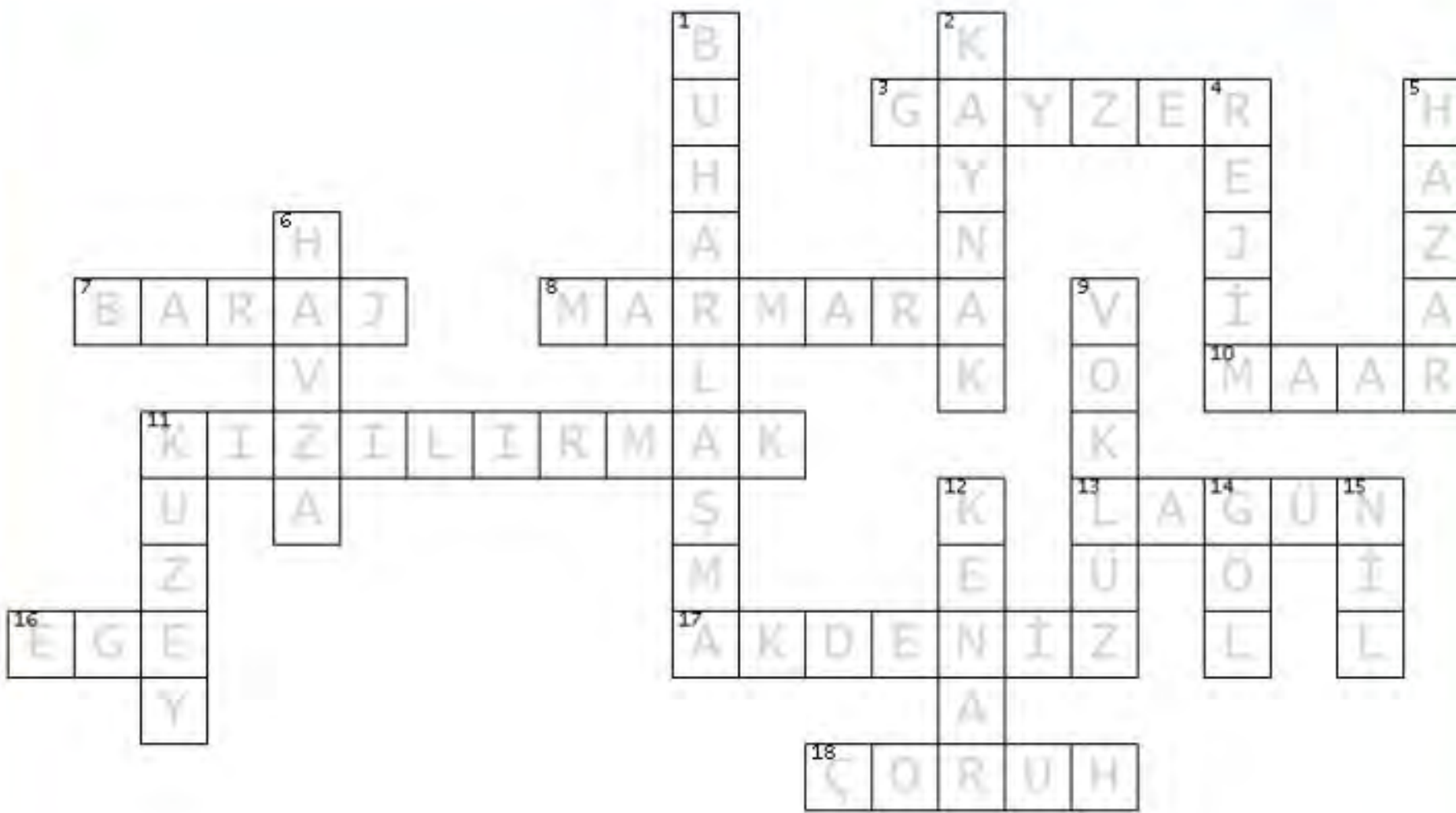
OLUŞUMLARINA GÖRE GÖLLER

HARİTAYI KULLAN

1. Alaska Körfezi	2. Karayip Denizi	3. Meksika Körfezi	4. Hudson Körfezi
5. Atlas Okyanusu	6. Akdeniz	7. Baltık Denizi	8. Karadeniz
9. Kızıldeniz	10. Basra Körfezi	11. Umman Denizi	12. Hint Okyanusu
13. Bengal Körfezi	14. Kuzey Buz Denizi	15. Japon (Doğu) Denizi	16. Büyük Okyanus

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelime: KIZILDENİZ

KELİME AVI

1. Debi	11. Akarsu
2. Pasifik	12. Su döngüsü
3. Atlantik	13. Hidroloji
4. Gideğen	14. Ilıca
5. Kaldera	15. Karadeniz
6. Menderes	16. Kaynak
7. Amazon	17. Artezyen
8. Suyutan	18. Jeotermal
9. Büyük Okyanus	19. Akım
10. Kapalı Havza	

Anahtar Kelime:
SU KAYNAKLARININ
SÜRDÜRÜLEBİLİR KULLANIMI

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

DOĞAL SİSTEMLER

Konu

- Dünyada ve Türkiye’de Topraklar
- Dünyada ve Türkiye’de Bitkiler

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

4.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Toprak; yer kabuğunu oluşturan kayaların ayrışmasıyla oluşan, içinde çeşitli inorganik ve organik maddeler, canlı organizmalar, hava ve su bulunan yüzeysel örtüdür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Toprak oluşumu;

- Fiziksel ayrışma, yer kabuğunu oluşturan kayaların çeşitli nedenlerle daha küçük parçalara ayrılması ve ufalanması,
- Kimyasal çözünme, toprak oluşumunda oldukça etkili olup kayaları oluşturan minerallerin suyun etkisiyle çözünmesi,
- Biyolojik ayrışma, canlıların çeşitli yollardan kayaları parçalaması ile başlar.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Çeşitli faktörlerin etkisiyle oluşan topraklar; horizon yapısı, kalınlığı ve organik madde miktarı bakımından farklı özellikler gösterebilir. Topraklar; oluşumlarını etkileyen iklim, bitki örtüsü, yeryüzü şekilleri, anakaya gibi faktörler dikkate alınarak zonal, intrazonal ve azonal olmak üzere üçe ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Zonal Topraklar: Bir bölgede etkili olan iklim, drenaj koşulları ve bitki örtüsü şartlarına göre düz veya hafif eğimli yamaçlarda anakayanın ayrışması sonucu oluşan topraklardır. Bütün horizonların bulunduğu bu toprakların dağılışı, yeryüzündeki iklim ve bitki örtüsünün dağılışıyla genel olarak uyumludur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Laterit topraklar, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kahverengi ve kestane renkli bozkır toprakları, podzol topraklar, çernezyom topraklar, çöl toprakları, tundra toprakları zonal topraklara örnektir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Azonal topraklar: Dış kuvvetlerin aşındırıcı etkisi sonucu taşınarak biriktirilen malzemenin ayrışmasıyla oluşan topraklardır. Düzenli horizon yapısına sahip olmayan bu topraklar, genellikle mineral yönünden zengindir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Türkiye'nin sahip olduğu iklim çeşitliliği, toprak türleri bakımından oldukça zengin olmasını sağlamıştır. İklimin yanı sıra yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi, farklı kayaç türlerinin görülmesi vb. nedenlerden dolayı aynı iklim özelliklerinin görüldüğü alanlarda da farklı toprak tipleri oluşmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Türkiye'de denizden uzak iç bölgelerdeki step bitki örtüsü altında kahverengi ve kestane renkli bozkır toprakları görülür. Yıllık yağış miktarının az olduğu alanlarda oluşan bu topraklar, organik madde bakımından oldukça fakirdir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Akdeniz İklim Bölgesi'nde özellikle kalkerler üzerinde oluşan terra rossalar, Kuzey Anadolu Dağları ile Marmara Denizi çevresindeki dağlık alanlarda yaprak döken ağaçların oluşturduğu ormanlarda Kahverengi orman toprakları, Kuzeydoğu Anadolu'da çayırlar altında humus bakımından zengin olan çernezyom toprakları görülür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Türkiye'de topraklar; tarımsal üretim, sanayide ham madde ihtiyacının karşılanması, hayvancılık ve ormancılık gibi birçok faaliyet alanında kullanılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Bir bölgede doğal koşullara bağlı olarak yetişen çeşitli bitki topluluklarının oluşturduğu örtüye doğal bitki örtüsü veya vejetasyon denir. Bitki örtüsü; yayılış gösterdiği çevrenin doğal manzarasını oluşturması, orada oluşan toprağın özelliğini etkilemesi, toprak erozyonunu engellemesi ve yaban hayatına uygun ortam hazırlaması açısından son derece önemlidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Yağış, sıcaklık ve toprak koşullarının uygun olduğu yerlerde yetişen odunsu ve uzun ömürlü bitki topluluğu olan ağaç formasyonuna Ekvatorial yağmur ormanları, Muson ormanları, orta kuşağın karışık ormanları ve iğne yapraklı ormanlar örnek verilebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

İklim, toprak ve yeryüzü şekilleri gibi koşulların ağaç yetişmesine uygun olmadığı yerlerde veya ormanların tahrip edildiği alanlarda ortaya çıkan kısa boylu ağaççıklardan oluşan bitki topluluğu olan çalı formasyonuna maki, garig (frigana) ve psödomaki (yalancı maki) örnek verilebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Sıcaklık, yağış koşullarının ağaç ve çalı yetişmesini engellediği alanlarda veya ormanların tahrip edilmesi sonucu oluşup belli dönemlerde görülen yağışlara bağlı olarak yetişen bitkilerden olan ot formasyonu içinde savanlar, bozkır (step), çayır ve tundralar yer alır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Bitkilerin yeryüzüne dağılışında iklim (sıcaklık ve yağış), yeryüzü şekilleri (yüksekti, eğim, bakı vb.), toprak özellikleri ve biyolojik faktörler etkilidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Türkiye, zengin bitki çeşitliliğine sahip olan dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Ülkemiz, sahip olduğu yaklaşık 12.000 bitki türüyle Avrupa Kıtası'nın tamamında görülen bitki türlerine yakın bir çeşitliliği barındırmaktadır. Ülkemizdeki bitki türlerinin yaklaşık üçte biri (3.700 civarı) endemik olup en fazla çeşitlilik Toros Dağları'nda bulunmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Türkiye'de ormanlık alan miktarı ülke genel alanının yaklaşık %28,6'sıdır. Orman varlığında kıyı bölgelerin payı fazla olmakla birlikte ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz'e paralel uzanan dağlarda bulunur. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının nedeni bu dağların denize bakan yamaçlarında yağışın fazla olmasıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Türkiye'de bitkilerden, elde edilen ana ürünler (tomruk, parke, mobilya, kontraplak, sunta, kâğıt) ve yan ürünlerle (reçine, sıgla yağı, çam kozalağı, ıhlamur, keçi boynuzu vb.) doğrudan; bitkilerin erozyonu önlemesiyle, turizm ve rekreasyon alanı oluşturması gibi özellikleriyle de dolaylı olarak yararlanır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6.
maddelerin
konu özeti

7-8-9-10.
maddelerin
konu özeti

11-12-13-14-15.
maddelerin
konu özeti

16-17-18.
maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Farklı iklimlerin dağılışını gösteren haritalar ile bu iklimlerde yaygın olarak bulunan toprak ve bitki örtüsü türlerini doğru olarak eşleştiriniz.

1

Laterit Topraklar

A

2

Orta Kuşağın Karışık Ormanları

B

3

Tundra

C

4

Maki

Ç

5

Tundra Toprakları

D

6

Çöl Toprakları

E

Kahverengi Orman Toprakları

F

Bozkır (Step)

G

Kahverengi ve Kestane Renkli Bozkır Toprakları

H

Ekvatorial Yağmur Ormanları

I

Kırmızı Akdeniz Toprakları

İ

Çöl Bitkileri

J

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

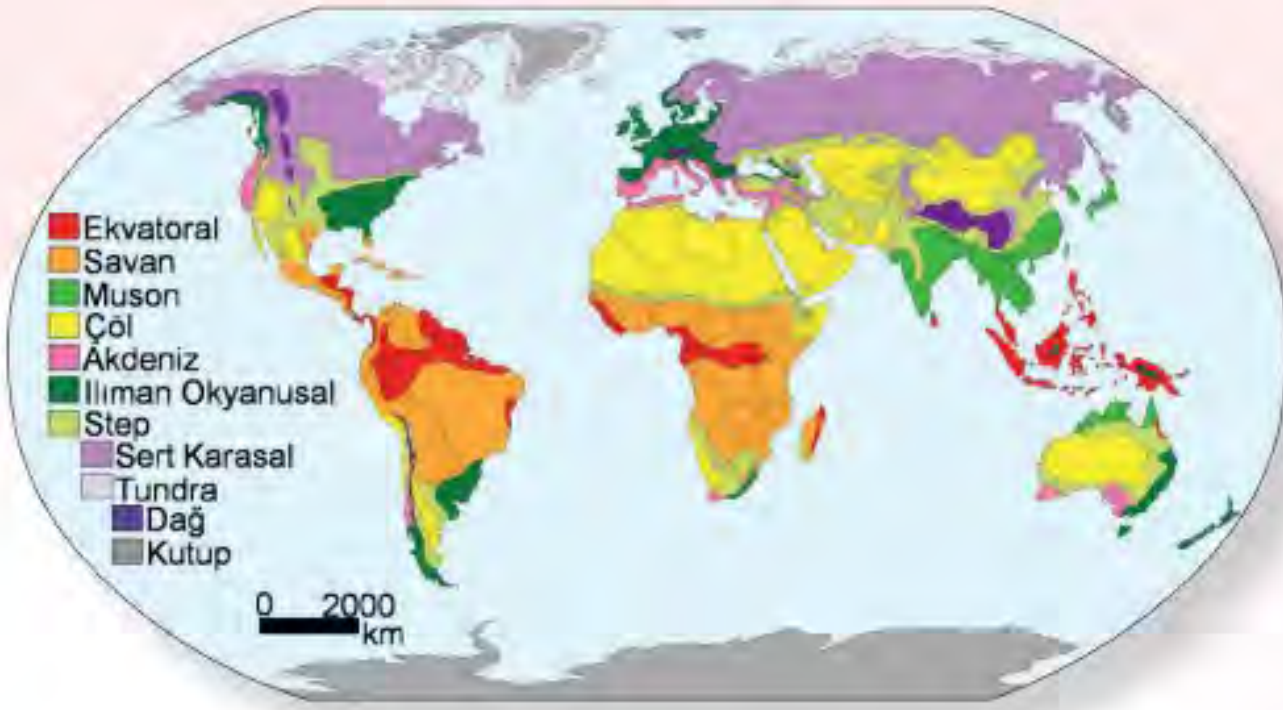
Kuzey	Akdeniz	Hidromorfik	Ekvator	Yıkanma
Orman	Humus	Bozkır	Biyolojik	Az
Dış	Kum	Halomorfik	Çöl	Rendzina
İğne	Kimyasal	Sıcaklık	İntrazonal	Morenler

1. Toprak oluşumu; yer kabuğunu oluşturan kayaların fiziksel, kimyasal ve olarak ayrışmasıyla başlar.
2. Fiziksel ayrışma, yer kabuğunu oluşturan kayaların çeşitli nedenlerle daha küçük parçalara ayrılması ve ufalanmasıdır. Bu ayrışmanın temel nedeni, birbiri ardınca devam eden günlük farklarıdır.
3. bakımından zengin topraklar, tarım açısından oldukça elverişlidir.
4. A horizonunda bulunan tuz, kil, kireç gibi suda çözünabilen maddeler yağmur sularıyla alt kısımlara taşındığı için bu katmana katmanı da denir.
5. Kurak ve yarı kurak iklimlerde çözünmenin yetersizliğinden dolayı toprak oluşumu yavaş gerçekleşir.
6. Eğimin fazla olduğu yerlerde ayrışan malzemenin kuvvetler tarafından taşınması daha kolay olduğu için toprak ince bir yapıya sahiptir.
7. Topraklar; oluşumlarını etkileyen iklim, bitki örtüsü, yeryüzü şekilleri, anakaya gibi faktörler dikkate alınarak zonal, ve azonal olmak üzere üçe ayrılır.
8. Laterit topraklar, sıcaklık ve nemin yüksek olduğu çevresinde görülür.
9. Kırmızı Akdeniz toprakları (terra rossa), iklim bölgesinde kızılçam ağaçları ve maki bitki örtüsü altında özellikle de kalkerler üzerinde oluşur.
10. Kahverengi toprakları, orta kuşağın nemli iklim bölgelerinde yaprağını döken ağaçlardan meydana gelen ormanların zemininde oluşur.
11. Kahverengi ve kestane renkli toprakları, yağış miktarının azaldığı orta kuşak karalarının iç kesimlerindeki bozkırlarda oluşur ve organik madde bakımından fakirdir.
12. Podzol topraklar, nemli ve soğuk ortamlarda yapraklı ormanların altında oluşmuştur.
13. Yıllık yağış miktarının az ve bitki örtüsünün çok cılız olduğu iklimine ait alanlarda oluşan toprakların en önemli özelliği yıkanmanın az, şiddetli buharlaşmadan dolayı da tuz ve kireç oranının fazla olmasıdır.
14. topraklar, havza tabanlarında suda çözünmüş hâlde bulunan çeşitli tuz ve karbonatların suyun buharlaşması sonucu toprağın yüzeyinde veya derinliklerinde birikmesiyle oluşur.
15. Taban su seviyesinin yüksek, drenajın kötü olduğu sazlık ve bataklık alanlarda topraklar oluşur.
16. Kalsimorfik topraklar, vertisol ve olmak üzere ikiye ayrılır.
17. Alüvyal topraklar, akarsuların taşıdığı malzemenin (alüvyon) delta veya dağ içi ovaları gibi eğimin olduğu alanlarda birikmesiyle oluşur.
18. Regosoller, volkanlardan çıkan kum boyutundaki malzeme ile akarsuların oluşturduğu depoları üzerinde oluşur.
19. Lösler rüzgârların, de buzulların taşıdıkları malzemelerin birikmesiyle oluşan topraklardır.
20. Tundra toprakları, özellikle Yarım Küre'de tundra ikliminin etkili olduğu alanlarda görülür.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdaki haritada dünyada görülen iklim tiplerinin dağılışı gösterilmiştir.

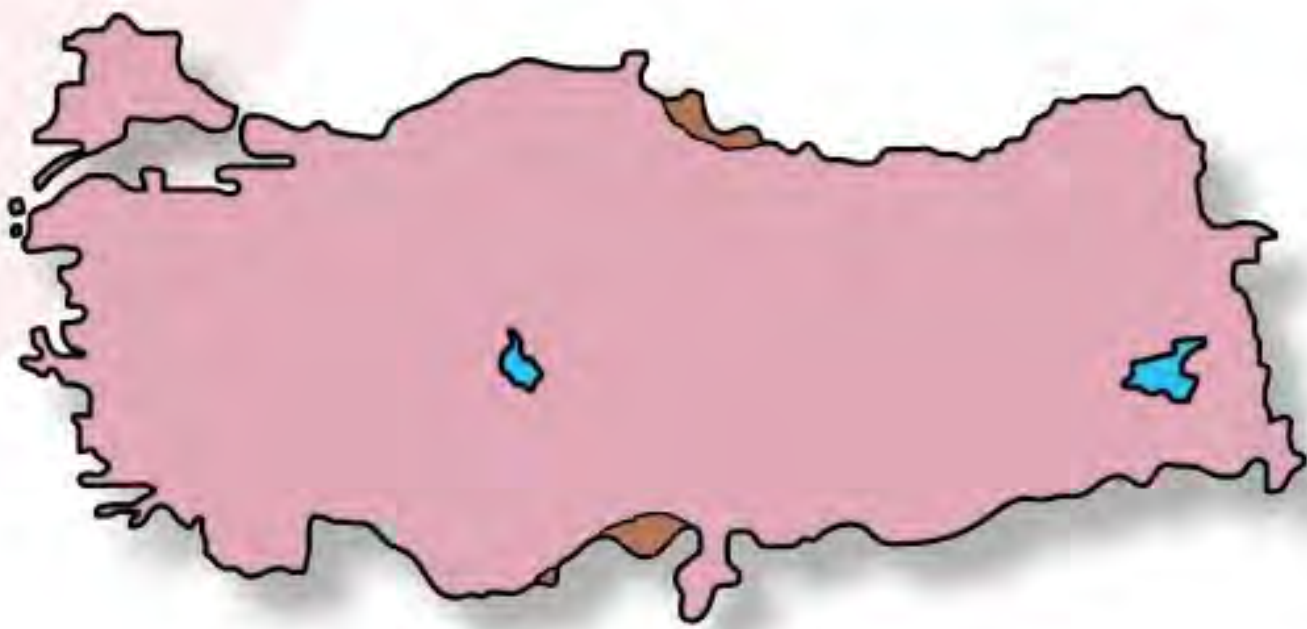
Buna göre haritadaki bilgiler ile;

- I. Bitki formasyonlarının çeşitliliği
- II. Yer altı madenlerinin dağılışı
- III. Toprak türleri çeşitliliği
- IV. Tektonik deprem alanları

gibi özelliklerden hangileri arasında ilişki kurulabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

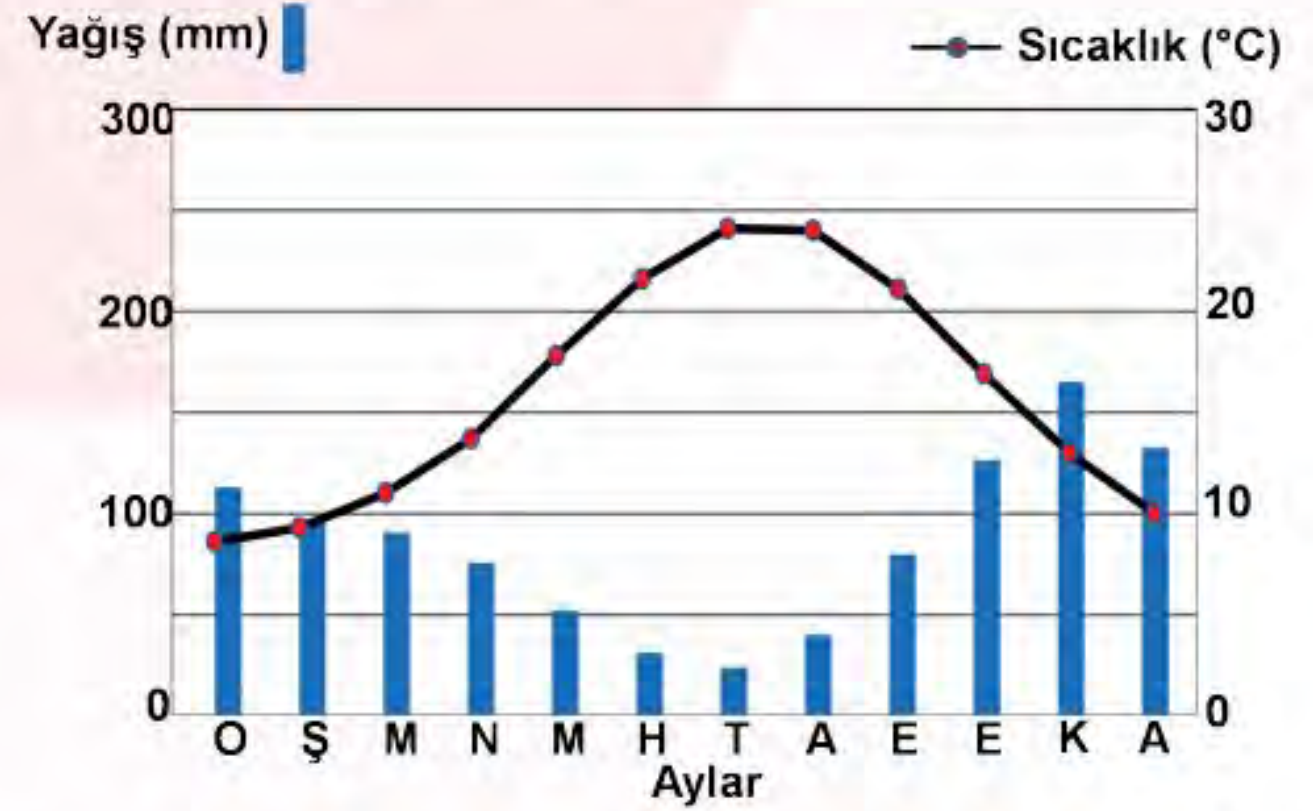
2. Aşağıdaki haritada Türkiye'de bazı alanlar taranmıştır.

Bu alanlarda yaygın görülen toprak türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alüvyal
B) Löss
C) Moren
D) Vertisol
E) Rendzina

3. Aşağıdaki bir iklime ait aylık ortalama sıcaklık ve yağış grafiği verilmiştir.

Buna göre bu iklimin özelliklerinin görüldüğü bölgenin bitki örtüsü ve toprak özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Bitki örtüsü yazların sıcak ve kurak geçmesine dayanıklıdır.
B) Yıllık yağış miktarının az ve bitki örtüsünün çok cılız olmasından dolayı toprağın tarımsal değeri çok azdır.
C) Kızılçam ağaçları altında özellikle de kalkerler üzerinde oluşan terra rossa topraklar yaygındır.
D) Kışların kısa ve ılık olması daima yeşil kalan bitkilerin oluşmasını sağlamıştır.
E) Bölgede bodur ağaç ve çalılardan oluşan makiler görülür.

4. Eğimin fazla olduğu yerlerde ayrışan malzemenin dış kuvvetler tarafından taşınması daha kolay olduğu için toprak ince bir yapıya sahiptir. Eğimin az olduğu yerlerde ise toprak daha kalın bir yapıdadır. Bakı durumu; yamaçlardaki sıcaklık, buharlaşma ve nemliliğin yanı sıra toprak oluşumunu da etkiler. Ayrıca dağların denize dönük yamaçlarının bol yağış alması, toprağın fazla yıkanmasına neden olurken bu yamaçlardaki gür bitki örtüsü de topraktaki organik madde miktarını artırmaktadır.

Yukarıdaki bilginin bütününde hangi faktörün toprak oluşumuna etkisi daha fazla vurgulanmıştır?

- A) İklim B) Yeryüzü şekilleri
C) Bitki örtüsü D) Su
E) Canlılar

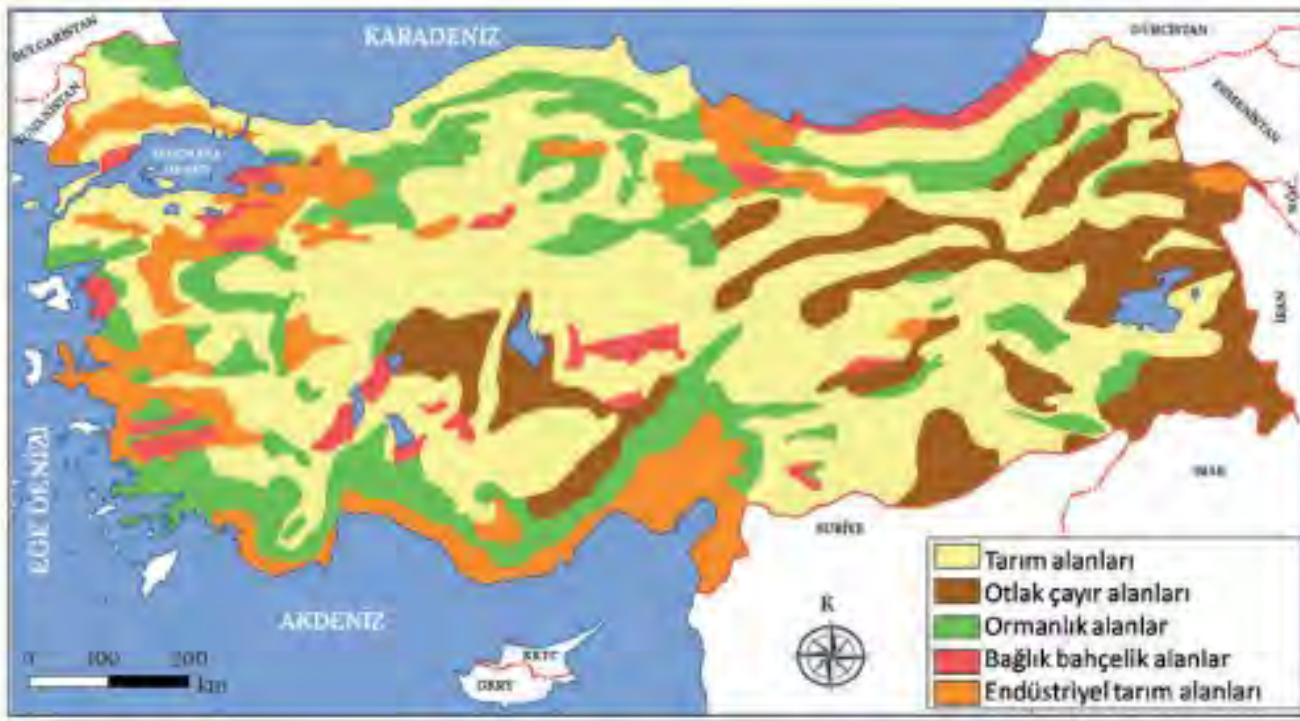
5. Türkiye'de;

- Denizden uzak iç bölgelerdeki step bitki örtüsü altında, kahverengi ve kestane renkli bozkır toprakları görülür.
- Kuzey Anadolu Dağları ile Marmara Denizi çevresindeki dağlık alanlarda, yaprak döken ağaçlardan oluşan ormanlarda kahverengi orman toprakları görülür.
- Kuzeydoğu Anadolu'da yer alan platolarda ve orman örtüsünün sona erdiği alanlarda, çayırılar altında humus bakımından zengin olan çernezyom topraklar görülür.
- Tuz Gölü ve Konya Ovası çevresinde, suda çözünmüş hâldeki çeşitli tuz ve karbonatların suyun buharlaşması ile toprak yüzeyinde birikmesiyle tuzlu topraklar görülür.
- Akarsuların taşıdığı malzemelerin birikmesiyle, delta ovalarında veya iç kesimlerdeki düzlük alanlarda alüvyal topraklar görülür.

Türkiye'de toprak özellikleri ve dağılışları ile ilgili yukarıda verilen bilgilerden kaç tanesi doğrudur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

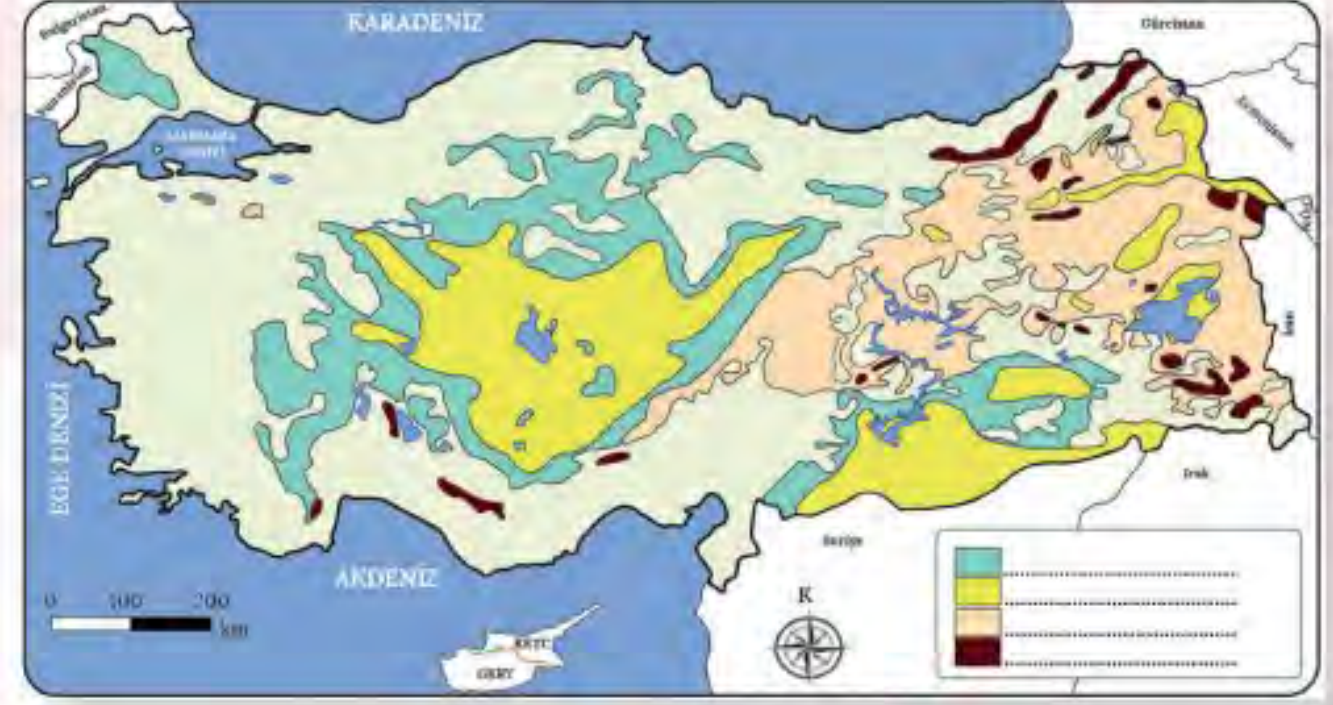
6. Aşağıdaki haritada Türkiye'de topraklardan yararlanma alanları gösterilmiştir.

Haritada verilenlere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tarım alanları İç ve Güneydoğu Anadolu'da yaygındır.
B) Otlak çayır alanları doğuya doğru daha da artar.
C) Endüstriyel tarım alanları su kaynaklarına uzak alanlardadır.
D) Bağlık bahçelik alanlar, tarım alanlarından daha azdır.
E) Kuzey ve güney kesimlerde ormanlık alanlar daha fazladır.

7. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki bazı bitki topluluklarının dağılışı gösterilmiştir.

Buna göre haritanın lejant bölümüne aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Antropojen ve ağaçlı bozkır alanları
B) Bozkır alanları
C) Dağ ve yüksek plato bozkırları
D) Kızılçam ve maki alanları
E) Çayır alanları

8. Aşağıda dünyada farklı alanlarda yetişen doğal bitki örtülerine ait bilgiler verilmiştir.

- İklim bölgesinin bitki örtüsü olup her iki yarım kürede yaklaşık 10°-20° enlemleri arasında görülür.
- Orta kuşak karasal ikliminin yarı nemli sahalarında veya yüksek dağlarda orman üst sınırından sonra yaygın olarak görülür.
- 50°-60° enlemleri çevresinde, sert-karasal iklim bölgesinin soğuğa dayanıklı ağaçlık alanlarında görülür.
- Yazları yağışlı, kışları kurak geçen, yıllık yağış miktarının 1.500-2.000 mm arasında olduğu Güneydoğu Asya ülkelerinde görülür.

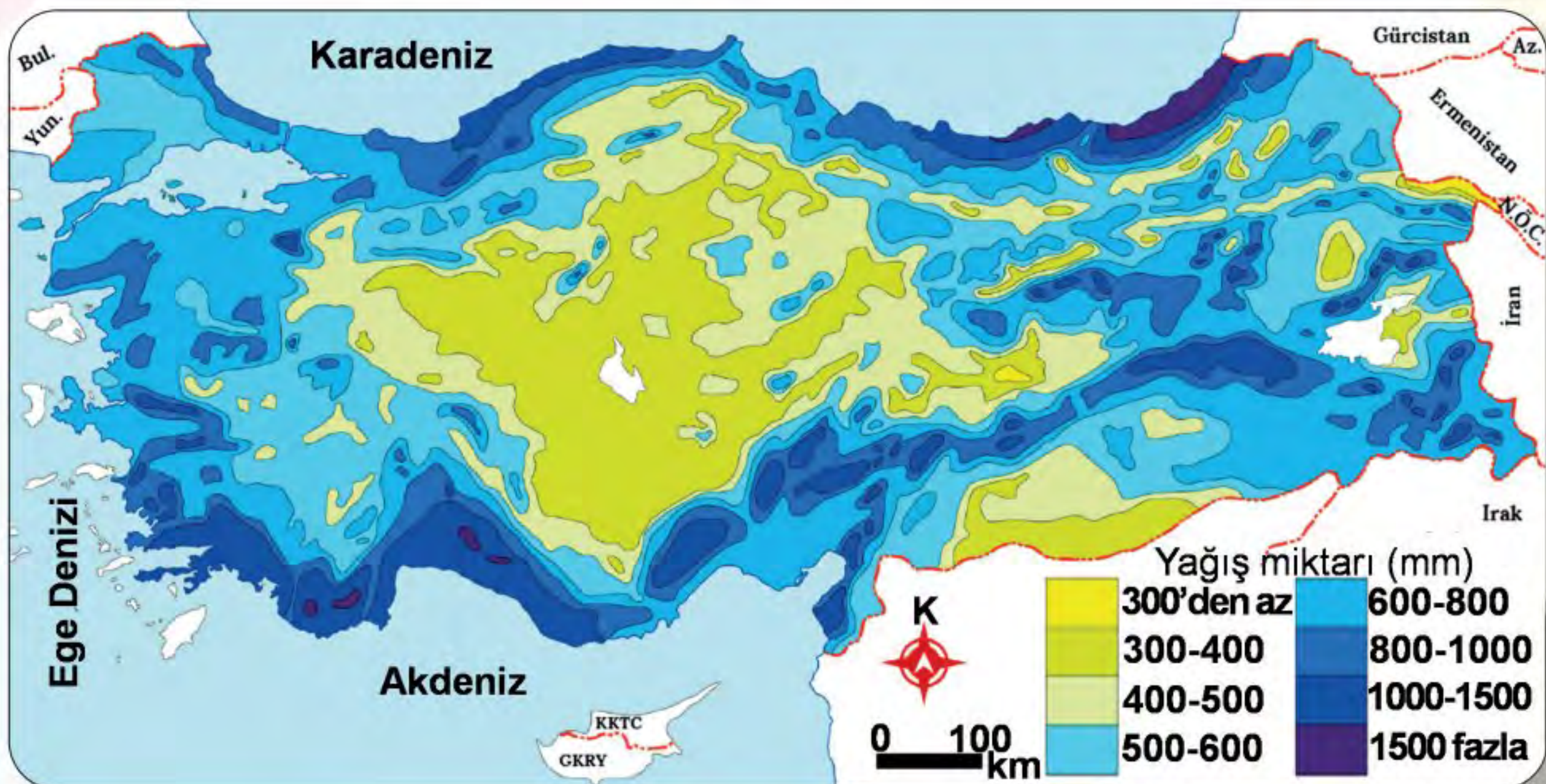
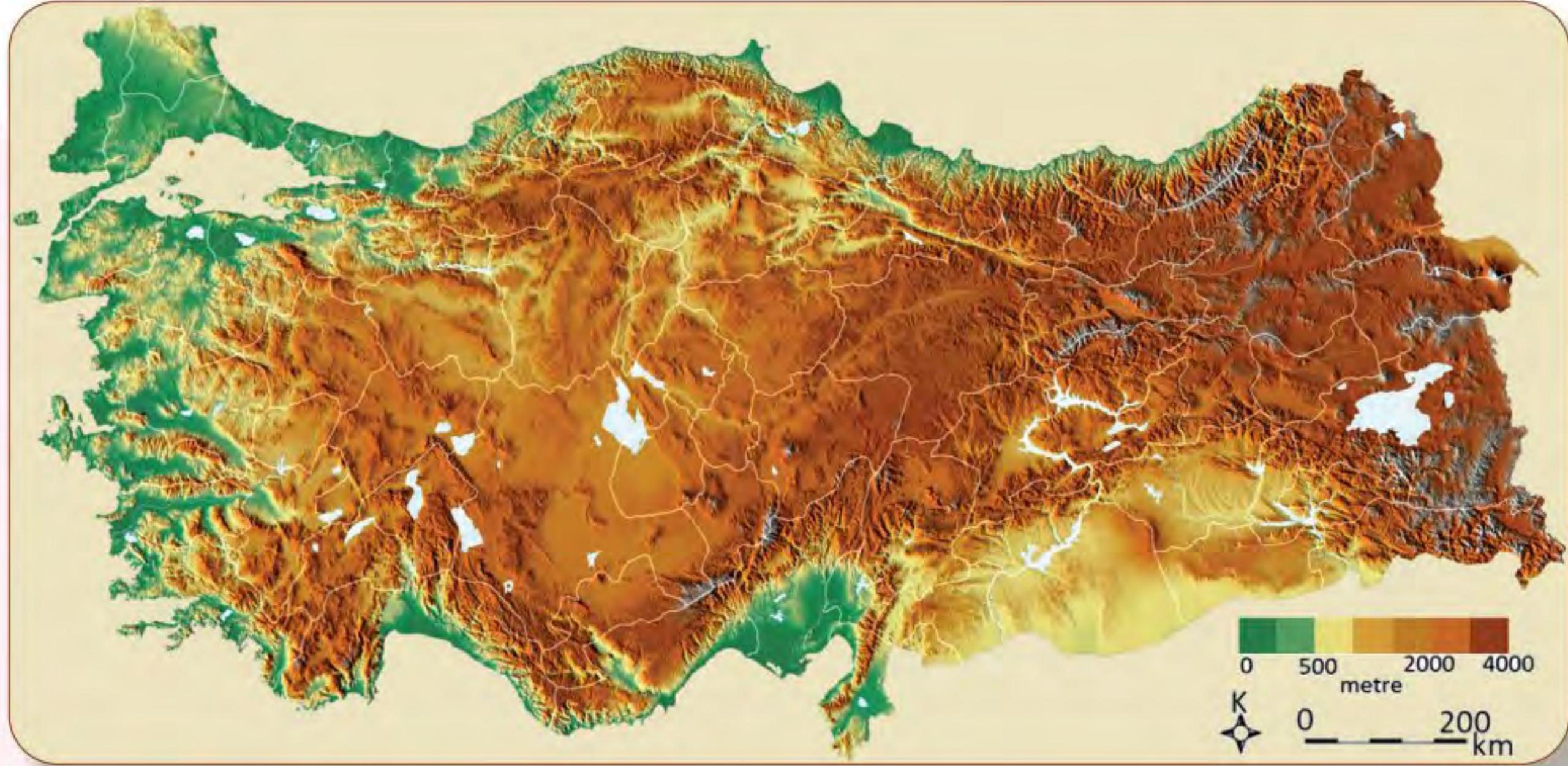
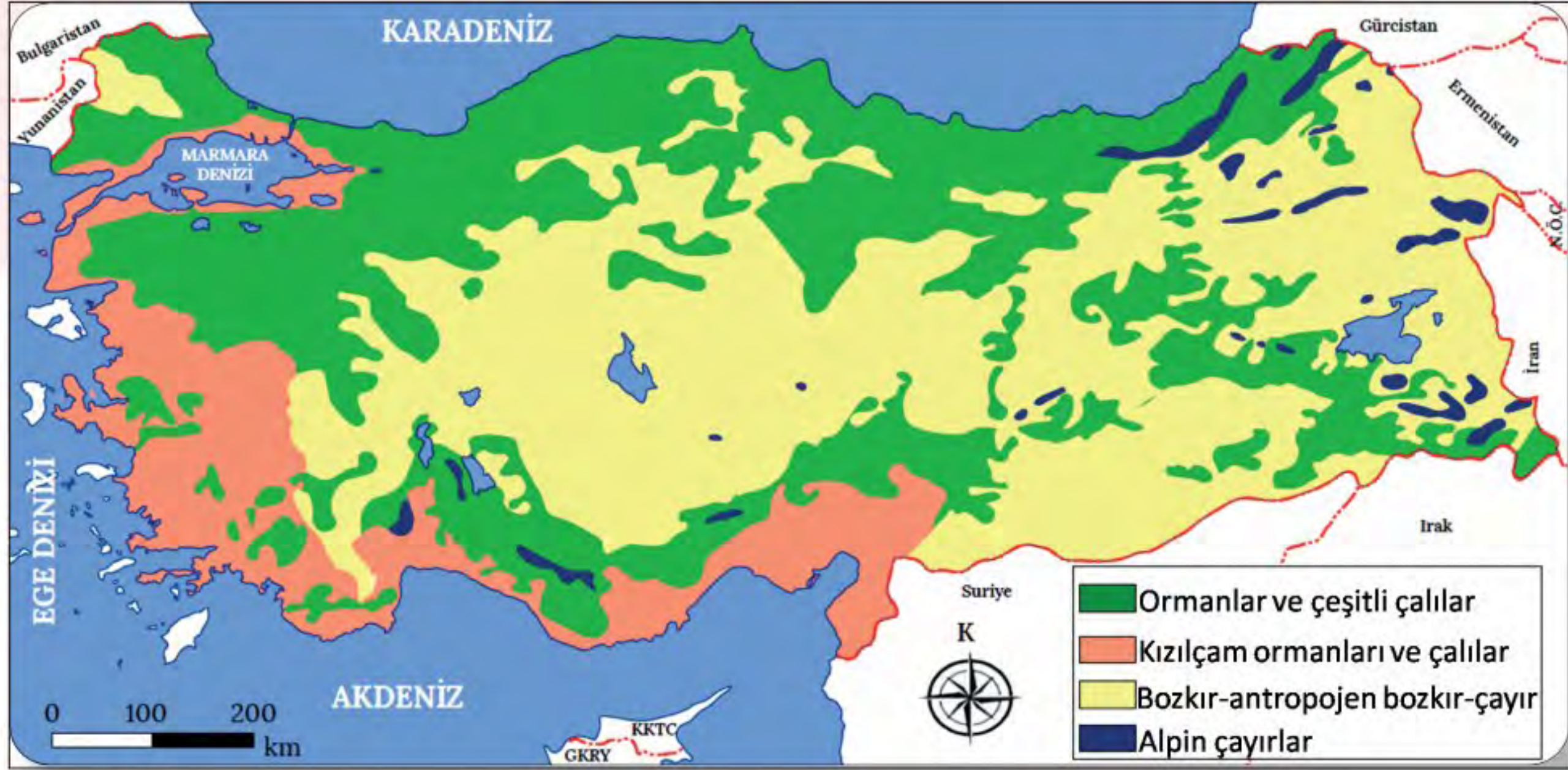
Aşağıdaki hangi doğal bitki örtüsüne ait bilgi verilmemiştir?

- A) Ekvatorial yağmur ormanları
B) İğne yapraklı ormanlar
C) Muson ormanları
D) Savanlar
E) Çayırılar

Açık Uçlu Sorular

Aşağıda verilen haritalar arasındaki ilişkiyi değerlendirerek soruları cevaplayınız.

1. Türkiye’de bitki örtüsü çeşitliliğinin fazla olmasını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Türkiye’deki bitki topluluklarını oluşturan orman, çalı ve ot gruplarının genel dağılışını aşağıdaki tabloya yazınız.

Ormanlar	
Çalılar	
Otlar	

3. Bozkır bitki örtüsünün genel dağılış alanlarını, iklim özellikleriyle de ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4. Alpin çayırlarının dağılışını yer şekilleri ve iklim özellikleri ile ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. Antropojen bozkırların, dağılışını nedenleri ile birlikte açıklayınız.

.....

.....

.....

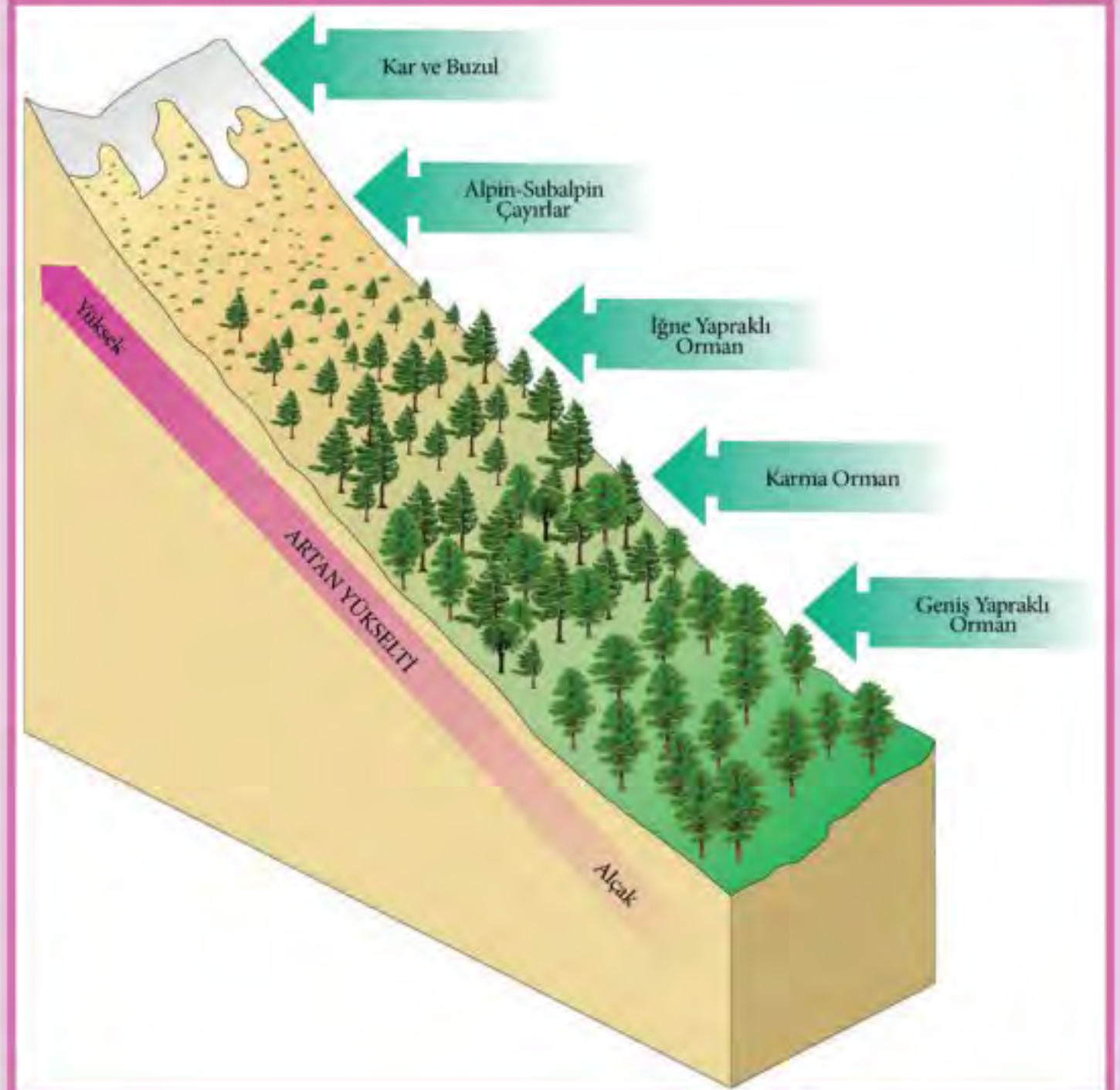
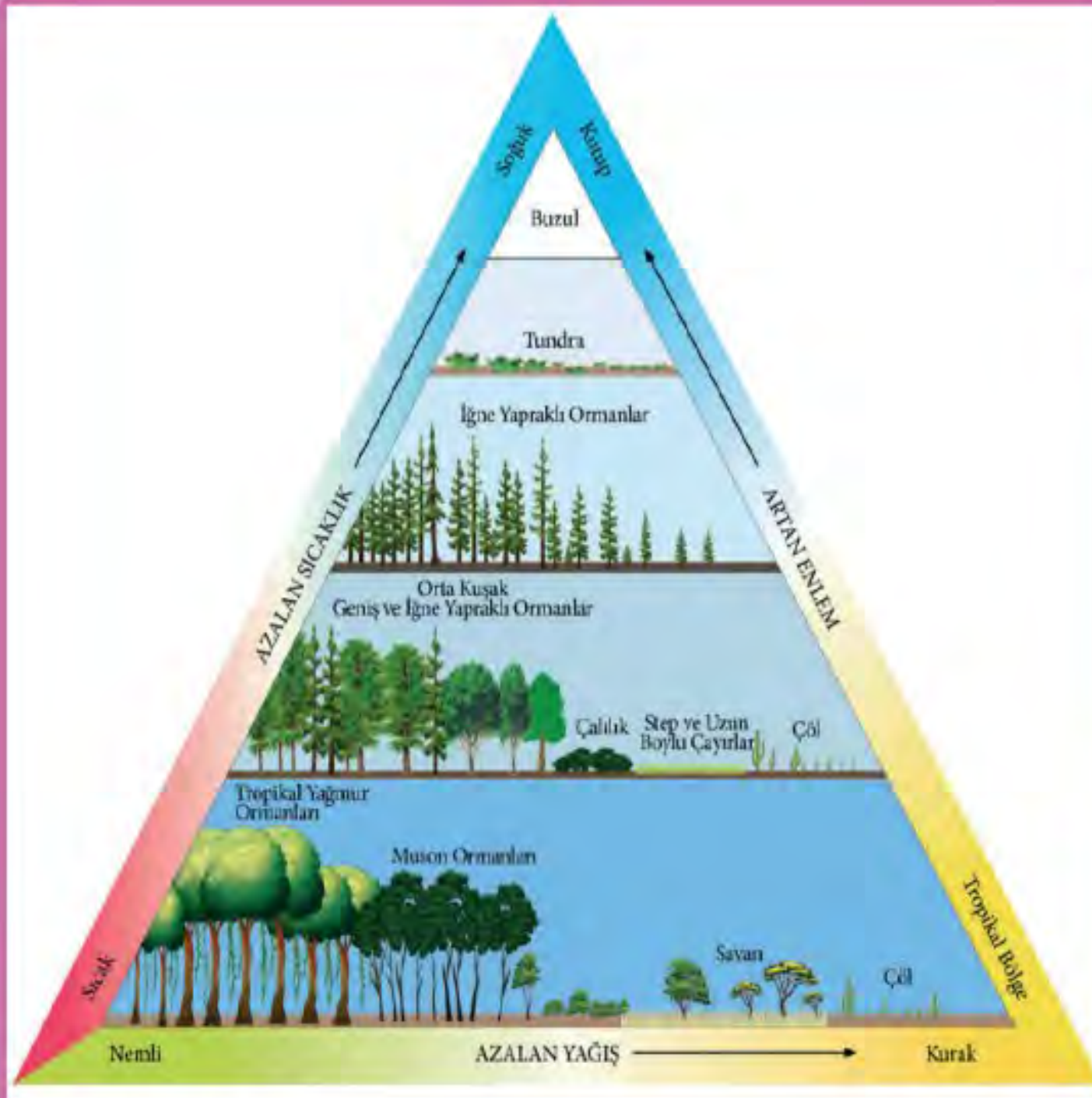
.....

Aşağıda verilen metni okuyup soruları cevaplayınız.

Bitki örtüsünün dağılışını etkileyen faktörlerin başında iklim ve yer şekilleri gelir. Yer şekillerinin bitki örtüsü üzerindeki etkisi iklim elemanları üzerinde değişikliklere neden olduğu için dolaylıdır. Yükselti ve eğim, yüzeydeki toprak örtüsünün kalınlığını azaltır. Bitkinin toprağa tutunmasını engelleyecek böyle bir durumun ortaya çıkması, yükseltinin bitki örtüsüne direkt etkilerindendir. Sıcaklık başta olmak üzere yağış, nem, bakı ve rüzgâr gibi iklim elemanları ise bitki örtüsünün dağılışında belirleyici rol oynar. Örneğin bitkiler, gelişebilmek için belirli bir sıcaklığa ihtiyaç duyar. Sıcaklık, bir yerdeki bitki türlerini (ağaçların iğne ya da geniş yapraklı olması gibi) belirlerken yağış da bir yerdeki bitkilerin ot, çalı veya ağaç olmasını ve bunların miktarının az ya da çok olmasını belirler.

Aşağıdaki görseller, enlem ve yükseltideki değişimin iklim elemanlarına etkisini ve buna bağlı olarak bitki örtüsünün dağılışını nasıl etkilediğini göstermektedir.

1. Bir dağ yamacındaki bitki sıralanışı ile Ekvator'dan kutuplara doğru değişen bitki sıralanışındaki benzerlikler nelerdir? Bu benzerlikleri enlem ve yükseltinin sıcaklığa etkisi ile ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

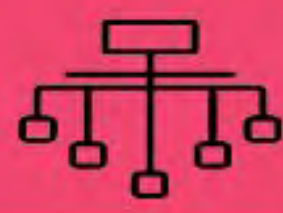
.....

2. Yükseltiye bağılı olarak değişen yağış şartlarının, bir dağ yamacındaki bitki örtüsünün görünüşünde meydana getirdiği değişikliği nasıl açıklarsınız?

3. Yükseltiye bağılı olarak toprak şartlarının değişimi ile bitki örtüsünün değişimini nasıl ilişkilendirirsiniz?

4. Görsellerdeki ağaç formasyonlarının görülmediği alanların ortaya çıkmasına neden olan faktörleri görseller üzerinden örneklerle ilişkilendirerek açıklayınız.

Sınıflandırma

Aşağıdaki bitki türlerini, bitki formasyonlarına göre verilen şemaya doğru olarak yazınız.

Ekvatorial yağmur ormanları

Çayır

Savan

Tundra

Orta kuşağın karma ormanları

Psödomaki

İğne yapraklı tayga ormanları

Step

Makiler

Garig (frigana)

Muson ormanları

BİTKİ FORMASYONLARI

AĞAÇ

ÇALI

ÇÖL

OT

Haritayı Kullan

Haritayı kullanarak aşağıdaki tabloya doğru bilgileri yazınız.

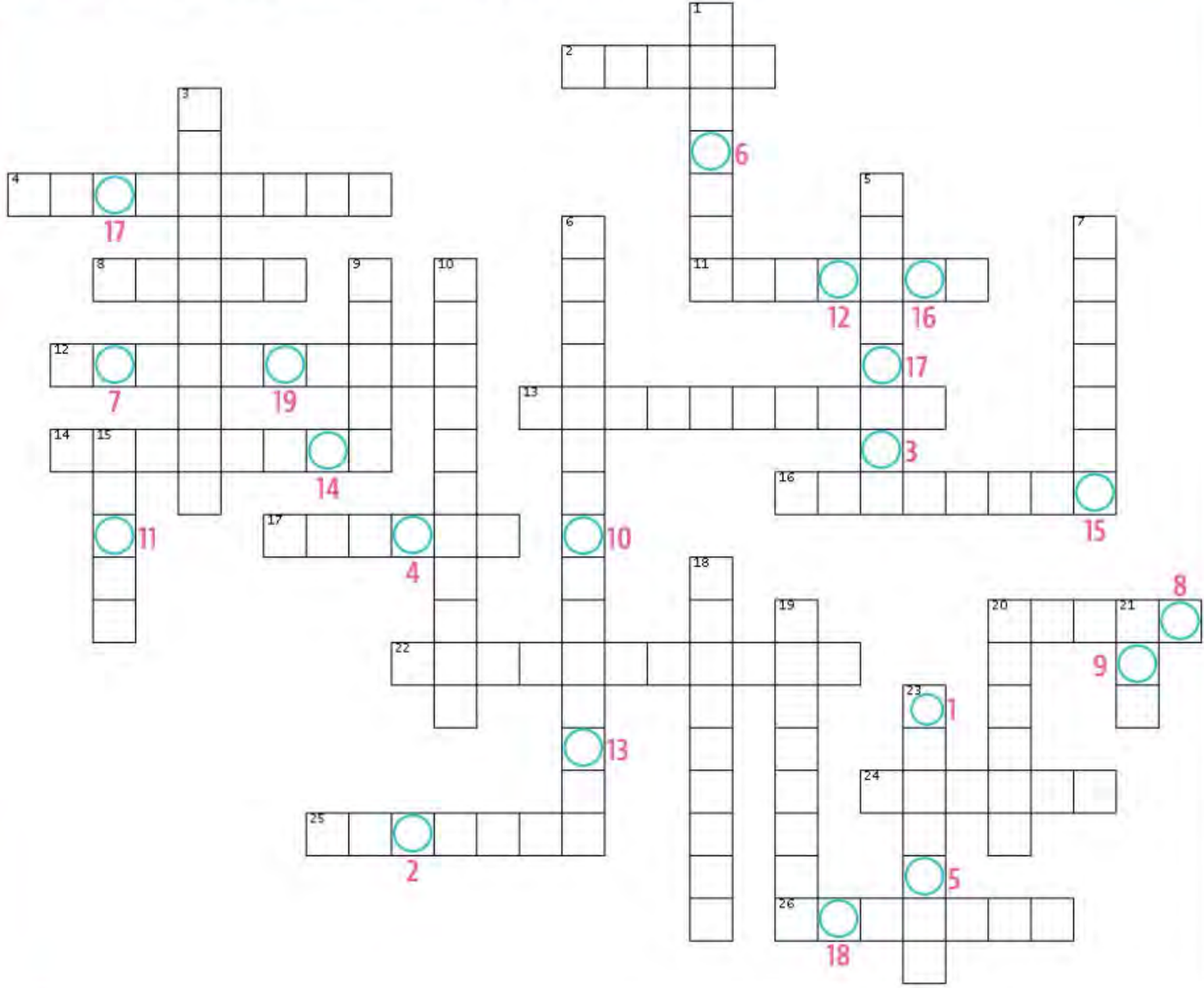

Haritada numaralandırılan noktaların bulunduğu ülkeyi, iklimini, toprak ve bitki örtüsünü aşağıdaki tabloya yazınız.

MERKEZ	Hangi ülkede yer alır?	Hangi iklim görülür?	Hangi toprak türü görülür?	Hangi bitki örtüsü görülür?
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

2. Buzulların taşıdıkları malzemelerin birikmesiyle oluşan toprak
4. Canlıların çeşitli yollardan kayaları parçalamasıyla oluşan ayrışma
8. Canlı atıklarının toprağa karışması ve toprakta ayrışması
11. Sıcaklık ve nemin yüksek olduğu Ekvator çevresinde görülen toprak
12. Oluşumunda yeryüzü şekilleri ve anakayanın etkisinin daha belirgin olduğu toprak türü
13. Akdeniz iklim bölgesinde kalkerler üzerinde oluşan toprak
14. Yer kabuğunu oluşturan kayaların çeşitli nedenlerle daha küçük parçalara ayrılma ve ufalanma şekli
16. Eğimli yamaçlarda ayrılan malzemenin sel suları ve yer çekiminin etkisiyle yamaçların eteklerinde birikmesi sonucu oluşan toprak
17. Nemli ve soğuk ortamlarda iğne yapraklı ormanların altında oluşan toprak
20. Tuz Gölü ve Konya Ovası çevresinde suda çözünmüş hâldeki çeşitli tuz ve karbonatların suyun buharlaşması sonucu toprak yüzeyinde birikmesiyle oluşan toprak
22. Taban su seviyesinin yüksek, drenajın kötü olduğu sazlık ve bataklık alanlarda oluşan toprak türü
24. Yer kabuğunu oluşturan kayaların ayrışmasıyla oluşan, içinde çeşitli inorganik ve organik maddeler, canlı organizmalar, hava ve su bulunan yüzeysel örtü
25. Toprağın yukarıdan aşağıya doğru farklı özellikteki tabakaları
26. Türkiye'de dağlık ve engebeli alanlarda eğimin iyice arttığı yamaçlardaki taşlı toprak

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Volkanlardan çıkan kum boyutundaki malzeme ile akarsuların oluşturduğu kum depoları üzerinde oluşan toprak
3. Havza tabanlarında suda çözünmüş hâlde bulunan tuz ve karbonatların toprağın yüzeyinde veya derinliklerinde birikmesiyle oluşan toprak
5. Özellikle eski göl tabanlarındaki killi anakaya üzerinde oluşan toprak
6. Orta kuşağın nemli iklim bölgelerinde, Kuzey Anadolu Dağları ile Marmara Denizi çevresindeki dağlık alanlarda yaprağını döken ağaçlardan oluşan ormanların zeminindeki toprak
7. Akarsuların taşıdığı malzemenin eğimin az olduğu alanlarda birikmesiyle oluşan toprak
9. İklim, drenaj koşulları ve bitki örtüsü şartlarıyla anakayanın ayrışması sonucu oluşan toprak türü
10. Yumuşak kireç taşı ve killi kireç taşları üzerinde oluşan, vertisol-ler ve rendzinalar olmak üzere ikiye ayrılan toprak
15. Sıcaklık ve yağış özellikleri ile toprağın oluşumunu etkileyen faktör
18. Orta kuşağın yarı nemli alanlarında, Türkiye'de Kuzeydoğu Anadolu'da uzun boylu çayıraltı altında oluşan toprak
19. Kayaları oluşturan minerallerin suyun etkisiyle çözünmesi şekli
20. Kışın düşük sıcaklıktan dolayı donan, yazın da çözünerek bataklık hâlini alan toprak
21. Rüzgârların taşıdıkları malzemelerin birikmesiyle oluşan toprak
23. Toprak örtüsünün akarsu ve rüzgâr gibi dış kuvvetlerin etkisiyle taşınması

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimeye ulaşınız.

1. Kısa boylu ağaççık
2. Odunsu ve uzun ömürlü bitki
3. Güneydoğu Asya
4. Tayga
5. Akdeniz bitki örtüsü
6. Maki tahribi
7. Step
8. Bozkırlardan daha gür ot
9. Alpin
10. Donmuş topraktaki otsu bitki
11. Geniş kum örtüleri
12. Sıcaklık ve yağış
13. Belirli bir bölgedeki bitki
14. Rize'deki endemik bitki
15. Geçmiş dönemlerin de bitkisi
16. Geniş yapraklı bir ağaç
17. Çöllerdeki sulak alan
18. Yükselti, eğim, bakı
19. Vejetasyon
20. Psödomaki
21. Akdeniz ormanları
22. Köyceğiz'deki endemik bitki
23. Tahrip, ağaçlı bozkır
24. Ormanın en yüksek seviyesi

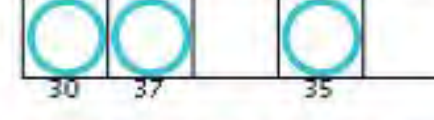
IAÇL

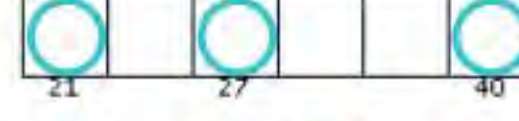
ĞAÇA

MUSNO

EABROL

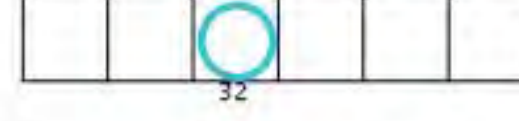
AMİK

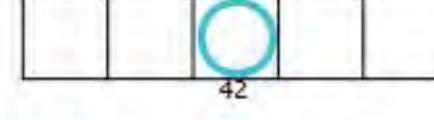
ARİGG

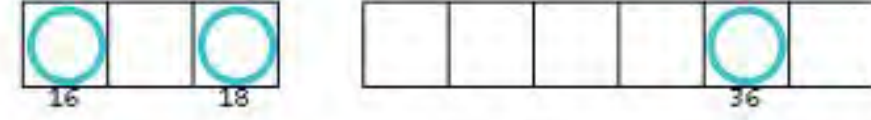
BROKZI

IAÇRY

AÇIĞRAYID

UNRADT

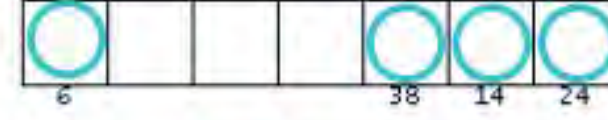
ÇLÖ

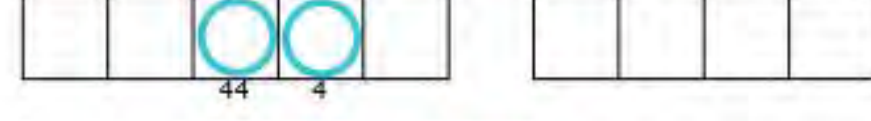
İMLİK

EKEİNMĐ

AYRAÇZNEI

RTKİLE

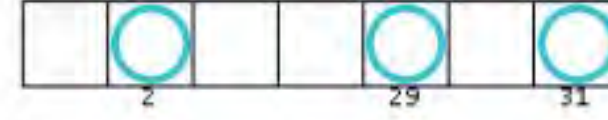
IKYNA

HAAY

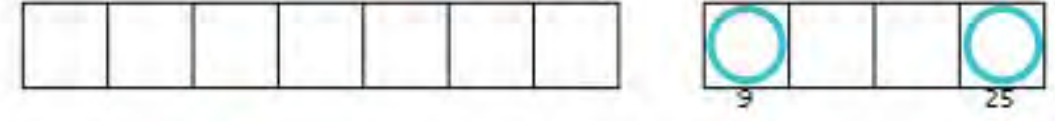
ÜERZYÜY

İTÖÜRBİKÜTS

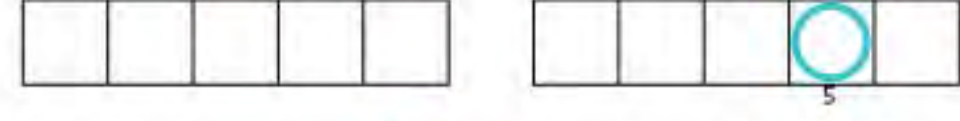
KYMCAİİNALA

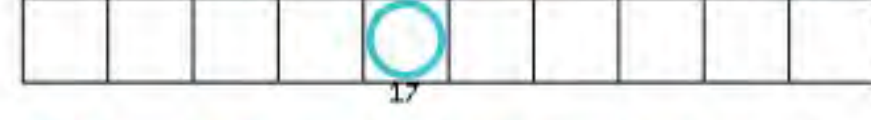
IÇKZMLAI

AACSĞİAĞLI

ERPATJONNO

IIÜSTRN

ANAHTAR KELİME

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME

1. E - j 2. H - G 3. A - I 4. F - B 5. D - C 6. İ - Ç

BOŞLUK DOLDURMA

1. Biyolojik	2. Sıcaklık	3. Humus	4. Yıkanma	5. Kimyasal	6. Dış	7. İntrazonal
8. Ekvator	9. Akdeniz	10. Orman	11. Bozkır	12. İğne	13. Çöl	14. Halomorfik
15. Hidromorfik	16. Rendzina	17. Az	18. Kum	19. Morenler	20. Kuzey	

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. B 2. A 3. B 4. B 5. E 6. C 7. D 8. A

AÇIK UÇLU SORULAR

- Türkiye'de bitki örtüsü çeşitliliğinde, iklim çeşitliliği, kısa mesafelerde değişen yeryüzü şekilleri, coğrafi konum, jeolojik zamanlar boyunca görülen iklim değişiklikleri ve toprak türleri gibi faktörler etkilidir.
Ormanlar	Orman varlığında kıyı bölgelerin payı fazla olmakla birlikte ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz'e paralel uzanan dağlarda bulunur.
Çalılar	Akdeniz iklim koşulları altında güney ve batı kesimlerde yaygındır.
Otlar	İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Trakya (Ergene Havzası) ve İç Batı Anadolu'da yaygın olarak görülür. Kuzey Anadolu Dağları, Toros Dağları, Erzurum, Kars ve Ardahan platoları çayırların bulunduğu alanlara örnek verilebilir.
- Bozkır (step), yağış miktarının düşük olduğu kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde ilkbahar yağışları ile yeşeren, yaz kuraklığı ile de sararan kısa boylu ot topluluklarıdır. Bu bitkiler; İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Trakya (Ergene Havzası) ve İç Batı Anadolu'da yaygın olarak görülür.
- Alpin Çayırlar, genel olarak dağlarımızın ağaç yetişme sınırının üst kesimlerinde yaygındır. Yükseltiye bağlı olarak düşük sıcaklıkların görüldüğü bu alanlarda ilkbaharda yeşerip yazın da yeşil kalan ot ve bazı çiçeklerden oluşan alpin çayırları görülmektedir.
- Asırlar boyu süregelen tahribat sonucunda iç bölgelerdeki karaçam, meşe ve ardıç ormanları ot formasyonuna dönüşmüştür. Trakya, Batı Anadolu'nun iç kesimleri ve İç Anadolu'nun yüksek kesimlerinde görülen antropojen bozkırlara "ağaçlı bozkır" adı da verilmektedir. Türkiye'deki bozkırlar genellikle bu şekilde oluşmuştur. Ormanların tahrip edilmesi sonucu oluşan antropojen bozkır alanlarında yer yer ormanlara da rastlanır.

BECERİ TEMELLİ

- Ekvator'dan kutuplara gittikçe ve bir dağ yamacında yükseltilere çıktıkça sıcaklıklar düşer. Yağış şartları değişir. Bitkilerde sıcaklık ve yağış isteklerine göre kuşaklar oluşturur. Her iki sıralanışta da sıcaklık ve yağış isteği yüksek olan geniş yapraklı türler, karma ormanlar ve daha düşük sıcaklık ve yağışlara dayanabilen iğne yapraklı türler şeklinde bir gidiş vardır. Kutuplara yakın bölgelerde ve yüksek dağlık alanlarda ise düşük sıcaklıklara bağlı olarak sırasıyla ağaç yetişmeyen alanlar ve bitki yetişmeyen buzullar bulunur.
- Bitki örtüsünün gür veya seyrek olmasını belirleyen faktör yağış olduğu için ve dağ yamaçlarında yükseltiye bağlı oluşan orografik yağışların etkisi ile daha gür bir bitki örtüsü bulunur.
- Yükselti arttıkça ince unsurlu topraklar yer çekiminin etkisi ile yüzey boyunca aşağılara taşınır. Bitki örtüsünün gelişimini etkileyen diğer unsurlar dışında bitkinin tutunacağı toprak örtüsünün de olmayışı bitki yetişmesini engeller.
- Bir yerde ağaç yetişme sınırını belirleyen faktör sıcaklıktır. Görsellerde gerek kutba yakın bölgeler gerekse dağların yüksek yerlerinde yaşanan düşük sıcaklıklar ağaç yetişmesine izin vermez.

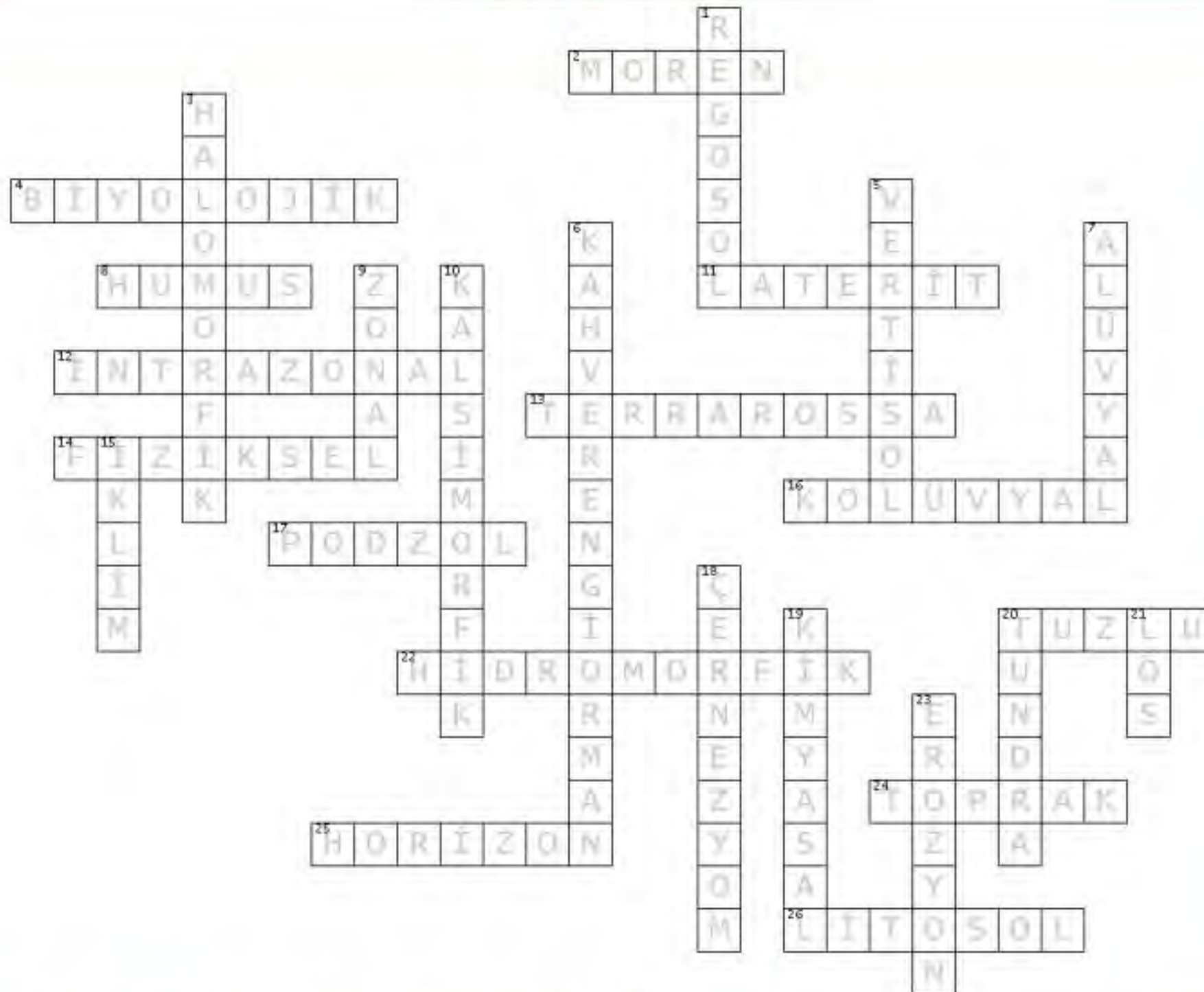
SINIFLANDIRMA

HARİTAYI KULLAN

MERKEZ	Hangi ülkede yer alır?	Hangi iklim görülür?	Hangi toprak türü görülür?	Hangi bitki örtüsü görülür?
1	Brezilya	Ekvatorial	Laterit	Yağmur ormanları
2	Libya	Çöl	Çöl	Kurakçıl bitkiler
3	Kanada	Tundra	Tundra	Tundra
4	Rusya	Sert karasal	Podzol	İğne yapraklı orman
5	Japonya	Muson	Kahverengi orman	Muson ormanları
6	İtalya	Akdeniz	Terra rossa	Kızılçam ormanları - maki
7	Avustralya	Çöl	Çöl	Kurakçıl bitkiler
8	Güney Afrika Cumhuriyeti	Akdeniz	Terra rossa	Kızılçam ormanları - maki
9	İsveç	Tundra	Tundra	Tundra

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelime: EROZYONU ÖNLEMELİYİZ

KELİME AVI

1. Çalı	13. Endemik
2. Ağaç	14. Anzer çayı
3. Muson	15. Relikt
4. Boreal	16. Kayın
5. Maki	17. Vaha
6. Garig	18. Yeryüzü
7. Bozkır	19. Bitki örtüsü
8. Çayır	20. Yalancı maki
9. Dağ çayırı	21. Kızılçam
10. Tundra	22. Sığla ağacı
11. Çöl	23. Antropojen
12. İklim	24. Üst sınır

Anahtar Kelime:
GELECEĞİMİZ İÇİN
DOĞAL BİTKİ ÖRTÜMÜZÜ
KORUMALIYIZ

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

BEŞERÎ SİSTEMLER

Konu

- Nüfusun Özellikleri ve Önemi
- Dünyada Nüfusun Tarihsel Seyri ve Dağılışı

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

5.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Sınırları tanımlı bir bölge üzerinde belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısı olan nüfusu, demografi, coğrafya, sosyoloji, tarih, tıp ve ekonomi gibi bilimlerin kendi yöntemleri çerçevesinde incelemektedir. Demografik, sosyal ve ekonomik verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesine nüfus sayımı denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Dünyada bilinen ilk nüfus sayımları; Çin, Sümer ve Mısır toplumlarında (MÖ 3000-2750) tahsil edilecek vergi miktarını ve orduya alınacak asker sayısını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Türk tarihinde ilk nüfus sayımı Osmanlı Padişahı II. Mahmut tarafından gerçekleştirilmiş olup (1831) dünyada yapılan ilk sayımlarla aynı amaca yöneliktir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Türkiye'de ilk resmî nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Günümüzde ülkemizdeki nüfus sayımlarını Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gerçekleştirmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Dünyada nüfus sayımı yapılırken iki yöntem kullanılır.
De Facto (Defakto): İnsanların sayım gününde bulundukları yerin nüfusuna eklenmesine dayalı olarak gerçekleşen yöntemdir.
De Jure (Dejur): Nüfus sayımının sürekli ikamet adresinin esas alınmasına dayalı olarak gerçekleşen yöntemdir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Ülkeler açısından son derece önemli olan nüfus sayımları; nüfusun cinsiyet yapısı, ortalama yaşam süresi ve yaş grubu, doğum-ölüm ve okuryazar oranının yanı sıra nüfus artış hızı, çalışan nüfusun sektörel dağılımı, kırsal ve şehir nüfusunun dağılışı gibi özellikler hakkında bilgi verir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Cinsiyet yapısı, en genel anlamıyla nüfusun kadın ve erkek nüfus olarak dağılımıdır. Çoğu ülkede kadın ve erkek nüfusun birbirine yakın değerlerde olduğu görülür. 2019 yılı dünya nüfus verilerine göre toplam nüfusun %50,42'si erkek, %49,58'i de kadınlardan oluşur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Ortalama yaşam süresi, ülkelerin sağlıktaki seviyeleri ile doğrudan ilişkili ve gelişmişliğin göstergelerinden biridir. Dünyadaki ortalama yaşam süresi 2019 yılı Birleşmiş Milletler verilerine göre 73 yıldır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Nüfusun yaş gruplarına dağılımı, genel olarak üç gruba ayrılır. 0-14 yaş grubu çocuk nüfus, 15-64 yaş grubu yetişkin nüfus, 65+ yaş grubu ise yaşlı nüfus olarak ifade edilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Okuryazar oranı, ülke kalkınmasında etkili olan bir faktördür. İyi eğitim görmüş nitelikli iş gücü, günümüz dünyasında büyük önem taşımaktadır. Bir ülke nüfusuna ait okuryazar oranının yüksek olması gelişmişlik ölçütleri arasında değerlendirilmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Doğum ve ölüm oranları, dünya genelinde bir yıl içinde meydana gelen doğum sayısının toplam nüfusa oranına doğum oranı denir. Bir yıl içinde meydana gelen ölüm sayısının toplam nüfusa oranına da ölüm oranı denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Nüfus artış oranı, doğum ve ölüm oranları arasındaki farkı ifade eder. Doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olması nüfusun artmasına, az olması da nüfusun azalmasına neden olmaktadır. Doğumların ölümlerden fazla olması sonucu meydana gelen nüfus artışına doğal nüfus artışı denir. Doğal nüfus artışına ek olarak göçlerin etkisiyle meydana gelen nüfus artışına da gerçek nüfus artışı denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Şehir ve kırsal nüfusu, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğunluğu şehirlerde, gelişmekte olan ülkelere ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Gelişmiş ülkelerde aktif nüfusun büyük bölümü sanayi ve hizmetler sektöründe, gelişmemiş ülkelere ise tarım sektöründe çalışmaktadır. Dünya geneline bakıldığında aktif nüfusun yaklaşık yarısı hizmetler sektöründe, diğer yarısı da tarım ve sanayi sektörlerinde çalışmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Tarihî süreçte dünya nüfusunun sürekli olarak artış gösterdiği kabul edilmektedir. Ancak bazı dönemlerde bu artışta hızlanma, bazı dönemlerde de yavaşlama olmuştur. Dünya nüfusunda ani artışların olduğu dönemlere sıçrama dönemi denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Birinci Sıçrama Dönemi: Yaklaşık 1 milyon yıl önce insanın beslenme ve korunma amaçlı çeşitli aletleri icat etmesiyle, İkinci Sıçrama Dönemi: Yaklaşık 10 000 yıl önce yerleşik hayata geçen insanların, hayvanları evcilleştirmesi ve tarımla uğraşmasıyla, Üçüncü Sıçrama Dönemi: Sanayi Devrimi'yle beraber meydana gelmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Nüfusun dünya genelindeki dağılışı her yerde eşit değildir. Bazı yerler sık, bazı yerler seyrek nüfuslu iken bazı yerlerde ise nüfus bulunmamaktadır. Nüfusun yeryüzüne dağılışı etkili olan faktörler doğal ve beşerî olmak üzere ikiye ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

İnsanoğlunun her geçen gün artan bilgi birikimi ve bu sayede yaşanan teknolojik gelişmeler, doğal faktörlerin nüfusun dağılışındaki belirleyici etkisini azaltmıştır. Örneğin günümüzde bazı çöllerde tarım yapılabilen, soğuk ya da sıcak iklim bölgelerine uygun konutlar inşaa edilebilmektedir. Yaşanan bu gelişmelere rağmen nüfusun dağılışı iklim, yeryüzü şekilleri, toprak yapısı, kara ve denizlerin dağılışı ve su kaynakları gibi doğal faktörlerin halen önemli etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Dünyada nüfusun dağılışı etkili olan tarihi faktörler, tarım, sanayi, madencilik, turizm, ulaşım ve ticaret beşerî faktörler arasında yer alır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13.

maddelerin
konu özeti

14-15.

maddelerin
konu özeti

16-17-18.

maddelerin
konu özeti

Eşleştirme

Nüfus dağılışının sınırlı olduğu yerlerin gösterildiği haritadaki noktalarla, nüfus dağılışını sınırlandıran en etkili bir faktörü doğru olarak eşleştiriniz.

1

Sık ve Gür Bitki Örtüsü

A

2

Engelibeli Yer Şekilleri

B

3

Düşük Sıcaklıklar

C

4

Kara ve Deniz Dağılışı

Ç

5

Örtü Buzulları

D

6

Aşırı Kuraklık

E

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Yoğun	Sanayi Devrimi	De Jure	Seyrek	Kadın
Nüfus sayımı	Nüfus	Aktif	Demografi	İsveç
Kalkınma	Aritmetik	Artış	Şehir	Hizmet
Bağımlı	Erkek	De Facto	Gerçek	Yaşlı

1. Sınırları tanımlı bir bölge üzerinde belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısına denir.
2. Dünya'da veya bir ülkede bulunan nüfusun yapısını ve özelliklerini bilimi inceler.
3. Demografik, sosyal ve ekonomik verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesidir.
4. Göç veren yerlerde cinsiyet durumunda nüfus oranının fazla olma ihtimali yüksektir.
5. 18. yüzyılda modern anlamda ilk nüfus sayımının yapıldığı ülkedir.
6., insanların sayım gününde bulundukları yerin nüfusuna eklenmesine dayalı olarak gerçekleşen yöntemdir.
7. Ekonomik anlamda göç alan yerlerde genelde nüfus oranı daha fazladır.
8. 65 yaş ve üzeri nüfus, yaşlı olarak değerlendirilir.
9. Nüfus sayımının sürekli ikamet adresinin esas alınmasına dayalı olarak gerçekleşen yöntem denir.
10. Nüfus oranı doğum ve ölüm oranları arasındaki farktır.
11. Gelişmiş ülkelerde nüfus oranı kır nüfus oranından fazladır.
12. Bir ülkeye ait nüfus miktarı ve nüfus artışı, nüfusun yapısı ve demografik özellikleri, ekonomik yönden üzerinde etkilidir.
13. Bir alanda yaşayan nüfus ile o alanın yüz ölçümü arasındaki orana nüfus yoğunluğu denir.
14. Doğal nüfus artışına ek olarak göçlerin etkisiyle meydana gelen nüfus artışına nüfus artışı denir.
15. Almanya, nüfus oranı düşük olduğu için 1950'li yıllardan itibaren dünyanın farklı ülkelerinden işçi göçü talebinde bulunmuştur.
16. Çöller, kutup bölgeleri ve ekvatorial bölgede genelde 1000 metre yükseltinin altındaki yerler nüfuslu alanlardır.
17. nüfusun kırsal alanlardan şehirselleşme alanlara göçünü hızlandırmıştır.
18. Nüfus artışının azaldığı, hatta durduğu birçok ülkede zamanla nüfus oranı artış göstermektedir.
19. Dünya geneline bakıldığında aktif nüfusun yaklaşık yarısı sektöründe çalışmaktadır.
20. Kömür madeninin etkisiyle Almanya'nın Ruhr Bölgesi ve ABD'nin Appalaş Dağları, elmas ve altının etkisiyle de Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg şehri nüfuslu alanlara örnektir.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Nüfus teorisi ile tanınan Malthus gıda üretimindeki artışın, nüfus artışından daha yavaş olacağını ve buna bağlı olarak refah seviyesinin düşeceğini öne sürmüştür. Diğer bir örnekle Dünya nüfusu geometrik şekilde (2-4-8-16...) artarken besin kaynakları aritmetik şekilde (1-2-3-4-5...) artmaktadır. Arada oluşan farkın bazı bölgelerde büyük gıda sorunlarına sebep olacağını ve nüfusun azalacağını iddia etmektedir.

Malthus'un teorisinin günümüze kadar gerçekleşmemesinin sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Nüfus artışında büyük sıçramalar yaşanmaması
- B) Tarımsal üretimde yaşanan gelişmeler
- C) Dünya nüfusunun dağılışının düzensiz olması
- D) Çin'in nüfusu azaltıcı politikaları
- E) Nüfusun sürekli göç halinde olması

2. Okuryazar oranı bir ülkenin gelişmişliğini gösteren ana göstergelerden biridir. Gelişmiş ülkelerde okuryazar oranı genellikle yüksektir.

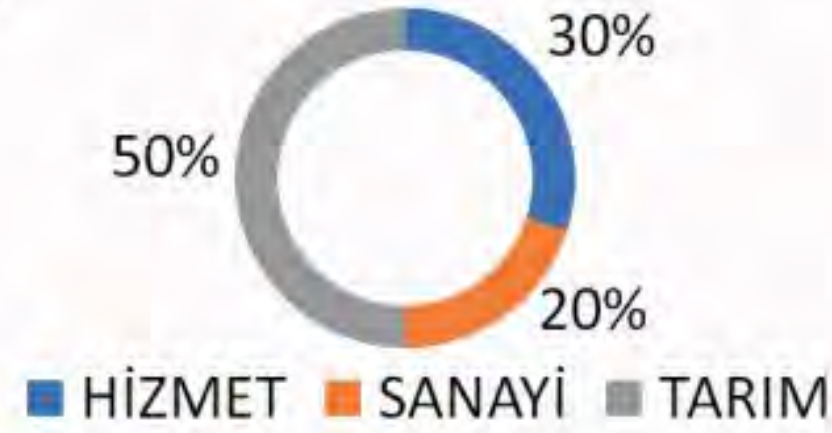
Buna göre, haritada verilen noktaların hangisinde okuryazar oranının diğerlerine göre daha düşük olması beklenir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

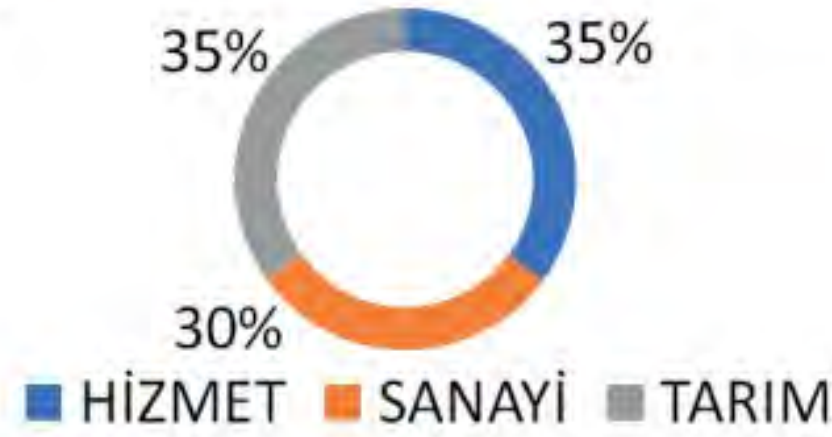
3. Bir ülkede çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışı ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi vermektedir.

Buna göre aktif nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışını gösteren aşağıdaki grafiklerden hangisi diğerlerine göre daha az gelişmiş bir ülkeye aittir?

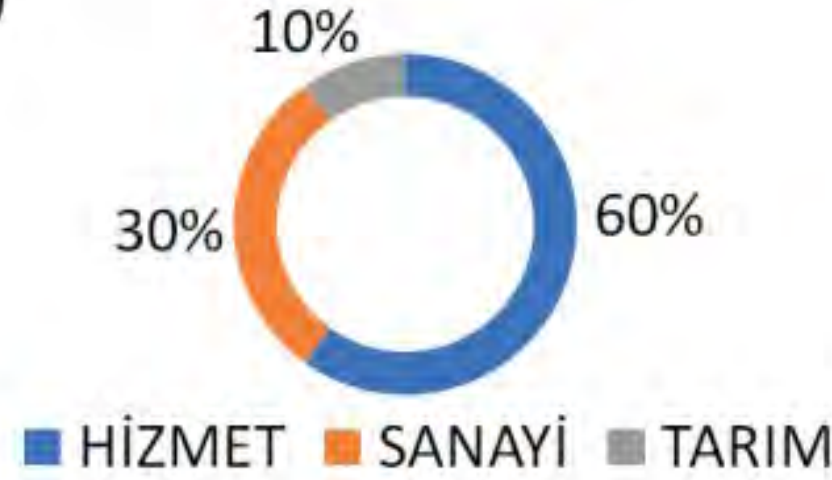
A)

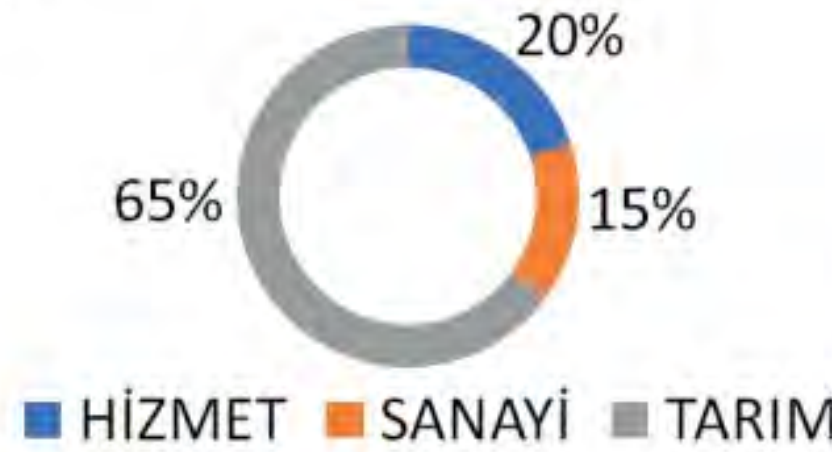
B)

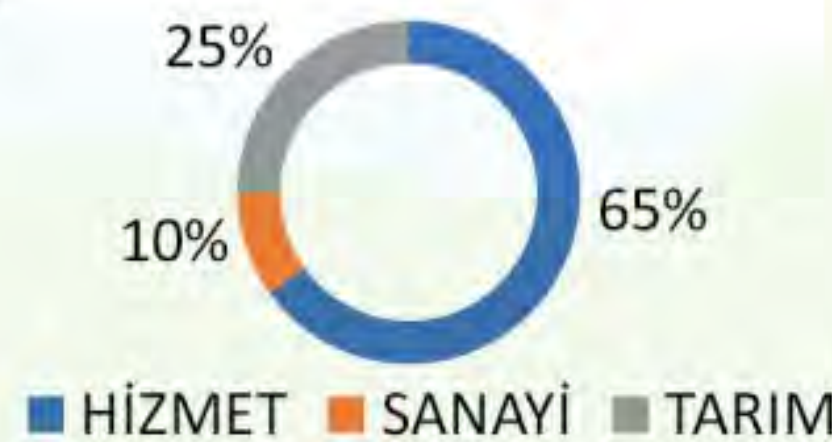
C)

D)

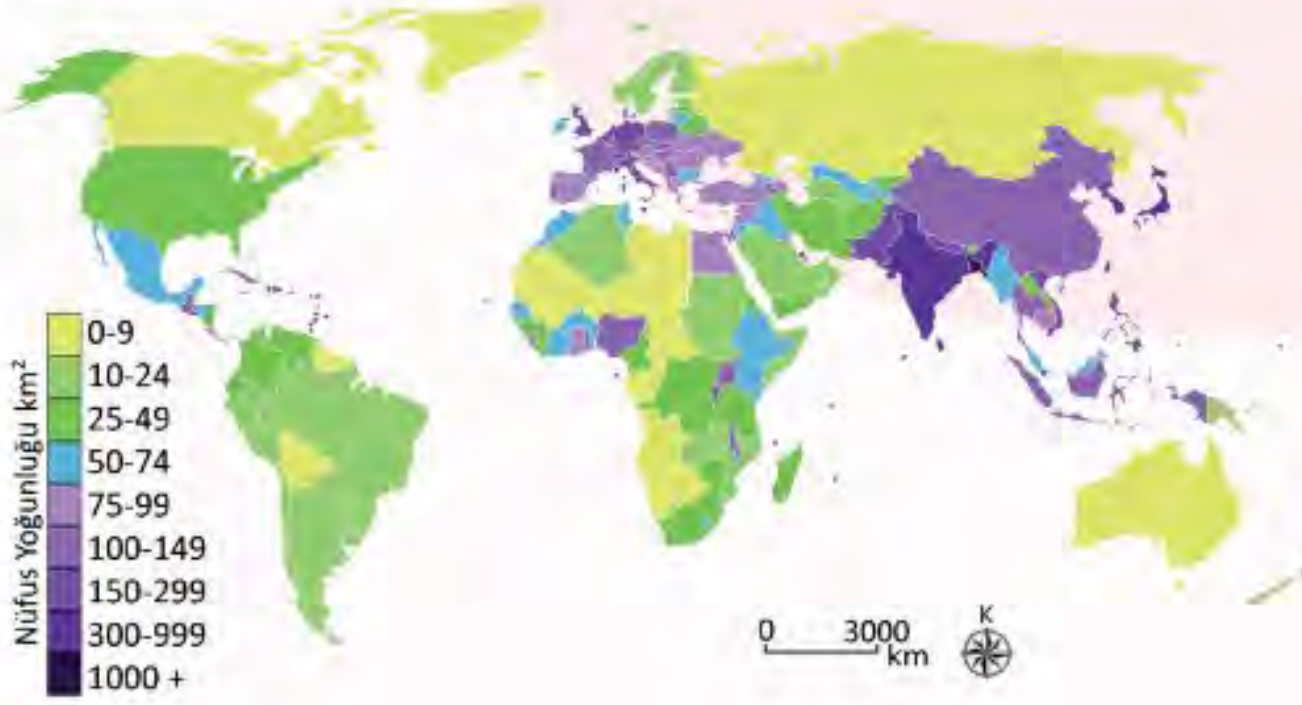
E)

4 ve 5. soruları aşağıdaki haritaya göre cevaplayınız.

Aşağıdaki haritada ülkelerin nüfus yoğunlukları gösterilmiştir.

4.

Almanya	Rusya	Avustralya
Kanada	Norveç	Hindistan
ABD	Venezuela	İran
Japonya	Cezayir	Çin
İtalya	Brezilya	Meksika

Tabloda verilen ülkelerden nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilk beş ülke aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Avustralya, Hindistan, Meksika, Çin, Norveç
- B) Rusya, Kanada, ABD, Cezayir, Venezuela
- C) Çin, Meksika, Hindistan, Rusya, İtalya
- D) Hindistan, Japonya, Almanya, İtalya, Çin
- E) Almanya, Venezuela, Brezilya, İran, Cezayir

5. Dünyadaki nüfus dağılışına göre;

- I. Batı Avrupa
- II. Güneydoğu Asya
- III. Avustralya
- IV. Kuzeybatı Afrika

gibi alanlardan hangilerinde nüfus yoğunluğu daha azdır?

- A) I ve III
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

6. De Facto yönteminde insanlar sayım gününde bulundukları yerde sayılırken De Jure yönteminde nüfus sayımları sürekli ikametgâh adresleri baz alınarak yapılmaktadır. De Jure yöntemi ikametgâhların bir veri tabanında toplanması ile anlık ve doğru olarak yapılabilir. Fakat De Facto yönteminde sayım daha zordur. Bu sebeple 5 ya da 10'ar yıl aralıklarla yapılır. Tüm ülkede sokağa çıkma yasağı ilan edilir ve devlet görevlileri ev ev dolaşarak vatandaşları bulundukları adreslerde sayar. Hatalı sonuçlar her iki sistemde de ortaya çıkabilir fakat De Facto yönteminde hata payı daha yüksektir. Gelişmiş ülkelerde De Jure yöntemi kullanılırken az gelişmiş ülkelerde genelde De Facto yöntemi kullanılmaktadır.

Buna göre aşağıdaki ülkelerden hangisinde De Jure yönteminin kullanılması beklenmez?

- A) Nijerya
- B) Türkiye
- C) Fransa
- D) Kanada
- E) İspanya

7. Yeryüzünün yüksek kesimlerinde sıcaklık ve yağış ortalamaları yükseltisi az olan alanlara göre daha düşüktür. Bu durum insan yaşamını olumsuz etkilediğinden, yükseltisi fazla olan alanlarda nüfus genelde seyrek.

Buna göre, haritada işaretli noktaların hangisinde yüksek yerlerin yerleşim için daha fazla tercih edilmesi beklenir?

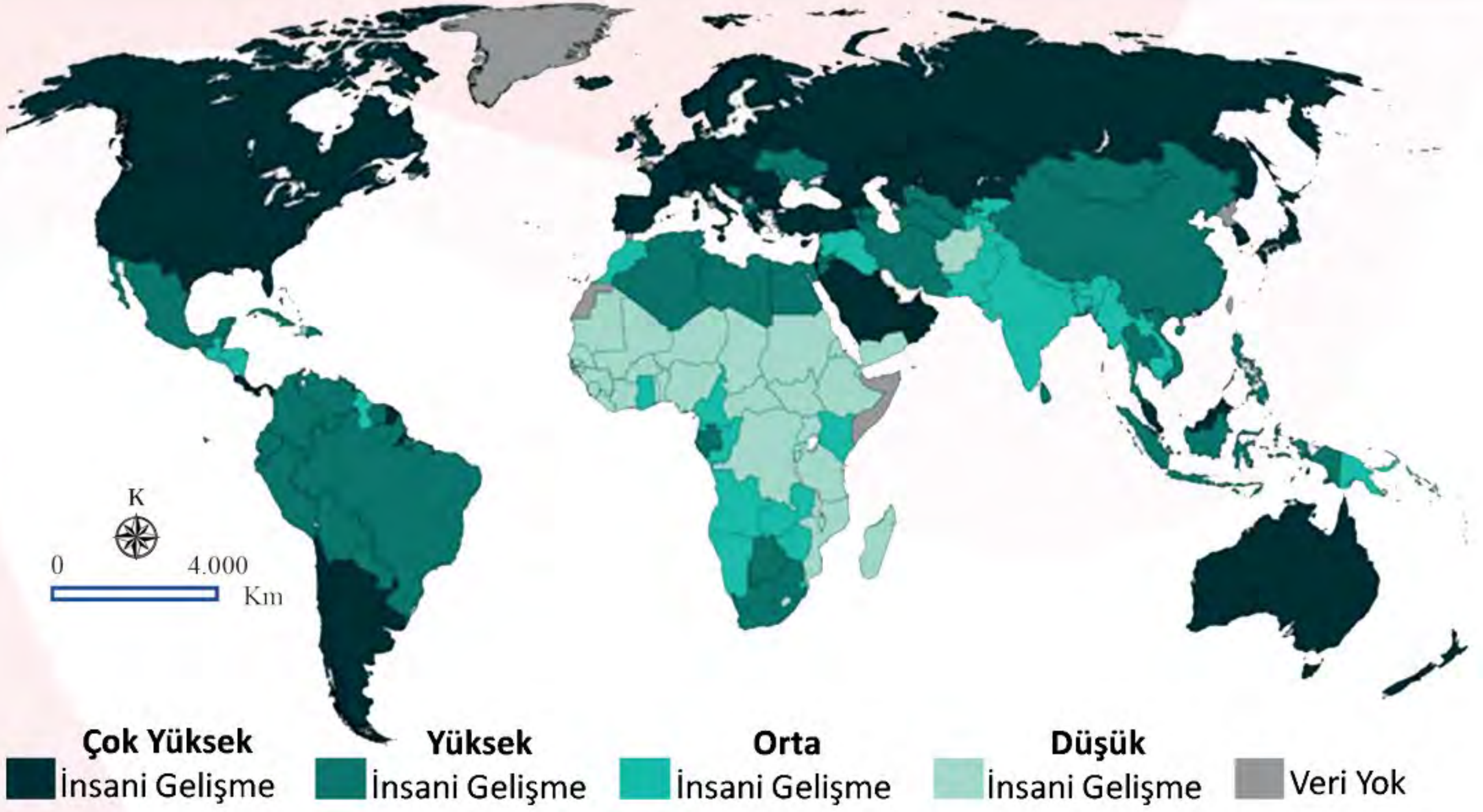
- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

Açık Uçlu Sorular

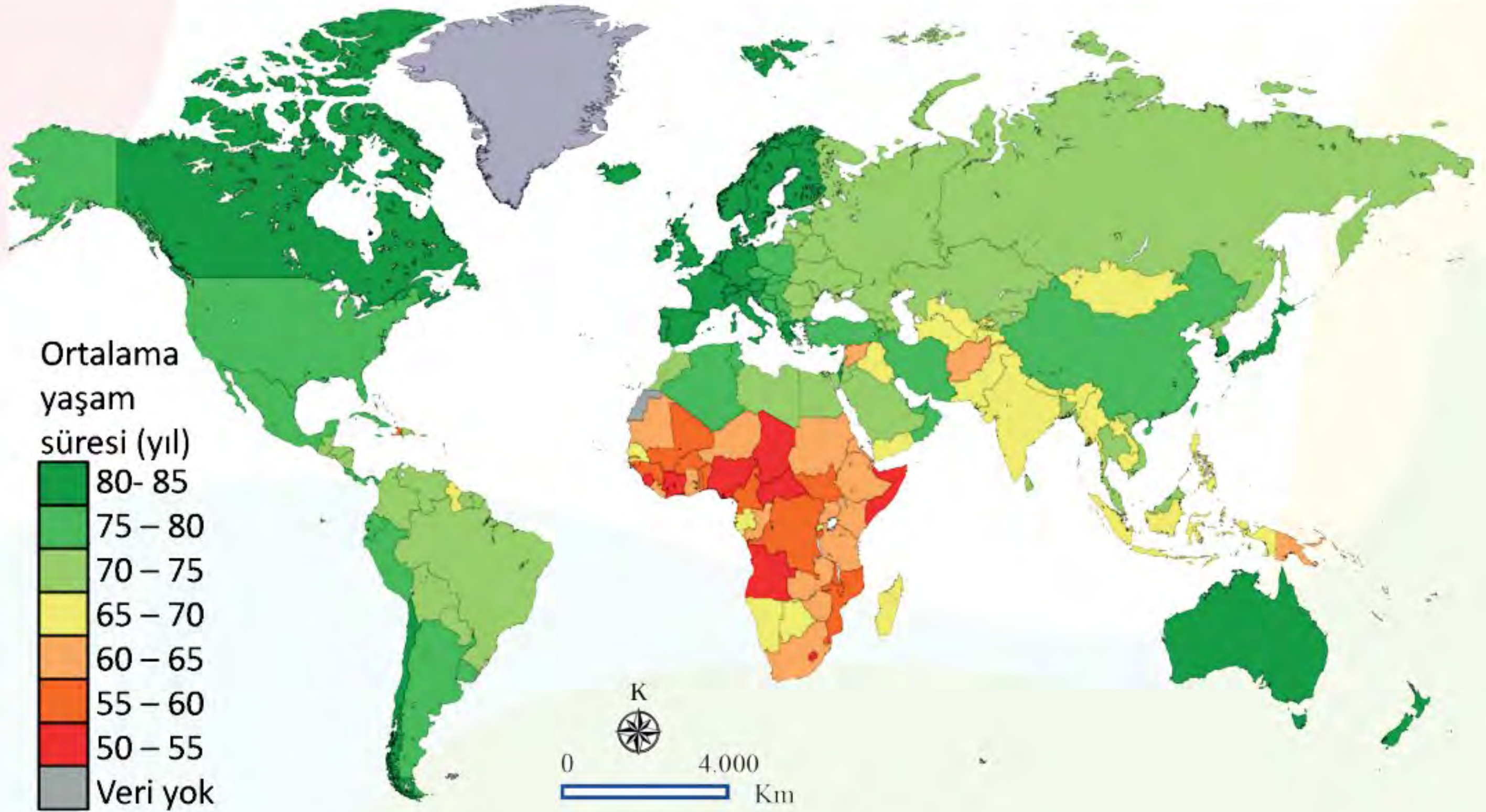
Aşağıda verilen haritalar arasındaki ilişkiyi değerlendirerek soruları cevaplayınız.

İnsani Gelişme Endeksi: dünya üzerinde eğitim, sağlık, bireysel özgürlük, yeterli beslenme, güvenlik, gelir düzeyi, okuryazarlık oranı vb. konulara göre oluşturulan gelişmişlik ölçütüdür.

İnsani Gelişme Endeksi Haritası, UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) 2020

Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi: Yeni doğmuş bir bireyin mevcut ölümlülük risklerine maruz kalması durumunda yaşaması beklenen ortalama yıldır.

Doğuştan Beklenen Yaşam Süreleri

1. Gelişmişliğin yalnızca ekonomik göstergelere göre ölçüldüğü yaklaşımlara alternatif olarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990 yılından bu yana her yıl yayımlanan İnsani Gelişim Endeksi Raporun'da hangi kriterler incelenmektedir.

2. Avrupa Kıtası ve Kuzey Amerika gibi alanlarda doğuştan beklenen yaşam sürelerinin uzun olmasını açıklayınız.

3. Doğuştan beklenen yaşam sürelerinin 70 yıldan daha az olduğu alanları genel olarak yazınız.

4. İnsani gelişim endeksi ve doğumda beklenen yaşam süresi haritaları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

5. Afrika Kıtası'ndaki ülkelerde insani gelişim endeksi ve doğumda beklenen yaşam süresinin kısa olmasının nedenlerini yazınız.

6. İnsani gelişim endeksi ve doğumda beklenen yaşam süresinin düşük olduğu alanlarda bu iki olguyu yükseltebilmek için çalışan Birleşmiş Milletler ile ilişkilendirilen uluslararası örgütler ve bunlara bağlı uzmanlık kuruluşlarına örnekler veriniz.

Aşağıdaki metinden ve nüfus özelliklerinin verildiği tablodan faydalanarak soruları cevaplayınız.

Nüfus, sınırları belirlenmiş bir yerde yaşayan insan sayısıdır. İnsan sayısı; ülkeler için askerî, ekonomik ve siyasi anlamda potansiyel bir güç olabileceği gibi yeterli ekonomik büyüme sağlanamadığında sorun oluşturabilecek bir duruma da dönüşebilir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini tahmin etmek için nüfusun yapısı ile ilgili bazı verilere bakmak yeterli olacaktır. Bu veriler, aynı zamanda "Nüfus artışı, olumlu sonuçlar doğurarak ülkeye kazanç mı sağlayacak, yoksa çalışan insanların yüküne yük katarak yeni bağımlı bir nüfus mu oluşturacak?" sorusunun da cevabını verecektir.

Aşağıdaki tabloda Danimarka ve Zimbabve ile ilgili 2019 yılına ait bazı veriler sıralanmıştır.

DANİMARKA	
Nüfusu	5,8 milyon
Yıllık Nüfus Artış Oranı	%0,22
Ortalama Yaşam Süresi	82,9 yıl
Kişi Başına Düşen Millî Gelir	60.692 \$
Doğum Oranı	‰11
Ölüm Oranı	‰9,5
ZİMBABVE	
Nüfusu	14,8 milyon
Yıllık Nüfus Artış Oranı	%1,40
Ortalama Yaşam Süresi	62,3 yıl
Kişi Başına Düşen Millî Gelir	859 \$
Doğum Oranı	‰31
Ölüm Oranı	‰7,8

(Veriler, kopenhag.be.mfa.gov.tr adresi, insamer.com adresi ve Dünya Bankası bilgilerinden alınmıştır.)

1. Hangi ÷lkede yaşlanma sorunu yaşanmaktadır? Tablodaki hangi bilgilerden yararlanarak bu sonuca ulaştınız? Bu durum ne gibi sorunlara neden olur?

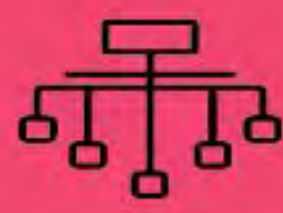
2. Zimbabve'de y÷ksek doğum oranlarının sonucunda meydana gelen değişimlerin, hangi yaş grubunda olacağını ve bu durumda ÷lke y÷neticilerinin hangi konularda önlemler alması gerektiğini açıklayınız.

3. Hangi ÷lkenin kentleşme oranı ve okuryazarlık oranının y÷ksek olduğunu d÷ř÷n÷yorsunuz? Gerekçeleriniz nelerdir?

4. Bebek ÷l÷m oranlarının hangi ÷lkede daha fazla olduğunu d÷ř÷n÷yorsunuz? Gerekçeleriniz nelerdir?

5. Her iki ÷lkede de ÷l÷m oranları y÷ksektir. Bu durumun nedenini gerekçeleriyle açıklayınız.

6. N÷fus artış hızının d÷ř÷k olduğu Danimarka'da zamanla iř g÷c÷ potansiyeli de azalır. Bu ÷lkenin iř g÷c÷ ihtiyaçını karşılamak amacıyla dış g÷ç almasının ÷lkenin demografik yapısına etkileri neler olabilir?

Sınıflandırma

Aşağıdaki dünya nüfusunun dağılışını etkileyen faktörleri verilen şemaya doğru olarak yazınız.

İklim

Tarihi Faktörler

Su Kaynakları

Madencilik

Kara ve Denizlerin
Dağılışı

Ulaşım

Yeryüzü Şekilleri

Turizm

Toprak Yapısı

Sanayi

Tarım

Ticaret

DÜNYA NÜFUSUNUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

DOĞAL FAKTÖRLER

BEŞERÎ FAKTÖRLER

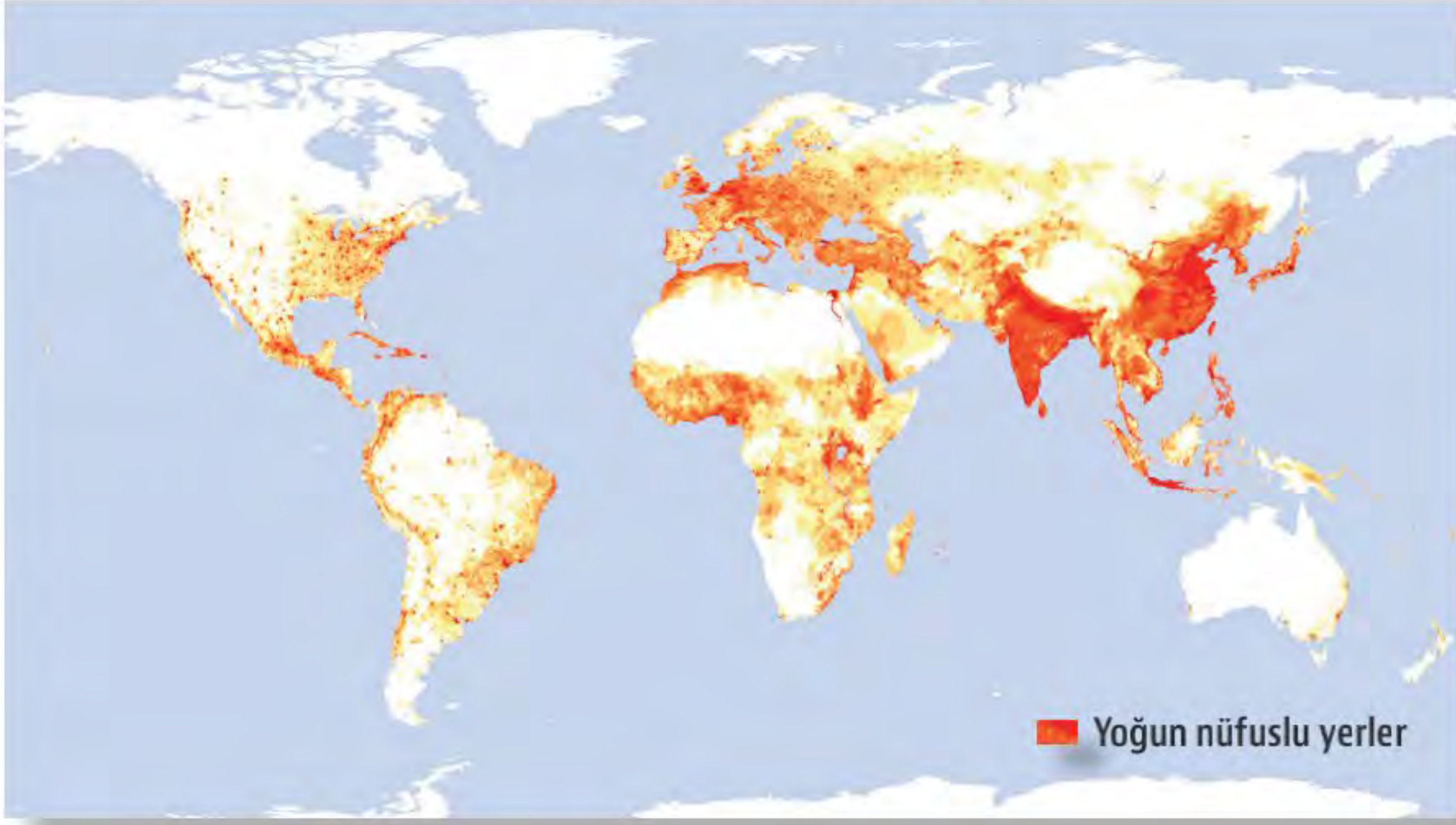

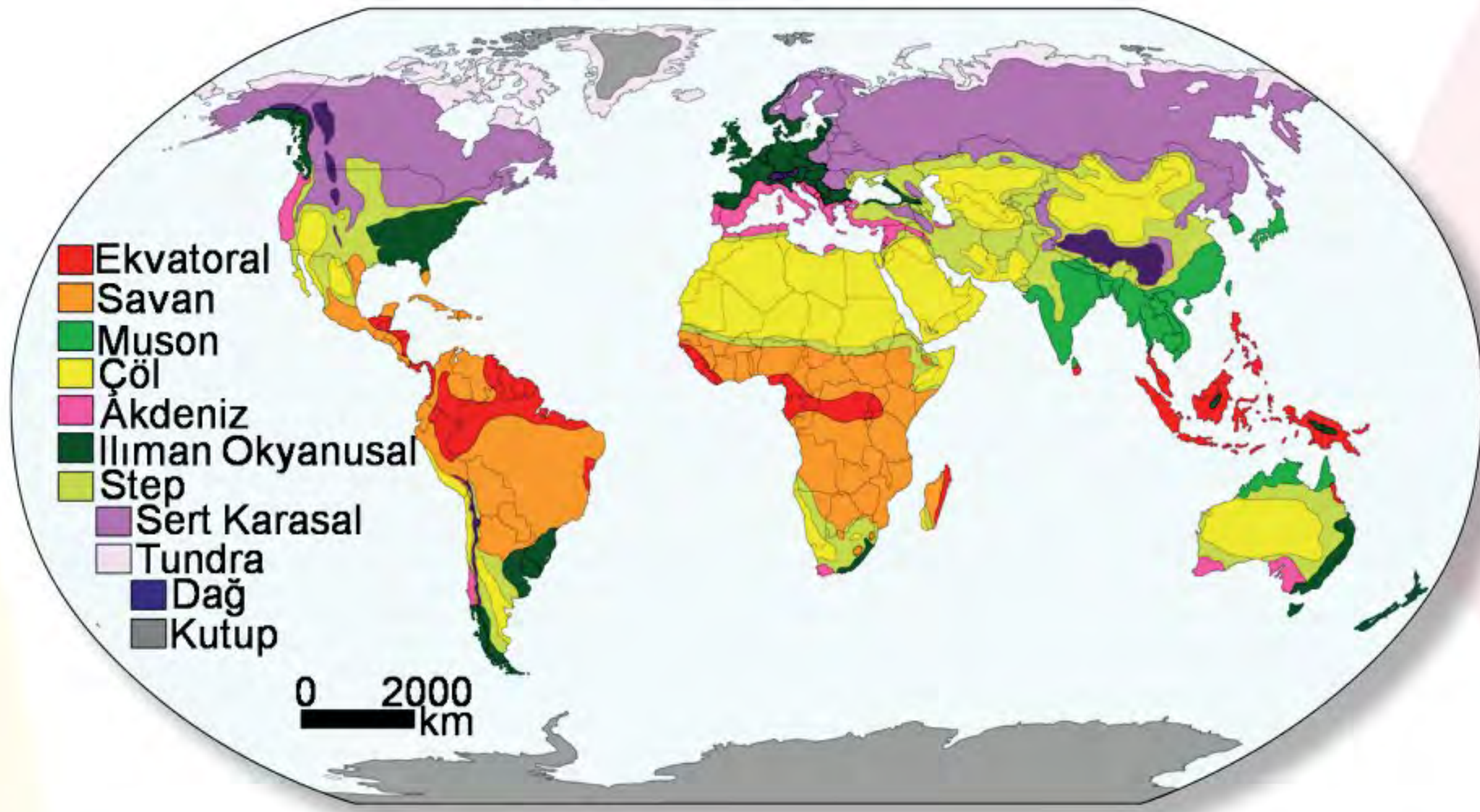
Haritayı Kullan

Haritaları kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Dünya Nüfus Yoğunluğu Haritası

Dünya İklim Tipleri Haritası

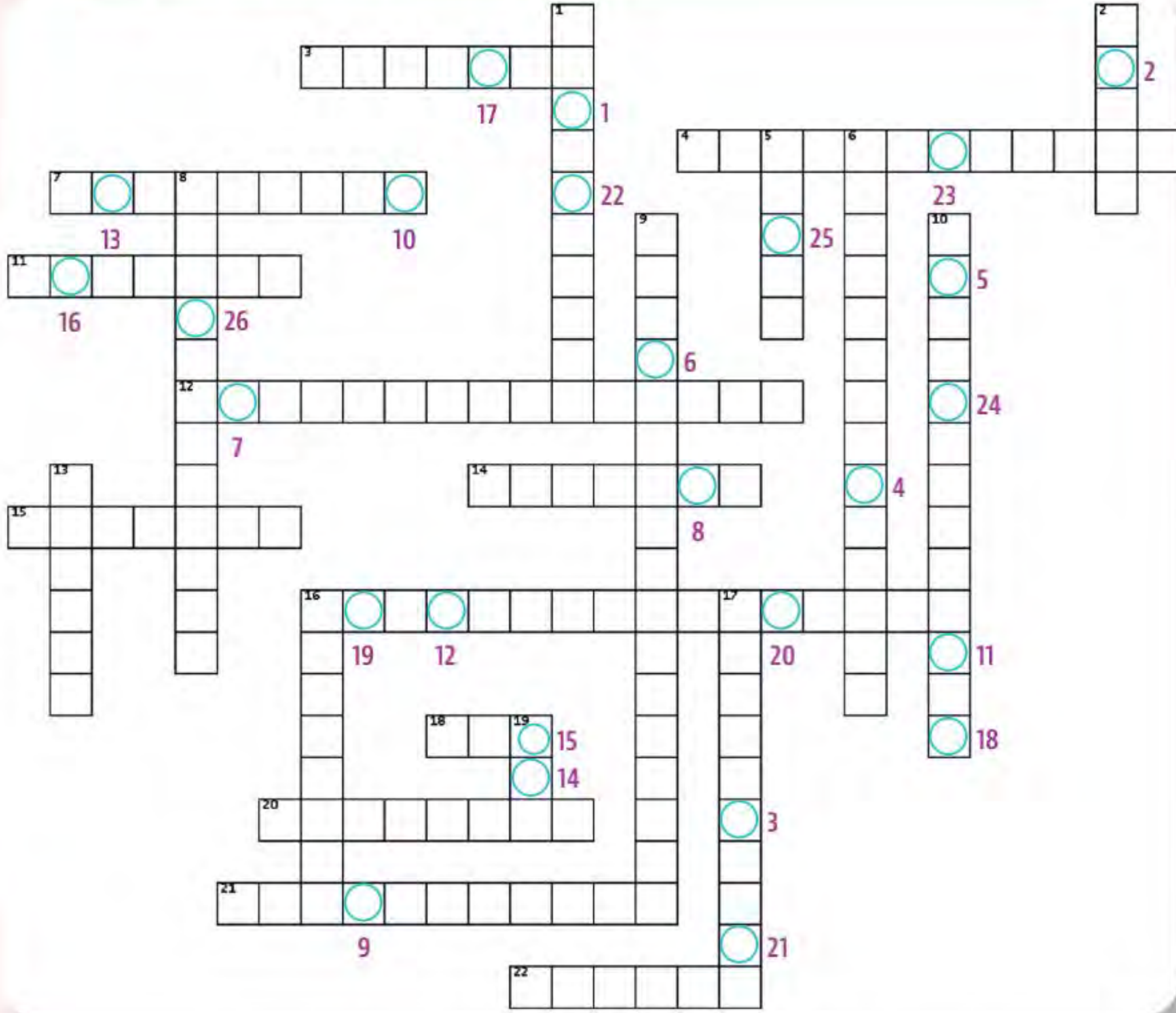

Nüfusun dağılışını sınırlandıran ve nüfusun yoğunlaşmasında olumlu etki yapan iklimleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Nüfusun Dağılışını En Fazla Sınırlandıran / Kısıtlayan İklimler	Nüfusun Yoğunlaşmasında Olumlu Etki Yapan İklimler

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeleri bulunuz.

SOLDAN SAĞA

3. Yaşlı nüfus oranı yüksek olan bir Avrupa ülkesi
4. Osmanlıda ilk sayımı yapan padişah
7. Toplam nüfusun toplam alana oranıyla elde edilen nüfus yoğunluğu
11. Nüfus dağılımını etkileyen kazanç amaçlı yapılan alım satım etkinliği
12. Yeni doğmuş bir bireyin mevcut ölümlülük risklerine maruz kalması durumunda yaşam süresi
14. Yeni doğan bebekten en yaşlıya kadar nüfusu oluşturan kişilerin yaşları küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşı
15. Afrika Kıtası'nın kalabalık bir ülkesi
16. Doğum ve ölümlere bağlı gerçekleşen nüfus değişimi
18. Nüfusun yer değiştirmesi olayı
20. Soğuk iklim sebebi ile nüfusu seyrek olan bir ada
21. Demografik, sosyal ve ekonomik verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve analiz edilmesi
22. Merkezi nüfus ve ikametgâh sistemi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Yer altı kaynaklarına bağlı olarak nüfusun dağılımını etkileyen beşerî bir faktör
2. Sınırları tanımlı bir bölge üzerinde belirli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısı
5. Atmosferde gerçekleşen olaylarla nüfusun dağılımını etkileyen doğal faktör
6. En genel anlamıyla nüfusun kadın ve erkek nüfus olarak dağılımı
8. İkinci nüfus sıçramasına sebep olan olay
9. Doğumlara ek olarak göçlerin etkisiyle gerçekleşen nüfus değişimi
10. Çalışma çağındaki birey başına düşen çocuk ve yaşlı bireylerin oranı
13. Dünyada aktif nüfusun en çok çalıştığı sektör
16. Nüfus bilimci
17. Çalışma çağındaki nüfus
19. Dünyanın en kalabalık ülkesi

ANAHTAR KELİMELER

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

1. Akdeniz
2. Artan nüfus
3. Himalayalar
4. Bilim teknik
5. Sayım yöntemi
6. Kuzey Afrika
7. İletişim
8. Brezilya
9. Veri
10. Sanayi şehri
11. Eğitim
12. Azalan nüfus
13. İşçi göçü
14. Çalışmayan
15. Mısır
16. Avcılık dönemi
17. Nüfus bilimi
18. Genç nüfus
19. Kutup iklimi
20. Ziraat

İUTZRM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

İLMASO

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LLNAAKIDĞA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

OEJİKNLOT

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RUJEED

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LÇÖ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LİMUŞA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANVMSDİOZAAİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

İTSKASTİTİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NTRMCEAHSE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RKARAUZOY

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

AYPNOJA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

AYSİAN

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LĞAIMİB

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ELİTLDINAS

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RİİBCİN

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

RAOİMFDGE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KİTREÜY

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

TAAANRKKTİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

IRMTA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR KELİMELE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

EŞLEŞTİRME

1. B 2. A 3. E 4. D 5. Ç 6. C

BOŞLUK DOLDURMA

1. Nüfus 2. Demografi 3. Nüfus Sayımı 4. Kadın 5. İsveç 6. De Facto 7. Erkek
 8. Bağımlı 9. De Jure 10. Artış 11. Şehir 12. Kalkınma 13. Aritmetik 14. Gerçek
 15. Aktif 16. Seyrek 17. Sanayi Devrimi 18. Yaşlı 19. Hizmet 20. Yoğun

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. B 2. C 3. D 4. D 5. E 6. A 7. B

AÇIK UÇLU SORULAR

- İnsani Gelişme Endeksi'nde gelir düzeyinin yanında sağlık ve bilgi de temel kıstas olarak görülür. Bu üç kıstasın bir ülkede yeterli derecede bulunması gelişmişlik için bir anahtardır. İnsani gelişme endeksi belirlenirken eğitim, sağlık, bireysel özgürlük, yeterli beslenme, güvenlik, gelir düzeyi, okuryazarlık oranı vb. gibi birçok unsur dikkate alınır. Ekonomik olarak gelişmiş ülkelerden bazılarında insani gelişme endeksi düşük olabilirken ekonomik olarak gelişmemiş ülkelerde yüksek olabilir.
- Doğuştaki beklenen yaşam süreleri, ülkelerin sağlıktaki seviyeleri ile doğrudan ilişkili ve gelişmişliğin göstergelerinden biridir. Genel olarak sağlık, eğitim, gelir düzeyi, yaşam seviyesi, beslenme koşulları yüksek olan ülkelerde doğuştaki beklenen yaşam süresi uzundur.
- Orta ve Güney Afrika, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinin bazıları.
- Haritalar incelendiğinde çok yüksek gelişme endeksine sahip alanlarda doğumda beklenen yaşam süresinin de uzun olduğu görülmektedir. Çünkü insani gelişme endeksi genel yaşam koşullarını belirlediği için doğumda beklenen yaşam süresinde de etkilidir.
- Afrika Kıtası'ndaki ülkeler genellikle ekonomik gelişmişliğin istenen seviyelerde olmadığı ülkelerdir. Bu ülkelerde hâlâ tarım toplumları daha yaygındır. Sağlık imkânlarının yetersizliği, yetersiz beslenme, gelir düzeyinin azlığı, yaşam standartlarının düşüklüğü, eğitim ve teknolojik yetersizlikler gibi nedenlerle kıtada insani gelişme endeksi ve doğumda beklenen yaşam süresi kısadır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) - Uluslararası Para Fonu (IMF) - Dünya Ticaret Örgütü (WTO) - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) - Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) - Dünya Sağlık Örgütü (WHO) - Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) - Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) - Dünya Bankası (WB) - Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

BECERİ TEMELLİ

- Danimarka'da doğum oranları düşük, ortalama yaşam süresi uzun olduğu için nüfus yaşlanmaktadır. Yaşlanan nüfus; emeklilik ve sağlık sistemine ayrılan bütçenin artmasına, nüfusun dinamizmini kaybetmesine, iş gücü ihtiyacının artmasına ve ülkenin dışarıdan göç yoluyla iş gücü almak zorunda kalmasına neden olmaktadır.
- Zimbabve'de doğum oranlarının yüksek olması çocuk ve genç nüfusun oranını artırır. Zimbabve'de yöneticiler çocuk sağlığı, aşılanma ve eğitim konusunda önlemler almak ve yatırımlar yapmak zorundadır. Yine bu gençlerin ileride istihdam edilebilmesi de devlet yöneticilerinin almak zorunda oldukları önlemlerdendir.
- Nüfusa ait doğum ve ölüm oranları, ortalama insan ömrü gibi veriler bize ülkenin gelişmişliği hakkında bir fikir verebilir. Bu verilerden yola çıkarak Danimarka'nın kentleşme ve okuryazar oranının, diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yüksek olduğunu söyleyebiliriz.
- Bebek ölüm oranları, gelişmekte olan ancak sağlık yatırımları yetersiz ülkelerde daha fazladır. Nüfusa ait diğer göstergelerden yola çıkarak Zimbabve'de bebek ölüm oranlarının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.
- Özellikle gelişmiş bir ülke kategorisinde olan Danimarka'da ölüm oranlarının daha yüksek olduğunu görüyoruz. Danimarka'da ölüm oranlarının yüksek olmasının sebebi, yaşlı nüfusun oranının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Zimbabve'de ölüm oranlarının yüksek olmasında ise ortalama yaşam süresinin kısa olması ve bebek ölüm oranlarının yüksek olması etkili olmuştur.

SINIFLANDIRMA

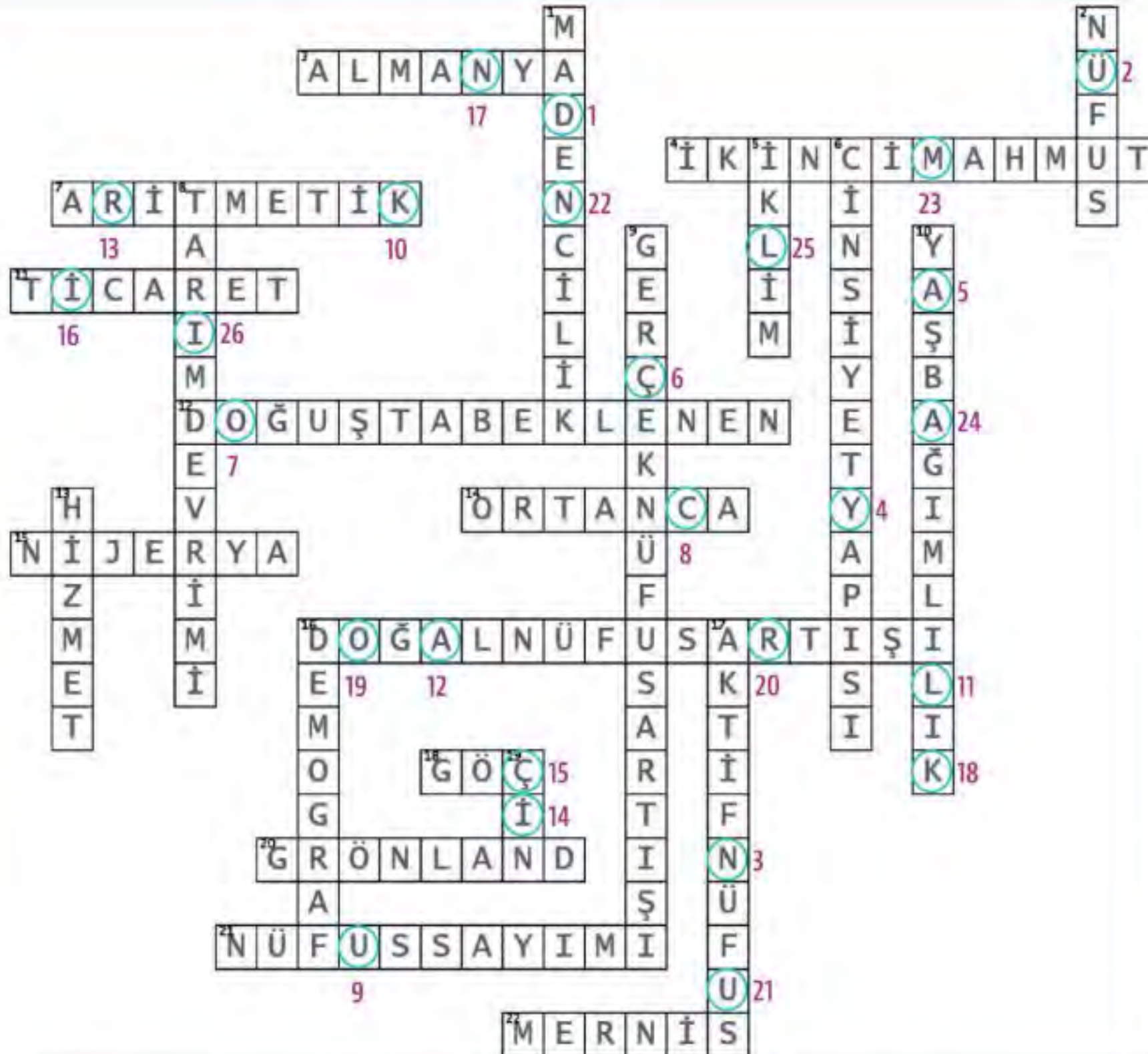

HARİTAYI KULLAN

Nüfusun Dağılışı En Fazla Sınırlandıran / Kısıtlayan İklimler
Çöl İklimi
Sert Karasal İklim
Tundra İklimi
Kutup İklimi
Ekvatorial İklim
Dağ İklimi

Nüfusun Yoğunlaşmasında Olumlu Etki Yapan İklimler
Akdeniz İklimi
Ilıman Okyanusal İklim
Muson İklimi
Step İklimi
Savan İklimi

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelimeler: DÜNYA ÇOCUKLAR İÇİN KORUNMALI

KELİME AVI

1. Turizm	11. Okuryazar
2. Somali	12. Japonya
3. Dağlık Alan	13. Sanayi
4. Teknoloji	14. Bağımlı
5. De Jure	15. Nil Deltası
6. Çöl	16. Birinci
7. Ulaşım	17. Demografi
8. Amazon Vadisi	18. Türkiye
9. İstatistik	19. Antarktika
10. Manchester	20. Tarım

Anahtar Kelimeler:
ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

BEŞERÎ SİSTEMLER

Konu

- Nüfus Piramitleri
- Türkiye’de Nüfusun Seyri, Dağılışı ve Yapısal Özellikleri

OGM
MATERYAL

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr>

6.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Nüfusun sosyoekonomik durumunu belirleyebilmek ve geleceği ile ilgili planlar yapabilmek için yaş ve yaşı cinsiyetlere göre dağılımını gösteren grafiklere nüfus piramidi denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

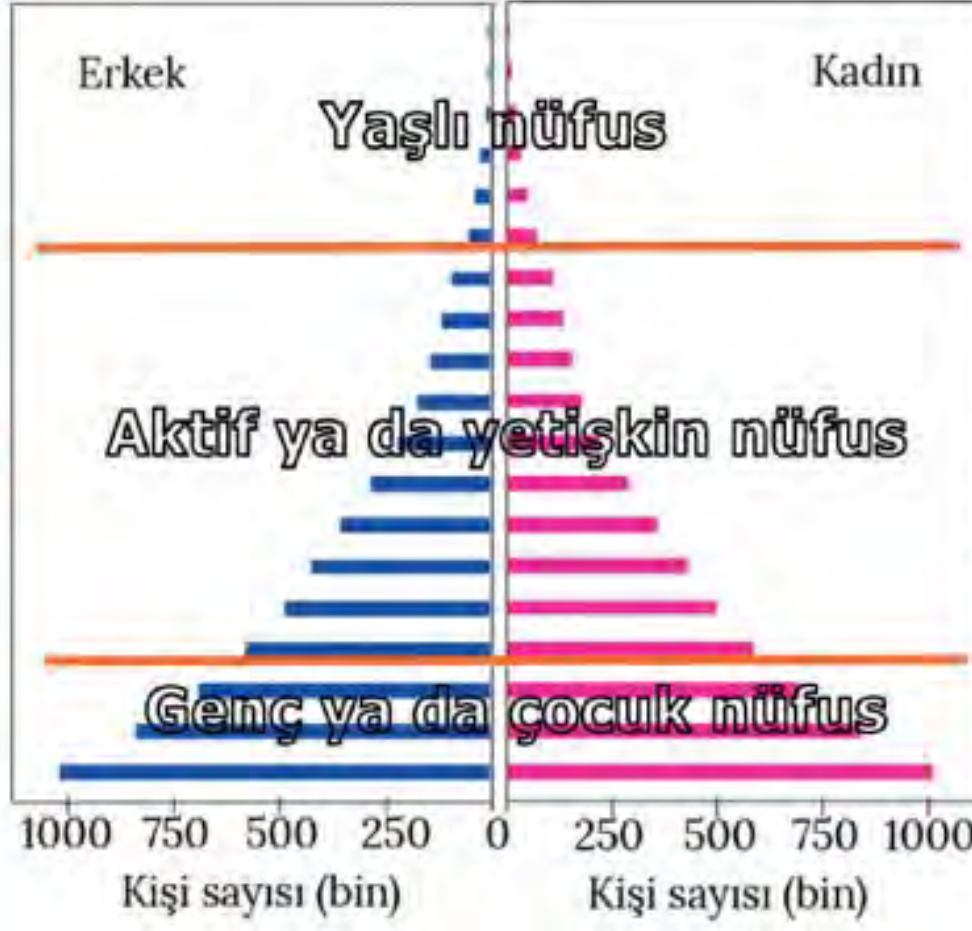
Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Nüfus piramitlerinde yaş grupları; 0-4, 5-9 65-69, 70-74 şeklinde dar aralıklı olarak ya da

- 0-14 yaş (genç ya da çocuk nüfus),
 - 15-64 yaş (aktif ya da yetişkin nüfus),
 - 65 ve üstü yaş (yaşlı nüfus)
- gibi geniş aralıklı olarak sınıflandırılmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Nüfus piramitleri; kenarları içe çökük, düzgün üçgen biçimli, asimetrik şekilli, arı kovanı ve çan şeklindeki nüfus piramitleri olmak üzere beş ana gruba ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Bir nüfus piramidinin tabanının geniş olması yüksek doğum oranlarını, üst kısımlara doğru hızlı bir şekilde daralması ise yüksek ölüm oranlarını göstermektedir. Bu, özellikle ortalama yaşam süresinin az olduğu az gelişmiş ülkelerde görülen bir durumdur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Bir nüfus piramidinin tabanının dar olması düşük doğum oranlarını, orta ve üst yaş gruplarına çıkıldıkça genişlemesi ise düşük ölüm oranlarını göstermektedir. Bu, özellikle ortalama yaşam süresinin uzun olduğu gelişmiş ülkelerde görülen bir durumdur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Demografik dönüşüm modeli, ülkelerin doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu aşamadan, bu oranların düşük olarak gözlemlendiği aşamaya geçişini ifade etmektedir. Ülkelerin gelişme ve kalkınma sürecine bağlı olarak ortaya çıkan bu durum, nüfus piramitlerinin şeklinin değişmesine neden olmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Osmanlı İmparatorluğu'nda nüfusa dair bilgiler 19. yüzyıla dayanmakla birlikte nüfus sayımı, Batı ülkelerinden yaklaşık 150 yıl sonra daha çok özel amaçlı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk nüfus sayımı, askere alınacak kişileri belirleyebilmek amacıyla II. Mahmut Dönemi'nde (1831) yapılmıştır. 1874 yılında Sultan Abdulaziz döneminde yapılan nüfus sayımına göre imparatorluk 12 Milyon nüfusa sahipti.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Ülkemizde düzenli ve planlı nüfus sayımları Cumhuriyet ile başlamıştır. Türkiye'de ilk düzenli nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde gerçekleşti. Bu sayım sonucuna göre ülke nüfusu 13.648.270 kişi olarak tespit edildi. Bu sayımda kadın nüfusunun fazla olmasının en önemli nedeni, erkeklerin çoğunun katıldığı savaşıardan geri dönememesidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

1927-1960 yılları arasını kapsayan birinci dönemde, Türkiye nüfusu 11 milyon artmıştır. 1960-1985 yılları arasını kapsayan ikinci dönemde nüfus artış hızında azalma görülmüştür. 1985 yılı sonrasını kapsayan üçüncü dönemde nüfus artış hızı genel olarak azalmaya devam etmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

2006 yılında çıkarılan bir kanunla tüm adres bilgilerinin kaydedildiği ulusal adres veri tabanı oluşturulmuştur. Bu sayede Türkiye vatandaşları, kimlik numaraları; yabancı uyruklu kişiler de pasaport numaralarıyla ikamet ettiği adrese göre kayıt altına alınmıştır. Böylece 2007'den itibaren nüfus sayımına gerek olmadan her yıl ülkemizin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile belirlenmektedir. 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre ülkemizin nüfusu, 84.680.273 kişi olarak tespit edilmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Birçok ülke gibi Türkiye'de de nüfus, ülke arazisinde düzensiz bir dağılışı göstermektedir. Bu düzensiz dağılışı n nedenleri iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi doğal çevre faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi beşerî çevre faktörleridir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Ülkemizde kıyı kesimlerde yer alan ve elverişli iklim şartlarının görüldüğü İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana ve Samsun sık nüfus varlığı ile dikkat çekmektedir. Buna karşılık yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı iç kesimlerde ise nüfus seyrekleşmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de nüfusun kıyılardan iç kesimlere doğru genel olarak azaldığını söylemek mümkündür.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Türkiye'de nüfusun yoğunlaştığı alanlar; sanayi bölgeleri, tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı verimli ovalar, turizm bölgeleri, işlek yolların geçtiği ve farklı ulaşım yöntemlerine sahip yerleşmeler, ticari faaliyetlerin yoğunlaştığı büyük şehirlerdir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Bir ülke nüfusunun yapısal özellikleri (eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet yapısı vb.), o ülkenin sahip olduğu nüfus miktarı kadar önemlidir. Çünkü gelecekte yapılacak planlamalar, kalkınma politikaları vb. faaliyetler bu mevcut potansiyelin bilinmesine bağlıdır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi açısından yapısal özellikler ön plana çıkmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Nüfusun yapısal özellikleri; nüfusun yaş ve cinsiyet özelliği, nüfusun eğitim durumu, çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı, kırsal ve şehir nüfusunun dağılımıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Ortanca yaşın büyüklüğü ülkenin gelişmişlik seviyesini gösteren kriterlerden biri olabilir. Örneğin Türkiye'de 1980 yılında ortanca yaş 19 iken, 2021 yılında 33,1 olmuştur. Bu durum, ülkemizin gelişmişlik seviyesinin yükseldiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Nüfusun sahip olduğu en önemli niteliklerinden biri eğitim durumudur. Türkiye'de 1950 yılında nüfusun %31,8'lik kısmı okuryazardı. 2020 yılında ise ülkemizde okuma yazma bilenlerin oranı %97,4'e yükselmiştir. Ancak kadın ve erkeklerde eşit bir dağılım göstermeyen bu oran, kadınlarda %95,5 iken erkeklerde %99,2 olarak tespit edilmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Ülkemizde 1927 yılında %75,8 olan kırsal nüfusu oranı, azalarak 2021 yılında %6,8'e kadar gerilemiştir. Aynı dönemde %24,2 olan şehir nüfusu oranı ise artarak 2021 yılında %93,2'ye yükselmiştir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde kırsal ve şehir nüfusunun dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6.
maddelerin
konu özeti

7-8-9-10.
maddelerin
konu özeti

11-12-13.
maddelerin
konu özeti

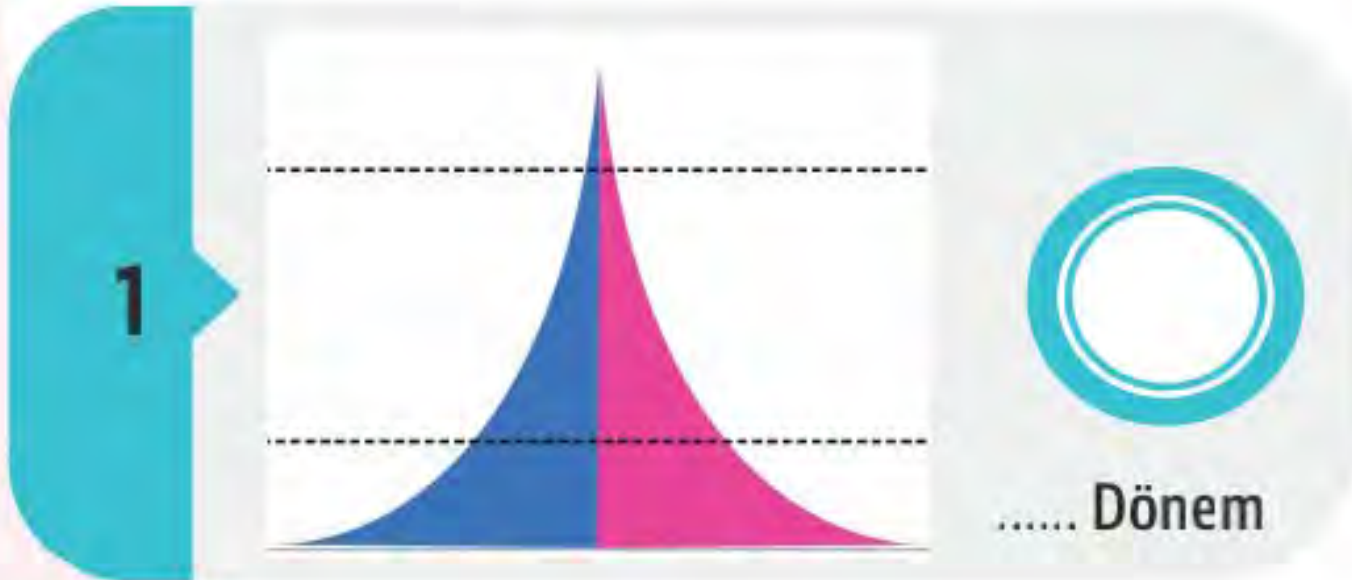
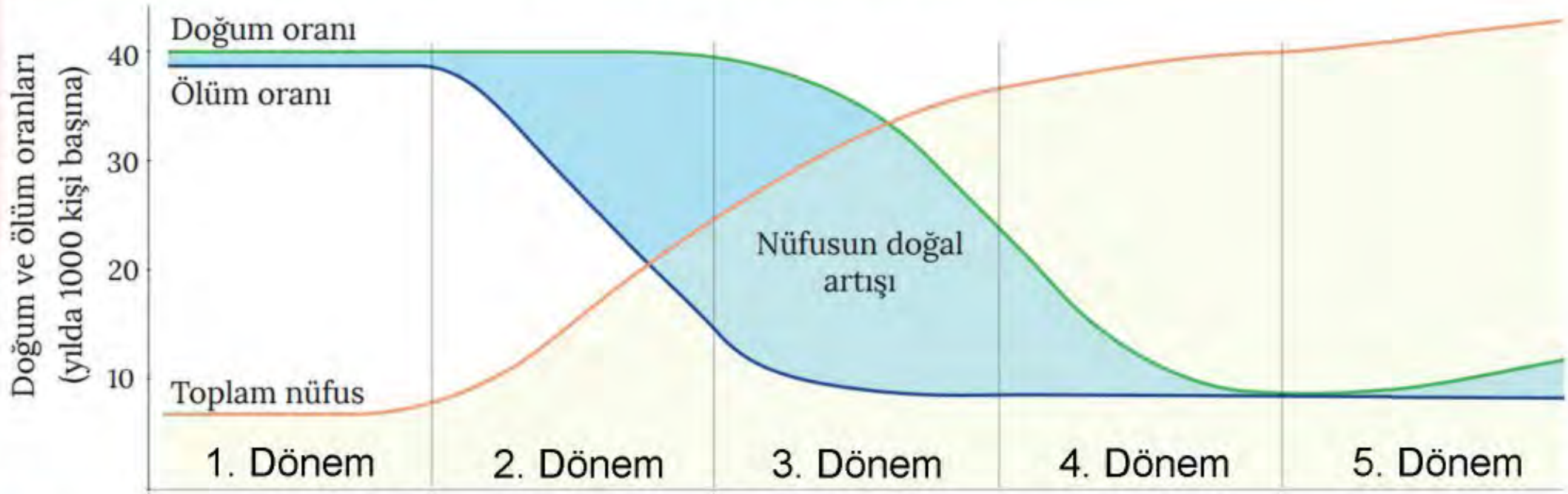

14-15-16-17-18.
maddelerin
konu özeti

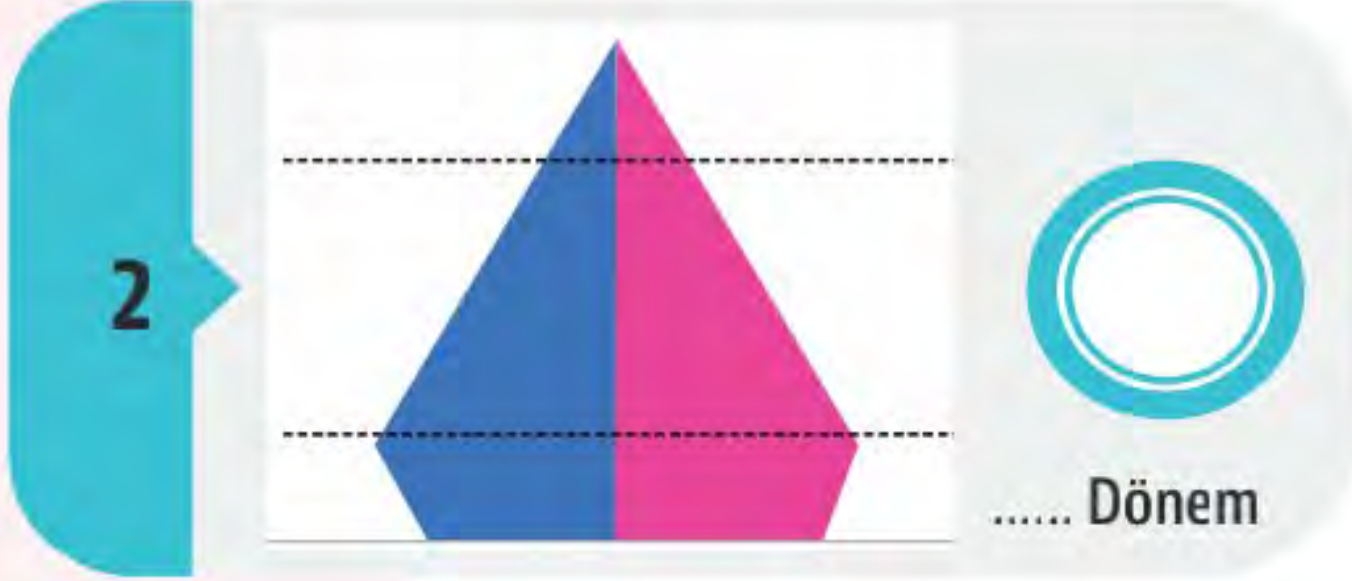
Eşleştirme

Demografik dönüşüm modeli üzerinde numaralandırılarak verilen dönemleri, nüfus piramitlerinin yanına yazarak, nüfus piramitlerini nüfus artışıyla ilgili bilgilerle eşleştiriniz.

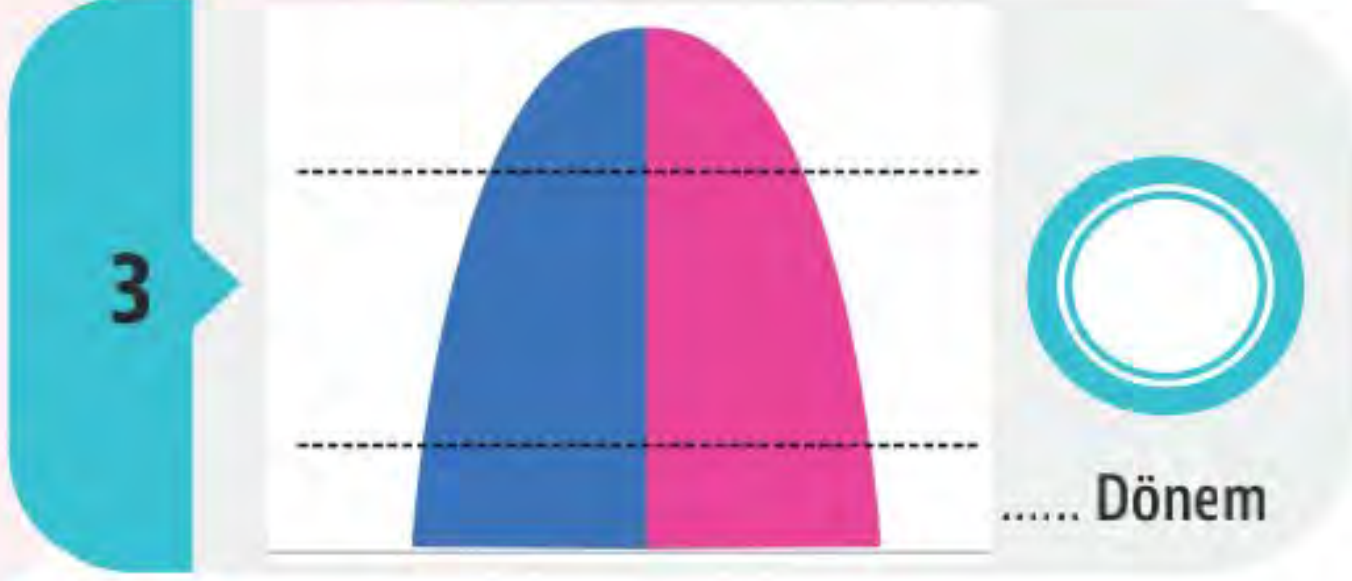
Doğum Oranı: Yüksek
Ölüm Oranı: Hızlı düşüşte olan
Nüfusun Doğal Artışı: Çok hızlı nüfus artışı

A

Doğum Oranı: Tekrar yükselmekte olan
Ölüm Oranı: Düşük
Nüfusun Doğal Artışı: Yavaş nüfus artışı

B

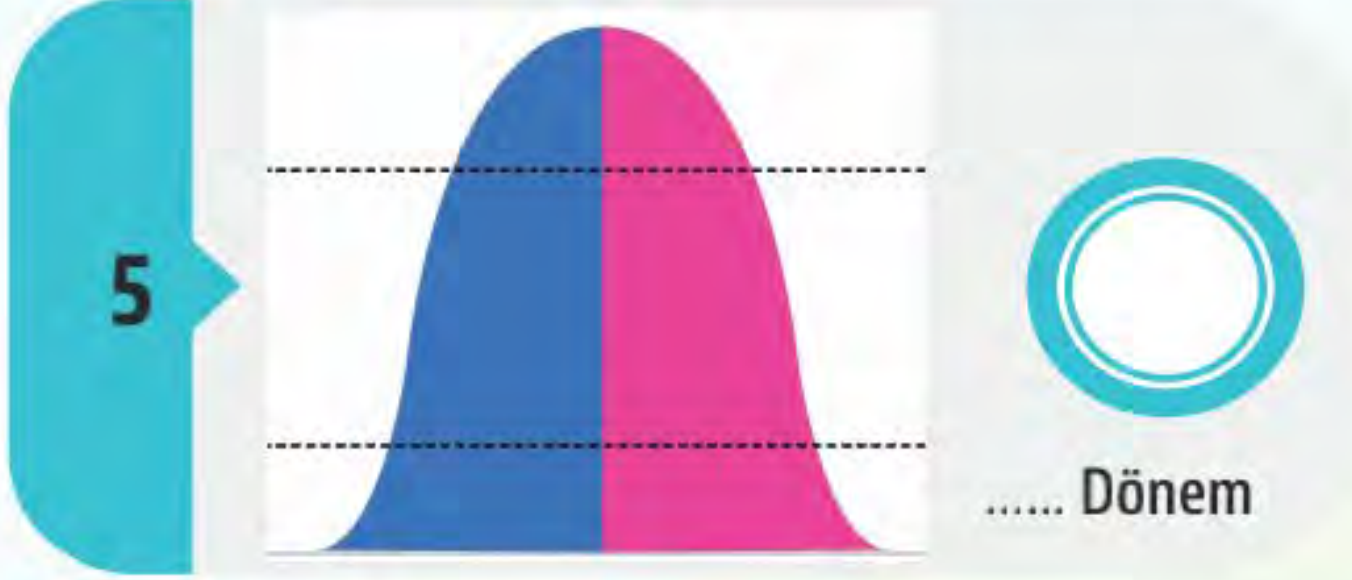
Doğum Oranı: Düşmekte olan
Ölüm Oranı: Yavaş düşüşte olan
Nüfusun Doğal Artışı: Yavaşlayan nüfus artışı

C

Doğum Oranı: Yüksek
Ölüm Oranı: Yüksek
Nüfusun Doğal Artışı: Yavaş nüfus artışı

Ç

Doğum Oranı: Düşük
Ölüm Oranı: Düşük
Nüfusun Doğal Artışı: Düşen ve sonra istikrarlı nüfus artışı

D

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

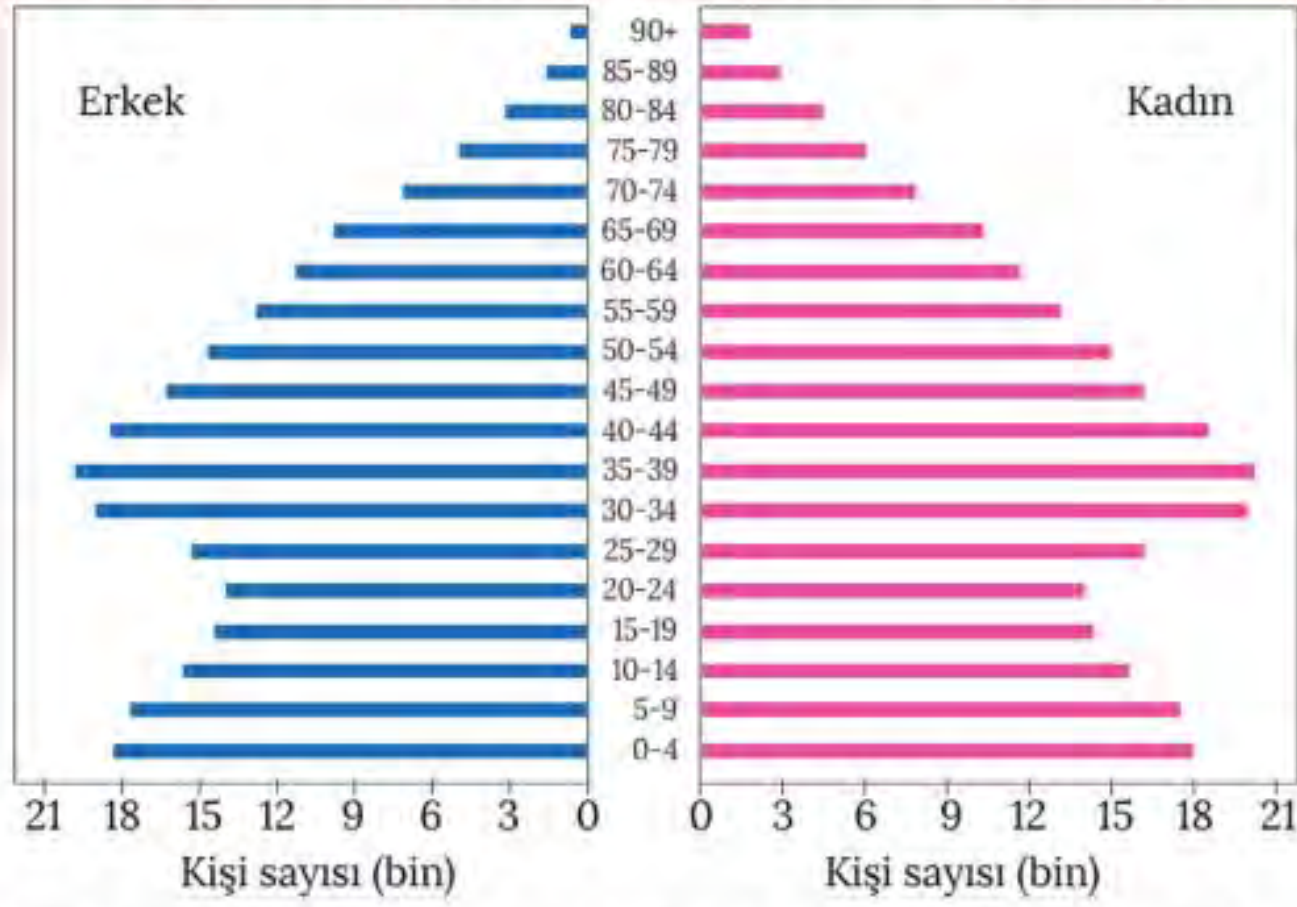
Yoğun	Aktif	Yapısal	Geniş	Yaşlı
Azalma	Doğal	Demografik	Seyrek	Amasya
Petrol	Cinsiyet	Tarımsal	Dar	Hatay
	Ortanca	Bağımlı	Çan	

1. Nüfus piramitleri, nüfusun yaş ve yapısını gösteren grafiklerdir.
2. Ülkelerin doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu aşamadan, bu oranların düşük olarak gözlemlendiği aşamaya geçişinin gösterildiği grafiklere Dönüşüm Modeli denir.
3. Nüfus piramidinin üst kısmının olması, ortalama yaşam süresinin az olmasına bağlı olarak yaşlı nüfusun azlığından kaynaklanmaktadır.
4. Piramidin alt kısmının olması, doğumlar sonucu çocuk sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır.
5. Nüfus piramitlerinde 0-15 yaş arası nüfus ve 65 yaş üzeri nüfus nüfusu göstermektedir.
6. Belirli bir süreçte düşük olan doğum oranlarından sonra, nüfus artış oranında artış yaşanan ülkelerde şeklinde nüfus piramidi oluşur.
7. 1939'da anavatana katılarak ülkemizin nüfusu yaklaşık 230.000 artmıştır.
8. 1960-1985 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de aile planlamasına yönelik yapılan çalışmalarla ülke nüfusunun artış hızında görülmüştür.
9. Ülkemizde nüfusun düzensiz dağılışı iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği ve su kaynakları gibi çevre faktörleri etkilidir.
10. Türkiye'de uygun iklim koşullarına sahip kıyı bölgeleri ile ulaşım, sanayi ve tarım açısından avantajlı yerlerde nüfusun olduğu görülür.
11. Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimleri ile Tuz Gölü çevresi Türkiye'de nüfusun olduğu yerler arasındadır.
12. Türkiye'de, Adana,, Eskişehir, Edirne ve Antakya akarsu kenarlarında kurulan şehirlere örnek verilebilir.
13. Zonguldak'ta taş kömürü, Batman'da sayesinde nüfus miktarının arttığı görülmektedir.
14. Yaş ve cinsiyet yapısı, eğitim durumu, kır ve şehir oranı, çalışanların ekonomik faaliyet kollarına dağılımı nüfusun özelliklerini oluşturmaktadır.
15. Ülkemizde genelde kırsal alanlarda faaliyetler, şehirlerde ise sanayi ve hizmetler sektörü ön plandadır.
16. Türkiye'de yaşın 1980'de 19 iken 2021'de 33,1 olması, genç nüfus oranının azalarak yaşlı nüfus oranının arttığını göstermektedir.
17. 15-64 yaş grubunda yer alan nüfus, ya da çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır.
18. Ülkemizde 2021 yılında, 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus oranı %9,7'ye yükselmiştir.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

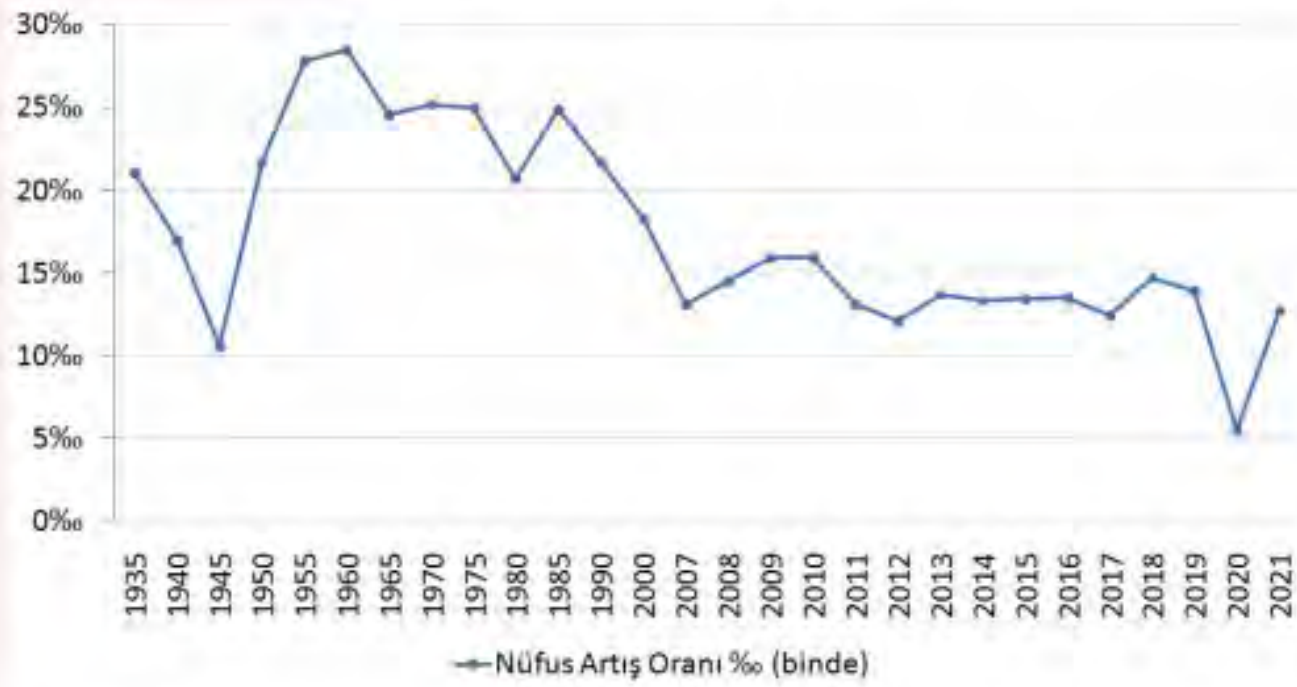
1. Aşağıda bir ülkedeki nüfusun yaş ve yaşın cinsiyetlere göre dağılımını gösteren nüfus piramidi verilmiştir.

Bu ülke için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Doğuşta beklenen yaşam süresi kısadır.
B) İthalatında işlenmiş ürünlerin payı en fazladır.
C) Ülke geneline nüfus dağılışı dengelidir.
D) Aktif nüfusta tarımda çalışanların payı fazladır.
E) Son yıllarda doğum oranlarında artışlar olmuştur.

2. Aşağıdaki grafikte Türkiye'nin, 1935-2021 yılları arasındaki nüfus artış oranları verilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu grafikten çıkarılabilecek bir sonuç değildir?

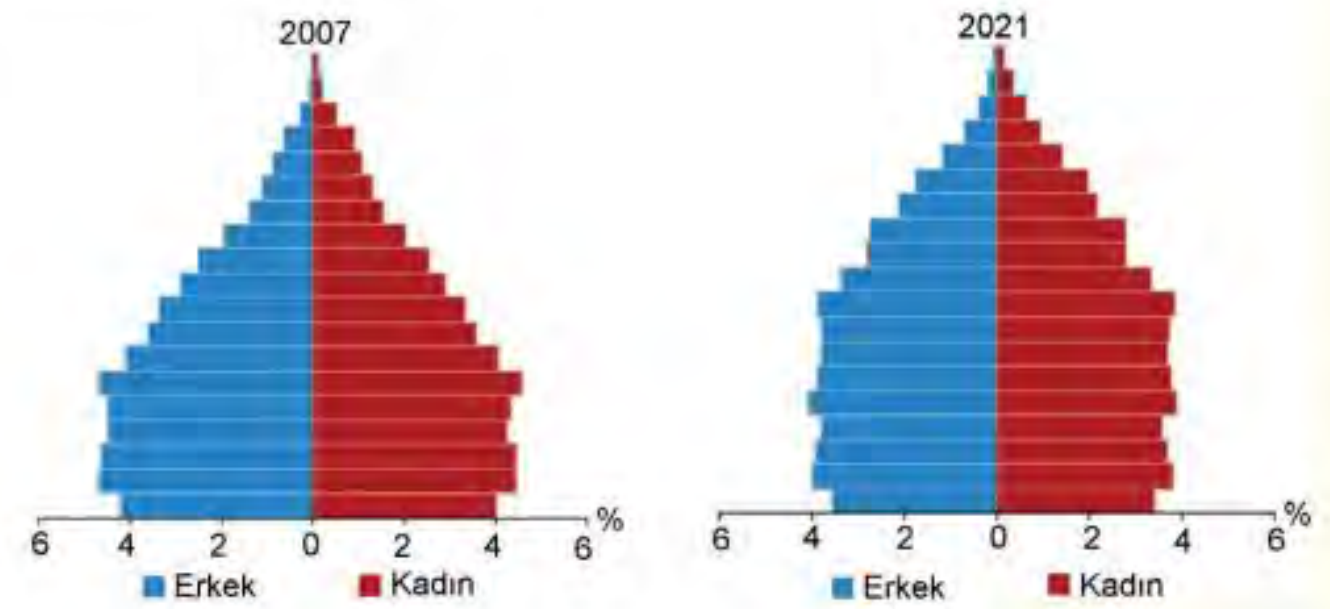
- A) Türkiye nüfusu 1935'ten 2021 yılına kadar sürekli artmıştır.
B) 1935-2021 yılları arasındaki nüfus artış oranının en yüksek olduğu yıl 1960'tır.
C) 2020 yılında bir önceki yıla göre nüfus artış hızında azalma yaşanmıştır.
D) Nüfus artış oranları 2013-2016 yılları arasında, 1950-1960 yıllarına göre daha az değişmiştir.
E) Yaşanan düşüşten sonra nüfus miktarı bir daha 1985'teki seviyesine ulaşamamıştır.

3. Bir alanın nüfusunun artmasında coğrafi konum, yer-yüzü şekilleri, iklim şartları, su kaynakları, toprakların verimliliği, madenler, ulaşım koşulları, ekonomik faaliyetlerin türleri ve büyüklüğü gibi faktörlerin biri ya da birkaçı etkili olabilir.

Aşağıda verilen Akdeniz kıyı kuşağı ilçelerinden hangisinin nüfusunun artmasında diğerlerinden farklı bir faktör daha etkili olmuştur?

- A) Fethiye B) Kemer C) İskenderun
D) Marmaris E) Alanya

4. Aşağıda Türkiye'nin 2007 ve 2021 yıllarına ait nüfus piramitleri verilmiştir.

Piramitlerdeki bilgiler dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) 2007 yılında nüfusun yaş gruplarına dağılımı daha dengelidir.
B) 2021 yılında, nüfus ülke geneline daha düzenli dağılmıştır.
C) 2007 yılında bir önceki yıla göre nüfus azalmıştır.
D) 2021 yılında 2007 yılına göre genç nüfus oranı daha azdır.
E) 2007 ve 2021 yıllarında cinsiyet oranlarındaki farklılık iç göçlerle ilgilidir.

5. Türkiye’de nüfus düzenli bir şekilde dağılmamıştır. Nüfus yoğunluğu, bazı yerlerde çok fazlayken, bazı alanlarda oldukça azdır. Elverişsiz iklim koşulları, nüfus yoğunluğunun farklı olmasında etkili olan faktörlerden birisidir.

Aşağıdaki haritada, Türkiye’de nüfusun seyrek olduğu bazı alanlar numaralandırılarak gösterilmiştir.

Bu alanlardan hangilerinde, nüfusun seyrek olması elverişsiz iklim koşullarıyla ilgili değildir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) III ve IV E) I, II ve IV

6. Ülkemizde nüfus sayımları, 1935’ten 1990 yılına kadar her 5 yılda bir yapılırken 1990’dan sonra mevcut zaman aralığına uyulmayarak sayım 2000 yılında yapılmıştır. Bu tarihe kadar yapılan nüfus sayımları genel nüfus sayımları kapsamında değerlendirilmektedir. 2006 yılında çıkarılan bir kanunla tüm adres bilgilerinin kaydedildiği ulusal adres veri tabanı oluşturulmuştur. Bu sayede Türkiye vatandaşları, kimlik numaraları; yabancı uyruklu kişiler de pasaport numaralarıyla ikamet ettiği adrese göre kayıt altına alınmıştır. 2007’de nüfus sayımına gerek olmadan ülkemizin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile belirlenmiştir. Böylece ülkemizde nüfusun tespitinde sayım verisinden kayıt verisine geçilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, kayıt verisine dayalı nüfus tespitiyle hedeflenen bir durum değildir?

- A) Nüfus bilgilerinin güncel ve kolay ulaşılabilir olması
B) Yatırımların tespitinde daha güvenilir göstergelere ulaşmak
C) Nüfus hareketliliği hakkında bilgi sahibi olunması
D) Kimlik numarası sayesinde işlemlerin hızlı yürütülmesi
E) Vatandaşların doğdukları ilde ikamet etmelerinin sağlanması

7. Türkiye nüfusunun yapısal özellikleri, sahip olduğu nüfus miktarı kadar önemlidir. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, eğitim durumu, kır ve şehir nüfusunun oranı ve çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı gibi özellikler; bugünkü uygulamalarda ve gelecekle ilgili planlamalarda dikkate alınmalıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, nüfusun yapısal özelliklerinin dikkate alınmasını gerektiren bir durum değildir?

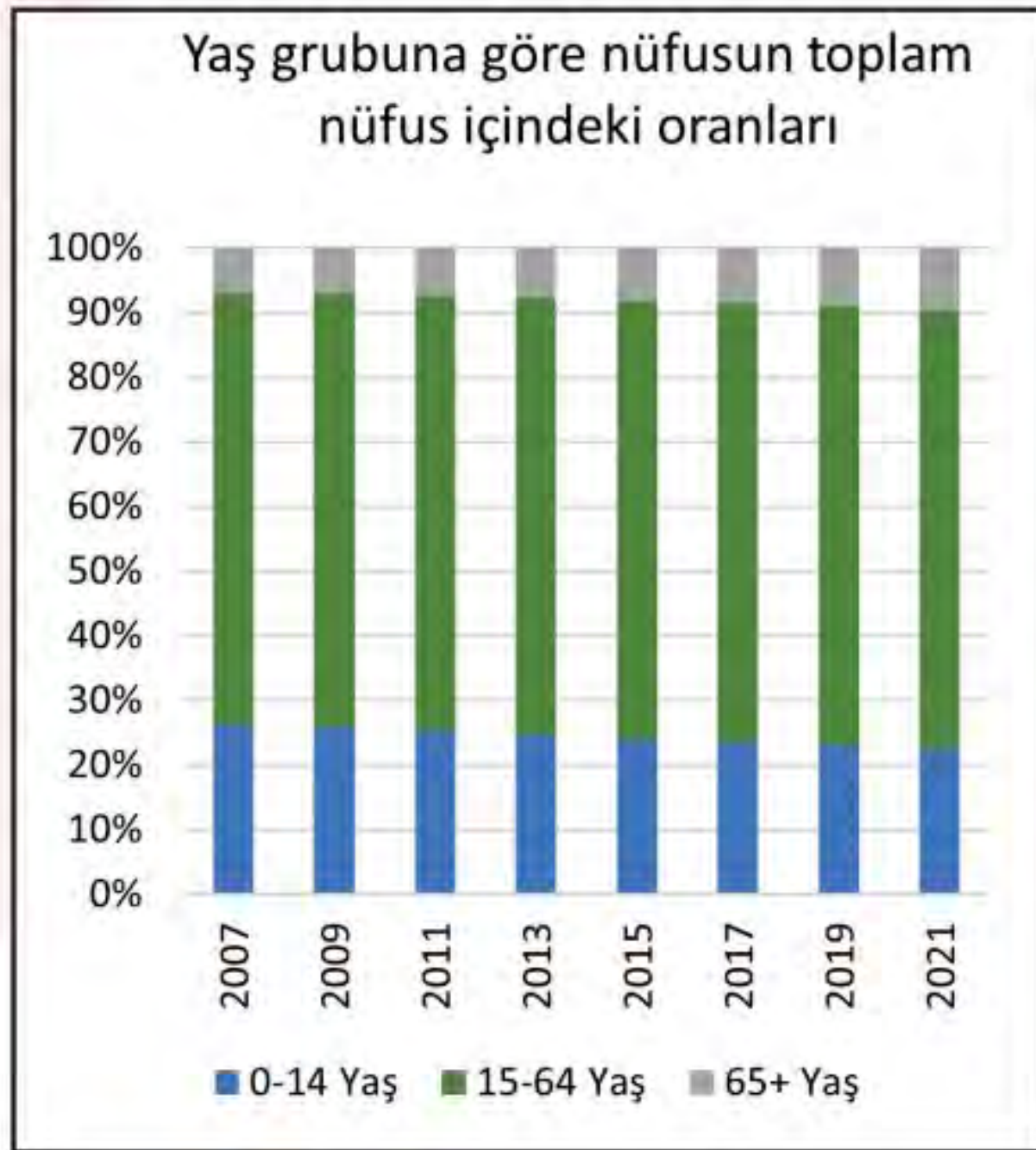
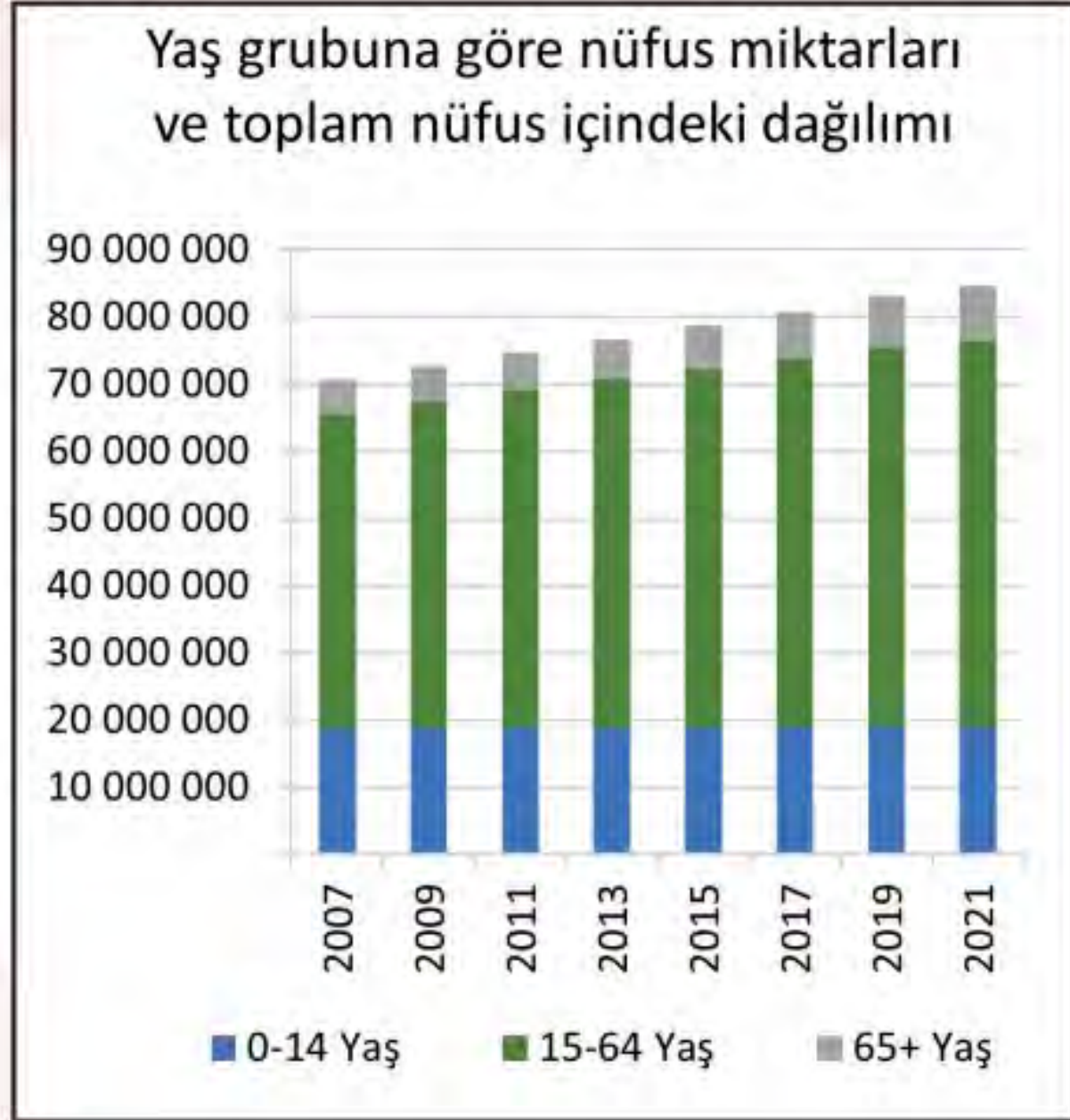
- A) Eğitim politikalarının tespiti
B) İç göç sorunuyla ilgili önlemlerin belirlenmesi
C) İstihdamın artırılmasına dönük çalışmalar
D) Doğal ve kültürel miras alanlarının korunması
E) Gerçekleşebilecek demografik değişikliklerin ön görülmesi

8. Demografik geçiş kuramına göre, bütün toplumlar kaçınılmaz olarak doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu bir aşamadan her ikisinin de düşük olduğu bir aşamaya geçiş yapacaklardır. Her ülke sosyal ve ekonomik durumuna göre demografik geçiş sürecini kendine özgü bir şekilde ve sürede yaşamaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda tamamlanan demografik geçiş sürecini günümüzde henüz tamamlamamış ülkeler de bulunmaktadır.

Buna göre, aşağıda verilen ülkelerden hangisi, demografik geçiş sürecini diğerlerine göre daha önceki dönemlerde gerçekleştirmiştir?

- A) Japonya
B) İngiltere
C) İspanya
D) Çin
E) Güney Kore

9. Aşağıdaki grafiklerde Türkiye'nin bazı yıllardaki, 0 ile 14 yaş arası, 15 ile 64 yaş arası ve 65 ve üzeri yaş nüfusunun toplam nüfus içindeki miktarları ve bu yaş gruplarının toplam nüfus içindeki oranları verilmiştir.

Yalnızca grafiklerdeki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yaşlı nüfus oranı genel olarak artmıştır.
- B) 2007 yılına göre 2021 yılında toplam nüfus artmıştır.
- C) 2017 yılında yaşlı nüfus miktarı 10 milyonun altındadır.
- D) Genç bağımlı nüfus verilen yıllarda 20 milyonun üzerine çıkmamıştır.
- E) 0 ile 14 yaş arası nüfus oranı verilen yılların tamamında sabit kalmıştır.

10. Aşağıda nüfus özelliklerinde etkili olan, Türkiye'nin değişik yörelerinde yapılan ekonomik etkinliklerle ilgili bilgiler numaralandırılarak ve bu etkinliklerin yapıldığı yöreler harita üzerinde harflendirilerek verilmiştir.

- I. Yaz yağışlarına bağlı oluşan çayır bitki örtüsü sayesinde büyükbaş hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır.
- II. Madencilik sektörüne bağlı olarak demir-çelik endüstrisinin geliştiği yerde, bu ekonomik faaliyet kolunda çalışanların oranı oldukça fazladır.
- III. Ham madde sayesinde kurulmuş fabrikada fosil kaynaklardan enerji üretimi gerçekleştirilmektedir. Bu sanayi kuruluşunda çalışanların sayısının artması nüfusu artırmıştır.
- IV. Kalkınma projeleri kapsamında tarımda sulama olanaklarının artması pamuk üreten çiftçi sayısını artırmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde, verilen ekonomik etkinliklerle haritadaki harfler doğru olarak eşleştirilmiştir?

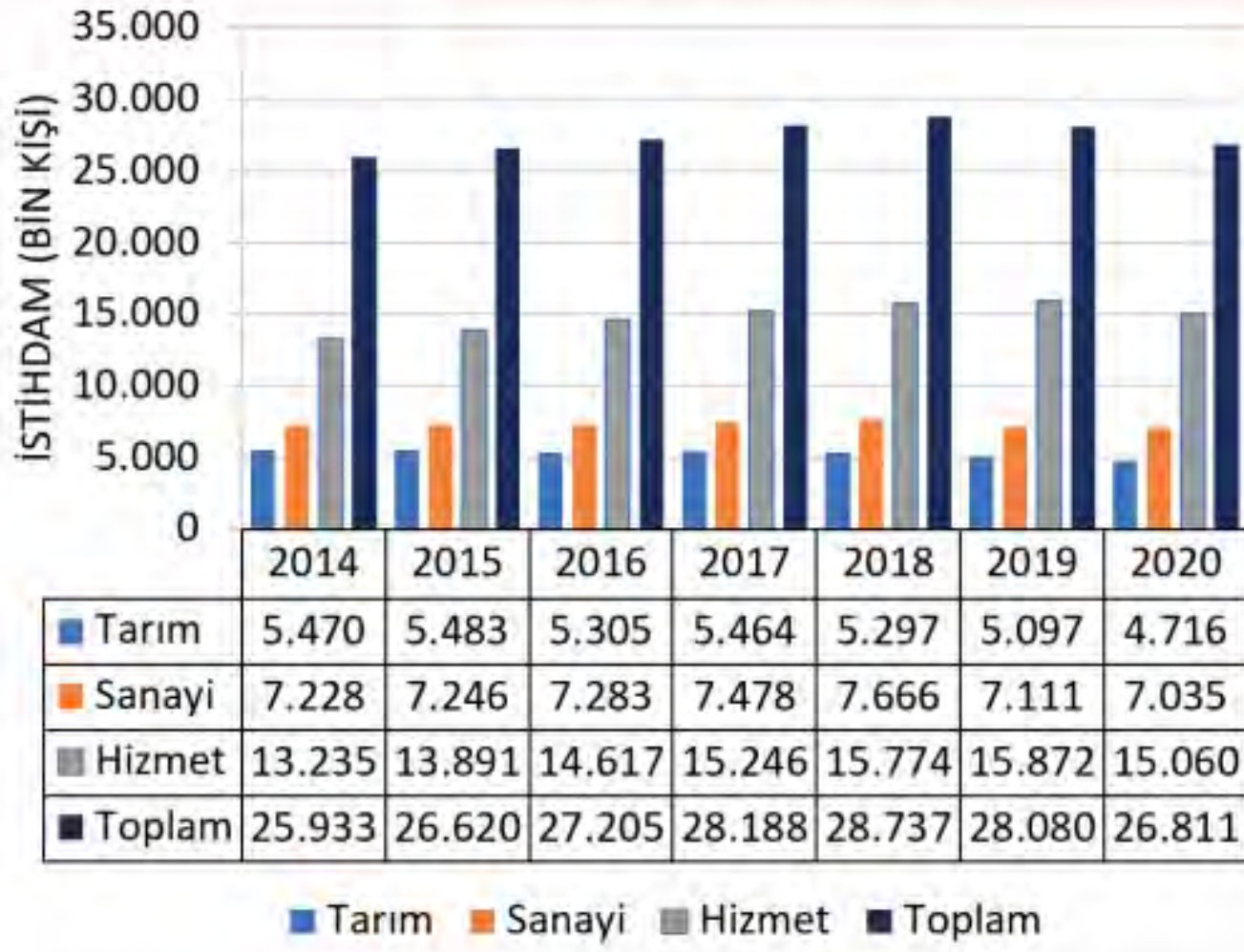
	K	L	M	N
A)	I	II	III	IV
B)	II	IV	I	III
C)	III	II	IV	I
D)	II	I	IV	III
E)	III	I	II	IV

11. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de nüfusun dağılışını etkileyen doğal faktörler arasında yer almaz?

- A) Ticaret alanlarının dağılışı
- B) Sıcaklık ve yağış özellikleri
- C) Su kaynaklarının dağılışı
- D) Yer şekillerinin özellikleri
- E) Toprakların mineral özellikleri

12. Aşağıdaki tablo ve grafikte Türkiye'nin 2014-2020 yıllarında istihdamın sektörel dağılımı verilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tablo ve grafikten elde edilebilecek bir bilgi değildir?

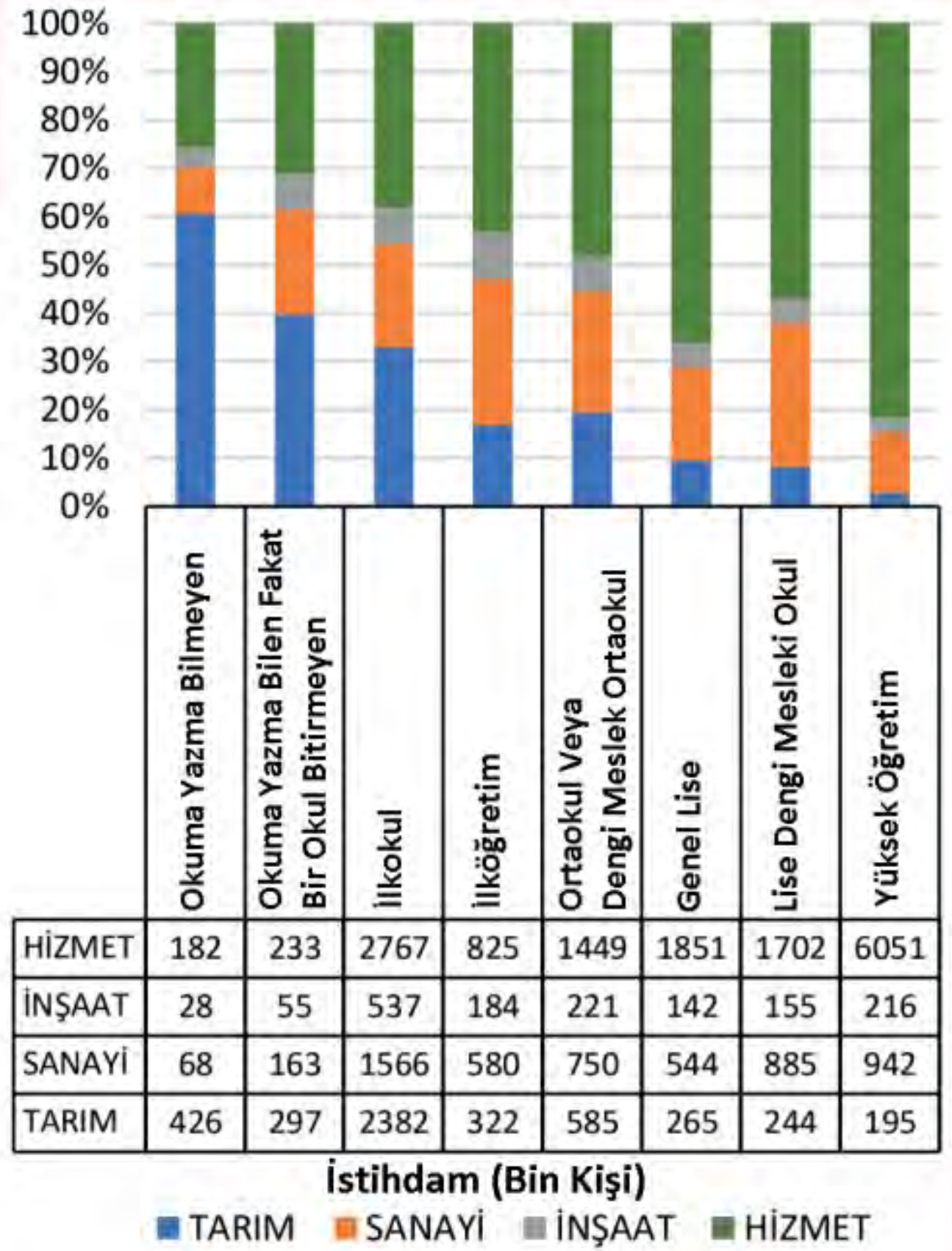
- A) 2014-2020 arasındaki bütün yıllarda sanayi sektöründe çalışanların sayısı, tarım sektöründe çalışanlardan fazla olmuştur.
- B) 2020 yılında bütün sektörlerde çalışan insan sayısı azalmıştır.
- C) Hizmet sektöründe çalışan insan sayısı, bütün yıllarda tarım ve sanayi sektörünün toplamından daha fazla olmuştur.
- D) 2018 yılına kadar toplam çalışan insan sayısı devamlı artış göstermiştir.
- E) Tarım sektöründe bütün yıllarda, bir önceki yıla göre çalışan insan sayısı azalmıştır.

13. Türkiye'de 2007'de 15-64 yaş aralığındaki nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 66,5 iken, 2021'de % 67,9'a yükselmiştir. Aynı dönem aralığında; 0-14 arası yaş grubu %26,4'ten %22,4'e gerilerken, 65 ve üstü yaşta nüfusun oranı ise %7,1'den %9,7'ye yükselmiştir.

Yalnızca bu bilgiler dikkate alınır aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Kırsal alanlardan kentlere doğru göçler hız kazanmıştır.
- B) Aktif nüfus içinde tarımda çalışanların oranı artmıştır.
- C) Ölüm oranları, doğum oranlarını geçmiştir.
- D) Nüfusun yaş ortalaması artmıştır.
- E) Nüfusun cinsiyete göre dağılımı değişmiştir.

14. Aşağıda Türkiye'nin 2020 yılı 15 yaş üzerindeki nüfusun eğitim durumuna göre istihdamın sektörel dağılımı verilmiştir.

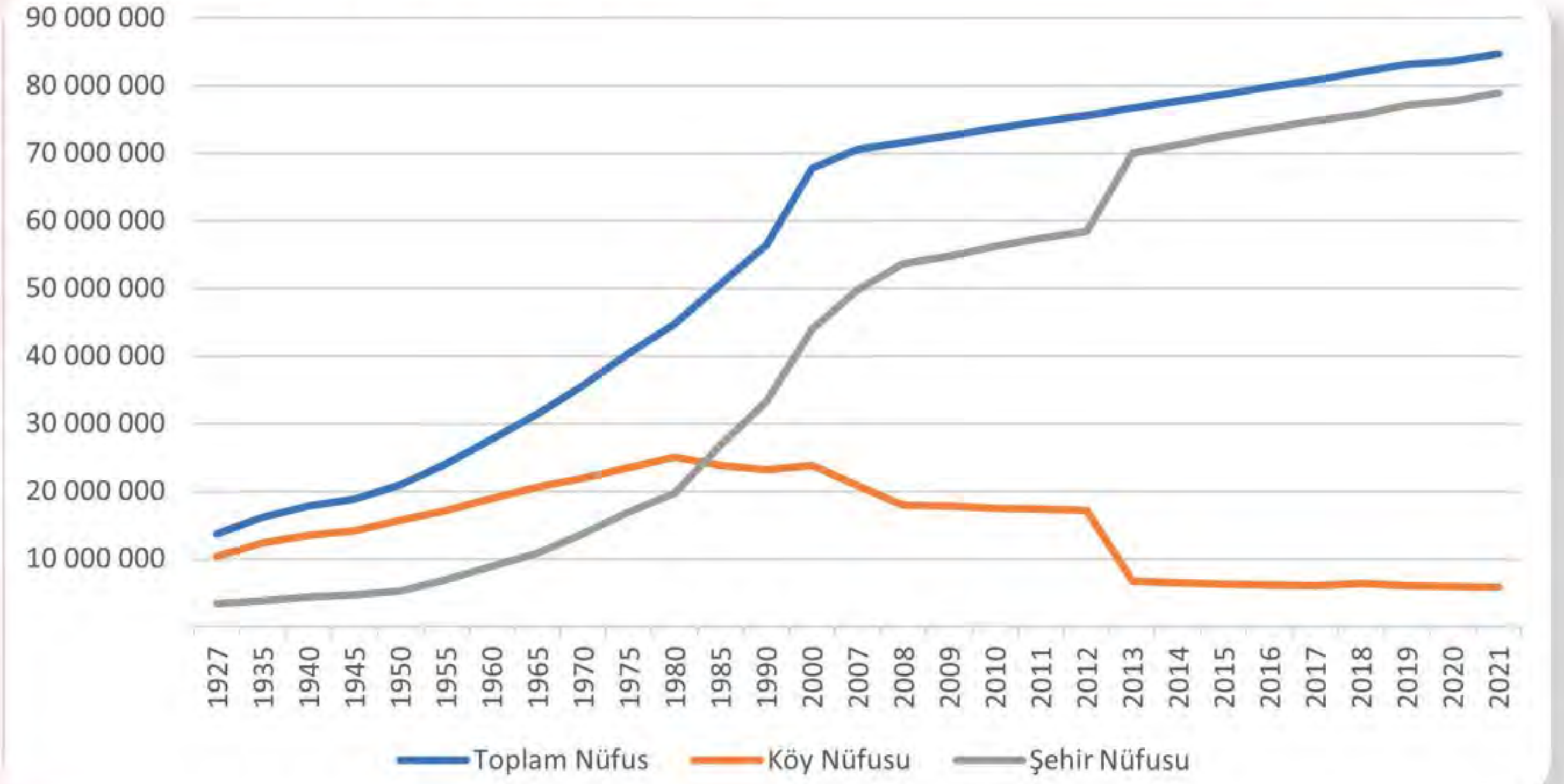

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Hizmet sektöründe çalışanlar içinde en yüksek payı, yüksek öğretim mezunları oluşturur.
- B) Ortaokul veya dengi meslek ortaokulu mezunu sanayide sektöründe çalışanların oranı % 50'nin altındadır.
- C) Okuma yazma bilmeyenler içinde tarım sektöründe çalışanlar, diğer sektörlerde çalışanların toplamından fazladır.
- D) İnşaat sektöründe çalışanların içinde ilköğretim mezunları en fazla paya sahiptir.
- E) Genel lise mezunları içinde hizmet sektöründe çalışan sayısı, diğer sektörlerin toplamından fazladır.

Aşağıda verilen soruları grafiğe göre cevaplayınız.

Türkiye'nin 1927-2021 yılları arasındaki köy, şehir ve toplam nüfus miktarları

1. 1927-2021 yılları arasındaki toplam nüfus miktarlarında nasıl bir değişim yaşanmıştır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kır ve şehir nüfusunda meydana gelen değişimin ülke ekonomisi ve nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı üzerinde ne gibi etkileri olmuştur? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. 2012 – 2013 arasında şehir nüfusu büyük bir artış yaşarken, kır nüfusu büyük bir düşüş yaşamıştır. Bu durumun nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

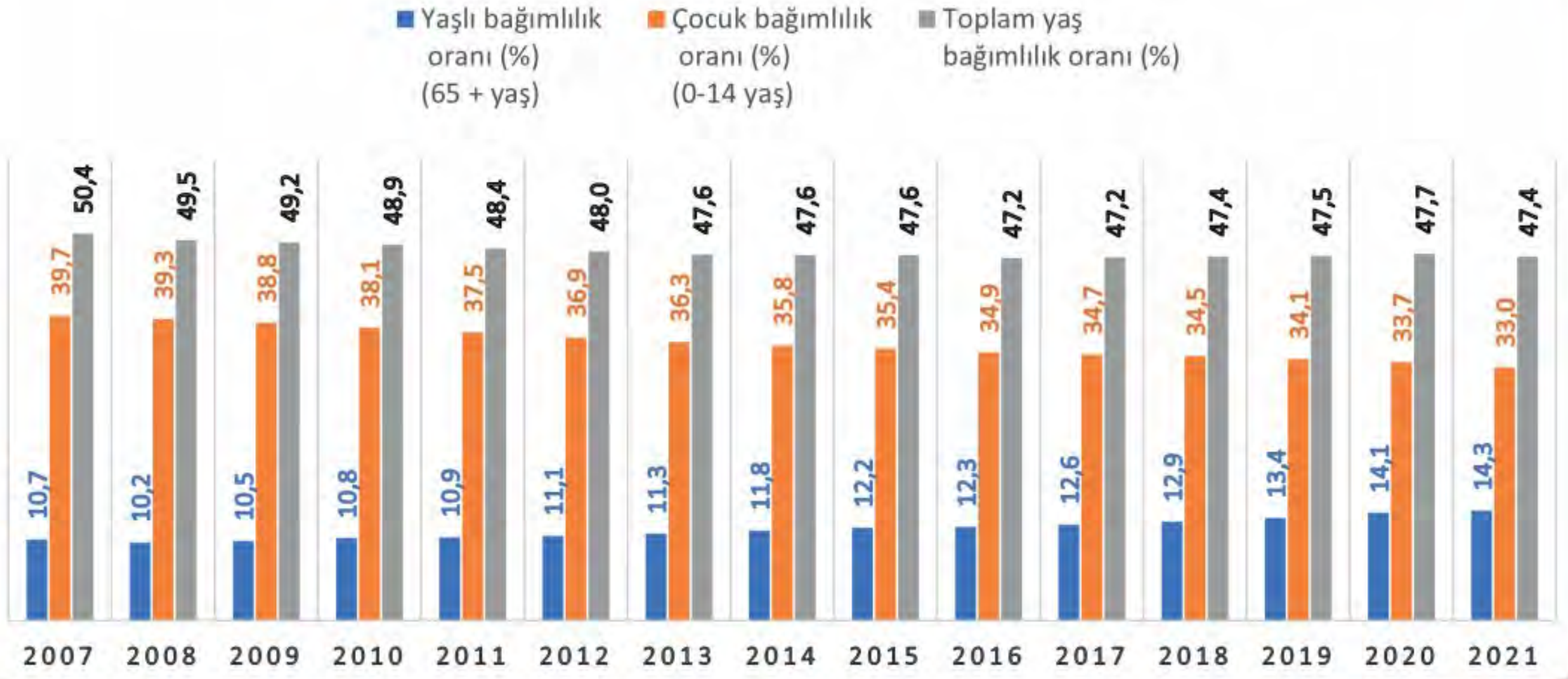
.....

Aşağıda verilen soruları grafiğe göre cevaplayınız.

Toplam yaş bağımlılık oranı, 15-64 yaş grubunda çalışma çağındaki her 100 kişi başına düşen, 0-14 ile 65 ve üzeri yaş grubundaki kişi sayısı olarak tanımlanır. ADNKS sonuçlarına göre; Türkiye’de 2021 yılında toplam yaş bağımlılık oranı %47,4’tür.

YAŞ BAĞIMLILIK ORANI (%)

Türkiye'nin 2007-2021 yılları arasındaki yaş bağımlılık oranları

4. 2007-2021 arasında toplam yaş bağımlılık oranında nasıl bir değişiklik olmuştur?

.....

.....

.....

5. Çocuk ve yaşlı bağımlılık oranlarında nasıl bir değişiklik olmuştur? Nedenlerini açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Ülkemizde yaşlı bağımlı nüfus oranının artmasının etkilerini yazınız.

.....

.....

.....

7. Çocuk bağımlı nüfus oranının azalmasının etkilerini yazınız.

.....

.....

.....

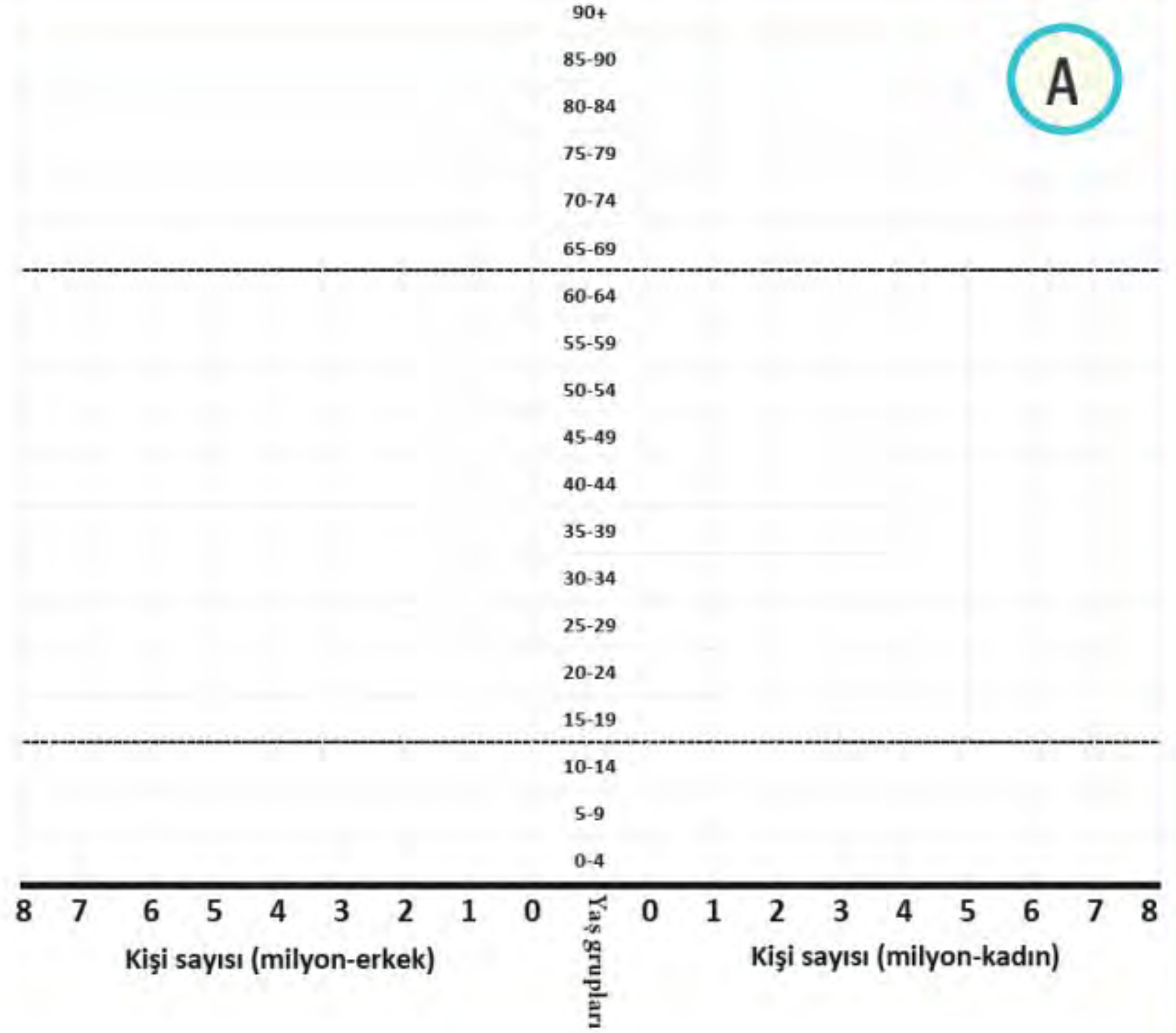

Beceri Temelli

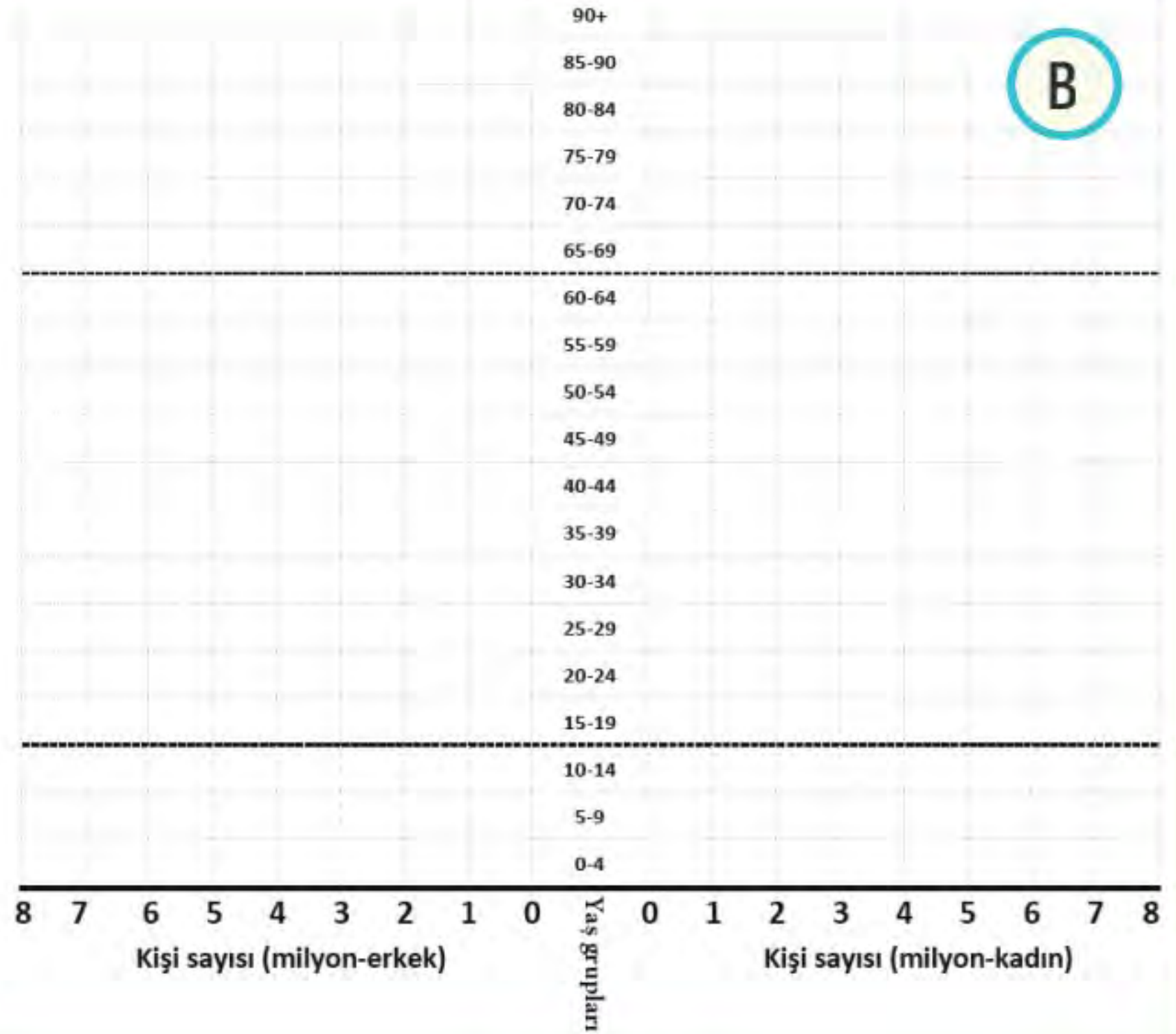
1. Aşağıdaki tabloda Kongo ve Almanya ile ilgili nüfus bilgileri verilmiştir. Verilen bilgilerden yararlanarak bu ülkelerin nüfus piramitlerini aşağıdaki grafikler üzerinde oluşturunuz ve grafiklerden hareketle piramitlerin hangi ülkeye ait olduğunu belirleyip tablodaki yerine yazınız.

(Tablodaki nüfus bilgileri 2020 yılına aittir.)

Ülke:.....			
89.561.404	44.710.172	44.851.232	Toplam
Nüfus	Erkek	Kadın	Yaş Grubu
15.827.439	7.991.895	7.835.544	0-4
13.659.867	6.888.387	6.771.480	5-9
11.527.510	5.805.837	5.721.673	10-14
9.472.510	4.760.695	4.711.815	15-19
7.729.713	3.869.120	3.860.593	20-24
6.439.523	3.216.124	3.223.399	25-29
5.340.933	2.659.811	2.681.122	30-34
4.421.401	2.195.945	2.225.456	35-39
3.629.088	1.796.455	1.832.633	40-44
2.976.441	1.467.659	1.508.782	45-49
2.421.737	1.186.242	1.235.495	50-54
1.925.266	934.221	991.045	55-59
1.486.411	712.165	774.246	60-64
1.099.430	517.964	581.466	65-69
789.010	359.696	429.314	70-74
479.676	210.931	268.745	75-79
232.525	97.636	134.889	80-84
81.751	32.141	49.610	85-89
21.173	7.248	13.925	90+

Ülke:.....			
83.783.943	41.415.910	42.368.033	Toplam
Nüfus	Erkek	Kadın	Yaş Grubu
4.058.678	2.082.342	1.976.336	0-4
3.822.225	1.970.345	1.851.880	5-9
3.811.645	1.979.340	1.832.305	10-14
4.118.971	2.150.221	1.968.750	15-19
4.553.436	2.382.496	2.170.940	20-24
4.823.925	2.521.798	2.302.127	25-29
5.441.865	2.822.844	2.619.021	30-34
5.430.155	2.774.455	2.655.700	35-39
5.059.667	2.551.802	2.507.865	40-44
5.183.684	2.607.670	2.576.014	45-49
6.681.221	3.352.933	3.328.288	50-54
6.807.172	3.393.206	3.413.966	55-59
5.820.703	2.854.706	2.965.997	60-64
4.823.439	2.291.081	2.532.358	65-69
3.833.823	1.791.116	2.042.707	70-74
3.637.591	1.631.884	2.005.707	75-79
3.259.094	1.359.119	1.899.975	80-84
1.635.049	612.796	1.022.253	85-89
981.600	285.756	695.844	90+

Kongo ve Almanya'ya ait nüfus verilerinin yer aldığı tablodan ve oluşturduğunuz nüfus piramitlerinden yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2. Piramitlerin hangi ülkeye ait olduğuna nasıl karar verdiniz? Gerekçelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

3. Almanya ve Kongo'nun doğum, ölüm ve ortalama yaşam süreleriyle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

4. Hangi ülkede nüfus yaşlanma eğilimindedir? Ülkede yaşlanmaya bağlı sorunlar neler olabilir?

.....

.....

.....

5. Nüfus piramitlerinde verilen ülkelerin ekonomik durumu hakkında çıkarımlarda bulununuz. Çıkarımlarınızda nüfus piramidinin hangi özelliklerini dikkate aldığınızı belirtiniz.

.....

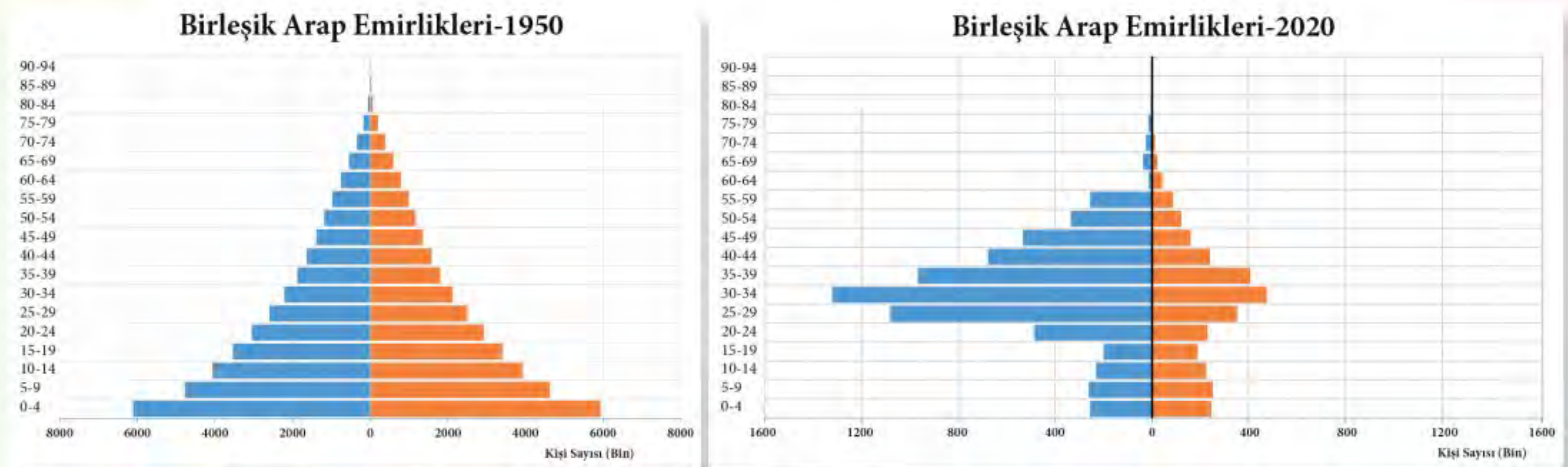
.....

.....

Aşağıda Birleşik Arap Emirlikleri'ne ait nüfus piramitlerinden (1950-2020) yararlanarak verilen soruyu cevaplayınız.

6. Bazen nüfus üzerinde etkili olan etmenler, nüfus piramitlerinin şekillerinde gözle görülür farklılıklar ortaya çıkmasına neden olabilir.

Buna göre Birleşik Arap Emirlikleri'nin 1950 ve 2020 yıllarına ait aşağıdaki nüfus piramitlerini karşılaştırarak 2020 yılında orta yaş durumunda görülen farklılığın nedeni hakkında çıkarımda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

Sınıflandırma

Aşağıda verilen nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkan bazı olumlu ve olumsuz sonuçları şemaya doğru olarak yazınız.

Mal ve hizmetlere olan talep artar.

Nüfusun dağılışı düzensizleşir.

Üretim artar.

Ekonomik kalkınma hızı düşer.

İç ve dış göçler artar.

Vergi gelirleri artar.

Nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanması zorlaşır.

Sağlık ve eğitim hizmetleri yetersiz kalır.

İş gücü artar.

Doğal denge bozulur.

HIZLI NÜFUS ARTIŞININ SONUÇLARI

Olumlu Sonuçlar

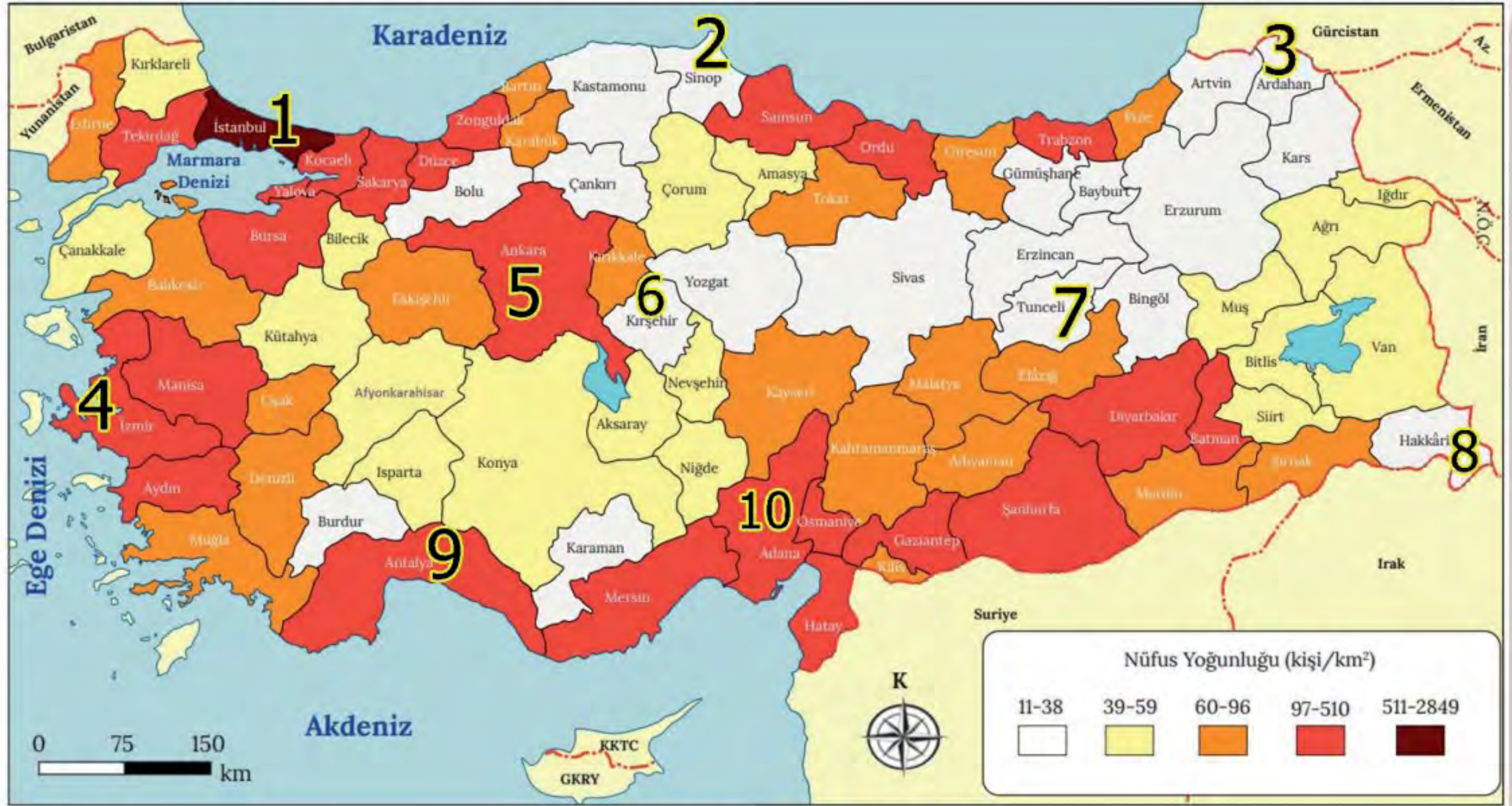
Olumsuz Sonuçlar

Haritayı Kullan

Haritada numaralandırılan illerin nüfus yoğunluklarını ve bu nüfus yoğunluğunun oluşmasında etkili olan doğal - beşeri etmenleri tabloya yazınız.

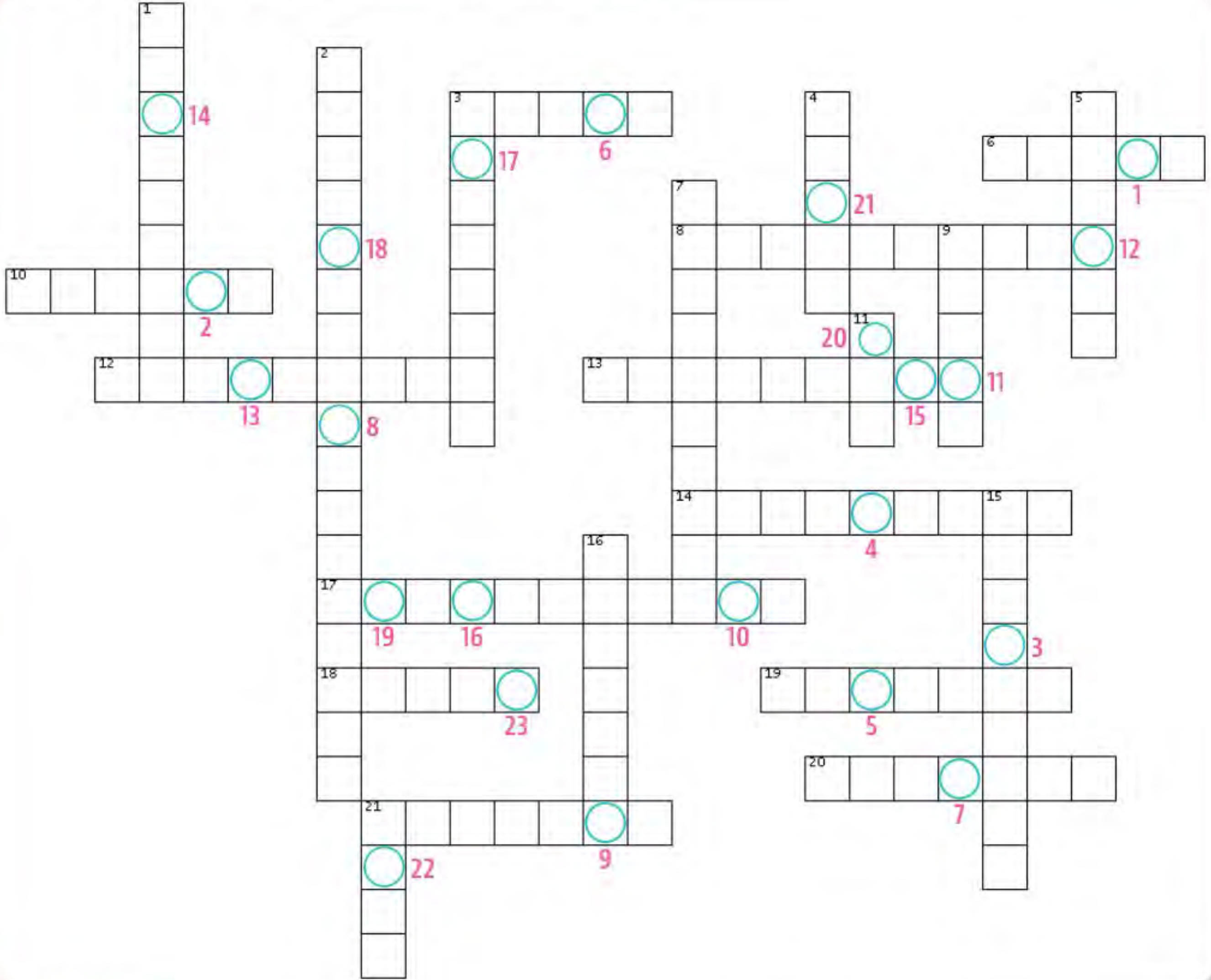

Türkiye'nin 2020 Yılı Nüfus Yoğunluğu Haritası

	İller	Nüfus Yoğunluğu Az / Fazla	Fizikî Etmenler	Beşerî Etmenler
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeleri bulunuz.

SOLDAN SAĞA

3. Ege Denizi'ne kıyısı olan illerimizden en kalabalık olanı
6. Nüfus dağılışımda etkili olan doğal faktör
8. 2021 yılında ülkemizde 33,1'e yükselmiş olan ve nüfusumuzu ortadan bölen yaş
10. Kocaeli ilimizin nüfus artışında en etkili ekonomik faaliyet kolu
12. 10.000 kişinin altında insanın yaşadığı yerleşmelerdeki nüfus
13. Nüfus bilimi
14. Doğum oranında ciddi bir düşüşün görüldüğü ülkelere ait nüfus piramidi şekli
17. Bir ülkede yaşayan bütün bireylere ait nüfus bilgilerinin belirli bir tarihte toplanarak kayıt altına alınması
18. Daha çok hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların yaşadığı büyük yerleşme
19. Çalışma çağındaki her 100 kişi başına düşen, 0-14 ile 65 ve üzeri yaş grubundaki nüfus
20. Uygun iklim koşullarına sahip olmasına rağmen seyrek nüfusa sahip bir yöremiz
21. Ülkemizde kilometrekareye en az insanın düştüğü il

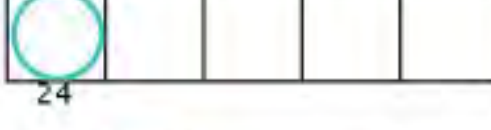
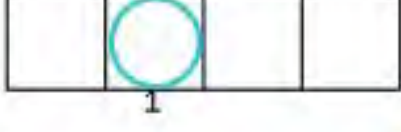
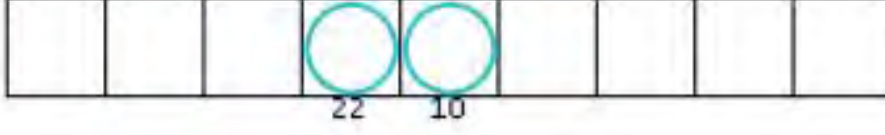
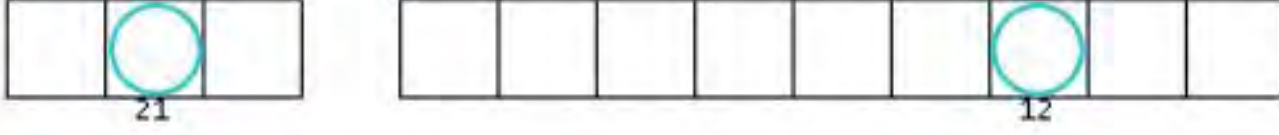
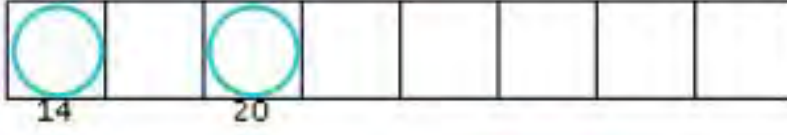

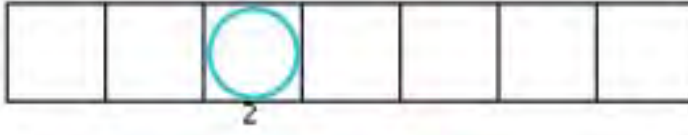

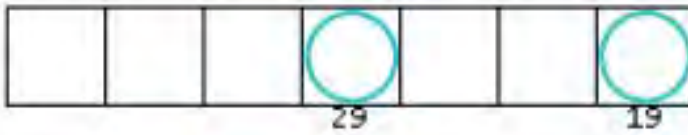

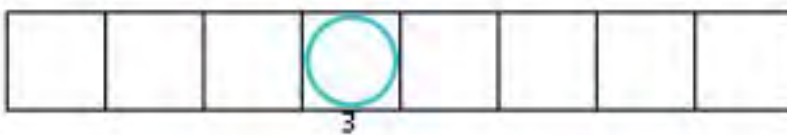
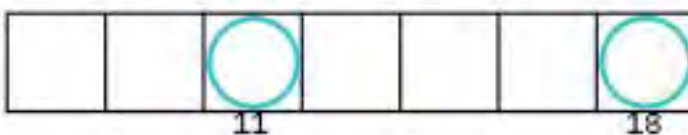
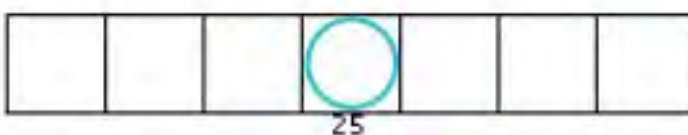

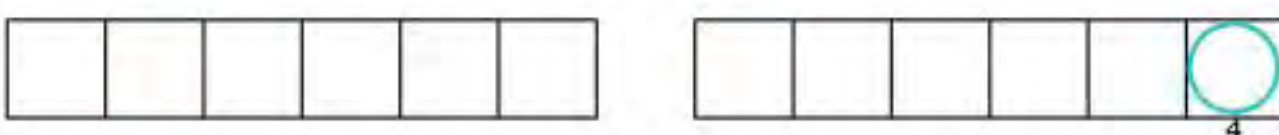
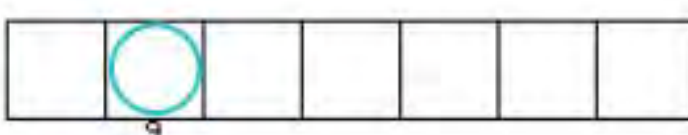
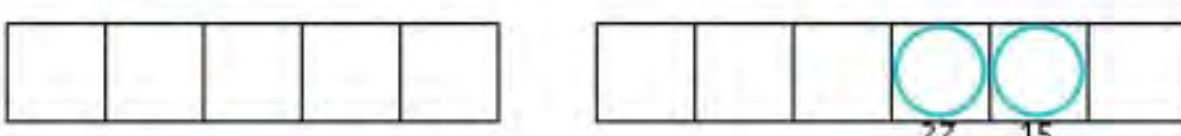

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Bir yıldaki ölüm sayısının toplam nüfusa oranı
2. Sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde yaşanan nüfus değişimiyle ilgili ortaya atılan kuram
3. Ülkemizde kilometrekareye en fazla insanın düştüğü il
4. 1939'da ana vatana katılarak nüfusumuzun yaklaşık 230.000 artmasını sağlayan il
5. Nüfus dağılışımda etkili olan beşeri faktör
7. Bir yıldaki doğum sayısının toplam nüfusa oranı
9. 15-65 arası nüfusun olduğu yaş grubuna verilen isim
11. Belirli bir süreçte düşük olan doğum oranlarının sonradan artış gösterdiği ülkelerde oluşan nüfus piramidinin şekli
15. Arı kovani şeklinde nüfus piramidine sahip bir ülke
16. Nüfusumuzun yaş ve cinsiyet, eğitim durumu, kır ve şehir nüfusu oranı ve çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımıyla ilgili özelliklerin tamamı
21. Türkiye'de nüfusla ilgili istatistikleri yayınlayan kuruluşun kısaltması

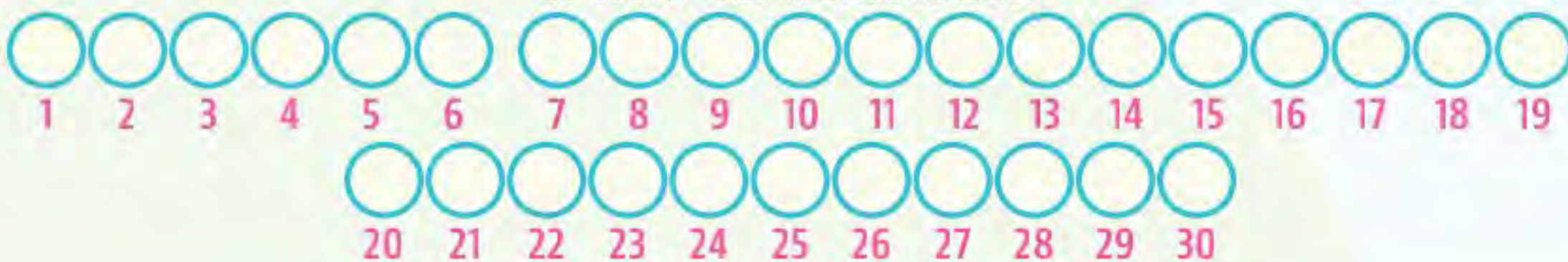
ANAHTAR KELİMELE

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

1. İnsan sayısı	NFSUÜ	
2. Seyrek nüfuslu bir yer	TEEK	
3. Nüfus piramidi	MİTİSKRAE	
4. Doğal faktör	İLEYKLİERERŞ	
5. Yoğun nüfuslu bir il	İUASLNB	
6. Ekonomik faaliyet kolu	İNAASY	
7. Çocuk ve yaşlı nüfus	ĞLİİBMA	
8. Kalabalık yerleşme	EŞRHİ	
9. Turizm	TLYAANA	
10. 15-65 arası nüfus	ŞANLÇAI	
11. Üçüncül ekonomik faaliyet	HEMİTZ	
12. Seyrek nüfuslu bir il	İEARCZNN	
13. Sanayi ili	İECAKOL	
14. Medyan yaş	TCRAONA	
15. Nüfus grafiği	İMATİPR	
16. Okuryazar oranı	UUEİMTUDĞMİR	
17. İlk nüfus sayımı	HİİMTAUMİNKC	
18. İşçi göçü	AAMNYLA	
19. Nüfus tespiti	SNÜASMYİFUI	
20. Yüksek doğum ve ölüm	ANLAGO	

ANAHTAR KELİMELE

[illegible]

EŞLEŞTİRME

1. Ç - 1. Dönem 2. C - 3. Dönem 3. D - 4. Dönem 4. A - 2. Dönem 5. B - 5. Dönem

BOŞLUK DOLDURMA

1. Cinsiyet 2. Demografik 3. Dar 4. Geniş 5. Bağımlı 6. Çan 7. Hatay 8. Azalma 9. Doğal
10. Yoğun 11. Seyrek 12. Amasya 13. Petrol 14. Yapısal 15. Tarımsal 16. Ortanca 17. Aktif 18. Yaşlı

ÇOKTAN SEÇMELİ

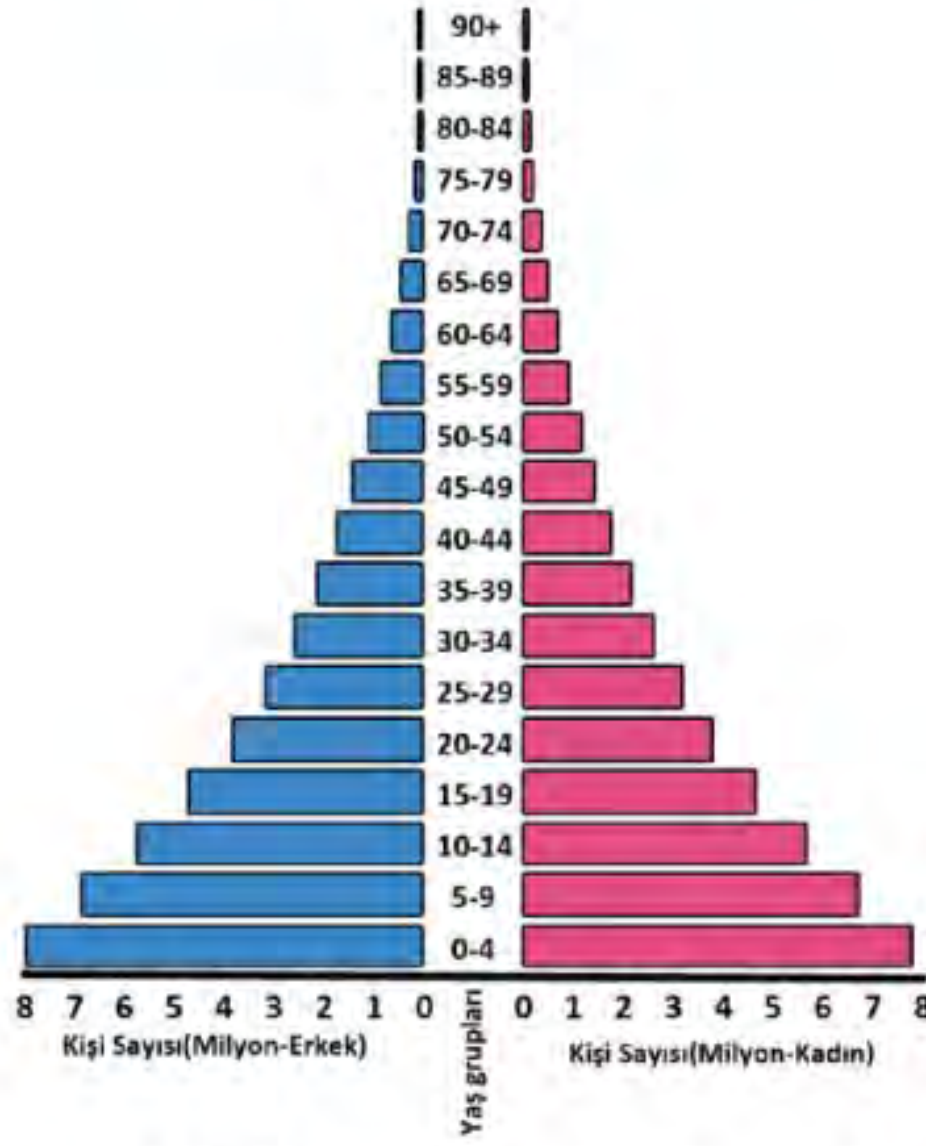
1. E 2. E 3. C 4. D 5. A 6. E 7. D 8. B 9. E 10. D 11. A 12. E 13. D 14. D

AÇIK UÇLU SORULAR

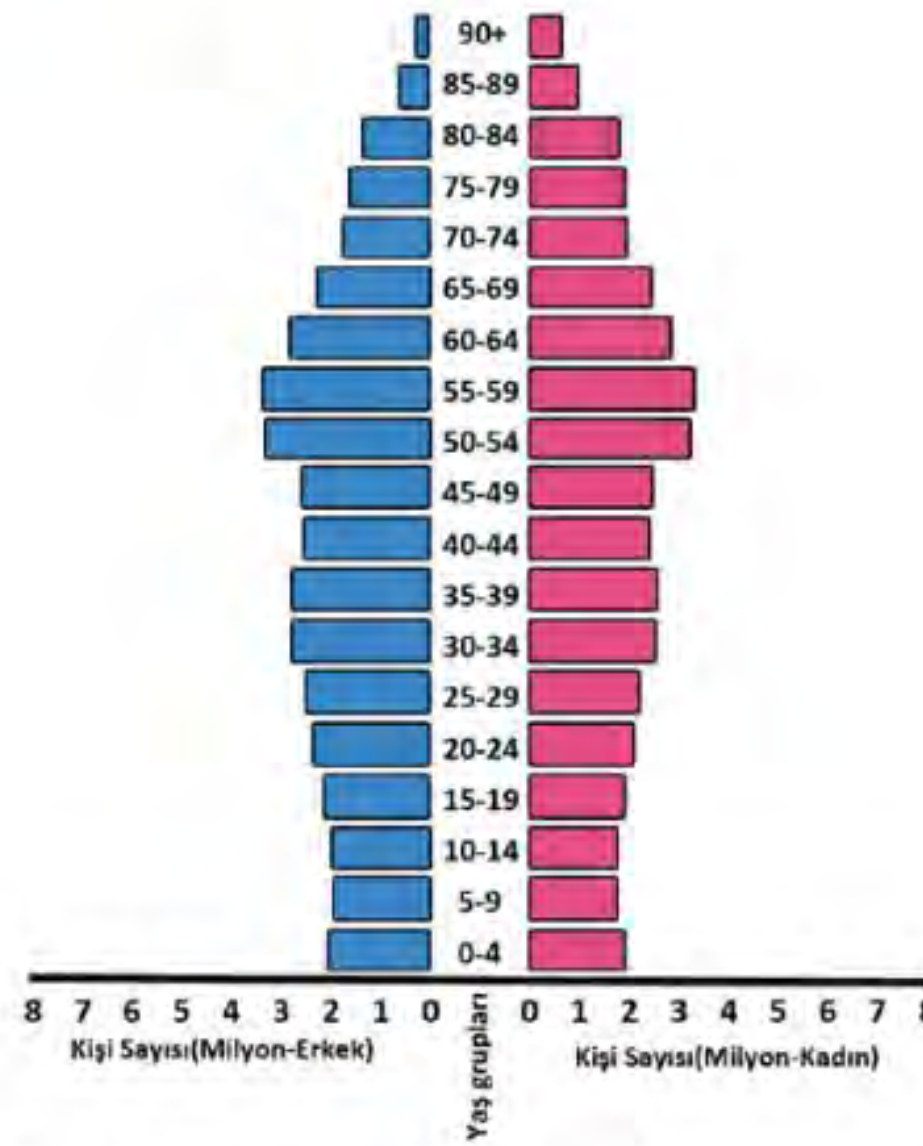
1. Türkiye nüfusunda, 1927-2021 arasında devamlı olarak artış görülmektedir. Bu durumda doğum oranlarının daima ölüm oranlarından fazla olması etkili olmuştur. Doğum oranlarının yüksek olmasının yanı sıra; mübadele göçüyle gelenler, Hatay'ın anavatana katılması ve dış göçlerle Türkiye'ye gelenler nüfusun artmasında etkili olan diğer faktörlerdir.
2. Türkiye'de 1980'li yılların başına kadar köy nüfusu, şehir nüfusundan daima daha fazla olmuştur. Bu durum, tarıma dayalı ekonominin ve tarımda çalışanların oranının yüksek olmasının bir neticesidir. 1960'lı yıllardan sonra sosyo-ekonomik nedenlerle köyden şehire yoğun göçün başlaması, 1980'lerden itibaren şehir nüfusunun köy nüfusunu geçmesine neden olmuştur. Bu değişim, ülke ekonomisinde hizmet ve sanayi sektörünün etkisinin artması ile ilişkilidir.
3. 2013 yılında önceki yıla göre "il ve ilçe merkezleri" ile "belde ve köylerin" nüfuslarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir. Bu kanuna bağlı olarak, özellikle büyükşehir belediye sınırlarının belirlenme koşulları değişmiş, daha önce köy olarak kabul edilen bir kısım yerleşme, şehir sınırlarında kalmış mahalle olmuştur.
4. 2007'de %50,4 olan bağımlılık oranı, 2021'e %47,4'e gerilemiştir.
5. Verilen dönemde grafiğe göre, çocuk bağımlılık oranı düzenli olarak azalmış, yaşlı bağımlılık oranı ise genel olarak artmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, ülkemizde doğum oranlarının her geçen gün azalması, 15-65 arasında bulunan bağımlı olmayan nüfus oranındaki artış etkili olmuştur. Yaşlı bağımlı nüfus oranındaki artış ise ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşlı nüfus sayısının artmasıyla ilgilidir.
6. Yaşlı bağımlı nüfus oranının artması; kamu tasarruf oranlarında azalmaya, emekli sayısının artmasına bağlı olarak sosyal güvenlik kurumlarındaki yükün artmasına neden olacaktır.
7. Ülkemizde doğum oranlarındaki azalma, çocuk bağımlılık oranında azalmaya neden olmaktadır. Bu durum çocuk nüfusa dönük demografik yatırımlarda azalmaya neden olsa da gelecekte bu duruma bağlı olarak genç ve dinamik nüfus yapısının yavaş yavaş kaybedilmesi, ülkede nüfusun uzun vadede yaşlanması gibi sonuçlar ortaya çıkarabilir.

BECERİ TEMELLİ

1. A) KONGO - 2020

B) ALMANYA - 2020

2. Piramitleri çizdikten sonra, piramitten çıkarılabilecek doğum ve ölüm oranları, yaşlı ve çocuk sayıları gibi verilere bakarak kenarları içe çökük üçgen şekilli piramidin Kongo'ya, diğer piramidin ise Almanya'ya ait olduğu görülür.

3. Almanya'nın piramidine bakıldığında tabanının dar olması düşük doğum oranlarını, üst kısmının geniş olması yaşlı nüfusun fazla ve ortalama yaşam süresinin fazla olduğunu göstermektedir. Kongo'da ise bu durumun tam tersi yani tabanının gittikçe genişlemesi yüksek doğum oranlarını ve çocuk nüfusun fazla olduğunu, üst kısmının dar olması yaşlı nüfusun ve ortalama yaşam süresinin az olduğunu göstermektedir.

4. Almanya'da yaşlı nüfusun fazla olması bu tür bir durumun olduğunu ve çeşitli sorunların varlığını gösterir. Şöyle ki, yaşlı-bağımlılık oranında artış olur ve ülke ekonomisi bundan olumsuz etkilenir. Nüfus, enerji ve dinamizmini kaybeder. Çalışabilir nüfus azalmaya ve iş gücü açığı oluşmaya başlar. Ülke dışından iş gücü temini başlar ki bu durum ülkenin geleceği için daha farklı sorunlara neden olur.

5. Kenarları içe çökük üçgen şekilli piramit gelişmemiş ülkelerin özelliklerini gösterir. Ekonomik anlamda bu ülkelerde;

- Kişi başına düşen milli gelir düşüktür.
- Büyük oranda mamul madde ithalatı ve ham madde ihracatı yapılır.
- Tarım sektöründe çalışanların oranı diğer sektörlerle göre yüksektir.
- Nitelikli iş gücü imkânları azdır.
- Gelir dağılımında dengesizlik vardır.

Bu durumun tam tersi ise gelişmiş ülke özelliklerini yansıtan piramide sahip Almanya için söylenebilir.

6. Birleşik Arap Emirlikleri'nin özellikle 2020 yılına ait piramidinde 25-29, 30-34 ve 35-39 yaş aralığındaki erkek nüfusun oranında bir dengesizlik göze çarpmaktadır. Bu dengesizliğin nedeni dış göçtür. Özellikle 1950'lerden sonra başlayan inşaat sektörü başta olmak üzere diğer sektörlerde çalışmak için ülkeye gelen erkek nüfus, zaman içerisinde piramidin bu kısmının daha geniş olmasına neden olmuştur.

SINIFLANDIRMA

HIZLI NÜFUS ARTIŞININ SONUÇLARI

Olumlu Sonuçlar

- Üretim artar.
- Vergi gelirleri artar.
- İş gücü artar.
- Mal ve hizmetlere olan talep artar.

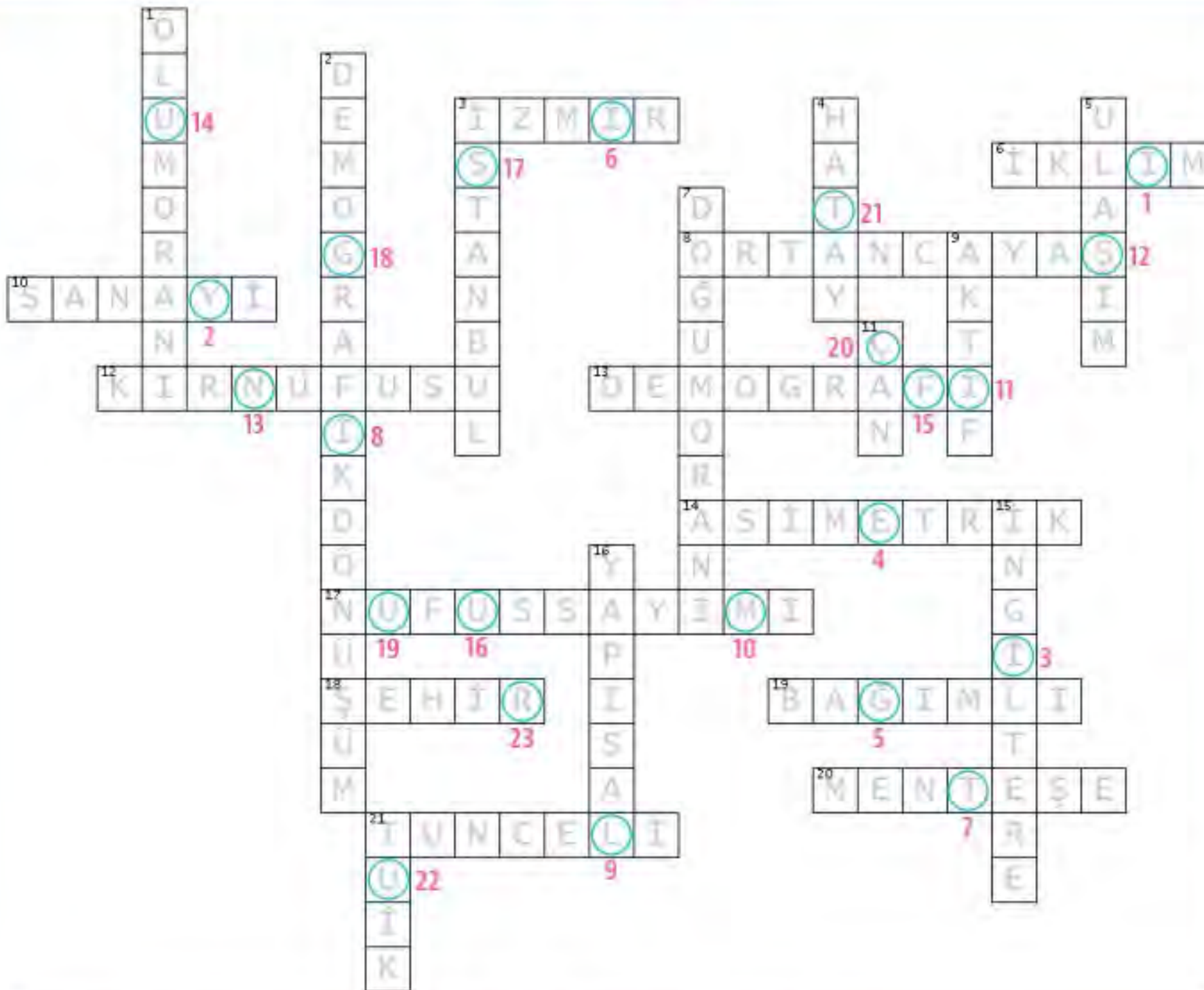
Olumsuz Sonuçlar

- İç ve dış göçler artar.
- Nüfusun dağılışı düzensizleşir.
- Doğal denge bozulur.
- Nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanması zorlaşır.
- Ekonomik kalkınma hızı düşer.
- Sağlık ve eğitim hizmetleri yetersiz kalır.

HARİTAYI KULLAN

	İller	Nüfus Yoğunluğu Az / Fazla	Fizikî Etmenler	Beşerî Etmenler
1	İstanbul	Fazla	İklim ve yeryüzü şekillerinin uygun olması, kıtaların bağlantı noktasında olması	Hizmet, sanayi, ticaret, turizm gibi faaliyetlerin gelişmiş olması ve ulaşımın gelişmesi
2	Sinop	Az	Küre Dağları nedeniyle limanın ard bölgesinin dar olması	Ekonomik faaliyet türlerinin sınırlı olması, ulaşımın gelişmemiş olması
3	Ardahan	Az	Elverişsiz iklim ve yeryüzü şekilleri	Ulaşımın gelişmemiş olması, ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması
4	İzmir	Fazla	İklim koşullarının uygun olması, toprakların verimli olması, uygun yeryüzü şekilleri sayesinde limanın hinterlandının geniş olması	Hizmet, sanayi, ticaret, turizm gibi faaliyetlerin gelişmiş olması ve ulaşımın gelişmesi
5	Ankara	Fazla	Uygun yeryüzü şekilleri sayesinde diğer illerle güçlü ulaşım ağının gelişmesi	Ülkemizin idari merkezi olması. Hizmet, sanayi ve ticaretin gelişmiş olması
6	Kırşehir	Az	Elverişli olmayan iklim koşulları	Ekonomik faaliyet türlerinin sınırlı olması
7	Tunceli	Az	Elverişsiz iklim ve yeryüzü şekilleri	Ulaşımın gelişmemiş olması, ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması
8	Hakkâri	Az	Elverişsiz iklim ve yeryüzü şekilleri	Ulaşımın gelişmemiş olması, ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması
9	Antalya	Fazla	İklim koşullarının uygun olması, turizmin gelişmesi için uygun doğal özellikler	Turizm ve hizmet sektörünün gelişmiş olması
10	Adana	Fazla	İklim koşullarının uygun olması, verimli topraklara sahip Çukurova'nın varlığı, sulü tarım için uygun koşullar	Tarım, hizmet, sanayi, ticaret gibi faaliyetlerin gelişmiş olması ve ulaşımın gelişmesi

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelimeler: İYİ EĞİTİLMİŞ NÜFUS GÜCÜDÜR

KELİME AVI

1. Nüfus	11. Hizmet
2. Teke	12. Erzincan
3. Asimetrik	13. Kocaeli
4. Yer şekilleri	14. Ortanca
5. İstanbul	15. Piramit
6. Sanayi	16. Eğitim durumu
7. Bağımlı	17. İkinci Mahmut
8. Şehir	18. Almanya
9. Antalya	19. Nüfus sayımı
10. Çalışan	20. Angola

Anahtar Kelimeler:
EĞİTİM GELECEĞİMİZİN TEMİNATIDIR

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

BEŞERÎ SİSTEMLER

Konu

- Göç
- Ekonomik Faaliyetler
- Uluslararası Ulaşım Hatları

OGM
MATERYAL

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr>

7.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

İnsanların herhangi bir sebepten dolayı yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere kalıcı şekilde yerleşmesine ya da geçici şekilde yer değiştirmesine göç denir. Bu değişim; kıtalar arası, ülkeler arası, bölgeler arası, kırdan şehre veya şehirden kıra doğru gerçekleşebilir. Günümüzde dünya nüfusunun dağılışımda geçmişte meydana gelen büyük göçlerin önemli etkisi olmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Göçün nedenleri; Doğal nedenler, (deprem, tsunami, erozyon, sel, su kıtlığı vb.) siyasi nedenler, (savaşlar, mübadele, siyasi baskılar, sınır değişiklikleri, iç karışıklıklar) ekonomik nedenler, (iş imkânları, doğal zenginlikler, gelir dengesizliği, geçim sıkıntısı, toprakların miras yoluyla parçalanması) sosyal-kişisel nedenler (eğitim, dini nedenler, kültürel farklılıklar, sağlık, daha iyi yaşam tercihi) olarak sınıflandırılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Göçler; sürekliliğine göre geçici (mevsimlik) ve kalıcı göçler; sınır geçme durumuna göre iç ve dış göçler; oluşum nedenine göre gönüllü ve zorunlu, yapıldığı yerin özelliğine göre kentten kente, kırdan kente, kentten kıra, kırdan kıra şeklinde sınıflandırılabilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Türklerin Orta Asya'dan göç etmesinde iklim değişikliklerine bağlı olarak meydana gelen kuraklık, hayvanlara otlatma bulma ihtiyacı, nüfus artışı sonucunda geçim kaynaklarının artan nüfusu besleyememesi gibi faktörler etkili olmuştur. 15. yüzyılda Kristof Kolomb, Macellan, Vasco da Gama ve diğer kâşiflerin yaptıkları seyahatlerin sonucunda Amerika ve Okyanusya kıtalarına olan göçlere ise Yeni Dünya göçleri denilmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Devletler arası yapılan anlaşma gereği ülke vatandaşlarının karşılıklı olarak yer değiştirmesine mübadele göçü denir. Bu göçü diğerlerinden farklı kılan en önemli özellik zorunlu olmasıdır. 1923 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleştirilen nüfus mübadelesi bu göçlerin en tipik örneğidir. Anlaşma kapsamında Türkiye'den Yunanistan'a yaklaşık 1.200.000 Rum, Yunanistan'dan Türkiye'ye de yaklaşık 450.000 Türk göç etmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Beyin göçü, iyi eğitim almış, nitelikli ve yetenekli insanların başka ülkelere göç etmesi olarak adlandırılır. Beyin göçü, genellikle gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru yapılmaktadır. Gelir düzeyinin düşüklüğü, ekonomik zayıflık, araştırma için ayrılan kaynakların az oluşu, siyasi baskılar, savaşlar vb. faktörler bu göç türünün artmasına neden olmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen iç göçler, sürekli olabileceği gibi mevsimlik iş imkânları çerçevesinde geçici de olabilir. Türkiye'de çeşitli iş kollarında, farklı zamanlarda ek iş gücüne ihtiyaç duyulur. Tarım, turizm ve inşaat sektörlerinde özellikle yaz aylarında ortaya çıkan bu ihtiyaçtan dolayı insanlar, çalışmak amacıyla bulundukları yerden göç ederler. Bu göç türüne mevsimlik (geçici) göç adı verilir. Sürekli göçler, ülkenin herhangi bir yerinden ayrılan insanların başka bir yere yerleşmesi ile meydana gelir. Bu göçlerin genellikle büyük yerleşim merkezlerine doğru gerçekleştiği görülür. Türkiye'den yurt dışına, yurt dışından da Türkiye'ye doğru gerçekleşen göçlere ise dış göç denir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Alınan göç ile verilen göç arasındaki farka net göç denir. Net göçün toplam nüfusa oranına da net göç hızı adı verilir. Doğum ve ölümler hesaplamaya katılmadığında bir yerleşim biriminde net göç hızının pozitif değerde olması nüfusun arttığını, negatif değerde olması da nüfusun azaldığını gösterir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Göç, toplumların hem sosyal hem de ekonomik yapısında değişiklikler meydana getiren bir nüfus hareketidir. Bu yer değiştirme hareketi, bazı yerlerde nüfusun azalmasına bazı yerlerde de nüfusun artmasına neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında göç alan ve göç veren yerlerde mekânsal değişiklikler ortaya çıkmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Göç alan yerlerde nüfus yoğunluğu yaşanacağından dolayı şehrsel altyapı yetersizlikleri ortaya çıkar. Bu bakımdan İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi illerde bu soruna çok sık rastlanır. Ayrıca trafik yoğunluğu, orman alanlarının tahribi, verimli tarım alanlarının yerleşim açısından kullanımı, çevre sorunları, altyapısı eksik, plansız ve düzensiz gecekondu semtleri, plansız yerleşme alanları, bireylerin uyum sorunu, sanayi tesislerinin şehir merkezlerinde kalması göçün olumsuz mekânsal etkileri arasında sayılabilir. Göçün olumlu mekânsal etkilerine de sosyal ve kültürel çeşitliliğin artması, iş gücü potansiyelinde artış yaşanması ve göç eden bazı bireylerin kayda değer niteliklerinden istifade edilebilmesi örnek verilebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Göç veren yerlerde nüfusun yer değiştirmesi birtakım mekânsal değişikliklere yol açar. Tarım ve hayvancılıkta üretimin azalması, kamu yatırımlarının kullanılamaz hâle gelmesi, nüfus artış hızının yavaşlayarak belirli bir süre sonra durması ve nüfusun azalmaya başlaması bu sorunların bazılarıdır. Bunların yanı sıra kırsal alanda göç sebebiyle boşalan ev ve diğer eklentiler zamanla harabeye dönmekte, boş kalan tarım alanları erozyona maruz kalarak verimsizleşmekte; nüfusun azalmasıyla nitelikli iş gücü açığı oluşmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

İnsanlar; yaşamlarını devam ettirebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek veya daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için çeşitli mesleki faaliyetlerde bulunur. Bu faaliyetlere genel olarak ekonomik faaliyetler denir. Ekonomik faaliyetler; özelliklerine göre birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil faaliyetler şeklinde beş gruba ayrılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Birincil ekonomik faaliyetlere tarım, hayvancılık, avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, ormancılık, madencilik; ikincil ekonomik faaliyetlere sanayi, inşaat faaliyetleri, enerji üretimi; üçüncül ekonomik faaliyetlere ulaşım, turizm, ticaret, bankacılık, pazarlama, güvenlik, sigortacılık, hukuk, belediye ve büro hizmetleri; dördüncül ekonomik faaliyetlere reklam yayıncılığı, yazılım hizmetleri, ağ işletmeciliği ve grafik tasarım hizmetleri; beşincil ekonomik faaliyetlere kamu sektörü ile özel sektör yöneticiliği örnek verilebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

14

Ülkelerin gelişmişlik seviyeleriyle çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılışı arasında güçlü bir ilişki vardır. Az gelişmiş ülkelerde çalışan nüfusun büyük bölümü birincil ekonomik faaliyet kollarında özellikle tarımda çalışmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise çalışan nüfusun büyük bölümü üçüncül faaliyet kolunda yani hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

15

Ulaşım, en genel anlamıyla insan veya eşyanın bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Günümüzde bu kavram; teknolojinin gelişmesiyle bilginin, paranın ve çeşitli hizmetlerin de bir yerden başka bir yere çeşitli ulaşım araçlarıyla taşınmasını içine almıştır. Ulaşım ağlarının gelişmesi ve çeşitlenmesi, kalkınmanın gerçekleşmesinde en önemli etkenlerden biridir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Ulaşım; insanın, eşyanın veya ham maddenin taşınmasında kara yolu, kara içerisindeki su yolları, deniz yolu, demir yolu, hava yolu kullanılırken, sıvı veya gaz halindeki maddelerin taşınmasında boru hatları da tercih edilebilmektedir. Bununla beraber ulaşım; sadece insan ve malın taşınması değil, teknolojinin gelişmesiyle birlikte haber, bilgi, para vb. unsurların bir yerden başka bir yere çeşitli iletişim araçlarıyla taşınmasını da kapsamaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

İki su kütlesini birleştiren doğal su yollarına boğaz, iki su kütlesini birleştirmek için insanlar tarafından açılan su yollarına ise kanal adı verilir. Deniz yolu ulaşımında çok önemli olan boğaz ve kanallar, yolların kısalmasını sağlayarak ülkeler arası taşımacılığı da hızlandırmıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Kara yolları kullanılan en eski ulaşım ağıdır. İlk olarak patika şeklinde görülen bu yollar, zaman içerisinde tekerlekli araçların kullanılmasıyla geliştirilerek önemini artırmıştır. Kara yollarından sonra gelişme gösteren ve daha çok yük taşımacılığında kullanılan deniz yolu taşımacılığı, en düşük maliyetli ulaşım sistemidir. Demir yolları, kara ve deniz yollarından sonra Sanayi Devrimi sayesinde buhar gücüne dayalı makinelerin çalıştırılması ile temelleri atılan ulaşım sistemidir. Daha çok yolcu taşımacılığında kullanılan hava yolu ulaşımı, diğer ulaşım sistemlerinden daha geç başlamış ancak çok hızlı bir gelişme göstermiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6.
maddelerin
konu özeti

7-8.
maddelerin
konu özeti

9-10-11.
maddelerin
konu özeti

12-13-14.
maddelerin
konu özeti

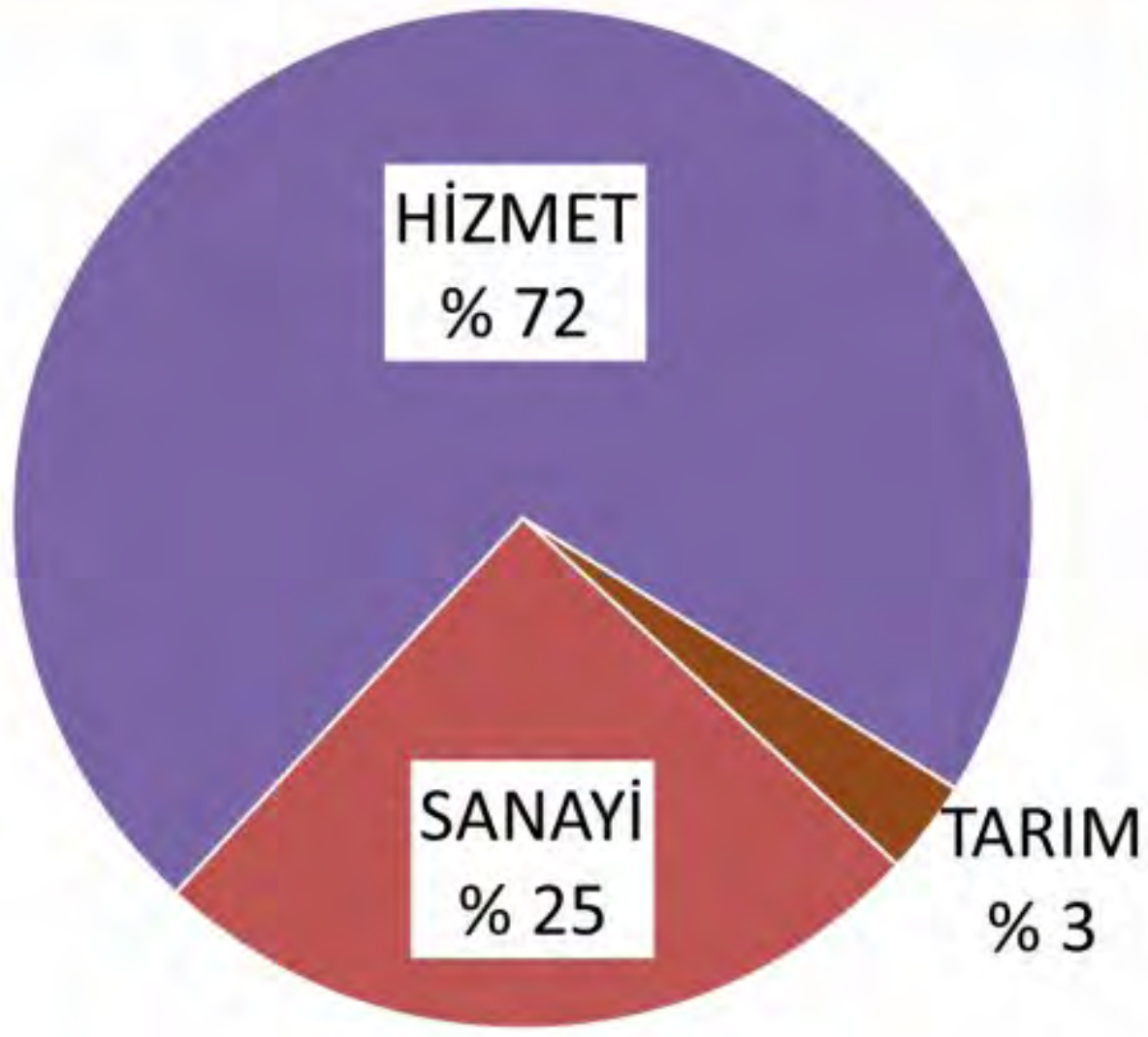
15-16-17-18.
maddelerin
konu özeti

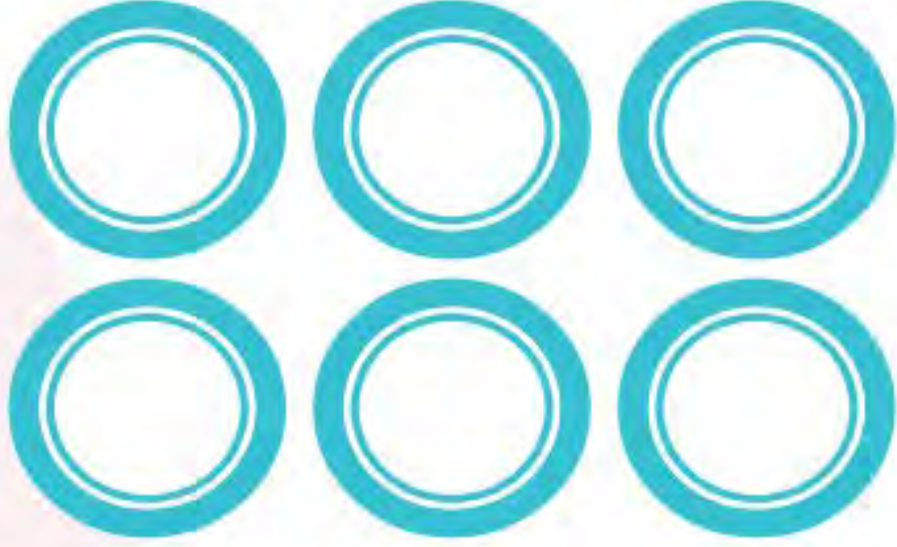
Eşleştirme - I

Aşağıdaki özellikleri, çalışan nüfusunun sektörel dağılım grafikleri verilen iki farklı ülke ile eşleştiriniz.

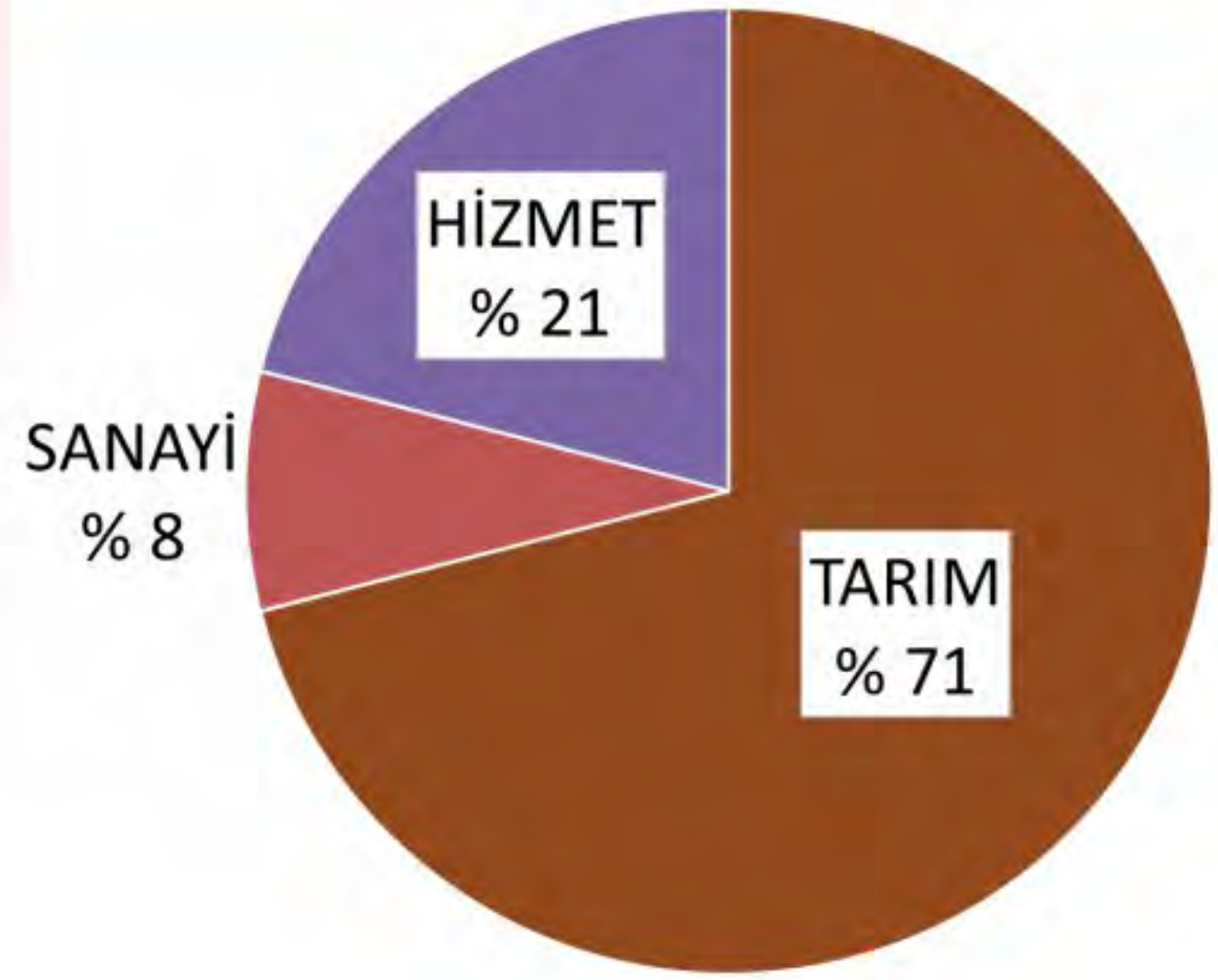
1. ÜLKE

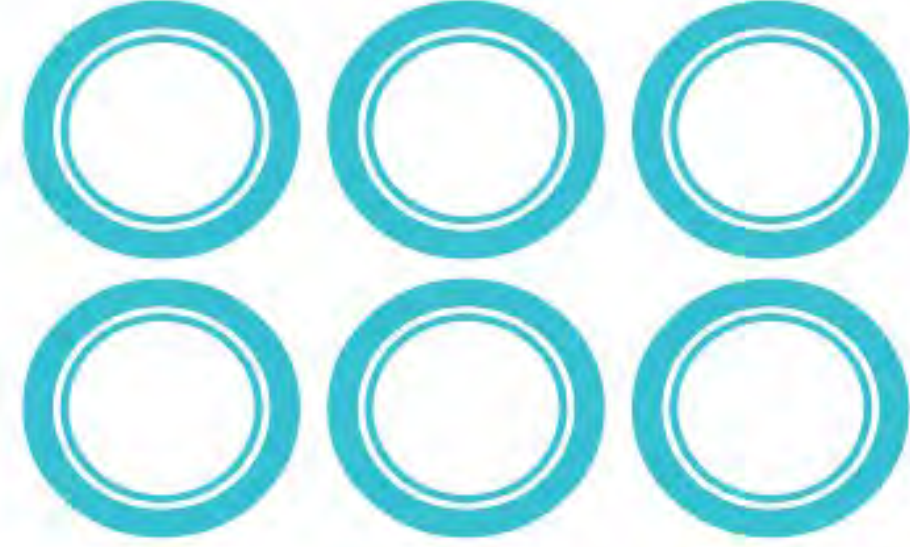
■ TARIM ■ SANAYİ ■ HİZMET

2. ÜLKE

■ TARIM ■ SANAYİ ■ HİZMET

Nüfus artış hızı düşüktür.

A

Kalkınma seviyesi düşüktür.

D

Birincil ekonomik faaliyetlerde çalışanların oranı fazladır.

H

Sanayi ürünleri ithal eder.

B

Şehirleşme oranı düşüktür.

E

Ortanca yaş yüksektir.

I

Doğuştaki beklenen yaşam süresi uzundur.

C

Beyin göçü alma oranı yüksektir.

F

Gelişmiş ülkedir.

İ

Kişi başına düşen milli gelir yüksektir.

Ç

Tarımsal üretimde verim düşüktür.

G

Gelişmekte olan ülkedir.

J

Eşleştirme - II

Aşağıda verilen iş kollarını, ekonomik faaliyet türleri ile eşleştiriniz.

1

Birincil Ekonomik Faaliyetler

☐	☐
☐	☐
☐	☐

2

İkincil Ekonomik Faaliyetler

☐	☐
☐	☐
☐	☐

3

Üçüncül Ekonomik Faaliyetler

☐	☐
☐	☐
☐	☐

4

Dördüncül Ekonomik Faaliyetler

☐	☐
☐	☐
☐	☐

5

Beşincil Ekonomik Faaliyetler

☐	☐
☐	☐
☐	☐

Pazarlama

A

Güvenlik

B

Ormancılık

C

Enerji üretimi

Ç

Bilgi işleme
çalışmaları

D

Tarım

E

İnşaat faaliyetleri

F

Balıkçılık

G

Yazılım hizmetleri

H

Sanayi

I

Turizm

İ

Özel sektörde üst
düzey yönetim

J

Grafik tasarım
hizmetleri

K

Avcılık

L

Ağ işletmeciliği

M

Kamuda üst düzey
yönetim

N

Reklam yayıncılığı

O

Eğitim

Ö

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Göç	Kanal	Süveyş Kanalı	Panama Kanalı	Doğal
Deniz yolu	Zorunlu	Beyin göçü	Almanya	Net göç hızı
Ekonomik faaliyet	Mülteci	Mübadele	İsteğe bağlı	Mevsimlik göç
	Ulaşım	Birincil	Hizmet	

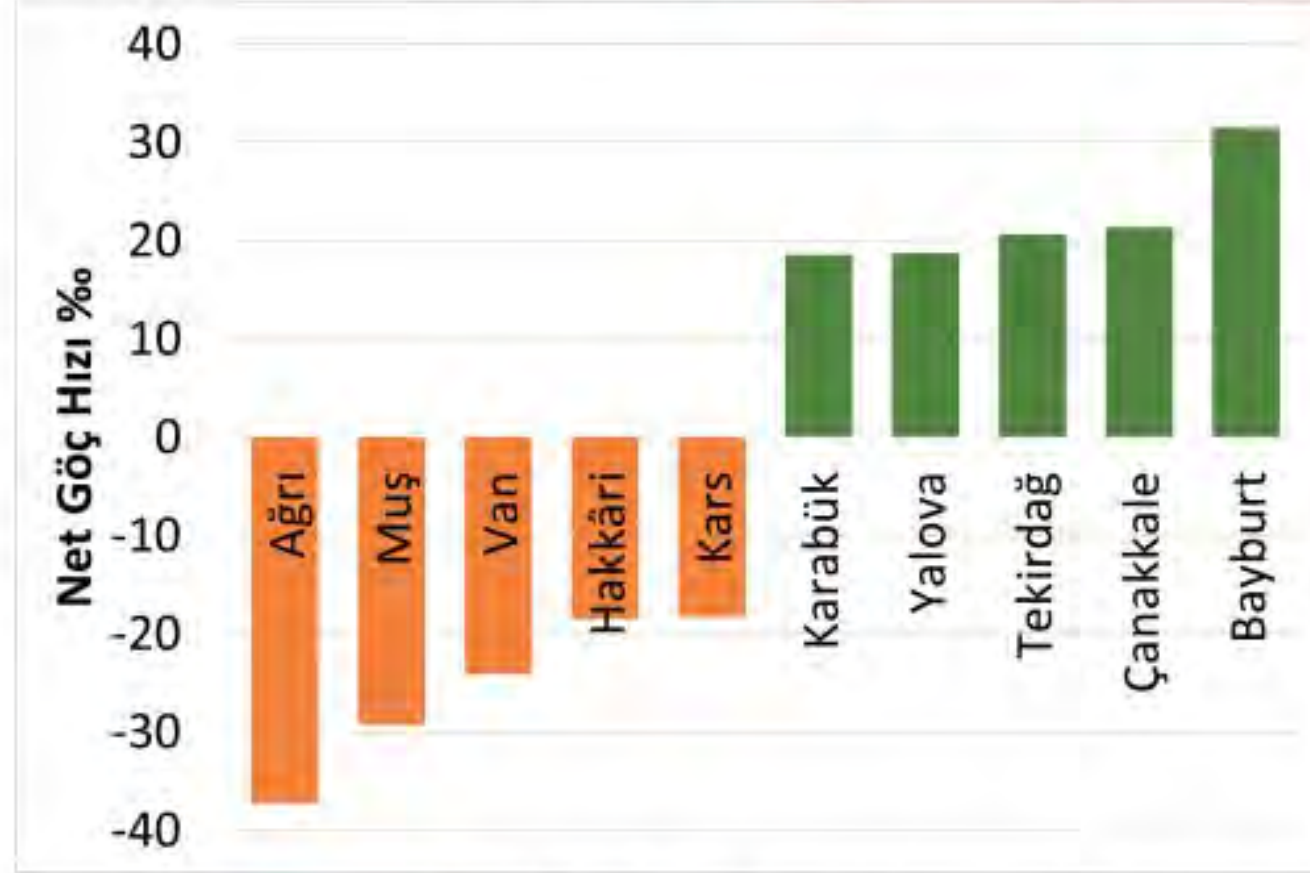
1. İnsanların herhangi bir sebepten dolayı yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere kalıcı şekilde yerleşmesine ya da geçici şekilde yer değiştirmesine denir.
2. Savaş, siyasi baskı, can güvenliği ve doğada meydana gelen afetler gibi zorlayıcı etkenler sonucu oluşan göçlere göç denir.
3. Daha çok ekonomik nedenlere bağlı olarak ve insanların kendi kararıyla gerçekleştirdiği göçlere göç denir.
4. Erozyon, su kıtlığı, deprem, sel, çığ, tsunami, volkanik patlama vb. afetler göçün nedenleridir.
5. Devletler arası yapılan anlaşma gereği ülke vatandaşlarının karşılıklı olarak yer değiştirmesine göçü denir.
6. Türkiye ile arasında 1961 yılında İşçi Göçü Antlaşması imzalanmıştır.
7. Birleşmiş Milletler Anlaşması'na göre dili, dini ve ırkı yüzünden bir toplumsal gruba ait olup bu durumdan dolayı ülkesinde dışlanan ya da sahip olduğu siyasi bir görüşten dolayı ülkesinde takip edilme korkusuyla ülke dışına çıkmış olan kimselere denir.
8. İyi eğitim almış, nitelikli ve yetenekli insanların başka ülkelere göç etmesi olarak adlandırılır.
9. Tarım, turizm ve inşaat sektörlerinde özellikle yaz aylarında ortaya çıkan iş gücü ihtiyacından dolayı insanların, çalışmak amacıyla bulundukları yerden göç etmesine denir.
10. Alınan göç ile verilen göç arasındaki farkın toplam nüfusa oranına adı verilir.
11. İnsanların; yaşamlarını devam ettirebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek veya daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için yaptıkları mesleki faaliyetlerine denir.
12. Temel maddelerin doğrudan veya dolaylı olarak doğal çevreden temin edilmesine dayanan faaliyetlere ekonomik faaliyet denir.
13. Gelişmiş ülkelerde çalışan nüfusun büyük bölümü sektöründe çalışmaktadır.
14. İnsanın veya eşyanın bir yerden başka bir yere taşınmasına denir.
15. Tek seferde fazla miktarda yükün taşınması, yol yapım ve bakım giderlerinin olmaması gibi nedenlerle en düşük maliyetli ulaşım sistemi ulaşımıdır.
16. İki su kütlesini birleştirmek için insanlar tarafından açılan su yollarına adı verilir.
17. 1869 yılında açılan Akdeniz'in önemini artırmıştır.
18. 1914 yılında açılan....., Macellan Boğazı'nın önemini azaltmıştır.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Bir yerde alınan göç ile verilen göç arasındaki farka net göç denir. Net göçün toplam nüfusa oranına ise net göç hızı denilmektedir.

Aşağıdaki grafikte, Türkiye'nin 2021 yılı net göç hızı (%) en yüksek ve en düşük olan 5 il verilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine yalnızca grafikte verilenlerden ulaşılabilir?

- A) Nüfus miktarı en az Ağrı'da, en fazla Karabük ve Yalova'da artmıştır.
- B) Çanakkale'ye göç eden insan sayısı, Tekirdağ'a göç eden insan sayısından fazladır.
- C) Hakkâri ve Kars'ın aritmetik nüfus yoğunlukları aynıdır.
- D) Muş'tan göç eden insan sayısı, Van'dan göç eden insan sayısından fazladır.
- E) Bayburt'a göç eden insan sayısı, bu ilden göç eden insan sayısından fazladır.
2. Aşağıda verilen ülkelerden hangisinde çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında hizmet sektörünün payı daha fazladır?
- A) Malezya
- B) Japonya
- C) Mali
- D) Etiyopya
- E) Nepal

3. Göçe neden olan etmenler; doğal, siyasi, ekonomik ve sosyal - kişisel nedenler olarak sınıflandırılmaktadır.

Buna göre aşağıda verilenlerden hangisi, göçlerin nedenlerine göre diğerlerinden farklı bir grupta yer alır?

- A) Orta Asya'da yağış değerlerindeki azalma ve sıcaklık değerlerindeki artışa bağlı olarak otlakların azalması, Türklerin göç etmesinde etkili olan faktörlerdendir.
- B) Merkez üssü, Kocaeli'nin Gölcük ilçesi olan depremin yaşam alanlarını tahrip etmesi, bu çevredeki insanların başka şehirlere yerleşmelerinde etkili olmuştur.
- C) Toprakların yüzeyindeki doğal erozyona bağlı olarak yaşanan tarımsal verimdeki düşüş, büyük şehirlere giden insan sayısını artırmıştır.
- D) Yağış azlığı ve kuraklık gibi nedenlerle ortaya çıkan gıda yetersizliği, Sahel Bölgesi'ndeki insanların yaşam alanlarını değiştirmelerini gerekli hale getirmiştir.
- E) Türkiye'de 1960'lı yıllarda, nüfus artış hızının kalkınma hızını geçmesi ve işsizliğin neden olduğu koşullar, Avrupa'ya giden işçi sayısını artırmıştır.

4. Birleşmiş Milletler mülteciyi; "İrki, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen veya dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlamıştır.

Buna göre aşağıda verilenlerden hangisi, mülteci göçleriyle ilgili değildir?

- A) SSCB'nin 1980'lerde Afganistan'a müdahalesiyle, bu ülkede yaşayanların başka ülkelere göç etmesi
- B) 1994'te Ruanda'da meydana gelen iç sorunlar nedeniyle yaklaşık 300.000 kişinin başka ülkelere sığınması
- C) Yeni Dünya karalarının keşfiyle başlayan göçlerin yüzlerce yıl devam etmesi ve Sanayi Devrimi'yle daha da hızlanarak 65 milyon kişiye ulaşması
- D) Suriye'de 2011'de başlayan ve uzun yıllar devam eden iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca insanın komşu ülkelere göç etmesi
- E) 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle, işgalin ilk ayında Polonya'ya 2 milyonu aşkın insanın göç etmesi

5. Göçlerin bir kısmı sürekliyken, bir kısmı geçici olarak yapılmaktadır. Sürekli göçlerde yaşanan coğrafi alan kalıcı olarak değişmektedir. Geçici göçlerde ise genel olarak tarım, turizm ve inşaat sektörlerinde özellikle yaz aylarında ortaya çıkan ihtiyaçtan dolayı insanlar, çalışmak amacıyla bulundukları yerden belli süreliğine göç ederler.

Buna göre bir alanın geçici göç almasındaki temel faktör aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konut sıkıntısının olmaması
B) Nüfusun yerleşme alanına düzenli dağılmaması
C) Ulaşım koşullarının yeterli olması
D) İstihdamın aylara düzenli dağılmaması
E) Belediyecilik hizmetlerinin gelişmesi
6. Ülke içinde yoğun göç veren veya alan yerlerde göçün, sosyal ve ekonomik boyutta önemli etkileri olmaktadır. Bu etkilere bağlı olarak göç alan ve göç veren yerde mekânsal değişiklikler yaşanmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi göçün mekânsal etkileri arasında gösterilemez?

- A) Gecekondu olarak isimlendirilen çarpık yapılaşmanın ortaya çıkması
B) Altyapı yetersizlikleri ve çevre sorunlarının ortaya çıkması
C) Sosyo - kültürel farklılıkların belirginleşmesi
D) Doğal nüfus artışının yükselmesi
E) Sanayi alanlarının şehir içerisinde kalması
7. • II. Dünya Savaşı'nda bazı akademisyenlerin Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmesi
• 1923'te Türkiye'den 1.200.000 Rum'un Yunanistan'a göç etmesi
• Türkiye'den çeşitli Avrupa ülkelerine değişik zamanlarda yapılan ekonomik nedenli göçler
• 4. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyindeki toplulukların, Avrupa'nın batısına göç etmesi

Yukarıda hangi göç türü ile ilgili bir örnek verilmemiştir?

- A) Mübadele göçü B) Beyin göçü C) Mülteci göçü
D) İşçi göçü E) Kavimler göçü

8. İnsanların geçimlerini sağlayabilmek için yapmış olduğu faaliyetlere ekonomik faaliyet denir. Ekonomik faaliyetler, yapılan etkinliğin niteliğine göre beş gruba ayrılmaktadır. Ülkedeki aktif nüfusun bu faaliyet kollarına dağılımı, o ülke hakkında pek çok bilgi vermektedir.

Buna göre bir ülkede aktif nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımına bağlı olarak aşağıdakilerden hangisi hakkında yorum yapılamaz?

- A) En fazla ihraç edilen ürün türleri
B) Nüfus artış hızı
C) Nüfus yoğunluğu
D) Kır - kent nüfus oranı
E) Doğuşta beklenen yaşam süresi

9. Avrupa İstatistik Ofisi tarafından hizmet faaliyetleri, "bilgi yoğun" ve "az bilgi yoğun" hizmetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilgi yoğun hizmet faaliyetlerinde; bilgi ve iletişim, eğitim, bilimsel faaliyetler, sağlık, kültür, sanat vb. faaliyetler söz konusuysen, az bilgi yoğun hizmet faaliyetlerinde ise ticaret, gayrimenkul hizmetleri, ulaştırma, depolama, onarım faaliyetleri vb. hizmet türleri söz konusudur.

Hizmet sektöründeki çeşitlilik çok fazladır. Bu nedenle bazı araştırmacılar, üçüncül (hizmet) sektörden ayrı olarak "Yüksek Kalite Hizmetler" olarak tanımlanan "kuaterner" sektörünü dördüncül ekonomik faaliyet ve "kuiner" sektörünü de beşincil ekonomik faaliyetler arasında kabul etmektedirler. Kuaterner sektör; enformasyon süreçleri ve bilgi oluşturma gerektiren faaliyetleri içerirken, kuiner sektör, üst düzey karar alıcı faaliyetleri içermektedir. Fakat bu son iki sektörle ilgili literatürde bir fikir birliği henüz oluşmamıştır.

Bu bilgilerden hizmet sektörüyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Bütün ülkelerde yoğun olarak yürütülen bir faaliyet olduğuna
B) Ekonomiye sanayiden daha fazla katkı sunduğuna
C) Bilgi yoğun hizmet faaliyetinde çalışan insan sayısının daha fazla olduğuna
D) Sınıflandırılması konusunda farklı yaklaşımların olduğuna
E) Dördüncül faaliyet kollarının, diğer hizmet türlerinden daha önemli olduğuna

10. Aşağıda bazı kanal ve boğazlara ait özellikler verilmiştir.

- Kuzey Amerika'nın doğu ve batı kıyıları arasındaki deniz yolu ulaşımında en kısa yoldur.
- Akdeniz ile Atlas Okyanusu arasındaki bağlantıyı sağlar.
- Pek çok Orta Doğu ülkesinin Hint Okyanusu ile deniz ulaşımını sağlayan, petrol taşımacılığında önemli su yoludur.
- Coğrafi keşiflerle önemi azalan Akdeniz'in önemini tekrar kazanmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisine ait özellik verilmemiştir?

A) Macellan Boğazı	B) Süveyş Kanalı
C) Hürmüz Boğazı	D) Panama Kanalı
E) Cebelitarık Boğazı	

11. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Dünya Göç Raporu'nda 2020'de rekor sayıda kişinin şiddet ve çatışma nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kaldığını açıkladı. Örgütün hazırladığı Dünya Göç Raporu'na göre: Geçtiğimiz 2020'de 26 milyon yeni göçmenin kaydı yapıldı. 55 milyon kişi ülkeleri içinde yer değiştirmek zorunda kaldı. Birçok kişi de doğal afetler nedeniyle evlerini terk etti. Güney Sudan, ülkeden kaçmak zorunda kalan 2 milyon kişiyle, Afrika'da en fazla sığınmacı veren ülke oldu. 2020'de doğduğu ülke dışında yaşayan insan sayısı 281 milyona ulaştı. Bu sayı 2019'da 272 milyon, 1990'da ise 128 milyondur.

Buna göre, Dünya Göç Raporu'nda hangi göçler üzerinde daha çok durulmuştur?

A) Mübadele göçü	B) Beyin göçü
C) Mevsimlik göç	D) Mülteci göçü
E) İşçi göçü	

12. Ekonomik faaliyetlerde iş gücü ihtiyacının dönemsel artış göstermesi, mevsimlik veya geçici göçlere neden olmaktadır. Bu durum da göç alan yerlerde nüfusun dönemsel olarak hızlı artış göstermesine neden olmaktadır.

Yukarıdaki Türkiye haritasında numaralandırılmış alanlardan hangisinde, mevsimlik göçlere bağlı olarak yaşanan dönemsel nüfus artışı daha azdır?

A) I	B) II	C) III	D) IV	E) V

13. Aşağıdaki haritada Kuveyt ve Helsinki'nin konumları gösterilmiştir.

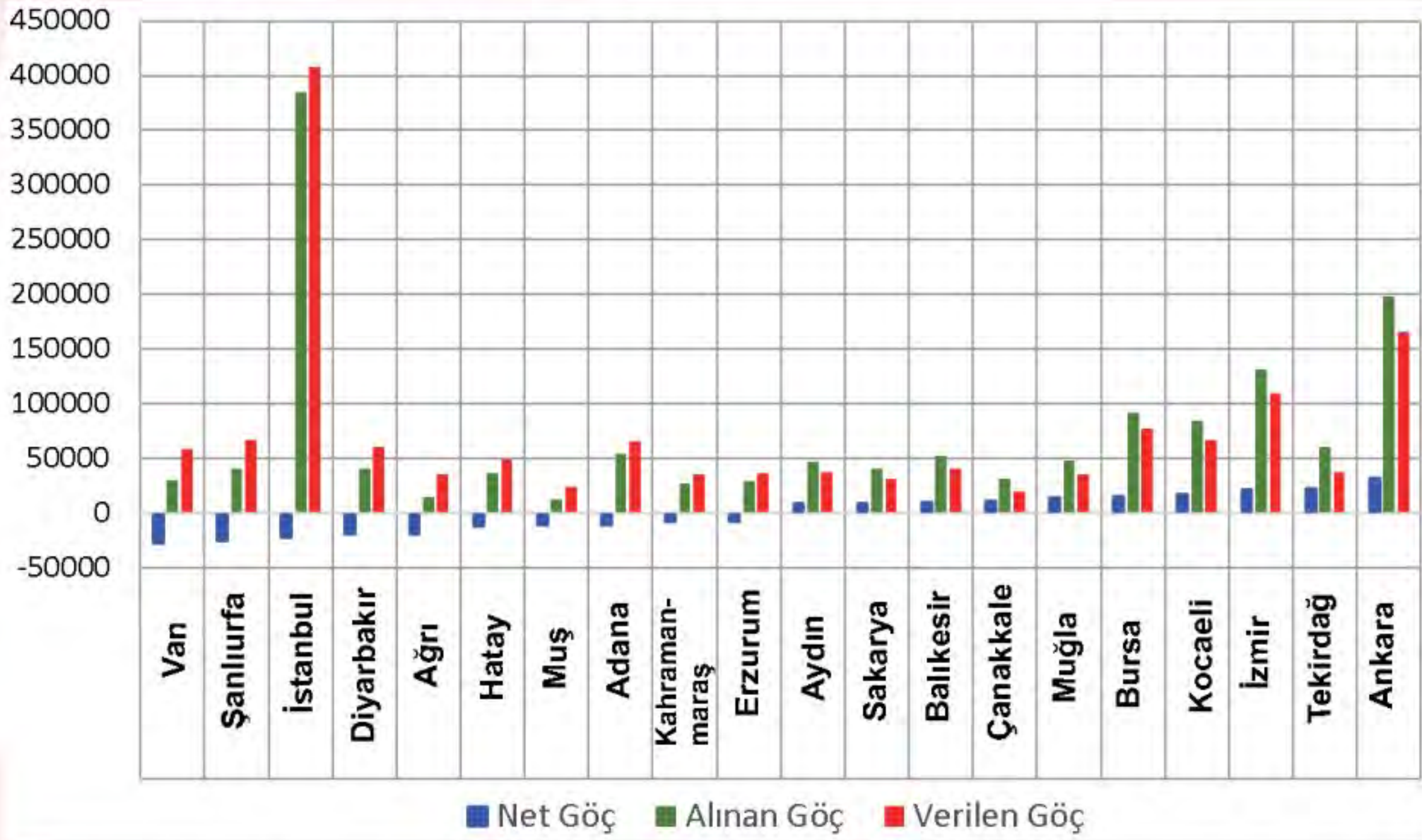
Kuveyt'ten Helsinki'ye en kısa deniz yolu ile yük taşıyacak bir geminin kullanacağı su yolları aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Hürmüz Boğazı - Malakka Boğazı - Panama Kanalı - Dover Boğazı - Kiel Kanalı - Babülmendep Boğazı
B) Süveyş Kanalı - Cebelitarık Boğazı - Macellan Boğazı - Panama Kanalı - Dover Boğazı - Kiel Kanalı
C) Malakka Boğazı - Panama Kanalı - Dover Boğazı - Kiel Kanalı - Cebelitarık Boğazı - Macellan Boğazı
D) Hürmüz Boğazı - Babülmendep Boğazı - Süveyş Kanalı - Cebelitarık Boğazı - Dover Boğazı - Kiel Kanalı
E) Hürmüz Boğazı - Babülmendep Boğazı - Süveyş Kanalı - Çanakkale Boğazı - İstanbul Boğazı - Panama Kanalı

Aşağıdaki soruları grafiğe göre cevaplayınız.

Net göç, alınan göç ile verilen göç arasındaki farka denir. Aşağıda, 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Türkiye'nin net göç hızı en düşük on ili, net göç hızı en yüksek on ili, bu illerin verdiği ve aldığı göç sayıları verilmiştir. (Kaynak: TÜİK)

1. Net göç değeri en düşük on ili yazınız.

2. Net göç değeri en yüksek olan on ili yazınız.

3. 50.000 kişiden fazla göç almış illeri yazınız.

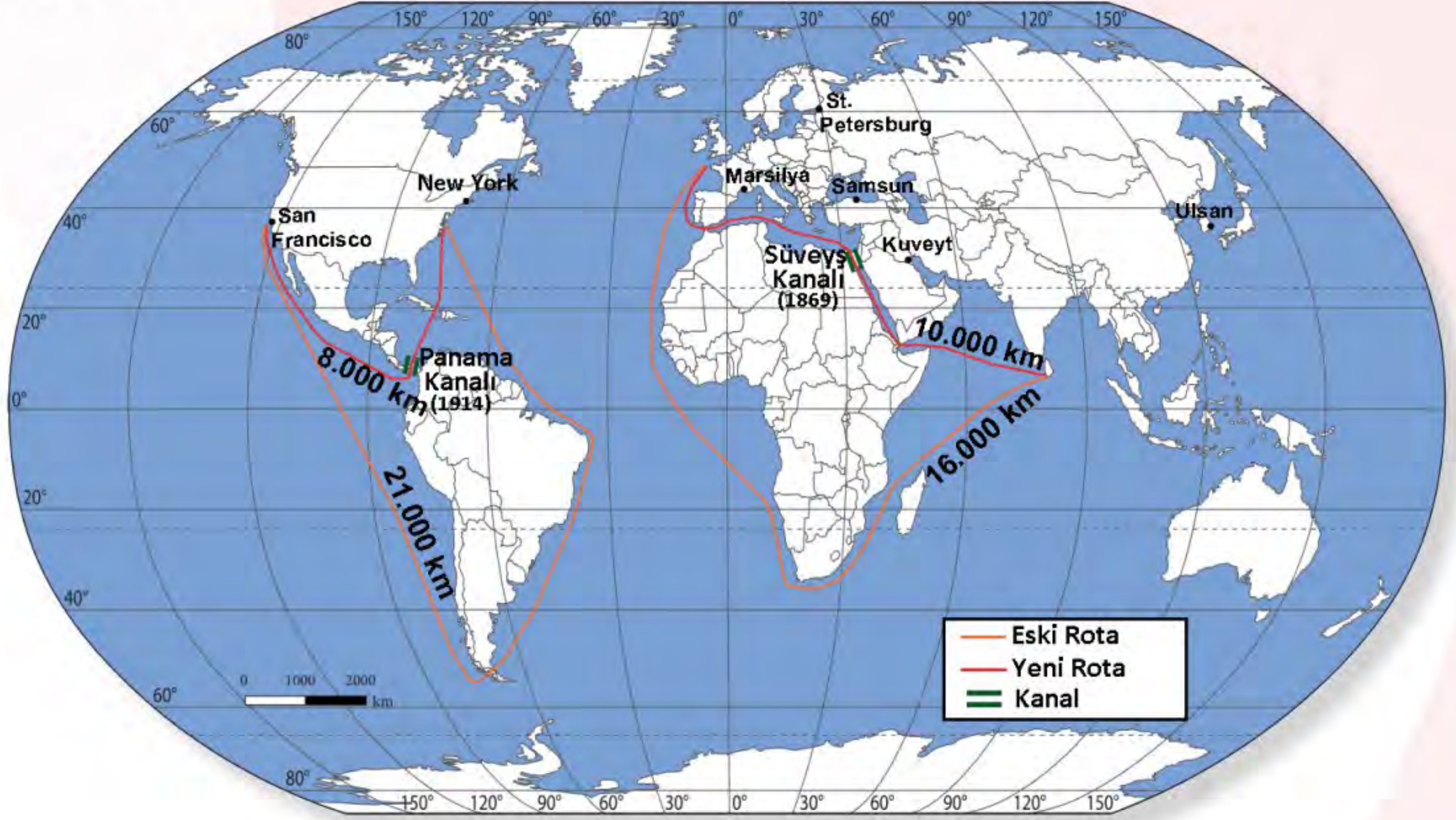
4. 50.000 kişiden fazla göç vermiş illeri yazınız.

5. İstanbul, Ankara ve İzmir illerinin hem alınan göçte hem de verilen göçte ilk üçüncü sırada yer almasını açıklayınız.

6. Yalnızca grafikteki bilgilerden faydalananarak verilen illerin nüfus artışıyla ilgili yorum yapılabilir mi? Nedenini açıklayınız.

Aşağıdaki haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.

Süveyş ve Panama Kanallarının Deniz Ulaşımında Mesafelere Etkisi

1. Panama Kanalı'nın açılmasıyla önemi azalan ve artan alanları yazınız.

.....

.....

.....

2. Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla önemi azalan ve artan alanları yazınız.

.....

.....

.....

3. Tablodaki ilgili alanlara su yollarının isimlerini yazınız.

Başlangıç ve Bitiş Noktalarındaki Şehirler	En Kısa Deniz Yolu Ulaşımı İçin Sırasıyla Kullanılacak Su Yolları
Ulsan'dan Marsilya'ya	
Kuveyt'ten Samsun'a	
St. Petersburg'dan San Francisco'ya	
Ulsan'dan San Francisco'ya	
New York'tan San Francisco'ya	

Göçün mekân üzerindeki etkileri ile ilgili aşağıda verilen metinden ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Göç; ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve demografik sonuçları olan bir olaydır. Göçün mekân üzerindeki etkileri, olumlu olabildiği gibi olumsuz da olabilmektedir. Antalya, göçün mekân üzerindeki etkisini gösteren kentlere örnek verilebilir. Mevsimlik ve yerleşmek amacıyla gerçekleşen göçlerin fazla ve yerleşik yabancı sayısının da oldukça yoğun olduğu kentlerden biridir. Antalya'da göçlere bağlı olarak büyük konut projeleri ile yeni konutlar oluşturulurken "Kentsel Dönüşüm Projeleri" ile de kentin çehresi sürekli değişmektedir.

1. Antalya'da uygulanan "Kentsel Dönüşüm Projeleri" ile göçün kentte oluşturduğu hangi soruna çözüm bulunmaya çalışılmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Antalya'da göçün mekânsal sonuçlarına dayalı olarak verilen örnekleri etki alanına (ekonomik, çevresel, sosyokültürel, demografik) göre tabloda uygun yerlere yazınız.

Göç Alan Yerlerde Oluşan Mekânsal Etkiler	Etki Alanı
Artan göç iş çeşitliliğini artırmaktadır.	
Göç cinsiyet yapısı ile ilgili dengeyi bozmaktadır.	
Artan göçe bağlı olarak verimli tarım arazileri üzerinde konutlar yükselmektedir.	
Farklı yörelerden gelen insanlara bağlı olarak kültürel çeşitlilik artmaktadır.	
Ticaretin gelişmesine bağlı olarak kentin geliri artmaktadır.	
Büyük konut projeleri istihdam olanağı oluşturmaktadır.	

3. Antalya'da mevsimlik göçün ve yerleşik yabancıların oluşturduğu etkilerden biri tabelalardaki yabancı dil kullanımıdır. Yabancıların kentteki sosyokültürel etkilerine siz de farklı örnekler veriniz.

4. Antalya'ya doğru gerçekleşen yoğun göç olayının belediye hizmetleri üzerindeki etkilerini nasıl açıklarsınız?

5. Antalya'ya yönelik göçlerin eğitim ve sağlık hizmetlerine yönelik etkilerini nasıl açıklarsınız?

Haritayı Kullan

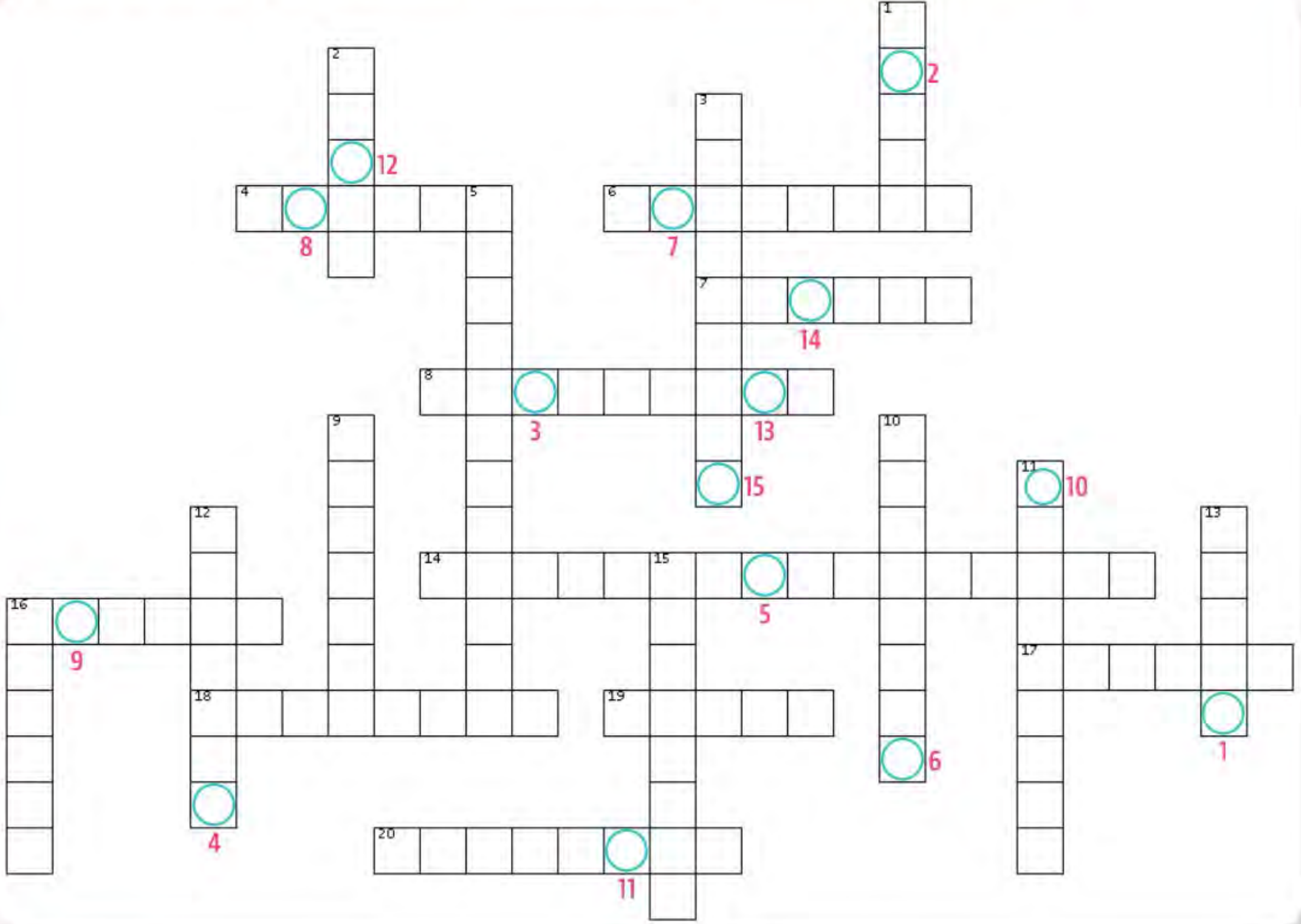
Aşağıda dünya haritası üzerinde boğaz ve kanalların konumları numaralandırılarak verilmiştir. Buna göre boğaz ve kanallarla ilgili doğru bilgileri tabloya yazınız.

	Boğaz / Kanal	Bulunduğu Ülke veya Ülkeler	Bağlantısını Sağladığı Deniz veya Okyanus	Üzerinden Geçen Önemli Deniz Yolu Güzergâhı veya Bağlantı
1	Bering Boğazı			
2	Panama Kanalı			
3	Macellan Boğazı			
4	Cebelitarık Boğazı			
5	Dover Boğazı			
6	Kiel Kanalı			
7	İstanbul Boğazı			
8	Çanakkale Boğazı			
9	Korint Kanalı			
10	Süveyş Kanalı			
11	Babülmendep Boğazı			
12	Hürmüz Boğazı			
13	Malakka Boğazı			

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeleri bulunuz.

SOLDAN SAĞA

4. İnsanların veya eşyanın bir yerden başka bir yere taşınması
6. İlk olarak patika yollar şeklinde ortaya çıkan, zaman içerisinde tekerlekli araçların kullanılmasıyla gelişerek önemi artan ulaşım sistemi
7. Ulaşım, turizm, ticaret, bankacılık, pazarlama, güvenlik gibi çalışma alanlarından oluşan sektör
8. Yoğun beyin göçü veren bir ülke
14. İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptıkları mesleki çalışmalar
16. Gölcük'te meydana gelerek insanların göç etmesinde etkili olan doğal afet
17. Alınan göç ile verilen göç arasındaki fark
18. Türkiye'den Almanya ve diğer Avrupa ülkelerine yapılan göç türü
19. Birincil ekonomik faaliyet
20. Daha çok yolcu taşımacılığında kullanılan en hızlı ulaşım sistemi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. İki su kütesini birleştirmek için insanlar tarafından açılan su yolu
2. İki su kütesini birleştiren doğal su yolu
3. Genellikle sıvı veya gaz halinde bulunan akışkan maddelerin taşındığı ulaşım sistemi
5. Tarım, turizm ve inşaat sektörlerindeki iş gücü ihtiyacına bağlı gerçekleşen geçici göç türü
9. Savaşlar, siyasi baskılar veya iç karışıklıklar nedeniyle başka bir ülkeye sığınan kişi
10. Türklerin Orta Asya'dan göç etmesine neden olan doğal faktör
11. İyi eğitim almış, nitelikli ve yetenekli insanların başka ülkelere göç etmesi
12. Yeni Dünya'ya yapılan göçlerde en fazla insanın göç ettiği kıta
13. Ülke sınırları içerisinde yapılan göç
15. Türkiye ile Yunanistan arasında vatandaşların yer değiştirmesi şeklindeki göç türü
16. Farklı bir ülkeye geçilerek gerçekleşen göç türü

ANAHTAR KELİMELER

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

1. Yer değiştirme

ÇGÖ

--	--	--

2. Nüfus değişimi

MLEBAEÜD

--	--	--	--	--	--	--

3. Sığınmacı

CEİÜLTM

--	--	--	--	--	--	--

4. Ülke içi göç

GÖÇÇİ

--	--	--	--	--

5. Geçici göç

MLİKİVMSE

--	--	--	--	--	--	--	--

6. Çarpık yapılaşma

KOEUDNGEC

--	--	--	--	--	--	--	--

7. Taşıma

AŞLMIU

--	--	--	--	--	--

8. Yapay su yolu

ANLKA

--	--	--	--	--

9. Doğal su yolu

OBZAĞ

--	--	--	--	--

10. Gaz taşıması

BOHTUARTI

--	--	--	--	--	--	--	--

11. Petrol taşıma

RÜMHÜZ

--	--	--	--	--	--

12. Raylı ulaşım

EMRLUODYİ

--	--	--	--	--	--	--	--

13. Gemiyle taşımacılık

OLİNEZYDU

--	--	--	--	--	--	--	--

14. Birincil faaliyet

TAIRM

--	--	--	--	--

15. Göçe zorlayan faktör

İİİTC

--	--	--	--	--

16. Mecburi göç

ZLNUORU

--	--	--	--	--	--	--

17. Yeni Dünya'ya göç

MRKAAİE

--	--	--	--	--	--	--

18. Göçün nedeni

ZLİİKŞŞİ

--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR KELİMELE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

[illegible]

EŞLEŞTİRME - I

1. ÜLKE: A - C - Ç - F - I - İ

2. ÜLKE: B - D - E - G - H - J

EŞLEŞTİRME - II

1. C - E - G - L

2. Ç - F - I

3. A - B - İ - Ö

4. D - H - K - M - O

5. J - N

BOŞLUK DOLDURMA

1. Göç

2. Zorunlu

3. İsteğe bağlı

4. Doğal

5. Mübadele

6. Almanya

7. Mülteci

8. Beyin göçü

9. Mevsimlik göç

10. Net göç hızı

11. Ekonomik faaliyet

12. Birincil

13. Hizmet

14. Ulaşım

15. Deniz yolu

16. Kanal

17. Süveyş Kanalı

18. Panama Kanalı

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. E

2. B

3. E

4. C

5. D

6. D

7. C

8. C

9. D

10. A

11. D

12. A

13. D

AÇIK UÇLU SORULAR - I

- En düşüğe doğru sırasıyla; Erzurum, Kahramanmaraş, Adana, Muş, Hatay, Ağrı, Diyarbakır, İstanbul, Şanlıurfa, Van illeridir.
- En yükseğe doğru sırasıyla; Aydın, Sakarya, Balıkesir, Çanakkale, Muğla, Bursa, Kocaeli, İzmir, Tekirdağ ve Ankara illeridir.
- İstanbul, Adana, Balıkesir, Bursa, Kocaeli, İzmir, Ankara, Tekirdağ
- Van, Adana, Diyarbakır, Şanlıurfa, Bursa, Kocaeli, İzmir, Ankara, İstanbul
- Bütün şehirler az ya da çok göç alıp vermektedir. Büyük şehirler, uygun yaşam koşulları ve iş olanaklarıyla, alınan göçte ilk sıralarda yer almaktadır. Bu şehirlerde nüfusun fazla olmasına bağlı olarak göç edebilecek insan sayısı artmaktadır. Bu nedenle en kalabalık illerimiz verilen göçte ve alınan göçte ilk sıralarda yer almaktadır.
- Doğum ve ölüm arasındaki fark doğal nüfus artış hızını vermektedir. Bu sayıya göç değerleri de eklenerek gerçek nüfus artış hızı değerleri bulunmaktadır. Grafikte yalnızca alınan göç ve verilen göç bilgileri bulunmaktadır. Doğum ve ölüm oranları bilinmediği için yalnızca grafikteki bilgilerden illerin nüfus artışları hakkında kesin bir sonuca ulaşılamaz.

AÇIK UÇLU SORULAR - II

- Güney Amerika'nın güneyinde bulunan Macellan Boğazı, Arjantin ve Şili kıyılarının önemi azalmıştır. Panama ve diğer Orta Amerika ülkeleri ve Karayip Denizi'nin önemi artmıştır.
- Afrika'nın güney kıyıları ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Ümit Burnu'nun önemi azalmıştır. Akdeniz'in, Kızıldeniz'in ve bu denizlere kıyısı olan ülkelerin önemi artmıştır.

Başlangıç ve Bitiş Noktalarındaki Şehirler	En Kısa Deniz Yolu Ulaşımı İçin Sırasıyla Kullanılacak Su Yolları
Ulsan'dan Marsilya'ya	Malakka Boğazı - Babülmendep Boğazı - Süveyş Kanalı
Kuveyt'ten Samsun'a	Hürmüz Boğazı - Babülmendep Boğazı - Süveyş Kanalı - Çanakkale Boğazı ve İstanbul Boğazı
St. Petersburg'dan San Francisco'ya	Kiel Kanalı - Dover Boğazı - Panama Kanalı
Ulsan'dan San Francisco'ya	Büyük Okyanus
New York'tan San Francisco'ya	Panama Kanalı

BECERİ TEMELLİ

1. Hızlı göçün ortaya çıkardığı plansız kentleşmeye çözüm bulunmaya çalışılmaktadır.

Göç Alan Yerlerde Oluşan Mekânsal Etkiler	Etki Alanı
Artan göç iş çeşitliliğini artırmaktadır.	Ekonomik
Göç cinsiyet yapısı ile ilgili dengeyi bozmaktadır.	Demografik
Artan göçe bağlı olarak verimli tarım arazileri üzerinde konutlar yükselmektedir.	Çevresel
Farklı yörelerden gelen insanlara bağlı olarak kültürel çeşitlilik artmaktadır.	Sosyokültürel
Ticaretin gelişmesine bağlı olarak kentin geliri artmaktadır.	Ekonomik
Büyük konut projeleri istihdam olanağı oluşturmaktadır.	Ekonomik

3. Antalya'ya yönelik mevsimlik göçün ve yerleşik yabancıların sosyal ve kültürel etkileri:

- Kültürel çeşitlilik fazladır.
- Kentte yabancı dil kursları yaygınlaşmaktadır.
- Kentte yabancı dile ilgi artmaktadır
- İlan ve tabelalarda yabancı dil kullanımı yaygındır
- Kentte eğlence mekânlarının sayısı oldukça fazladır.
- Kentin yiyecek, içecek tüketiminde çeşitlilik vardır.

4. Antalya'ya yönelik yoğun göçün belediye hizmetleri üzerindeki etkileri:

Belediyelerin su, elektrik, kanalizasyon, yol, kavşak düzenleme, toplu taşıma araç alımları vb. hizmet giderlerini artırmaktadır.

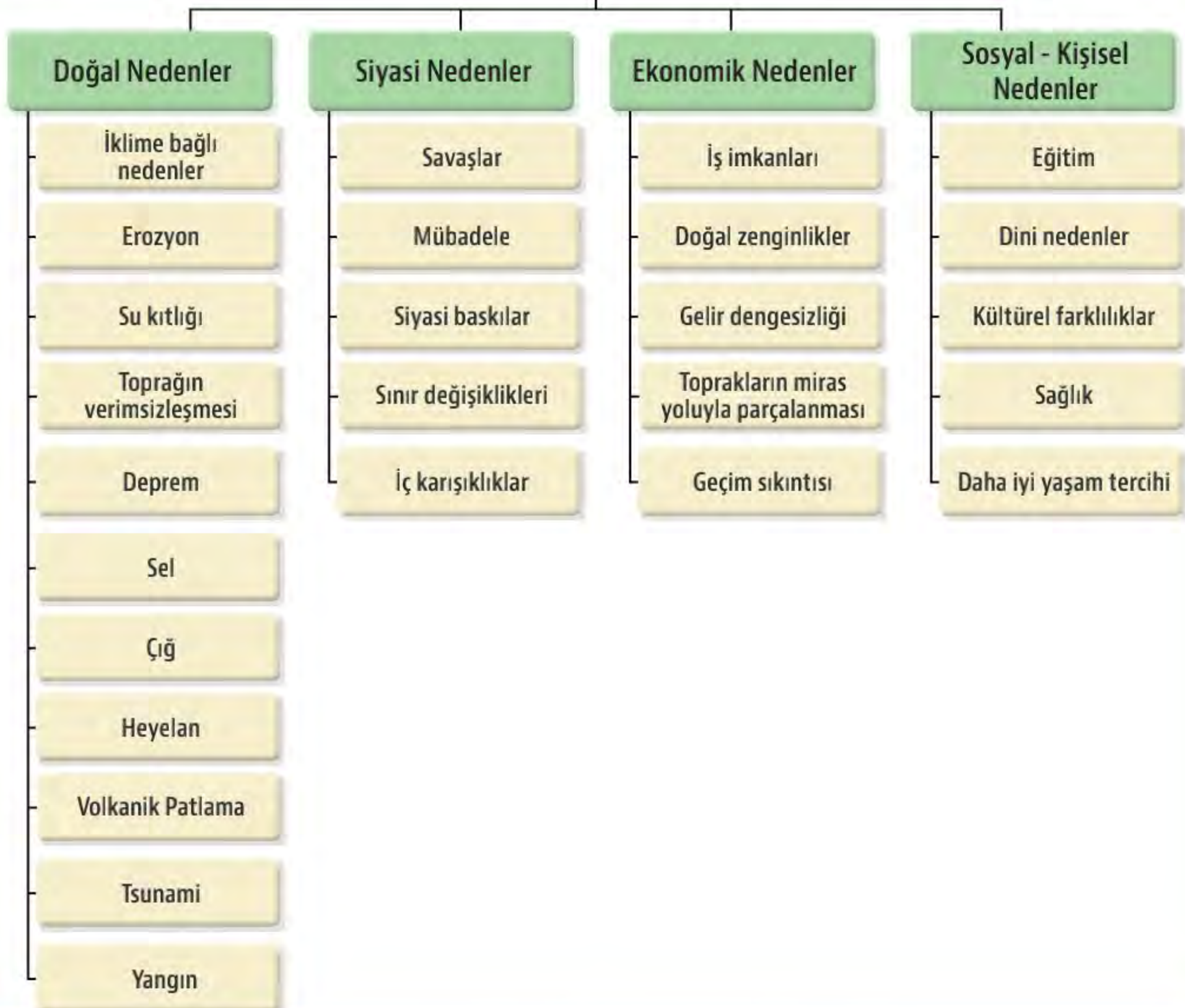
5. Antalya'ya yönelik göçlerin eğitim ve sağlık hizmetleri üzerindeki etkileri:

Göçle gelen nüfus artışına bağlı olarak sağlık ve eğitim yatırımları artmaktadır.

Sağlık ve eğitim kuruluşlarındaki yoğunluk hizmet kalitesini düşürmektedir.

SINIFLANDIRMA

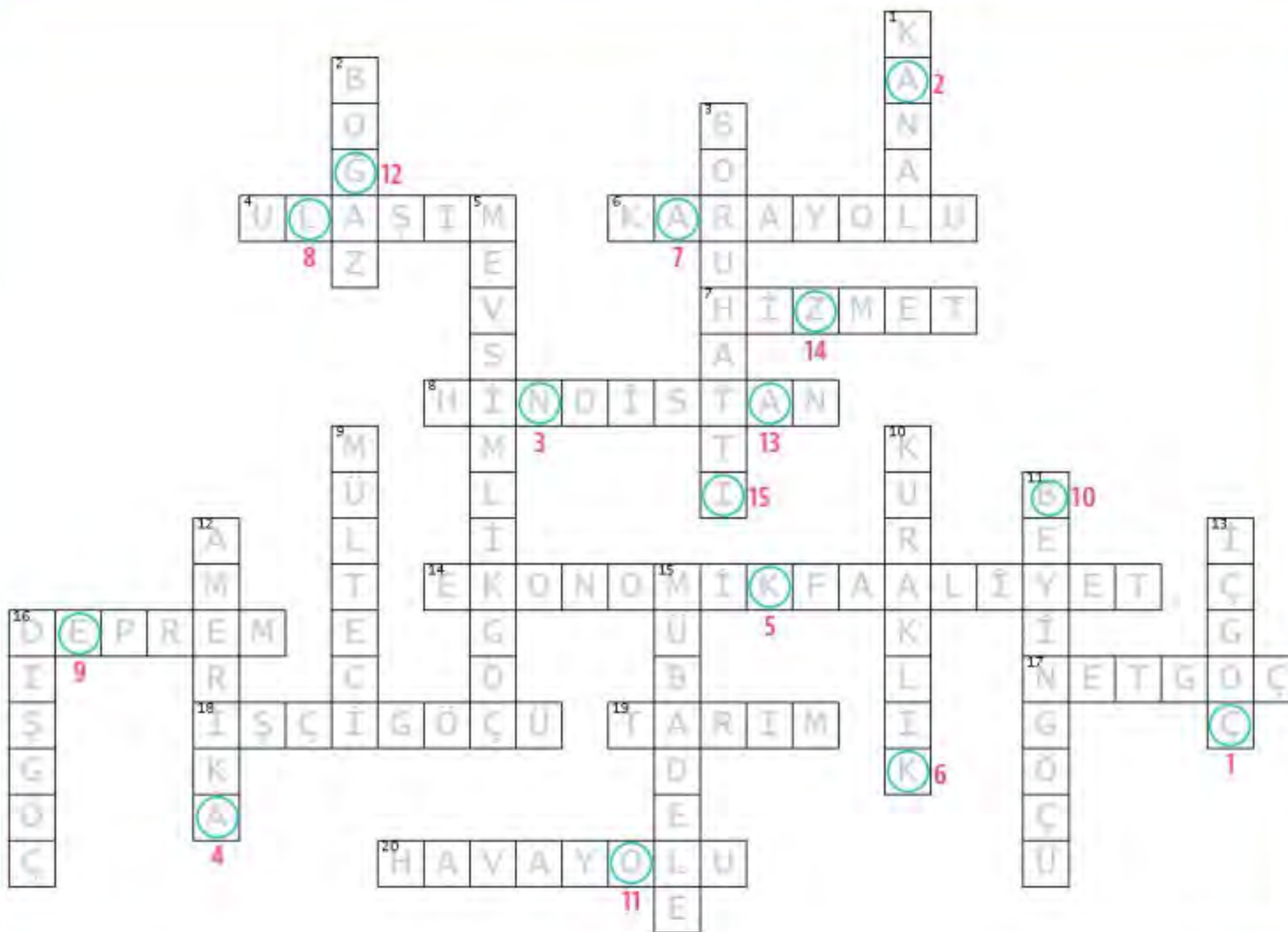
GÖÇLERİN NEDENLERİ

HARİTAYI KULLAN

	Boğaz / Kanal	Bulunduğu Ülke veya Ülkeler	Bağlantısını Sağladığı Deniz veya Okyanus	Üzerinden Geçen Önemli Deniz Yolu Güzergâhı veya Bağlantı
1	Bering Boğazı	ABD ve Rusya	Kuzey Buz Denizi ve Büyük Okyanus	Önemli deniz yolu güzergâhlarının uzağında bulunmaktadır.
2	Panama Kanalı	Panama	Atlas Okyanusu ve Büyük Okyanus	Karayipler-Meksika Körfezi ve Pasifik Aşırı Yolu
3	Macellan Boğazı	Arjantin ve Şili	Atlas Okyanusu ve Büyük Okyanus	Güney Amerika'nın doğu ve batı kıyıları yolu
4	Cebelitarık Boğazı	İspanya ve Fas	Atlas Okyanusu ve Akdeniz	Batı Avrupa, Akdeniz ve Hint Okyanusu Yolu
5	Dover Boğazı	Fransa ve İngiltere	Manş Denizi ve Kuzey Denizi	Kuzey Atlantik Yolu
6	Kiel Kanalı	Almanya	Kuzey Denizi ve Baltık Denizi	Baltık Denizi ve Batı Avrupa kıyısı yolu
7	İstanbul Boğazı	Türkiye	Karadeniz ve Marmara Denizi	Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin Akdeniz bağlantı yolu
8	Çanakkale Boğazı	Türkiye	Marmara Denizi ve Ege Denizi	Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin Akdeniz bağlantı yolu
9	Korint Kanalı	Yunanistan	Ege Denizi ve Adriyatik Denizi	Adriyatik Denizi ile Ege Denizi bağlantısı için alternatif yol
10	Süveyş Kanalı	Mısır	Akdeniz ve Kızıldeniz	Batı Avrupa, Akdeniz ve Hint Okyanusu Yolu
11	Babülmendep Boğazı	Cibuti ve Yemen	Kızıldeniz ve Hint Okyanusu	Batı Avrupa, Akdeniz ve Hint Okyanusu Yolu
12	Hürmüz Boğazı	Umman ve İran	Basra Körfezi ve Hint Okyanusu	Basra Körfezi'ne kıyısı olan ülkelerin Hint Okyanusu bağlantı yolu
13	Malakka Boğazı	Malezya ve Endonezya	Güney Çin Denizi ve Hint Okyanusu	Doğu Asya ülkelerinin Hint Okyanusu ile en kısa bağlantısı

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelimeler: ÇANAKKALE BOĞAZI

KELİME AVI

1. Göç	10. Boru hattı
2. Mübadele	11. Hürmüz
3. Mülteci	12. Demir yolu
4. İç göç	13. Deniz yolu
5. Mevsimlik	14. Tarım
6. Gecekondu	15. İtici
7. Ulaşım	16. Zorunlu
8. Kanal	17. Amerika
9. Boğaz	18. İşsizlik

Anahtar Kelimeler:
EKONOMİ VE GÖÇ İLİŞKİSİ

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

COĞRAFYA 10

Ünite

BEŞERÎ SİSTEMLER

Konu

- Afetlerin Genel Özellikleri
- Afetlerin Dağılışı ve Afetlerden Korunma Yolları

OGM
MATERYAL

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr>

8.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylara **afet** denir. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

2

Afetler; jeolojik afetler (deprem, tsunami, volkanik faaliyetler, heyelan, kaya düşmesi, çamur akıntısı) **klimatik-hidrolojik afetler** (sıcak hava dalgası, soğuk hava dalgası, kuraklık, dolu, hortum, yıldırım düşmesi, kasırga, aşırı yağışlar, sel, buzlanma, hava kirliliği, çığ, taşkınlar) **biyolojik afetler** (erozyon, orman yangınları, böcek istilaları, salgınlar) **sosyal afetler** (yangınlar, savaşlar, terör saldırıları, göçler) **teknolojik afetler** (biyolojik, nükleer veya kimyasal silahların kullanımı, maden kazaları, nükleer santral kazaları, sanayi kazaları, ulaşım kazaları) olarak sınıflandırılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

3

Can ve mal kaybına neden olabilen heyelan, sel, fırtına, deprem gibi doğada meydana gelen olaylar **doğal süreçlerin neden olduğu afetler** olarak nitelendirilir. İnsanların ihtiyaçlarını karşılayabilmek için doğrudan veya dolaylı olarak doğaya yapmış olduğu müdahaleler doğadaki dengeye zarar vermekte ve bazı **beşerî kaynaklı afetlerin** ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

4

Doğada meydana gelen olayların afet olarak nitelendirilebilmesi, **insanların bu olaylardan olumsuz etkilenmeleri durumunda** söz konusu olur. Örneğin insanların bulunmadığı ya da gerekli tedbirlerin alındığı bir alanda meydana gelen deprem, insanları olumsuz etkilemediği sürece afet sayılmaz. Bunun yanı sıra **bazı afetlerin sonucu, başka afetlerin başlangıcı olabilir.** Sel, taşkın ve depremlerden sonra salgın hastalıkların ortaya çıkması bu duruma örnek verilebilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

5

Afetler, oluşum hızlarına göre **ani ve yavaş gelişen afetler** olmak üzere ikiye ayrılır. Deprem, çığ, su baskınları gibi afetler ani geliştiği için bu afetler öncesinde yeterince önleyici ve koruyucu tedbirler alınamamakta dolayısıyla büyük can ve mal kayıpları yaşanabilmektedir. Buna karşılık kuraklık, erozyon ve salgın hastalıklar gibi daha yavaş gerçekleşen afetler öncesinde önleyici ve koruyucu tedbirler almak mümkündür. Ayrıca afetlerin herhangi bir bölgede yol açtığı sonuçları afetin büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, yapılaşma özellikleri ve ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi faktörler etkiler.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

6

Türkiye’de **görülme oranlarına göre en çok yaşanan afetler** sırasıyla; heyelan, deprem, sel ve taşkınlar ile kaya düşmeleridir. Bu afetler, bütün görülen afetlerin %87’sini oluşturmaktadır. **Afetzede sayısında en fazla etkili olan afetler** sırasıyla; deprem, heyelan, sel ve taşkınlar, kaya düşmeleridir. Afettede insanların %91’i bu dört afetten etkilenmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

7

Afet yönetimi; risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olmak üzere dört aşamadan oluşur. Bu kavram, afet sonrası gerçekleştirilen müdahale ve iyileştirme çalışmalarının yanı sıra afet öncesinde yapılması gereken zarar azaltma ve hazırlık çalışmalarını da kapsar. Afetle mücadelede en etkili yöntem, afetin oluşmasına zemin hazırlayacak koşullara karşı bilinçli davranarak önceden önlem almaktır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

8

Coğrafi bilgi sistemleri (CBS); konuma dayalı her türlü bilginin toplanması, depolanması, işlenmesi, analiz edilmesi ve sunulması; **uzaktan algılama,** yer ile bir bağlantı olmaksızın uzaktan o yere ait çeşitli verilerin elde edilmesi; **erken uyarı sistemleri,** meydana gelebilecek afetlerin yol açabileceği zararları en aza indirebilmek amacıyla afet öncesinde çeşitli teknolojiler kullanılarak belirli kurumlar tarafından yayımlanan mesaj veya bildirilerdir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

9

Yer kabuğunda meydana gelen sarsıntılara **deprem** denilmektedir. Depremler; çöküntü depremi, volkanik deprem ve tektonik deprem olarak üç çeşit olsa da bunlardan özellikle tektonik depremler etki alanı daha geniş olan ve en fazla can ve mal kaybına neden olan deprem türüdür. Yeryüzünde depremlerin yoğun olarak görüldüğü alanlar üç ana kuşak oluşturur. Bunlar; Pasifik Deprem Kuşağı, Akdeniz-Himalaya Deprem Kuşağı ve Atlantik Deprem Kuşağı'dır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

10

Türkiye, Akdeniz-Himalaya Deprem Kuşağı'nda yer aldığından ülkenin hemen hemen her bölgesinde çok sayıda fay hattı oluşmuştur. Bu nedenle fay hatlarının bulunduğu alanlarda çok sık depremler meydana gelmektedir. Türkiye'de faylar; Kuzey Anadolu Fay Kuşağı (KAF), Batı Anadolu Fay Kuşağı (BAF) ve Doğu Anadolu Fay Kuşağı (DAF) olmak üzere üç ana kuşak oluşturur.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

11

Japonca bir kelime olan tsunami (liman dalgası); okyanus ve deniz dibinde meydana gelen deprem, volkanizma ve toprak kaymaları sonucu oluşur. Tsunamiler; oluşum, yayılma ve sel-tufan olmak üzere üç aşamada gerçekleşir. Yapılan araştırmalar, Türkiye'de son 3000 yıllık süreçte 90'dan fazla tsunami meydana geldiğini göstermektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

12

Volkanizma, magmanın yeryüzüne çıkması olarak adlandırılır. Volkanik faaliyetler esnasında yeryüzüne katı, sıvı ve gaz hâlde maddeler çıkar. Geçtikleri yerleri yakıp yıkan ve çok yüksek sıcaklığa sahip olan lavlar, sonuçları itibarıyla afete dönüşebilir. Volkanların dağılışına bakıldığında **Türkiye,** üç önemli aktif volkanizma kuşağından biri olan Akdeniz Havzası'nda yer almaktadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

13

Doğadaki çeşitli etkenler ya da insanların bazı faaliyetlerine bağlı olarak yamaç dengesinin bozulması sonucu ortaya çıkan kütle hareketleri; heyelan, toprak kayması, kaya düşmesi ve çamur akıntılarıdır.

Heyelanların başlıca nedenleri: • Arazinin eğimli olması • Toprağın suya doyması (şiddetli yağışlar veya kar erimeleri) • Arazinin yapısı • Depremler ve volkanik faaliyetler • Bitki örtüsünün tahrip edilmesi • Yamaç dengesini bozan insan faaliyetleri

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

14

Türkiye'nin iklim özelliklerinin yanı sıra jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri, kütle hareketlerinin özellikle de heyelanların oluşumunu artırmaktadır. **Türkiye'de heyelanlar;** çoğunlukla arazi yapısı ve yağış koşullarına bağlı olarak daha genellikle ilkbahar aylarında, Kuzey Anadolu'da özellikle de Trabzon, Rize, Artvin, Erzurum ve Kastamonu gibi illerde görülmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

Hatırlıyor muyum?

15

Erozyon; bitki örtüsünün tahrip edilmesi sonucu toprağın su, rüzgâr ve insanların çeşitli faaliyetleriyle aşınarak taşınması olayıdır. **Türkiye,** arazinin engebeli olması, yağışların genelde az ve sağanak şeklinde görülmesi, bitki örtüsünün tahrip edilmesi ve toprağın yanlış kullanımı ülkemizde erozyonu artıran başlıca nedenlerdir. Türkiye topraklarının yaklaşık %86'lık kısmı erozyon tehlikesi altındadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

16

Şiddetli rüzgârlar, sonuçları itibarıyla zaman zaman afetlere yol açabilmektedir. Fırtınalar, dünyada görülen afetlerin yaklaşık %85'i ile ilişkili olduğundan en yaygın ve yıkıcı tehditler arasında yer alır. Orta kuşakta görülen şiddetli rüzgârlar (cephesel fırtınalar, oraj, hortum vb.), coğrafi konum özelliklerinden dolayı **Türkiye'de** de etkili olmaktadır. Bunların dışında yerel rüzgârlar (lodos, poyraz, fön vb.), çeşitli zamanlarda ve farklı bölgelerimizde kuvvetli fırtınalara dönüşebilmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

17

Ani ve şiddetli yağışlar ile kar erimeleri sonucu oluşan hızlı akışa sahip sulara sel denir. Akarsuyun sahip olduğu akımın artmasıyla taşıdığı su miktarının çevredeki arazilerde göllenmesine de taşkın adı verilir. Sel ve taşkınların meydana gelmesinde doğadaki faaliyetlerin yanı sıra beşerî faktörler de etkili olmaktadır. **Türkiye'de** sel ve taşkın olayları; yağışların artması ve kar erimelerine bağlı olarak en fazla nisan, mayıs ve haziran aylarında görülmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

18

Türkiye'de genellikle eğimli yamaçlarda tabakalar hâlinde birikmiş olan kar kütlelerinin çeşitli etmenlerle aşağıya doğru hızla kayması olan **çığ olayı;** başta Doğu Anadolu olmak üzere Kuzey Anadolu, İç Anadolu'nun doğusu ve Orta Toroslar'da görülür. Ayrıca Batı ve Güneybatı Anadolu'da yaz kuraklığının yaşandığı haziran-kasım ayları arasında orman yangınları da can ve mal kayıplarına neden olabilmektedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

☐

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

☐

Hatırlamıyorum
0 Puan

☐

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0 - 22

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

23 - 27

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

28 - 36

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18.

maddelerin
konu özeti

Eşleştirme-I

Aşağıda numaralandırılarak verilen depreme karşı alınabilecek bireysel önlemleri bu önlemlerin zamanları ile eşleştiriniz.

- A** Deprem öncesinde alınacak önlemler:
- B** Deprem esnasında alınacak önlemler:
- C** Deprem sonrasında alınacak önlemler:

1	Yaşadığınız yerleşim birimine ait deprem tehlikesi hakkındaki doğru bilgileri ilgililerden öğreniniz.
2	Yakınıınızda yaralılar varsa gerekli ilk yardımda bulununuz.
3	Bina içindeyseniz deprem sırasında sakın kalma, paniğe kapılmama, cesaretinizi toplama ve sağa sola koşuşturmamaya özen gösteriniz.
4	Her odada üzerinize herhangi bir şeyin düşmeyeceği güvenli bir yer edininiz.
5	Kitaplık, yüksek mobilya gibi kolay devrilebilir eşyalar ile ağır nesneleri duvara veya döşemeye sıkıca bağlayınız. Tablo, gardırop gibi eşyaları sabitleyiniz ve üzerinize devrilmeyecek şekilde yerleştiriniz.
6	Bina dışındaysanız binalardan düşebilecek beton parçaları ile camlardan korununuz. Elektrik tellerinden uzak durarak güvenli bir yerde bekleyiniz.
7	Olağanüstü bir durumda hemen kullanabilmek üzere içinde el feneri, radyo ve yedek piller, ilk yardım çantası ve gerekli ilaçların bulunduğu deprem çantasını kolayca ulaşabileceğiniz bir yerde bulundurunuz.
8	Bazı artçı sarsıntılar, zayıflamış yapılarda yeni hasar oluşturacak kadar büyük olabilir. Bu nedenle özellikle ilk üç gün içerisinde yetkililer izin vermedikçe sağlam dahi olsa evlerinize girmeyiniz. Aile bireylerinizi bir arada tutunuz ve açık bir yerde bekleyiniz.
9	Evinizi veya binanızı terk ederken kıymetli eşyalarınızı, kalın giyecek, battaniye gibi eşyaları yanınıza alınız. Kalın ayakkabılarınızı giyiniz, biraz yiyecek ve içme suyu temin etmeyi de unutmayınız.
10	Sağlam bir masa, sıra, mobilya veya kapı kasasının altına girerek başınızı koruyunuz.
11	Enkaz ve yıkıntılar arasında, cadde ve sokaklarda gelişigüzel dolaşmayınız.
12	Yere yatma, başınızı koruma ve bir şeye tutunma konusunda doğru pozisyonu öğreniniz.
13	Aile bireyleriyle olağanüstü bir durum karşısında nasıl davranılması gerektiğini konuşunuz.
14	Tiyatro, okul, sinema, büro gibi kalabalık yerlerdeyseniz kesinlikle merdiven ve asansörlere koşmayınız.
15	Kırılacak eşyalarınızı koyduğunuz mutfak dolabı, vitrin vb. dolaplara sağlam kilitler takınız.
16	İlk 6 saat araç kullanmayınız ve trafiğe çıkmayınız.
17	Büyük depremlerin ardından artçı depremler mutlaka devam edecektir. Bu depremlere karşı hazırlıklı olunuz.
18	Sarsıntı bitene kadar bina içinde kalınız.
19	Araç kullanıyorsanız bulunduğunuz yerin güvenli olması durumunda aracınızı durdurarak sabırla aracınızın içinde bekleyiniz.
20	Sabırlı olunuz. Pozisyonunuzu sarsıntı duruncaya kadar değiştirmeyiniz.

Eşleştirme-II

Türkiye'de etkili olan bazı afetlerin dağılışının gösterildiği aşağıdaki haritalar ile afet türlerini eşleştiriniz.

1

Orman Yangınları

A

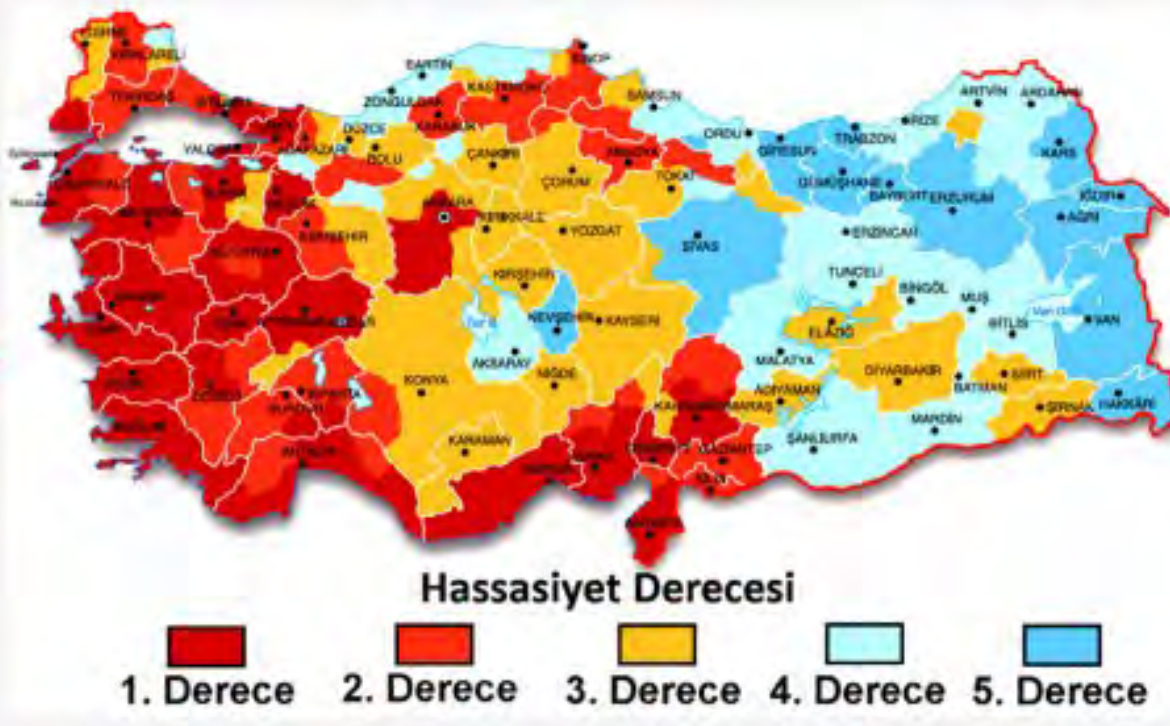
2

Deprem

B

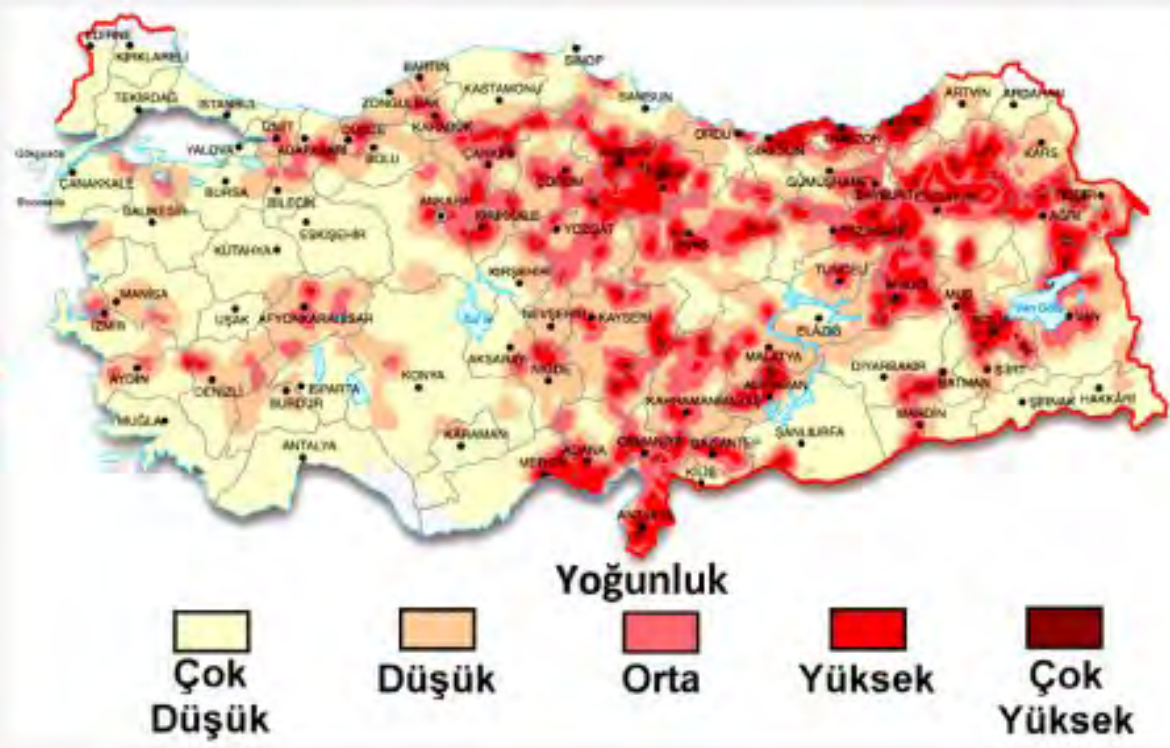
3

Sel ve Taşkınlar

C

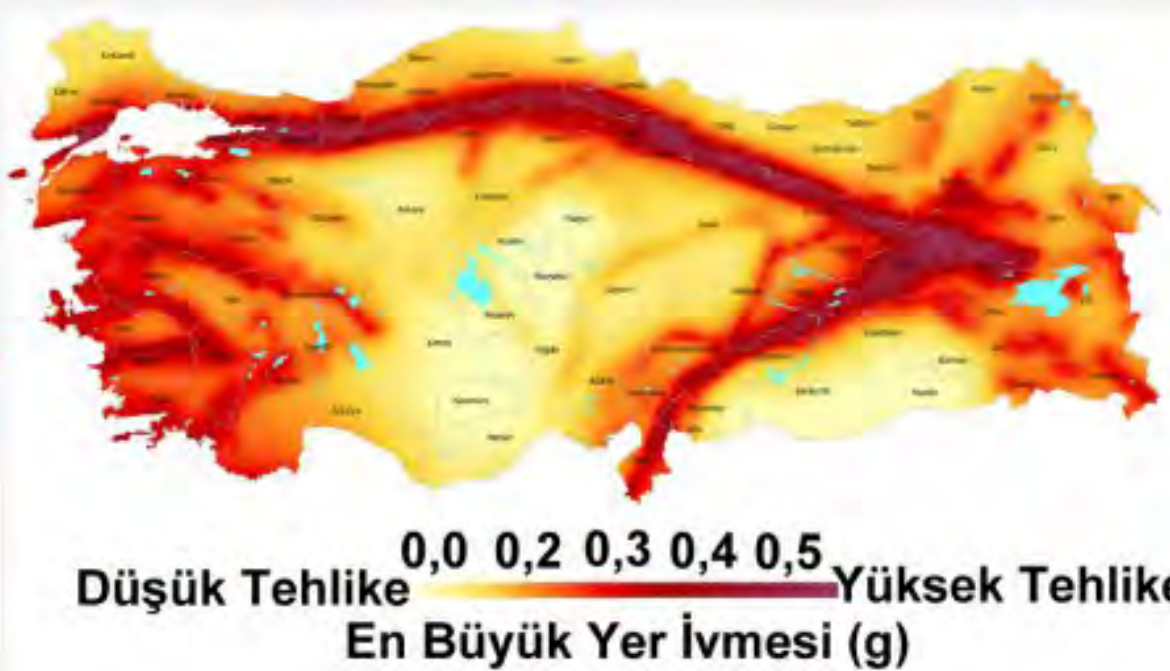
4

Çiğ

Ç

5

Heyelan

D

Aşağıdaki kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

Erken	Su	Tropikal	Pandemi	Hortum
Afet	Erozyon	Taşkın	Volkanik	Sel
İlkbahar	Heyelan	Biyolojik	Sismograf	Fırtına
	Kar	Tsunami	Tektonik	

- Doğal olaylara veya insan faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen ve önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olan olaylara denir.
- Afetlerin yol açabileceği zararları en aza indirebilmek amacıyla afet öncesinde çeşitli teknolojiler kullanılarak belirli kurumlar tarafından yayımlanan mesaj veya bildirilerin ilgililere iletilmesi olarak çalışan sistemi uyarı sistemidir.
- Yer kabuğunun fay hatları boyunca kırılmasıyla gerçekleşen deprem, diğer deprem türlerine göre daha fazla can kaybına neden olur.
- Depremi şiddeti ile ölçülür.
- Okyanus ve deniz dibinde meydana gelen deprem, volkanizma ve toprak kaymaları afetine neden olur.
- Yeryüzüne katı, sıvı ve gaz hâlde maddeler çıkmasına neden olan faaliyetler, etkilerinin büyüklüğüne göre afete dönüşebilir.
- Yamaç dengesinin bozulması sonucu gerçekleşen,, toprak kayması, kaya düşmesi ve çamur akıntısı olarak gerçekleşen olaylara kütle hareketleri denilmektedir.
- Türkiye’de kütle hareketleri %64 oranında mevsiminde gerçekleşmektedir.
- İnsanın doğada toprak, su ve bitki arasında var olan dengeyi bozan faaliyetleri sonucu toprağın aşınmasıyla hızlandırılmış meydana gelir.
- Saatteki hızı 60 km’nin üzerinde olan rüzgârların şiddetli sağanak, yıldırım ve şimşekleri de beraberinde getirecek şekilde tehlikeli sonuçlara yol açabildiği atmosfer olayına denir.
- Ani ve şiddetli yağışlar ile kar erimeleri sonucu oluşan hızlı akışa sahip sulara denir.
- Eğimli yamaçlarda tabakalar hâlinde birikmiş olan kütlelerinin çeşitli etmenlerle aşağıya doğru hızla kaymasına çığ denir.
- Akarsuyun sahip olduğu akımın artmasıyla; taşıdığı suyun, yakın çevresindeki arazileri kaplamasına denir.
- sıcak ve nemli hava kütlelerinin hızlı bir biçimde dönerek yükselmesi sonucu oluşur.
- Yağışların, kaydedilen normal seviyelerinin önemli ölçüde altına düşmesi sonucu, arazi ve kaynaklarının olumsuz etkilenmesine kuraklık denir.
- Belli bir bölgede yayılan salgınlara epidemi, dünya çapında yayılan salgınlara ise denir.
- Kasırğa, hortum gibi can ve mal kaybına neden olan şiddetli rüzgarlar, daha çok kuşakta görülür.
- Erozyon, orman yangınları, böcek istilaları, salgınlar afetlere örnektir.

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Afet; toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır. Bir olayın afet olarak değerlendirilebilmesi, insan yaşamındaki olumsuz etkileri ile ilgilidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Bütün afetler, doğal nedenlerle oluşur.
- B) Afetler, insanı ve insan faaliyetlerini etkiler.
- C) Afetler daima can kaybına neden olmaktadır.
- D) Bütün afetlerin oluşumları, hızlı olarak gerçekleşir.
- E) Tüm afetler, küresel düzeyde etkiye sahiptir.

2. Aşağıda iki farklı ülkede aynı büyüklükte depremlerin oluşturduğu sonuçlar verilmiştir.

- İran'ın Bem şehrinde meydana gelen, 6.6 büyüklüğündeki depremde en az 2000 yaşındaki Bem kalesi yıkılmış, 25.000'den fazla insan hayatını kaybetmiş, 50.000 insan yaralanmış ve 100.000 insan evsiz kalmıştır. Evlerin çoğunun kerpiç olması, arama kurtarma çalışmalarını zorlaştırmış ve yaşanan can kaybını arttırmıştır.
- Japonya'nın Hokkaido bölgesinde 6,6 büyüklüğünde meydana gelen depremde 2 kişi hayatını kaybetmiş, 125 kişi de yaralanmıştır. Depremin ardından Tomari nükleer santralinde 3 reaktör devre dışı kaldı ve acil durum jeneratörlerine bağlandı. Adada yaklaşık 3 milyon haneye elektrik verilemedi, hava alanları ve çok sayıda otoyol kapatıldı.

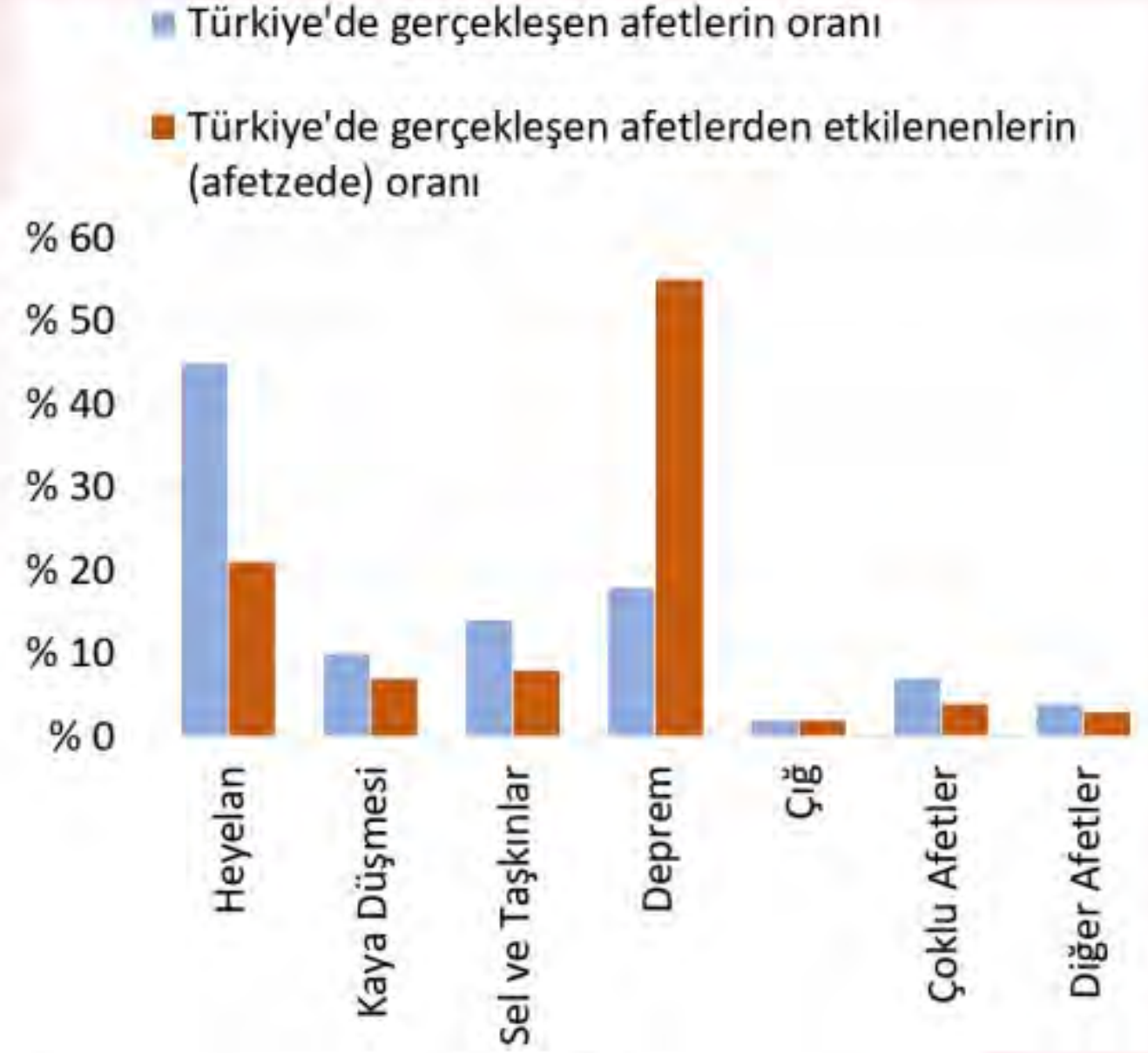
Aynı büyüklükteki depremlerin, farklı etki göstermesi;

- I. Toprak yapısının çeşitliliği
- II. Alanda yaşayan insan sayısı
- III. Yapı malzemelerinin niteliği
- IV. Öncesinde yapılan hazırlıklar
- V. Afetin meydana geldiği yarım küre

özelliklerinden hangileri ile açıklanabilir?

- A) I, II ve IV
- B) I, III ve V
- C) II, III ve IV
- D) II, IV ve V
- E) III, IV, ve V

3. Aşağıda AFAD'ın (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) 50 yıllık verileri doğrultusunda Türkiye'de yaşanan afetlerin görülme oranları ve afetzede sayısına göre afet türlerinin oranları verilmiştir.

Yalnızca grafikteki bilgilerden, aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) En fazla yaşanan afet türü depremdir.
- B) En fazla insanın yaşamını kaybetmesine neden olan afet, heyelandır.
- C) Kaya düşmelerinde sel ve taşkınlara göre daha fazla can kaybı olmuştur.
- D) Çığ, çoklu afetlere göre insan faaliyetleriyle daha ilgilidir.
- E) Her bir afet için ortalama afetzede sayısı, en fazla depremedir.

4. Heyelanlar; dünyanın birçok yerinde görülmesi, büyük can ve mal kayıplarına yol açması ve yeryüzünü daha fazla değiştirmesi gibi nedenlerle diğer kütle hareketlerine göre daha etkili olabilmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu afetin dünyanın birçok yerinde görülmesinde etkili olan faktörlerden değildir?

- A) Toprağın hacminde su oranının artması
- B) Akarsu biriktirme alanlarında görülmesi
- C) Tabakaların eğim ile aynı doğrultuda uzanması
- D) Arazinin kısa mesafelerde yüksekliğinin değişmesi
- E) Suyla temas edince geçirimsiz hale gelen kayaçların varlığı

5. Yeryüzünde depremlerin yoğun olarak görüldüğü alanlar üç ana kuşak oluşturur. Bunlar; Pasifik Deprem Kuşağı, Akdeniz-Himalaya Deprem Kuşağı ve Atlantik Deprem Kuşağı'dır.

Haritada işaretlenen noktaların yer aldığı kuşaklar aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

	Pasifik Deprem Kuşağı	Akdeniz-Himalaya Deprem Kuşağı	Atlantik Deprem Kuşağı
A)	I - II - VI	III - IV	V
B)	I - VI	II - IV - V	III
C)	II - VI	IV - V	I - III
D)	I - II - VI	IV - V	III
E)	II - III	IV - V	I - VI

6. Kuraklık doğada meydana gelen afetlerden tahmin edilmesi en zor olanlardandır. Yılın herhangi bir döneminde yağış miktarındaki azalma veya düzensizlikten dolayı meydana gelebilir. Yüksek sıcaklık, rüzgârın etkisi ve düşük mutlak nem değerleri kuraklığın şiddetini artırmaktadır. Kuraklık şiddetini hesaplamak için yağış miktarı ve evapotranspirasyon (buharlaşma + terleme) arasındaki dengenin uzun süreli ortalaması göz önünde bulundurulur. Kuraklığın şiddeti arttıkça etkileri de artmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, bu etki sonucunda gelişebilecek durumlardan değildir?

- A) Tarım ürünü miktarının azalması
- B) Hidroelektrik üretim miktarının azalması
- C) Kuru tarım alanlarının artması
- D) Böcek istilalarının yaşanması
- E) Kütle hareketlerinin artması

7. Japoncada liman dalgası anlamına gelen tsunami, deniz ve okyanuslarda ortaya çıkan bir doğa olayıdır. Tsunami sırasında oluşan dalgaların hızı saatte 800 km'ye, boyu 30 metreye ulaşabilir. Alçak kıyı alanlarına zarar veren bu dalgalar, çok sayıda can ve mal kaybına da neden olur. Tsunami, başka afet türlerinin bir sonucu olarak gerçekleşir. Bu afetler,

Yukarıdaki ifade;

- I. Deprem
- II. Volkanizma
- III. Aşırı yağışlar
- IV. Heyelanlar

gibi afetlerden hangileri ile tamamlanabilir?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II ve IV
- E) II, III ve IV

8. Türkiye'de akarsularla birlikte taşınan toprak, dünyanın pek çok alanından çok daha fazladır. Yılda yaklaşık olarak Fırat Nehri 108 milyon ton, Yeşilirmak 55 milyon ton toprak taşımaktadır. Her yıl yaklaşık 32 milyon ton Keban Barajı'na, 31 milyon ton Karakaya Barajı'na toprak birikmektedir. Erozyonla yılda yaklaşık 90 milyon ton bitki besin maddesi olan toprak yitilmektedir. Her yıl tarım alanlarından yaklaşık olarak 500 milyon ton, tüm ülke yüzeyinden yaklaşık 1,4 milyar ton verimli üst toprak, erozyonla kaybedilmektedir. Kaybedilen bu topraklar, 25 cm kalınlığında, yaklaşık 400 bin hektar genişliğinde bir araziye eşdeğerdir. Bu nedenle erozyonla mücadele edilmesi gerekmektedir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, bu afetle mücadele için yapılacak çalışmalardan biri değildir?

- A) Bitki örtüsünün korunması için çalışmalar yapılması
- B) Eğimli tarım arazilerinde, sürüm yönünün eğime dik olması
- C) Tarım yapılan alanların ülke geneline yayılması
- D) Erozyon konusunda bilinç düzeyinin artırılması
- E) Nadas yerine nöbetleşe ekimin yaygınlaştırılması

9. Aşağıdaki tabloda, 1980 - 1999 yılları arası ile 2000 - 2019 yılları arasında yaşanan afetlere ait bilgiler ve Covid - 19 salgınının Ocak 2020 - Nisan 2021 dönemine ait bilgileri verilmiştir.

Yıl	Afet Sayısı	Can Kaybı	Etkilenen İnsan	Ekonomik Kayıp (dolar)
1980 - 1999	4.212	1.19 Milyon	3.25 Milyar	1.63 Trilyon
2000 - 2019	7.348	1.23 Milyon	4.03 Milyar	2.97 Trilyon
Ocak 2020 - Nisan 2021 dönemi	Küresel Salgın	2.84 Milyon	Neredeyse tüm dünya nüfusu	3.94 Trilyon

Tablodaki bilgilere göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Az gelişmiş ülkelerde daha fazla can kaybı yaşanmıştır.
- B) Küresel ölçekteki afetlerde ekonomik kayıp fazladır.
- C) Günümüze yaklaştıkça afetlerden etkilenen insan sayısı artmıştır.
- D) Can kaybı, etkilenen insan sayısı ve ekonomik kayıplar artmıştır.
- E) Covid - 19 salgını daha kısa sürede daha fazla can kaybına neden olmuştur.

10. Aşağıdaki Türkiye haritasında bazı yerler numaralandırılarak gösterilmiştir.

Buna göre numaralandırılan alanlarla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) I numaralı yer, Türkiye'nin sınırları içindeki en uzun fay kuşağı üzerinde yer almaktadır.
- B) II numaralı yer, Türkiye'de en sık yaşanan doğal afet türünün görüldüğü alanlardandır.
- C) III numaralı yer, orman yangınları açısından riskli alanlar arasındadır.
- D) IV numaralı yerin su kaynağına yakınlığı kuraklığı engellemiştir.
- E) V numaralı alanda farklı türde afetler görülebilmektedir.

11. Coğrafi bilgi sistemlerini (CBS) oluşturan beş ana bileşen bulunmaktadır. Bunlar; donanım, CBS yazılımları, yöntemler, veri ve bu veriyi yazılımlar ile işleyebilecek düzeyde yetenekli insandır. Coğrafi bilgi sistemleri, pek çok alanda kullanılabilir. Bunlardan bir tanesi de afet yönetimidir. Coğrafi bilgi sistemi (CBS) teknikleri afet zararlarının azaltılmasında güvenilir, hızlı ve kolay kullanımı açısından tercih edilir bir araç olarak görülmektedir. Afet yönetiminde CBS kullanılmasının nedeni; afet risk alanlarının tespiti, yıkımların kontrolü, afetin zararlarının azaltılması, yaşamların ve kaynakların korunması gibi konularda yardımcı olmasıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, bu sistemin afet yönetiminde sağladığı yararlarından değildir?

- A) Afetin, o bölgede bir daha tekrarlanmasını engellemesi
- B) Afet bölgesiyle ilgili verilerin etkin bir şekilde paylaşılması
- C) Afet veri analizlerine, çözümler üretilmesine yardımcı olması
- D) Afet bölgesini çok yönlü görselleştirme imkânı sunması
- E) Afet verilerinin anlık güncellenebilir ve ulaşılabilir olması

12. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının yok edilmesi veya azaltılması amacıyla afet öncesi ve sonrasında yapılması gereken faaliyetlerin; planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi, etkin olarak uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda kullanımını gerektiren tüm çalışmalara afet yönetimi denir. Aşağıda afet yönetiminin basamakları ve bu basamakların sıralaması verilmiştir.

Buna göre afetlerle ilgili verilen ifadelerden hangisi, bu sıralamaya göre daha sonraki bir aşamada yapılacak çalışmadır?

- A) İhtimalin yüksek olduğu alanların belirlenmesi
- B) Yeniden yapılanma çalışmalarının başlaması
- C) Bilinçlendirme ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması
- D) Tahmin ve erken uyarı sistemlerinin kurulması
- E) Hasar tespiti ve enkaz kaldırma çalışmalarının yapılması

Açık Uçlu Sorular

Aşağıdaki soruları, verilen bilgi ve haritaya göre cevaplayınız.

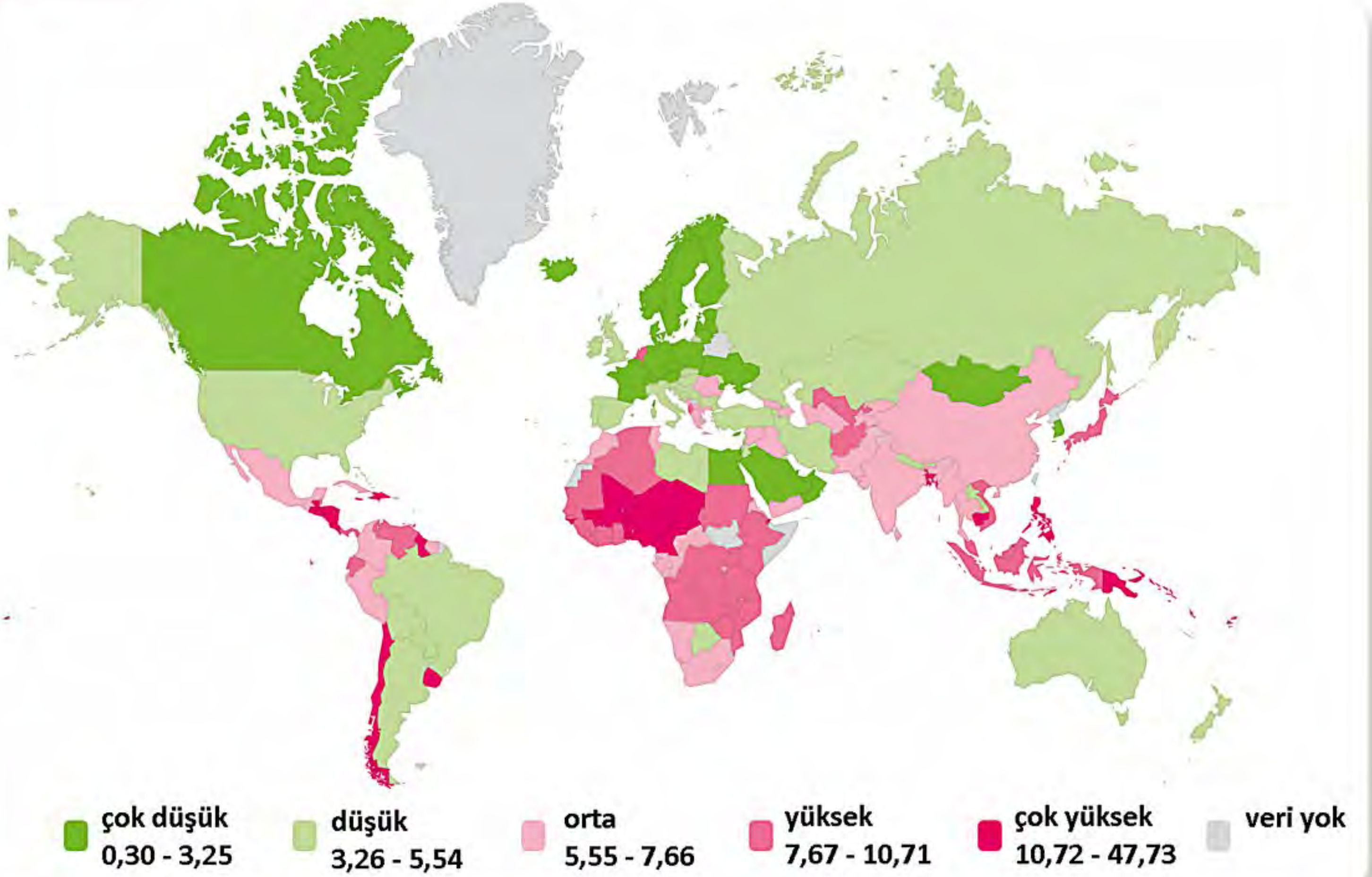
Dünya Risk Endeksi kavramı, Birleşmiş Milletler Üniversitesi Çevre ve İnsan Güvenliği Enstitüsü (UNU-EHS) ile birlikte geliştirilmiştir. Dünya Risk Endeksi, 180 ülkenin olağan dışı doğa olayları sonucu ortaya çıkan afet riskini belirten bir endekstir. "Maruz kalma" ve "zarar görebilirliğin" çarpımı yoluyla her yıl ülke bazında hesaplanmaktadır.

Maruz kalma; deprem, fırtına, sel, kuraklık ve deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle, nüfusun ve diğer korunan varlıkların tehditlerini kapsamaktadır.

Zarar görebilirlik; toplumsal alanı kapsar ve hesaplamada eşit ağırlığa sahip üç bileşenden (duyarlılık, başa çıkma ve adaptasyon) oluşmaktadır.

(Kaynak: AFAD)

Aşağıdaki haritada, 2021 yılı Dünya Risk Endeksi'ne göre ülkelerin dağılımı verilmiştir.

1. Risk dağılımı, hangi kriterler dikkate alınarak oluşturulmuştur?

2. Türkiye hangi risk grubundadır?

3. Japonya'nın yüksek teknoloji kapasitesi ve gelişmişliğine rağmen yüksek riskli ülkeler grubunda yer almasını açıklayınız.

4. Afrika'da çok yüksek riskli ülkeler hangileridir?

5. Afrika genelinde yüksek ve çok yüksek riskli ülkelerin fazla olmasını açıklayınız.

6. Gelişmiş bir ülke olan Hollanda'nın, yüksek riskli ülkeler grubunda bulunmasının nedenini açıklayınız.

7. Avrupa'da çok düşük riskli ülkelerin fazla olmasında, bu ülkelerin hangi özellikleri etkili olmuştur.

Aşağıda verilenlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Coğrafya öğretmeni, derste öğrencilerinden dünya haritasından bir yer seçmelerini ve seçtikleri yerde meydana gelen afetlerle ilgili metin hazırlamalarını istemiştir. Öğrencilerin coğrafi bakış açısı ile yazdıkları metinler aşağıda yer almaktadır.

Gökçe

Rüzgârın şiddeti ve beraberinde getirdiği yağışlar yüzünden evimizden çıkamıyoruz. Çatılarımız başımızdan uçuyor. Ağaçlar kökünden sökülüyor. Telefon hatları kesiliyor. Sevdiklerimize ulaşamadığımız için onları merak ediyoruz. Rüzgârın etkisiyle oluşan hasarları onarmak için günlerce uğraşıyoruz.

Bora

Yağmurdan ve selden şikâyet edenlerin aksine biz bir damla yağmura hasretiz. Derelerimiz boş ve kuru yataklara dönüştü. Topraklarımız ise gün geçtikçe kurudu. Çocuklar, derin ve kullanılması zor kuyulardan çıkarılan çamurun içindeki su birikintilerini içiyor. Gökyüzünün parlaklığından uzun süredir keyif alamıyoruz. Simsiyah bulutları özleyorum.

Deniz

Uzun süren kış aylarının ardından gelen sağanak yağışlar bir kâbus gibi hayatımızın ortasına düşer. Oysa yağışlar büyük bir özlemle beklenir. Derelerin çağlayarak akması, toprakta özlemle bekleyen tohumun canlanması yağmurun gelişine bağlıdır. Ama yağmurlar öyle bir gelir ki ne toprakta sevgi kalır ne de nazlı çağlayan dereler. Suyun içinde uyanırız. Günlerce yağan sağanak yağmurun neden olduğu sorunları çözmek ve hayata tutunmakla uğraşırız.

Yağmur

Bembeyaz örtünün üzerinde bazen bir kuğu gibi dans ederken birden her şey karanlığa dönüşür. Kocaman beyaz kar yumağı insanın üzerini sarar. Böyle zor bir coğrafyada yaşarken çok dikkatli olman gerekir. Attığın her adım, çıkarttığın her ses seni sevdiklerinden alabilir. Uzun süren kış mevsimi neredeyse tüm dünya ile bağlantını kopartır. Her yıl yaz mevsiminin gelişini dört gözle bekleriz.

1. Öğrencilerin anlattıklarını göz önünde bulundurarak tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Öğrencinin Adı	Afetin Adı	Afetin Görüldüğü Yerin Numarası
Bora		
Deniz		
Gökçe		
Yağmur		

2. Bora'nın yaşadığı ülkede yaşanan doğal olay hangi ekonomik, sosyal ve çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir?

.....

.....

3. Deniz'in yaşadığı ülkede yağışlar hangi mevsimde düşer? Bu mevsimdeki yağışların getirdiği başlıca sorunlar neler olabilir?

.....

.....

.....

4. Gökçe'nin yaşadığı doğal afet beraberinde hangi afetleri de getirebilir?

.....

.....

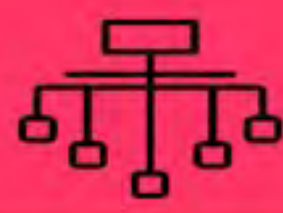
.....

5. Yağmur'un anlattığı olay dünyanın başka hangi bölgelerinde yaşanabilir? Neden?

.....

.....

.....

Sınıflandırma

Aşağıdaki tabloda karışık olarak verilen afet türlerini şemaya doğru olacak yazınız.

Sıcak hava dalgası	Çamur akıntısı	Böcek istilaları	Kaya düşmesi	Taşkınlar
Aşırı yağışlar	Hava kirliliği	Savaşlar	Sel	Terör saldırıları
Hortum	Yıldırım düşmesi	Soğuk hava dalgası	Deprem	Biyolojik, nükleer, kimyasal silahların kullanımı
Tsunami	Dolu	Kasırğa	Orman yangınları	Çığ
Göçler	Kuraklık	Volkanik faaliyetler	Erozyon	Maden kazaları
Ulaşım kazaları	Salgınlar	Nükleer santral kazaları	Heyelan	Yangınlar
Sanayi kazaları		Buzlanma		

AFETLER

Jeolojik Afet

Klimatik-Hidrolojik Afet

Biyolojik Afet

Sosyal Afet

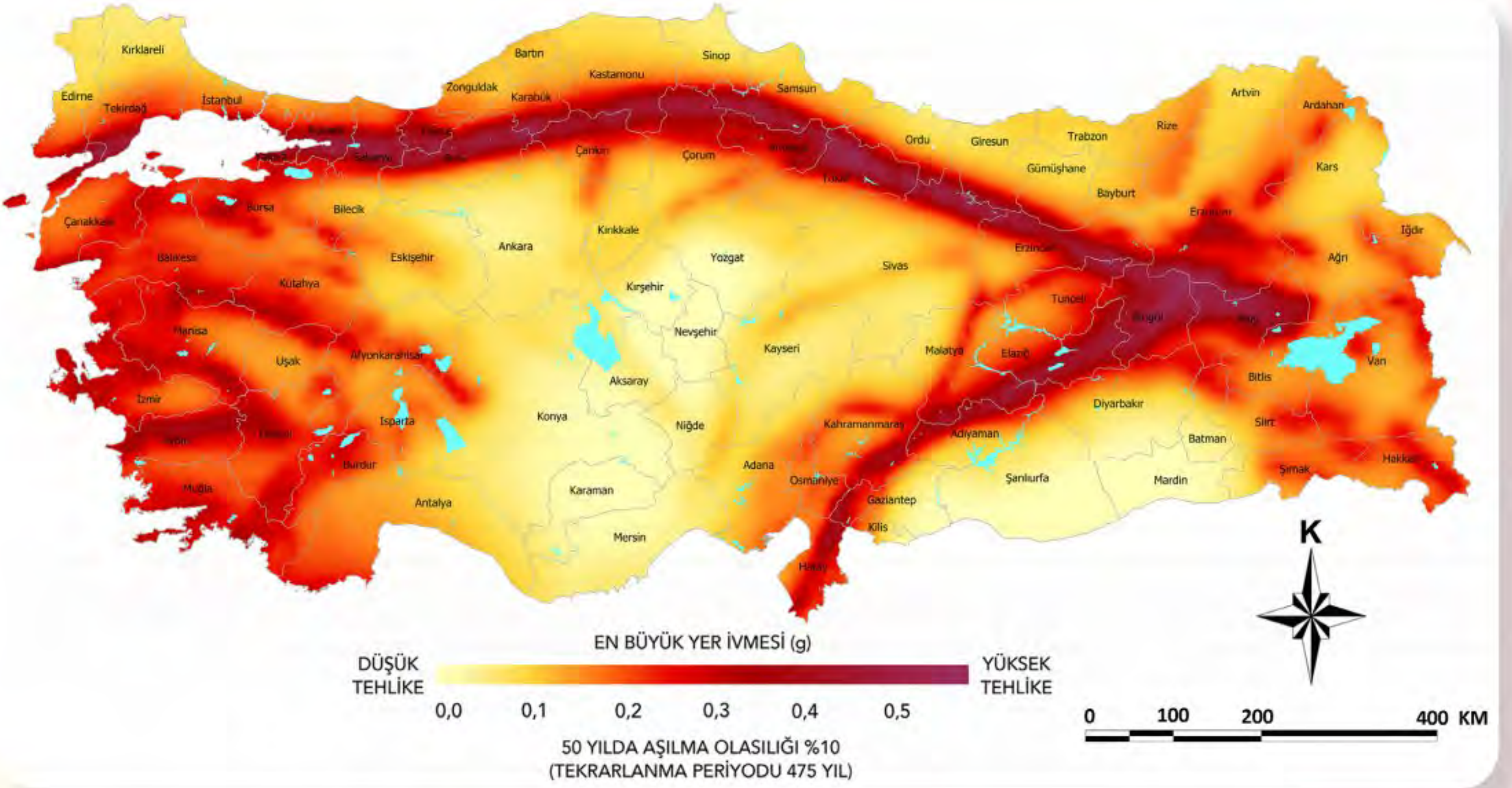
Teknolojik Afet

Haritayı Kullan

Aşağıdaki soruları haritaya göre cevaplayınız.

Aşağıda Türkiye Deprem Tehlike Haritası (AFAD, 2018) verilmiştir. Yeni harita en güncel deprem kaynak parametreleri, deprem katalogları ve yeni nesil matematiksel modeller dikkate alınarak çok daha fazla ve ayrıntılı veriyle hazırlanmıştır. Yeni haritada, bir önceki haritadan farklı olarak deprem bölgeleri yerine en büyük yer ivmesi değerleri gösterilmiş ve "deprem bölgesi" kavramı ortadan kaldırılmıştır. Deprem tehlike haritası RİSK haritası değildir. RİSK haritası olması için bu tehlike haritası üzerinde yapıların, nüfusun deprem anında etkilenme durumunu bilmek, ekonomik kayıpları saptamak ve depremin çevreye vereceği zararları hesaplayıp bu zarar ve kayıp sonuçlarını gösteren harita oluşturmak gerekir. (Kaynak: AFAD)

1. Yer ivmesine göre hangi illerde depremsellik açısından tehlikeli alanlar daha yaygındır?

.....

.....

.....

2. Düşük tehlikeli alanların yaygın olduğu illeri yazınız.

.....

.....

.....

3. Kuzey Anadolu Fay Kuşağı, Doğu Anadolu Fay Kuşağı ve Batı Anadolu Fay Kuşağı ile deprem tehlikesinin yayılışı arasında nasıl bir ilişki kurulabileceğini açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Bir yerleşmenin depremden ne derece etkileneceğini tespit etmek için, bu haritanın tek başına yeterli olup olamayacağını açıklayınız.

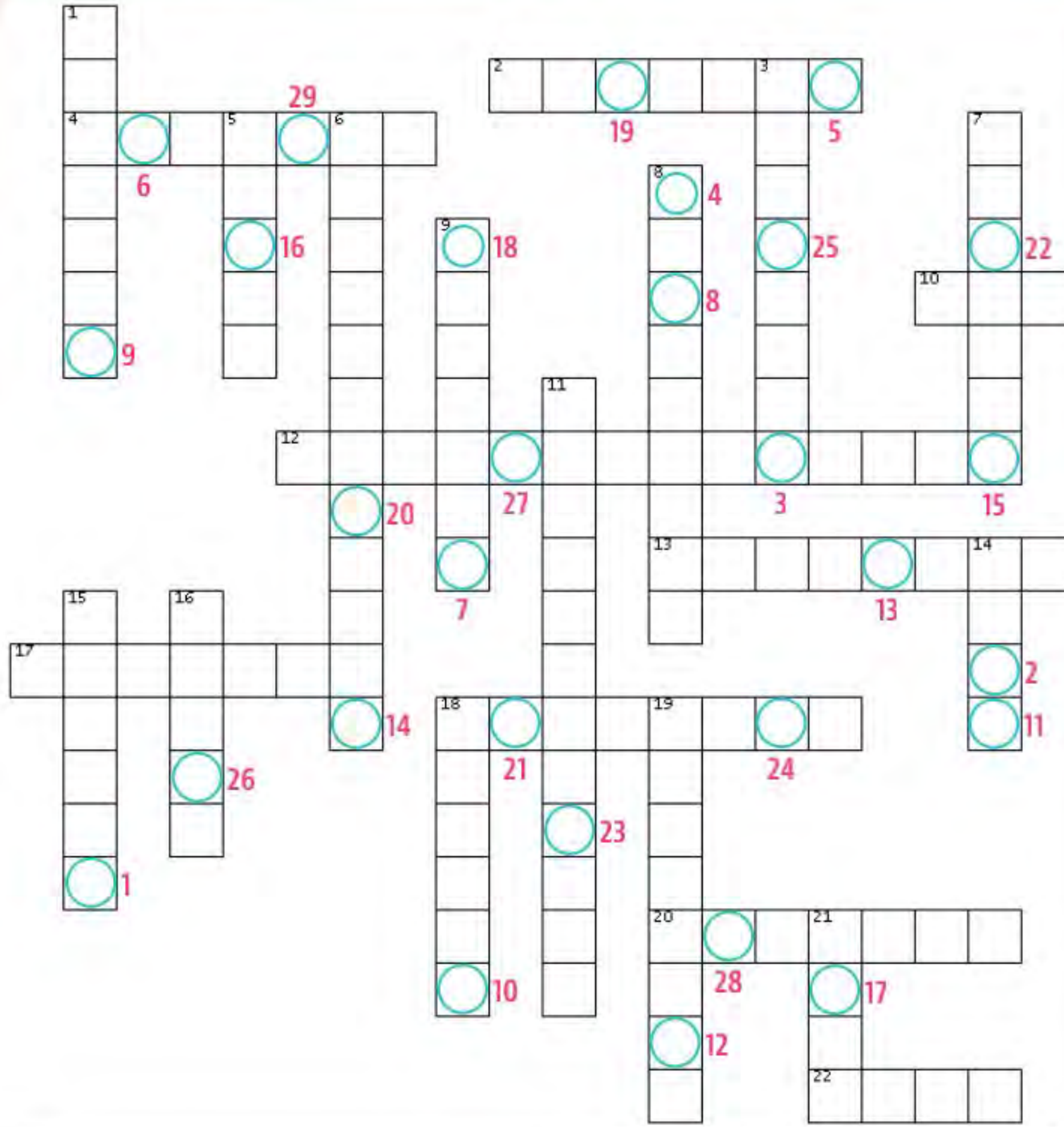
.....

.....

.....

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeleri bulunuz.

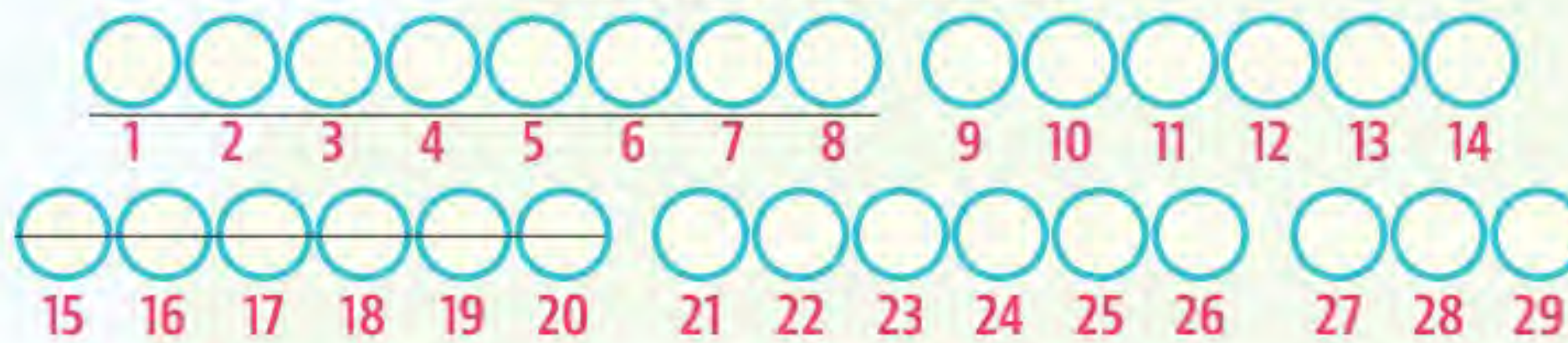
SOLDAN SAĞA

2. Salgın hastalıkların bölgesel düzeyde afete dönüşmesi
4. Türkiye’de heyelanın en fazla gerçekleştiği illerden biri
10. Eğimli yamaçlarda tabakalar hâlinde birikmiş olan kar kütlelerinin hızla kayması
12. Erozyonu önlemek için tarım arazilerinin basamaklı hale getirilmesi
13. Türkiye’de 1930 sonrası magnitüd değeri en büyük depremin yaşandığı il
17. Türkiye’de görülme oranı en fazla olan afet
18. Deprem sırasında açığa çıkan enerjinin ölçüsü
20. Heyelanın oluşmasında etkili olan geçirimsiz bir kayac türü
22. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın kısa adı

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Türkiye’de orman yangınlarının en fazla yaşandığı illerden biri
3. Depremlerin aletsel büyüklüğünün ölçüsü
5. Rüzgârların şiddetini belirlemek için kullanılan ölçek tablosu
6. Oluşumunda %99 oranında insanların bilinçsiz veya kasıtlı davranışlarının etkili olduğu afet
7. Tropik fırtına
8. Muson yağmurları nedeniyle oluşan sel ve taşkınlardan en fazla etkilenen ülkelerden biri
9. Deniz tabanında meydana gelen; deprem, heyelan ve volkanizmaya bağlı olarak oluşan doğal afet
11. Akarsuyun debisinin arttığı dönemlerde kullandığı, ana yatağın dışında kalan yatak
14. Can ve mal kaybına neden olan doğal veya insan kökenli olay
15. Türkiye’de 1443’te son volkanik faaliyetin gerçekleştiği dağ
16. İtalya’da Pompei şehrinin yok olmasına neden olan yanardağ
18. Türkiye’de çığ olayının en fazla yaşandığı illerden biri
19. Hastalıkların artması ve böcek istilalarının oluşmasına neden olan doğal afet
21. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı’nın kısa adı

ANAHTAR KELİMELE

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

1. Can ve mal kaybı

AFTE

--	--	--	--	--

2. Sarsıntı

MDREEP

--	--	--	--	--	--

3. Yıkıcı rüzgâr

IRNAFTI

--	--	--	--	--	--	--

4. Çölleşme

KLUIKKRA

--	--	--	--	--	--	--	--

5. Deprem ölçer

SOİGSMARF

--	--	--	--	--	--	--	--

6. Volkanik dağ

ĞKADACRAA

--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Dev dalga

SUMNATİ

--	--	--	--	--	--	--

8. Volkanik çamur

HLAAR

--	--	--	--	--

9. Toprak aşınımı

YORENOZ

--	--	--	--	--	--	--

10. Kar kayması

IĞÇ

--	--	--

11. Küresel salgın

PADNİME

--	--	--	--	--	--	--

12. Hızlı akışlı su

LSE

--	--	--

13. Geçirimsiz kayaç

IATLŞİK

--	--	--	--	--	--

14. Etna

İALAYT

--	--	--	--	--	--

15. Kırık

FYA

--	--	--

16. Sosyal afet

ÇGÖ

--	--	--

17. Deprem ülkesi

NOYAJPA

--	--	--	--	--	--

18. Aktif volkanlar

RETŞÇEAİBEM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR KELİMELE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

[illegible]

[illegible]

EŞLEŞTİRME-I

Deprem öncesinde alınacak önlemler: 1, 4, 5, 7, 12, 13, 15,
Deprem esnasında alınacak önlemler: 3, 6, 10, 14, 18, 19, 20
Deprem sonrasında alınacak önlemler: 2, 8, 9, 11, 16, 17

EŞLEŞTİRME-II

1. Ç 2. D 3. A 4. C 5. B

BOŞLUK DOLDURMA

1. Afet 2. Erken 3. Tektonik 4. Sismograf 5. Tsunami 6. Volkanik
7. Heyelan 8. İlkbahar 9. Erozyon 10. Fırtına 11. Sel 12. Kar
13. Taşkın 14. Hortum 15. Su 16. Pandemi 17. Tropikal 18. Biyolojik

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. B 2. C 3. E 4. B 5. D 6. E 7. D 8. C 9. A 10. D 11. A 12. B

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Risk dağılımında doğal afetlere maruz kalma ve bu doğal afetlerden zarar görebilirlik durumuna göre oluşturulmuştur. Doğal afetlerden zarar görebilirlik şunlara bağlıdır:
 - Duyarlılık; doğa olaylarında zarar görme olasılığı, altyapı, gıda arzı ve yapısal ekonomik koşullarla ilgilidir.
 - Başa çıkma; toplumların afetle başa çıkabilme yeteneği, yönetim, sağlık, sosyal ve fiziki güvenlikle ilgilidir.
 - Adaptasyon; doğa kaynaklı muhtemel zorluklara uyum sağlamak için yapısal değişiklikleri içeren uzun vadeli bir süreç olarak ele alınmaktadır.
2. Türkiye, Dünya Risk Endeksi'ne göre düşük riskli ülkeler grubundadır.
3. Japonya, Pasifik Ateş Çemberi'nin batısında volkanik adalar üzerinde kurulmuş bir ülkedir. Bu ülke; tektonik deprem, tsunami, volkanik faaliyetler gibi güçlü yıkıcı etkiye sahip afetlerin görülebildiği alanlarda bulunmaktadır. Japonya'da nüfusun büyük kısmının, dar kıyı kuşaklarında yoğunlaşması, belirtilen afetlerden etkilenme riskini artıran etmenlerdendir. Bütün bunlara bağlı olarak, Japonya'da afete maruz kalma olasılığının yüksek olması, bu ülkenin yüksek riskli ülkeler grubunda yer almasına neden olmuştur.
4. Mali, Nijer, Gine Bissau, Burkina-Faso, Çad, Kamerun, Benin, Togo ve Eritre çok yüksek riskli ülkeler grubundadır.
5. Dünya Risk Endeksi; doğal afetlere maruz kalma ve zarar görebilirlik durumuna verilen değerlerin çarpımı yoluyla hesaplanmaktadır. Afrika genelinde, az gelişmiş ülkelerin varlığı doğal afetlerden zarar görebilirliğini artırmıştır. Endekste dikkate alınan; zarar görebilirlik durumuyla ilgili olan doğal afet konusundaki duyarlılık, başa çıkma ve adaptasyondaki yetersizlikler bu ülkelerin yüksek ve çok yüksek riskli ülkeler olmasında temel faktör olmuştur.
6. Hollanda topraklarının büyük bir kısmı, denizin doldurulmasıyla elde edilmiş polderlerden oluşmaktadır. Ayrıca ülkede Ren nehirinin kollarıyla oluşturulmuş olduğu alçak düzlükler bulunmaktadır. Alçak ülke olarak da bilinen Hollanda, deniz taşkınlarından, deniz seviyesinin yükselmesinden etkilenme olasılığı yüksek bir ülkedir. Bütün bu özellikleri, Hollanda'nın yüksek riskli ülkeler grubunda yer almasına neden olmuştur.
7. Avrupa'da çok düşük riskli ülkelerde, yıkım gücü yüksek deprem, tsunami gibi afet olasılığının az olması ve doğal afet konusundaki, başa çıkma ve adaptasyon seviyelerinin yüksek olması bu ülkelerin düşük riskli ülkeler olmasında etkili olmuştur.

BECERİ TEMELLİ

1.

Öğrencinin Adı	Afetin Adı	Afetin Görüldüğü Yerin Numarası
Bora	Kuraklık	IV
Deniz	Sel ve taşkınlar	III
Gökçe	Fırtına	I
Yağmur	Çığ	II

2. Bora'nın yaşadığı ülkede kuraklık, yavaş gelişen fakat etkisi geniş olan bir olaydır. İnsanların hayatta kalabilmesi ve ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesi için suya ihtiyacı vardır. Kuraklığın ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri vardır.

Ekonomik Etkiler: ürün kaybı, yiyecek üretiminde kayıplar, nehir ve baraj göllerinde su kaybı, enerji üretiminde kayıplar, finansal kayıplar, işsizlik.

Sosyal Etkiler: yiyecek kıtlığı, yoksullukta artış, göç ve sosyal huzursuzluk, kırsal alandaki yaşam seviyesinde düşüş.

Çevresel Etkiler: toprak, su ve rüzgâr erozyonu, hayvanlara ve hayvanların yaşam alanlarına etki, bitki alanlarına zarar.

3. Deniz'in yaşadığı ülkede yağışların büyük kısmı yaz mevsiminde düşmektedir. Sel ve taşkınların yaşanması, can ve mal kaybı, tarım alanlarının sular altında kalması ve birim alandan elde edilen verimin düşmesi, suların kirlenmesi ve salgın hastalıkların yaşanması neden olur.

4. Yaşanan fırtınalar, bazen meteorolojik kökenli afetlere bazen de diğer afetlerin oluşmasına ve yayılmasına neden olur. Fırtınalar şiddetli yağışlar sonucu deniz kabarması, sel ve taşkınlar, yıldırım düşmesi, orman yangınları ve deniz kazalarına neden olur.

5.

 - Asya'da Himalaya Dağları
 - Avrupa'da Alpler
 - Kuzey Amerika'da Kayalık Dağları
 - Güney Amerika'da And Dağlarında

Çığ dağlık ve engebelik alanlarda kar yağışının yoğun olarak görüldüğü yüksek kesimlerde görülür.

SINIFLANDIRMA

AFETLER

Jeolojik Afet	Klimatik-Hidrolojik Afet	Biyolojik Afet	Sosyal Afet	Teknolojik Afet
Deprem	Sıcak hava dalgası	Erozyon	Yangınlar	Maden kazaları
Tsunami	Soğuk hava dalgası	Orman yangınları	Savaşlar	Biyolojik, nükleer, kimyasal silahların kullanımı
Volkanik faaliyetler	Kuraklık	Böcek istilaları	Terör saldırıları	Nükleer santral kazaları
Heyelan	Dolu	Salgınlar	Göçler	Sanayi kazaları
Kaya düşmesi	Hortum			Ulaşım kazaları
Çamur akıntısı	Yıldırım düşmesi			
	Kasırga			
	Aşırı yağışlar			
	Sel			
	Buzlanma			
	Hava kirliliği			
	Çığ			
	Taşkınlar			

HARİTAYI KULLAN

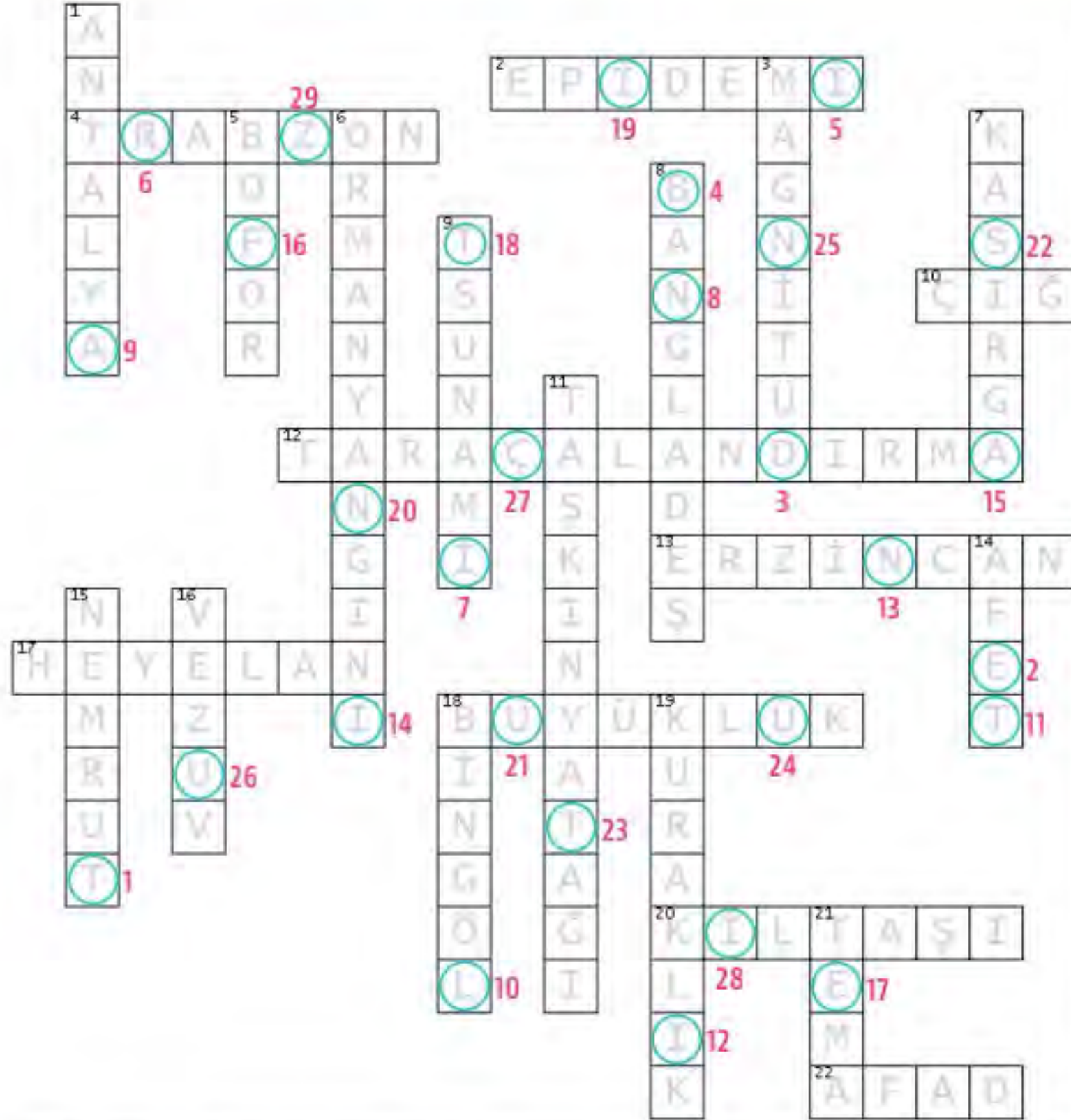
1. Marmara Denizi'ne kıyısı olan illerin tamamı, Sakarya, Düzce, Çankırı, Kastamonu, Çorum, Samsun, Amasya, Tokat, Sivas, Erzincan, Erzurum, Bingöl, Muş, Bitlis, Van, Hakkari, Elazığ, Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Osmaniye, Batı Anadolu'da bulunan illerin neredeyse tamamında, deprem açısından tehlikeli alanlar bulunmaktadır.

2. Konya, Mersin, Karaman, Niğde, Nevşehir, Nevşehir, Kırşehir, Yozgat, Şanlıurfa, Mardin'de düşük tehlikeli alanlar daha yaygındır.

3. Belirtilen fay hatlarının çevresinde, tektonik hareketliliğinin fazla olduğu alanlar bulunmaktadır. Bu nedenle deprem tehlikesinin dağılışı ile fay hatları doğrudan ilgilidir.

4. Bu harita tek başına yeterli değildir. Bu haritaya ek olarak; yapıların kalitesini, nüfusun deprem anında etkilenme durumunu, nüfus yoğunluğunu, ekonomik kayıpları saptamak ve depremin çevreye vereceği zararları hesaplayıp bu zarar ve kayıp sonuçlarını da bilmek gerekir.

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelimeler: **TEDBİRİN ALTINI AFETİN ÜSTÜNÜ ÇİZ**

KELİME AVI

1. Afet	10. Çığ
2. Deprem	11. Pandemi
3. Fırtına	12. Sel
4. Kuraklık	13. Kil taşı
5. Sismograf	14. İtalya
6. Karacadağ	15. Fay
7. Tsunami	16. Göç
8. Lahar	17. Japonya
9. Erozyon	18. Ateş Çemberi

Anahtar Kelimeler:
ÇÖK KAPAN GELECEĞE TUTUN

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>